

Täysistunto

Keskiviikko 15.6.2016 klo 13.59—21.01

Täysistunto alkoi klo 13.59. Täysistunto päättyi klo 21.01.

Puhetta johtivat toinen varapuhemies Paula Risikko (13.59—16.00 ja 18.01—19.58) ja ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen (16.00—18.01 ja 19.58—21.01).

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Toimitettiin nimenhuuto.

2. Välikysymys suomalaisen maatalouden kriisistä

Välikysymys VK 3/2016 vp

Pöytäkirjan liite VK 3/2016 vp Epäluottamusehdotukset Liite 2A

Ainoa käsittely

Toinen varapuhemies Paula Risikko: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 2. asia. Nyt tehdään päätös Peter Östmanin ym. välikysymyksestä suomalaisen maatalouden kriisistä. Keskustelu välikysymyksestä päättyi 14.6.2016 pidetyssä täysistunnossa.

Keskustelussa ovat Peter Östman Hanna Halmeenpään kannattamana ja Harry Wallin Tytti Tuppuraisen kannattamana tehneet ehdotukset epäluottamuslauseen antamisesta valtioneuvostolle. Ehdotukset on monistettuna jaettu edustajille. (Pöytäkirjan liite 2A)

Selonteko hyväksyttiin.

Toinen varapuhemies Paula Risikko: Ensin äänestetään Harry Wallinin ehdotuksesta Peter Östmanin ehdotusta vastaan ja lopuksi siitä, nauttiiko valtioneuvosto eduskunnan luottamusta.

Äänestysjärjestys hyväksyttiin.

1) Peter Östmanin ehdotus "jaa", Harry Wallinin ehdotus "ei". Äänestyksen tulos: jaa 127, ei 29; poissa 43 (äänestys 1). Eduskunta hyväksyi tässä äänestyksessä Peter Östmanin ehdotuksen.

2) Luottamuslause valtioneuvostolle "jaa", Peter Östmanin ehdotus "ei". Äänestyksen tulos: jaa 96, ei 61; poissa 42 (äänestys 2).

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

Eduskunta päätti, että valtioneuvosto nauttii eduskunnan luottamusta. Asian käsittely päättyi.

3. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi omaishoidon tuesta annetun lain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 85/2016 vp

Valiokunnan mietintö StVM 9/2016 vp

Ensimmäinen käsittely

Toinen varapuhemies Paula Risikko: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 9/2016 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä.

Keskustelu

14.03 **Tuula Haatainen sd** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esityksen mukaan omaishoitajien oikeutta vapaaseen laajennetaan siten, että kaikilla omaishoitosopimuksen tehneillä omaishoitajilla on oikeus pitää vapaata vähintään kaksi vuorokautta kalenterikuukautta kohti. Yhtäjaksoisessa hoidossa oikeus vapaaseen on jatkossakin vähintään kolme vuorokautta. Lisäksi sosiaalihuoltolakiin lisätään säännökset omaistaan tai läheistään hoitavan henkilön vapaista sekä kunnan velvollisuudesta järjestää vapaan aikainen tarkoituksenmukainen sijaishoito.

Valiokunta pitää omaishoitajien vapaiden lisäämistä ja vapaisiin oikeutettujen piiriin laajentamista hyvänä uudistuksena. Merkittävä osa omaishoidon vapaaseen oikeutetuista henkilöistä jättääkin nykyisin vapaansa käyttämättä. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen selvityksen mukaan syynä tähän on haluttomuus jättää hoidettava toisten hoitoon, hoidettavan kieltäytyminen muusta hoidosta sekä sopivan sijaishoidon puute. Valiokunta korostaa, että sijaishoidossa tulee olla riittävät resurssit ja osaaminen, jotta voidaan toteuttaa aktivoivaa, laadukasta ja kuntouttavaa hoivaa.

Merkittävä osa omaisiaan ja läheisiään pitkäaikaisesti hoitavista henkilöistä ei ole tehnyt omaishoitosopimusta, ja he ovat näin omaishoitajan jaksamista tukevan vapaajärjestelmän ulkopuolella. Sosiaalihuoltolakiin ehdotetulla muutoksella vahvistetaan myös näiden henkilöiden oikeutta vapaaseen. Valiokunta toteaa, että ilman omaishoitosopimusta olevien osalta lain toimeenpanoon liittyy haasteita. Jotta omaisiaan ilman omaishoitosopimusta hoitavat olisivat yhdenvertaisessa asemassa, kunnissa tulisi olla kriteerit, joiden perusteella omaisen on oikeutettu vapaaseen.

Arvoisa puhemies! Lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös kunnan velvollisuudesta tarvittaessa järjestää omaishoitajille valmennusta ja koulutusta. Valmennusta on paljon järjestetty järjestöjen tuottamana ja vapaaehtoisvoimin, ja Omaishoitajat ja läheiset -liitto on tehnyt tässä urauurtavaa työtä. Valiokunta pitääkin tärkeänä, että valmennuksen muuttuessa kunnan tehtäväksi valmennuksen tuottamisesta voivat jatkossakin vastata myös järjestöt, joilla on siitä vahvaa osaamista ja pitkäaikaista kokemusta.

Valiokunta ehdottaa, että valmennus siirtyy kuntien järjestämisvelvollisuuden piiriin vasta vuoden 2018 alusta lukien. Tällöin järjestöjen on mahdollista sopeuttaa toiminta niin, että ne voivat tuottaa palveluja hankintalain säännösten mukaisesti. Valmennukseen vara-

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

tut voimavaralisäykset tulisi kuitenkin toteuttaa suunnitellusti jo vuosina 2016 ja 2017. Näin kunnat ja maakunnat voivat jo ennen lainmuutosta käynnistää valmennuksen suunnittelun, kehittämisen ja juurruttamisen osaksi pysyvää toimintaa.

Omaishoitotehtävää tukevana palveluna lakiin lisätään säännös kunnan velvollisuudesta tarvittaessa järjestää omaishoitajalle hyvinvointi- ja terveystarkastuksia ja hänen hyvinvointiaan tukevia sosiaali- ja terveystalvaeluja. Valiokunta pitää esitystä tervetulleena, koska hoidettavan terveydestä ja hyvinvoinnista on huolehdittava ja usein hoitajan oma terveys jää toissijaiseksi. Valiokunta korostaa myös, että myös omaishoitajan psyykkiseen jaksamiseen ja kuntoutukseen tulee kiinnittää riittävästi huomiota.

Valiokunta pitää myös tiedonkeruuta erittäin tärkeänä, jotta omaishoitajia koskevaa lainsäädäntöä kehitettäessä voidaan paremmin ottaa huomioon omaishoidon moninaisuus. Säättelyä kehitettäessä on tarpeen tunnistaa erilaiset hoivatilanteet ja erilaisten hoidettavien vaatimukset omaishoitajien terveyden, jaksamisen ja hoivan laadun suhteen.

Arvoisa puhemies! Omaishoidon tuella hoidettiin vuonna 2014 lähes 7 000:ta alle 18-vuotiasta lasta. Omaishoidossa on eri-ikäisiä, tarpeiltaan erilaisia lapsia, joiden oikeuksiin ja hyvinvointiin nyt ehdotettavilla muutoksilla on selkeä vaikutus. Hallituksen esitys ei kuitenkaan sisällä lapsivaikutusten arviointia. Valiokunnan mukaan esityksen vaikutusarvioinnissa olisi ollut tärkeää huomioida eri ikäryhmät, niiden tarpeet, mukaan lukien erityiset tarpeet, jotka syntyvät lapsen sairaudesta, vammaisuudesta tai muusta erityisestä taustatekijästä, kuten kulttuuri- ja kielitaustasta. Valiokunta toteaaakin, että vaatimus lapsivaikutusten arvioinnista perustuu YK:n yleissopimukseen lapsen oikeuksista. Yleissopimuksessa edellytetään, että lapsen etu otetaan huomioon ensisijaisena harkintaperusteena lapsiin kohdistuvia päätöksiä tehtäessä.

Arvoisa puhemies! Valiokunta puoltaa lakiesityksen hyväksymistä muutettuna valiokunnan muutosten mukaisesti, ja valiokunnan esitys on yksimielinen.

Toinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Sitten puhujalistaan.

14.08 Mika Niikko ps: Arvoisa rouva puhemies! Yksi hallitusohjelman olennaisista tavoitteista on omais- ja perhehoidon tukeminen. Omaishoito on yhteiskunnan sosiaalisen kestävyvyyden kannalta hyvin tärkeä hoidon muoto, koska se mahdollistaa hoidettavalle asunin kotona ja tiiviin yhteyden perheeseen. Tämän lisäksi omaishoidolla on myös suuri merkitys valtiontaloudelle, sillä yksi omaishoitaja voi säästää kymmeniätuhansia euroja julkista rahaa vuodessa. Onkin ollut häpeällistä, että Suomessa on monia omaishoitajia, jotka ovat olleet liian lujilla. Omaishoitajan ylläsituksesta kärsivät kaikki: hoitaja itse, hoidettava, heidän läheisensä ja yhteiskunta. Kuitenkin olemme pitkään tarjonneet omaishoitajille vain lämpimiä puheita.

Nyt tilanne muuttuu. Suuri uudistus liittyy vapaisiin. Aikaisemmin vapaa-ajanvieto-oikeus on ollut vain sitovaa hoitotyötä tekevillä. Nyt kuntien tehtäviin kuuluu järjestää vapaata kaikille kunnan kanssa omaishoitosopimuksen tehneille henkilöille. Lisäksi lakiin lisätään se, että vapaata voi tarjota myös niille, jotka antavat omaishoitoa ilman omaishoitosopimusta. Tavoitteena on parempi tuki kaikenlaisiin omaishoitotilanteisiin. Tuen omaishoitajalle ei tulisi olla mustavalkoinen, on—off. Tukea tarvitsevat muutkin kuin omaishoitajat, jotka ovat sopimuksen tehneet, ja sen tulisi laajeta liikkuvasti tarpeen mukaan. Toiseksi on ollut ongelmaa sen kanssa, että huolimatta periaatteellisesta oikeudesta vapaaseen vain puolet omaishoitajista on pitänyt vapaita. Vapaan käyttämättä jättäminen ei

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

useinkaan johdu siitä, ettei sille olisi tarvetta, vaan siitä, ettei kunta ole järjestänyt järkeviä mahdollisuuksia vapaan aikaiseen korvaavaan hoitoon. Tätä asiaa on nyt lähdetty parantamaan paitsi lakiteitse myös käytännössä.

Perhehoito on tärkeä keino, jolla vapaa-ajanviettomahdollisuuksia parannetaan. Perhehoito on yleensä joustavampi ja miellyttävämpi vaihtoehto omaishoitajan vapaan järjestämiseen kuin esimerkiksi jakso palvelutalossa. Myös perhehoitajat tekevät todella arvokasta työtä. Tämän uudistuksen yhteydessä perhehoitajien vapaata tulee tukea ja sitä lisätään. Näin toivottavasti yhä useampi löytää perhehoidosta itselleen mielekkään työn. On todella hienoa, että myös iäkkäiden perhehoito yleistyy ja hyviä käytäntöjä ollaan aktiivisesti levittämässä. Perhehoitohan toimii paitsi lyhytaikaisena myös jatkuvana — esimerkiksi palveluasumista korvaavana — hoitona ja tärkeänä osana lastensuojelutyötä. Näillä lakiesityksillä saadaan omais- ja perhehoitajille myös pitkään odotetut terveyst- ja hyvinvointitarkastukset.

Omais- ja perhehoidon tuen parantamisessa olemme nyt hyvässä vauhdissa. Sote-uudistuksen yhteydessä on hyvä hetki remontoida tukipalveluita sillä tavalla, että ne paremmin vastaavat omais- ja perhehoitajien tarpeisiin. Tässä työssä meidän tulee ennen kaikkea kuunnella omais- ja perhehoitajien omia toiveita sekä tietysti myös hoidettavien näkemyksiä.

14.12 Sari Sarkomaa kok: Kunnioitettu puhemies! Arvoisat kansanedustajat! Tämä käsitteilyssä oleva hallituksen esitys on varmasti yksi tärkeimpiä tämän eduskuntakauden lakiesityksiä. Omaishoidon kehittäminen on ollut kokoomukselle ja kokoomuksen eduskuntaryhmälle keskeinen tavoite. Tämä oli yksi keskeinen tavoitteemme hallitusneuvotteluissa. On todellakin hallitukselta tärkeä arvovalinta, että suurten leikkausten keskellä omaishoitoon panostetaan merkittävästi lisäeuroja ja näin valtakunnallinen omaishoidon kehittämisohjelma ottaa vihdoin merkittävän askeleen eteenpäin. Kokoomuksen eduskuntaryhmälle keskeisiä tavoitteita ovat olleet omaishoitajien tukeminen, oikeus vapaaseen, sen vahvistaminen, sijaishoidon kehittäminen, sijaishoidon saatavuuden ja laadun parantaminen ja myöskin omaishoitajien hyvinvointi- ja terveystarkastusten saaminen mahdollisimman monen omaishoitajan saataville.

Tämän lakiesityksen tuossa puheenjohtaja erinomaisesti esitteli, ja toteankin, että todellakin tämä oli yksimielinen mietintö, ja otan muutamia nostoja tästä. Erityinen toive omaishoitajilla on ollut se, että omaishoitajien vapaiden käyttöön tulee joustavuutta eli vapaan voi käyttää vuorokautta lyhyemmässä ajassa tai sitten vapaita voi kerätä niin, että nämä vapaat voidaan räätälöidä kunkin tarpeeseen. Tämä on erittäin tärkeää.

Esitys on todellakin osa Sipilän hallituksen sote-palvelurakennemuutosta, jossa palvelurakenteita muokataan ihmisille sopivaksi. Eli tällä uudistuksella vahvasti tuetaan omais- ja perhehoitoa, ja samalla voidaan vähentää perinteisen laitoshoidon tarvetta sekä lisätä kotona asumista, ja samalla vähennetään kalliita laitoshoidon kustannuksia. Ja todellakin ydinasia, mikä on tärkein tässä esityksessä, on omaishoitajan jaksamisen ja omaishoidon laadun edistäminen, ja näitä tavoitteita tämä esitys totisesti vie vahvasti eteenpäin. Kun koti on ihmiselle useimmin se tärkein ja rakkain paikka asua ja kun tällä lakiesityksellä todellakin voidaan kotona asumista mahdollistaa, on sen tukeminen todella perusteltua ihmisen elämänlaadun kannalta. Toisaalta tässä huomioidaan todella hyvin omaishoitajan taakka. Omaishoitajan työ on hyvin arvostettavaa, mutta se on vaativaa ja usein kovin raskasta,

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

ja tällä esityksellä taataan omaishoitajan vapaat hetket, joiden avulla sitten omaishoitaja voi kerätä voimavaroja läheisensä hoitamiseen.

Tähän lakiesitykseen on todellakin kirjattu omaishoitajille hyvinvointi- ja terveystarkastukset, mutta se ei ole suoranaisesti kuntien velvollisuus, vaan lakiin on kirjattu "tarvittaessa", ja tällä puheenvuorolla haluan kannustaa kuntia ottamaan nämä tarkastukset käyttöön. Näillä hyvinvointi- ja terveystarkastuksilla voidaan ennalta ehkäisevästi tarttua asioihin ja auttaa omaishoitajaa ajoissa, ja näin välttyään siltä, että omaishoitajasta tulee autettava ja että omaishoitaja huomaamattaan uupuu. Eli on tärkeää myöskin aina kysyä, kuka hoitaa omaishoitajaa.

Tämä esitys on todellakin osa pääministeri Sipilän hallituksen kärkihanketta, jossa kehitetään ikäihmisten kotihoitoa ja vahvistetaan kaikenikäisten kotihoidon kärkihanketta, ja on hyvä sanoa, että todellakin tähän kärkihankkeeseen on tulossa vahvasti lisärahoitusta, mutta todellakin budjettiin tulee sitten vuosittain, jos katsotaan vuoden 2018 tasossa, 95 miljoonaa euroa. Tämä on todella mittava panostus.

Arvoisa puhemies! Haluan vielä todeta sen, kun aika tässä loppuu ja käytän vielä puheenvuoron, että tämä lakiesitys oli yksimielinen, mutta yksi puute tässä lakiesityksen valmistelussa oli, ja se oli se, että tätä ennen ei tehty lapsivaikutusten arviointia, ja tämä on juuri sen kaltainen lakiesitys, jossa tuo arviointi pitäisi tehdä. Kun YK:n lasten oikeuksien sopimuksessa erityisesti todetaan sellaisista tilanteista, joissa lapsi joutuu eroon vanhemmistaan — kuten omaishoidossa on tilanne, jossa omaishoitaja käyttää vapaapäiviä ja tukipalveluita — niin tämä esitys on nimenomaan sellainen, jossa tuo arviointi olisi pitänyt tehdä, ja kyllä vahvan viestin lähetän maan hyvälle hallitukselle, että jatkossa nämä vaikutusarviointit pitää tehdä ja lasten edun pitää olla aina ensisijainen, kun lainsäädäntöä valmistellaan.

Mutta kokoomuksen eduskuntaryhmä tukee vahvasti tätä lakiesitystä ja kiittää hallitusta siitä, että tämä tuli eduskunnan käsiteltäväksi ja nyt olemme sen valmiit hyväksymään.

14.17 Pia Viitanen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On erittäin myönteistä, että omaishoitoa kehitetään, ja tämä vastaa täysin myös sosialidemokraattien tavoitteita, ja kyllä minä yhdyn edustaja Sarkomaan näkemykseen lapsivaikutusten arvioinnista. Me olemme juuri tänään valtiovarainvaliokunnassa käsitelleet kehysmietintöä. Myös sosialidemokraatit ovat siinä yhteydessä tuoneet laajemminkin esiin, että hallituksen esityksistä liian usein puuttuvat erilaiset vaikutusarviot niin lasten kannalta kuin vaikka esimerkiksi tulonjakovaikutusten kannalta.

Puhemies! On tärkeää kehittää vanhusten kotihoitoa, mutta on myös tärkeää muistaa vanhushoiva yleisemmin. Nyt haluan tuoda tässä yhteydessä esiin huolen esimerkiksi hallituksen suunnitelmista sen suhteen, että hallitus aikoo vanhustenhoivassa hoitajamitoitusta heikentää. Ja kun nytkin puhumme paljon niistä ongelmista, vanhusten laiminlyöntitapauksista ja muista, jotka johtuvat usein siitä, että henkilöstöä on liian vähän ja se on uupunutta, niin sen vuoksi minun mielestäni tämä on kyllä yksi niistä julmimmista säästöistä, mistä hallituksen pitäisi luopua.

Toinen varapuhemies Paula Risikko: Tehdään niin, että otetaan sellainen pieni debattierros tässä, eli jos haluatte varata puheenvuoroja, niin se tehdään V-painikkeella ja nousemalla seisomaan.

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

14.19 Merja Mäkisalo-Ropponen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puheenjohtaja! Omaishoidon kehittäminen on todella tärkeää, ja omaishoitoa on tuettava, mutta samalla on kyllä hyväksyttävä se, että jossain vaiheessa esimerkiksi muistisairautta sairastavan hoito kotona ei onnistu, vaikka omainen saisi kaiken mahdollisen tuen ja avun, eli omaishoidosta ei saa koskaan tulla myöskään pakkoa. Tämmöisessä tilanteessa muuton yhteisökohtiin pitäisi olla helppo ja realistinen vaihtoehto. Tällä hetkellä yhteisökodeista, ainakin sellaisista, joissa olisi valmiuksia esimerkiksi kohdata ja hoitaa hyvin muistisairaita ihmisiä, on edelleen valtava puute eri puolilla Suomea. Eli omaishoidon kehittämisen lisäksi on kehitettävä myöskin yhteisökotihoitoa ja näitä yhteisökoteja on rakennettava lisää.

14.20 Annika Saarikko kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On todella hienoa, että omaishoitoa kehittävä ja parantava laki on nyt tässä pisteessä ja astumassa voimaan suomalaisten omaishoidettavien ja omaishoitajien parhaaksi. Täällä aiemmissa puheenvuoroissa otettiin esiin lapsivaikutusten arviointi, ja olen tosi hyvilläni siitä, että tämän hallituksen ohjelmassa lapsivaikutusten arviointi osana päätöksentekoa sekä kunnallisella että valtiollisella tasolla otetaan nyt todesta ja sitä toimintamuotona kehitetään vähän uutena lähestymistapana perinteisesti tunnettujen, vaikkapa sukupuolivaikutusten arvioinnin, lisäksi. Pidän hyvänä myös sitä, että tämä on asia, jota eduskunnassa saatamme nyt käsitellä valiokunnan yhteisen mietinnön kautta niin, että oppositio tukee hallitusta tässä esityksessä. Se on arvokasta, koska työ perustuu sosialidemokraattisen ministerin vetämään omaishoidon kehittämistyöryhmään, ja tämä hallitus nyt sitten halusi laittaa sen pelkästä selvityksestä toteen.

14.21 Sari Essayah kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Varmasti tässä salissa on todellakin yksimielisyys siitä, että omaishoitajat tekevät meidän koko yhteiskuntamme kannalta äärimmäisen tärkeää työtä. Kaikki ne esitykset, mitkä vain vähänkin parantavat heidän asemaansa, ovat äärimmäisen tervetulleita, ja siitä johtuu varmasti tämä yksimielinen mietintö myöskin valiokunnassa.

Tässä yhteydessä on tietysti hyvä huomauttaa, että Suomessa edelleenkin kaikki ne, jotka tekevät tätä raskasta ja tärkeää omaishoitotyötä, eivät kuitenkaan tämän tuen piiriin pääse. Kristillisdemokraateillahan on pitkään ollut tavoitteena se, että meillä omaishoidon tuki saataisiin siirrettyä Kelalle, jolloinka sitten voitaisiin varmistua siitä, että nämä tuen kriteeristöt olisivat yhtenäiset, ja myöskin siitä, ettei synny esimerkiksi sellaisia tilanteita, että jos alkuvuodesta haetaan omaishoidon tukea, niin sen saattaa saada, mutta loppuvuodesta ei enää, koska kunnat ovat taloudeltaan niin erilaisia. Siinä mielessä tämä pitää kyllä asettaa seuraavaksi suureksi uudistustavoitteeksi tämän omaishoidon suhteen.

14.22 Tuula Haatainen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä lapsivaikutusten arviointi on todella keskeinen asia. Mutta toinen asia, mikä liittyy omaishoitoon, on ikääntyneet puoliset, jotka hoitavat omaistaan kotona. Erityisesti näissä tilanteissa pitäisi aina varmistaa se, että omaishoito on aito valinta eikä johdu siitä, että hoitopaikoista on pulaa tai hoitopaikat eivät vastaa laadultaan sitä, mitä ihmiset odottavat. Tästä syystä me sosialidemokraatit olemme aina korostaneet sitä, että vanhustenhoivassa pitää kantaa huolta myös siitä hoivasta, jota tehdään tuetussa palveluasumisessa, ympärivuorokautisessa hoidossa ja erilaisissa välimuotoisissa hoitopaikoissa, joita todellakin tarvitaan lisää erityisesti muistisairauksista kärsivien ikääntyneiden ihmisten kohdalla. Tämä laki on tervetullut,

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

mutta tässä jää vielä asioita, joita pitää edelleenkin vielä kehittää, (Puhemies koputtaa) muun muassa näitä kriteereitä valmistella jatkossa, jotta meillä on selkeät pelisäännöt tähän omaishoitotilanteeseen.

14.23 Sari Sarkomaa kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan tässä kyllä todeta oppositiolle — kun kovin usein opposition puolelta todetaan, että tämä hallitus erityisen huonosti olisi vaikutusarvioinnit tehnyt — kuten edustaja Saarikko totesi, että olemme kärkihankkeeseen erityisesti ottaneet tämän lapsivaikutusten arvioinnin kehittämisen, koska sitä ei aiemmin ole tehty. Mutta ikävää mielestäni oli, että tähän se ei vielä ehtinyt, ja siksi tämän asian nostin esille ja totesin tuossa, että tämä uudistus on osana Sipilän hallituksen sote-palvelurakennemuutostusta, teemme palvelurakennetta ihmisen näköiseksi. Omaishoito on yksi osa sitä, ja on aivan selvää, että siksi me halusimme lakiin nämä hyvinvointi- ja terveystarkastukset, jotta kohdataan säännöllisesti omaishoitajia ja voidaan sitten varautua siihen, jos omaishoitaja ei enää jaksaa, ja on sitten muita mahdollisuuksia. Missään nimessä omaishoitajana olemisen ei pidä olla pakko, vaan pitää olla sitten mahdollisuuksia, mahdollisuuksia siirtyä esimerkiksi yhteisökotiin. Tiedän ja tunnen, että tämä on iso huoli omaishoitajilla, ja tähän todellakin vahvasti (Puhemies koputtaa) hallitus haluaa vastata.

14.24 Arja Juvonen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Perussuomalaiset iloitsevat, että tämä lakiesitys on nyt tullut eduskuntaan ja viesti sieltä kansan keskuudesta ja omaishoitajilta on saatu kuuluviin. On hienoa, että omaishoitajille turvataan vapaa-päiviä, ja toivottavaa on, että sitten myös se sijaishoito on tulevaisuudessa toimivaa. Sijaishoito ei saa olla pelkkä säilöönotto.

Tänään vietetään maanlaajuisesti ja kansainvälisesti kampanjapäivää ikääntyneiden kaltoinkohtelun ehkäisemiseksi, ja meillä se tunnetaan Kätkeyt äänet -kampanjapäivänä. Meidän tulee tehdä kaikkemme kaltoinkohtelun ennaltaehkäisemiseksi, ja täällä nostettiin esille tämä hoitajamitoitusasia. Hoitajamitoituksen heikentäminenähän aloitettiin jo viime kaudella, jolloin laatusuositusta ruvettiin heikentämään: se pudotettiin sieltä 0,6—0,8:sta 0,5:een, ja ne ovat ne luvut, mitä me nyt tällä hetkellä katsomme. Elikkä meillä kaikilla on syytä katsoa peiliin, minkä takia hoitajamitoitus on tällä hetkellä 0,5 ja miksi se on asetettu siihen tasoon.

14.25 Tarja Filatov sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jos omaishoitajat menisivät lakkoon, niin siitä seuraisi kaaos. Minä luulen, että se kertoo tämän työn tärkeydestä ja siitä, että todellakin kannattaa miettiä niitä välineitä, joilla omaishoitajien arkea voidaan helpottaa. Siinä mielessä tämä hallituksen esitys on tervetullut uudistus.

Mutta kun näitä vapaapäiviä mietitään, niin on oleellista miettiä myös sitä, mitkä ovat sen omaishoitajan ja hoidettavan tarpeet. Liian usein me lähdemme siitä, että nämä vapaapäivät hoidetaan sitä kautta, että hoidettava viedään johonkin laitoshoitoon siksi ajaksi, kun vapaita on. Usein omaishoitajien puolelta kuulee sen viestin, että olisi parempi saada apua kotiin, koska silloin se arki ei sekoittuisi niin paljon kuin näissä intervallijaksoissa. Ja oleellista on se, miten tämä pannaan toimeen.

Mietin sitä, kun sote-uudistuksen yhteydessä ollaan ikään kuin vähentämässä näitä tehtäviä kunnista ja tässä kuitenkin nyt säädetään kunnalle vastuuta. Me olemme vähän sellaisessa välitilassa, että ei oikein tiedä, mihin suuntaan mennään: mennäänkö siihen suun-

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

taan, että kunta vastaa, vai mennäänkö siihen suuntaan, että ne siirtyvät maakunnille. Toivon, että tämä ei tuo jatkossa ikään kuin sitä tilannetta, että jäämme sellaiseen välitilaan, että nämä asiat eivät sitten käytännössä toteutuisi.

14.27 Aila Paloniemi kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Olen iloinen nyt siitä, että omaishoitajien mahdollisuus vapaapäiviin paranee näitten lakiesitysten ansiosta sillä, että myös perhehoitoa kehitetään. Ja lyhytkestoinen perhehoito on kyllä näyttänyt kyntensä: sekä omaishoitajat että hoidettavat ovat antaneet erittäin rohkaisevaa palautetta niissä paikoissa, joissa tämä on ollut käytössä — ja kymmenissä kunnissa jo on käytössä tämä lyhytaikainen perhehoito. Eli se tulee helpottamaan ihan varmasti tätä, mitä edustaja Filatov sanoi, että ei riitä intervallihoidopaikat, ja on juuri niin kuin sanoitte, että ei esimerkiksi muistisairasta läheistä välttämättä haluta viedä laitokseen, koska hänen elämänsä järkkyy, se on aivan totta. Minä pidän tätä uudistusta nyt tältä osin selvänä eteenpäinmenona, ja olen siitä tosi iloinen.

14.28 Krista Mikkonen vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Lakiuudistus on todella tärkeä, ja on hyvä, että huolehditaan omaishoitajien jaksamisesta, sillä työ on todella rankkaa. Ja kuten mietinnössä todetaan, nytkin merkittävä osa niistä omaishoitajista, jotka ovat oikeutettuja lomiin, ovat jättäneet ne käyttämättä, koska he eivät voi luottaa siihen, että hoidettava saa heidän lomansa aikana laadukasta ja hyvää ja yksilöllistä hoitoa. On tärkeää, että tähän nyt kunnat jatkossa panostavat, ja se voi olla myös monenlaista, ja myös järjestäjätahot voivat olla monenlaisia, kuten järjestöjä.

Pidän erittäin tärkeänä myös sitä huomiota, minkä valiokunta on tehnyt, että lapsivaikutusten arviointi on jäänyt tässä puutteelliseksi. Usein, kun omaishoitoa ajatellaan, ajatellaan vain vanhuksia, mutta on hyvin paljon myös lapsia omaishoidettavana, ja siksi tämä tiedonkeruuasia, mikä on nostettu, on erittäin tärkeä sitten jatkokehittämisen kannalta.

On myös huolehdittava siitä, että omaishoitajuudesta ei tule naisille uutta tuloloukkua, ja tulee miettiä, miten työn ja omaishoidon yhteensovittamista voidaan parantaa ja miten kannustaa myös miehiä omaishoitajiksi.

14.29 Jaana Laitinen-Pesola kok (vastauspuheenvuoro): Mielestäni tämä omaishoitolain eteenpäinvieminen on erittäin tärkeä asia, mutta haluaisin puuttua vielä täällä esille nostettuun henkilöstömitoitusasiaan.

Kannattaa muistaa, että henkilöstömitoitus ei ole pelkkä luku jossain suosituksessa tai muussa paperissa vaan henkilöstömitoituksen on perustuttava asiakkaiden toimintakyvyn ja palvelutarpeen arviointiin. Näitten laadukkaiden palveluiden tuottaminen edellyttää, että käytössä on oikeanlaista henkilöstöä ja henkilöstön osaamista juuri oikeassa paikassa. Eli tärkeämpää kuin pelkät numerot on se, että voidaan miettiä myös sitä, että meillä on se oikea osaava henkilöstö oikeassa paikassa. Toki täytyy sanoa, että paitsi sen hyvän hoidon laadun puolestapuhumisen kannalta henkilöstömitoitus on kyllä yksi vetovoimatekijä myös siinä, että saamme jatkossakin tarpeeksi ja osaavaa henkilöstöä alalle.

14.30 Veera Ruoho ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä hallituksen lakiesitys on perusteltu, se on tärkeä.

Lähdin politiikkaan vasta muutamia vuosia sitten, ja syy siihen oli tämä omaishoitajien asema, jota olin saanut läheltä seurata ja johon perussuomalaiset vaativat parannusta. Nyt

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

täällä eduskunnassa on hienoa huomata, että omaishoitajista ollaan huolissaan yli puolue-
rajojen, että on ollut kertakaikkisen hienoja puheenvuoroja.

Vapaapäivät ovat tarpeen, mutta samalla tosiaankin on huolehdittava hoitajamitoituk-
sesta, ettei hoidettava mene aina huonompaan kuntoon ollessaan laitoksessa hoidossa. Täs-
täkin on ihan omakohtaisia kokemuksia.

14.31 Ilmari Nurminen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vaikutusten arvi-
ointeja tarvitaan. Tämä lakiuudistus on sinällään hyvä, mutta hienoa, että tähän seikkaan
on kiinnitetty huomiota. Omaishoidon tuella hoidettiin kuitenkin vuonna 2014 lähes 7 000
lasta eli merkittävä määrä. Kiinnittäisin huomiota siihen, että myös tämän perhehoidon
kohdalla nämä vaikutusten arvioinnit puuttuvat. Varsinkin Lastensuojelun Keskusliitto ja
muut lapsiasiainjärjestöt ovat hyvinkin voimakkaasti ottaneet tähän kantaa, että on menty
enemmän elinkeinopoliittisin intressein kuin lapsen etu edellä.

Kuitenkin haluan todeta, että tämä on hyvä aloitus — tämä on kuitenkin ehkä palvelui-
hin hyvinkin keskittynyt. Tätä viime kaudella aloitettua hyvää työtä pitää jatkaa. Kunnian-
himoisena tavoitteena tulee olla saada yhtenäiset kriteerit, palkkioluokat, verotus, tulee rat-
kaista kokonaisuudessaan tämä subjektiivinen oikeus.

14.32 Päivi Räsänen kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tämä hallituk-
sen esitys on hyvä, ja on hyvä, että tämä on yksimielisesti nyt etenemässä.

Omaishoitajien kohdalla aivan keskeinen kysymys on jaksaminen. Omaishoitotyö on
henkisesti ja usein myös fyysisesti kuormittavaa. Siksi vapaat ja erilaiset palvelut ovat ää-
rimmäisen tärkeitä, jotta omaishoitaja jaksaa sitä työtään tehdä. Nyt toki täytyy huomioida
se, että pienituloisten, niukalla budjetilla elävien omaishoitajien kannalta nuo palvelumak-
sut ja jopa näihin vapaapäiviinkin liittyvät palvelumaksut saattavat nousta kynnyskysy-
mykseksi ja ongelmaksi. Mutta pitkällä tähtäimellä olisi todellakin tärkeää, että paitsi että
näitä palveluja ja vapaita pystytään parantamaan, myös saataisiin kaikille omaishoitajille
oikeus omaishoidon tukeen aivan samaan tapaan kuin on meillä lasten kotihoidon tuki, jot-
ta (Puhemies koputtaa) se olisi yhdenvertainen kaikille omaishoitajille.

14.33 Hannakaisa Heikkinen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies!
Käytän varsinaisen puheenvuoron tuossa myöhemmin mutta tässä debatissa haluan koros-
taa samaa asiaa kuin edustaja Mäkisalo-Ropponen toi viisaassa puheenvuorossaan esille.
Omaishoito on tärkeä vanhustenhoivan muoto, mutta välttämättä omaishoitotilanteet eivät
pysty jatkumaan aivan sitten sinne elämän loppuun saakka ja myös muita hoitomuotoja tar-
vitaan. On hyvä muistaa se, että kaikilla ei ole omaista, joka pystyisi ryhtymään omaishoi-
tajaksi. Sen takia tällaiset erilaiset yhteisökodit ja myös perhehoito, jota kohta seuraavassa
kohdassa käsitellään — perhehoitolain uudistus — ovat todella tärkeitä rinnalla kulkevia
asioita, joita meidän pitää tässä yhteiskunnassa kehittää.

Mutta tässä kohdin iloitsen siitä, että muun muassa hyvinvointi- ja terveystarkastusten ja
tämän valmennuksen ja koulutuksen kautta tuemme omaishoitajia heidän tärkeässä työs-
sään.

14.34 Leena Meri ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Hyviä puheenvuo-
roja.

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

Olisin itse omista kokemuksistani hieman kertonut. Olen holhoustoimen edunvalvonnan lakimiehenä tavannut paljon muistisairaiden omaishoitajia, ja heillä on todella raskas taakka, koska he hoitavat sen terveyspuolen sekä taloutta koskevat asiat ja he joutuvat hoitamaan koko perheen ruljanssin. Monesti näissä keskusteluissa on tullut esille, mitä täällä todettiin, että näitä päiviä ei käytetä. He eivät raaski viedä hoidettavaa sinne, he eivät luota siihen palvelun tasoon. Elikkä sen takia on tärkeää, että siihen laatuun kiinnitetään huomiota ja siihen, että siellä eivät ihmiset vaihdu koko ajan, koska muistisairas ihminen ei voi ensinnäkään vaihtaa koko ajan ympäristöä — siksi hänen pitäisi olla kotona — ja sen ihmisen pitäisi olla myös aika paljon se sama ja semmoinen, johon on tullut luotettavat välit. Muistisairas ei vain jostakin syystä luota kaikkiin ihmisiin: joku voi muistuttaa jotain ikävää henkilöä menneisyydestä tai jotain muuta. Tämä on erittäin tärkeää myös valittaessa sitä henkilöä, joka on se hoitaja. Tähän tulee kiinnittää erityistä huomiota.

Perussuomalaisena olen todella iloinen, että tämä pitkäaikainen tavoitteemme tästä asiasta on nyt edennyt.

14.35 Annika Saarikko kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On tosi hyvä, että tässä debattikeskustelussakin nousee esiin yhteinen huoli tästä sijaishoitojärjestelystä tilanteissa, joissa omaishoitaja voisi niitä lakisääteisiä vapaapäiviään pitää. Tähän myös valiokunta kiinnitti painokkaasti huomiota kuulemisissa ja asiantuntija-arvioissa. Pidän tärkeänä, että me eduskunnan päästä seuraamme nyt myös sitä hallituksen kärkihanketta omaishoidon kehittämisestä, jossa nimenomaan on tarkoitus tätä linkitystä mahdollisesti omaishoidon ja lyhytaikaisen perhehoidon välillä vahvistaa ja ylipäätään ottaen näitä sijaishoitojärjestelyjä täsmentää.

Edustaja Nurmiselle haluan sanoa, että harvoin kuulee elinkeinopolitiikka-sanaa näissä asioissa, perhehoidon ja omaishoidon yhteydessä, käytettävän, koska tiedämme aika tarkkaan, että nämä tukisummat yhteiskunnalta ovat silti kummastakin vielä sen verran pieniä, että missään nimessä on vaikea kuvitella kenenkään toimivan omaishoitajana elinkeinoliittisessä mielessä.

14.36 Johanna Ojala-Niemelä sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Omaishoitoa on kehitetty vaihteittain runsaan 20 vuoden ajan ja omaishoitajien vapaapäivien määrää on lisätty, säädetty tapaturmavakuutuksesta sekä omaistaan hoitavalle oikeudesta hoitovapaaseen. Kehitystä on siis tapahtunut vuosien varrella, mutta isoin ongelma eli omaishoitajien epätasa-arvoinen asema asuinkunnasta riippuen on vielä jäänyt korjaamatta.

Omaishoito on inhimillinen hoitomuoto, johon yhteiskunnallamme pitää olla valmiuksia panostaa. Suomen omaishoitajat ovat kuitenkin vielä kaukana tasa-arvosta. Joissakin kunnissa omaishoitaja saa palkkion, vapaapäivät ja tukea, kun taas toisissa pelkästään palkkion saamisesta joutuu taistelemaan tai sitä saatetaan laskea yksipuolisella ilmoituksella. Omaishoitoon kunnissa varattu määräraha myös vaihtelee vuosittain, eikä uusia omaishoitosopimuksia aina pystytäkään tekemään tarvittavaa määrää. Mielestäni tuleekin vakavasti harkita omaishoidon kustannusten siirtoa Kelan hoidettavaksi. Se takaisi tasa-arvon omaishoitajien välille ja poistaisi kuntakohtaisia eroja.

14.37 Timo Heinonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Omaishoito on edullista mutta myös inhimillistä. Usein hoitajana on puoliso, joka on itsekin iäkäs.

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

Kun ministeri ei ole paikalla, niin kysyisin valiokunnan puheenjohtajalta tai valiokunnan jäseniltä: Nousiko valiokuntakuulemisessa esille se, mistä ainakin itse olen jonkin verran saanut palautetta, että nämä henkilöt ovat usein hyvin pienellä toimeentulevia? Se palkio on pieni, ja usein he vielä ovat hyvin säästäväisiä. Minulle on tullut viestiä siitä, että vaikka saisi käyttää näitä päiviä, niin niitä ei käytetä, kun ne ovat maksullisia. Onko tämä noussut esille, ja onko teillä tietoa siitä, miten monet jättävät käyttämättä näitä vain tämän säästäväisyyden ja pienellä elämisen tavan mukaisesti?

14.38 Sari Tanus kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tämä laki on erittäin tärkeä. On hienoa, että omaishoito ja omaishoitajat ovat nousseet esille. Itse näkisin, että kun meillä on perussairaanhoito ja erikoissairaanhoito, niin omaishoito on niin tärkeä, että sen voisi rinnastaa yhtenä hoitomuotona perussairaanhoidon ja erikoissairaanhoidon rinnalle.

Tässä oleellista on tietysti omaishoitajien hyvinvointi, ja sen takia pidimme tärkeänä valiokunnassa, ettei tehdä pelkästään terveystarkastuksia vaan myös hyvinvointi- ja terveystarkastuksia järjestettäisiin, joissa riittävän varhaisessa vaiheessa voidaan huomioida omaishoitajan jaksaminen. Ja tärkeänä pidettiin myös, että noita vapaapäiviä voidaan omaishoitajan omien toiveiden ja tarpeiden mukaan jakaa vaikka muutaman tunnin lyhyempiin jaksoihin, jolloin vapaata tulee useammin.

Lisäksi nostaisin esiin ne noin 700 000 työssä käyvää, jotka myös hoitavat omaisiaan ja joista 90 prosenttia on naisia.

Eli tämä on erittäin tärkeä, iso asia, josta debatti jatkuu.

14.39 Satu Taavitsainen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jotta mahdollisuus vapaisiin aidosti toteutuisi, niin mielestäni on kehitettävä sijaishoitoa ja panostettava myöskin sen laatuun. Tämän sijaishoidon on oltava hoidettavan tarpeiden mukaista ja laadukasta ja kuntouttavaa, aivan kuten sosiaali- ja terveystarkastuslautakunta on lausunnossaan todennut. Näiden hoidettavien joukossa on hyvin eri-ikäisiä ja erilaista hoitoa tarvitsevia, ja sen vuoksi tarvitaan myöskin erilaisia sijaishoitovaihtoehtoja ja myöskin lisää kotona tehtävää sijaishoitoa.

14.40 Jani Mäkelä ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Omaishoitajat tekevät yhteiskunnan kannalta äärimmäisen tärkeää työtä. Erityisen tärkeää työ on inhimilliseltä kannalta, mutta yhteiskunta myös säästää huomattavan summan, kun ihminen saa olla laitospaikan sijaan kotona lähipiiriinsä kuuluvan ihmisen hoidettavana. Tässä voi perustellusti sanoa, että euro johonkin asiaan tuo 2 euroa takaisin, ellei peräti enemmän. Kun omaishoitaja jaksaa paremmin työssään ja hoitaa omaistaan, niin se on inhimillisesti hyvin sijoitettu ja myös yhteiskunta säästää.

Se, että hallituksen esityksen mukaan nyt muun muassa mahdollistamme omaishoitajille lisää vapaapäiviä, on pieni askel, ja muutakin tarvitaan. Esimerkiksi omavastuu vapaapäivistä on erikoinen käytäntö. Kuka muu joutuu maksamaan vapaapäivänsä viettämisestä?

Täytyy näin ensimmäisen kauden edustajana ihmetellä, miten näitäkin yksimielisiä parannuksia tehdään vasta nyt eikä tehty esimerkiksi edellisellä hallituskaudella. Osaako tähän kysymykseen joku vastata?

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

14.41 **Sari Sarkomaa kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Todellakin Sipilän, Orvon ja Soinin hallituksella on lämmin sydän, vahva sosiaalinen omatunto. Tämä on erittäin tärkeä arvovalinta, että omaishoitoon panostetaan tänä vaikeana aikana. Tämä yhdenvertaisuus, yhtenäiset kriteerit, on tärkeä tavoite. Vaikka rahaa oli näinkin paljon, ihan kaikkea tällä ei saatu aikaiseksi, ja kyllä hallitus on ajatellut sitäkin, eli meillä on kärkihankkeissa mahdollisuus esimerkiksi tulevien sote-alueiden, maakuntien alueilla luoda yhtenäiset kriteerit omaishoitoon ja sitä kautta myöskin edistää tätä yhdenvertaisuutta. Kyllä kannustan kansanedustajia tutustumaan näihin kärkihankkeisiin, joissa tätä asiaa viedään eteenpäin.

Tosiaankin tulevaisuudessa, kun omaishoidon lainsäädäntöä kehitetään, tuo seurantatietojen hankkiminen niistä haasteista, joita on omaishoidossa, on tärkeitä, mutta myöskin sen hahmottaminen, että iäkkään muistisairaahan hoitaminen on kovin erilaista kuin vaikka kasvavan, vaikeasti kehitysvammaisen lapsen. (Puhemies koputtaa) On tulevaisuudessa mietittävä, olisiko sitten erilaista lainsäädäntöä (Puhemies koputtaa) myöskin lapsille, kun puhutaan omaishoidosta, mutta tämä on tulevaisuuden asia.

14.42 **Hanna Halmeenpää vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Omaishoitajien vapaapäiväoikeuksien ja sijaisapujärjestelyjen parantaminen ovat tietysti aivan erinomaisen tärkeitä asioita. Tässä keskustelussa esiin jo noussut, yhtä olennainen asia myös omaishoitajien ja hoidettavien kannalta on todella kuitenkin myös hoitajamitoitus, iäkkäiden palveluissa erityisesti. Mitoituksen alentaminen nykyisestä minimistä, 0,5 hoitajaa asiakasta kohden, vielä entisestään, 0,4:ään, on aivan väärä suunta ja korjattava ehdottomasti. On nimittäin niin, että mikään ammattitaito tai osaaminen ei valitettavasti riitä, mikäli hoitavia ja auttavia käsipareja on vain yksinkertaisesti liian vähän hoidettavien määrään ja korkealla ammattietiikalla tehtävään työhön käytettävissä olevaan aikaan nähden. Tämä asia on sikäli suorassa yhteydessä omaishoitajiin ja hoidettaviin, että omaishoitajat eivät halua omaisiaan palveluasuntoihin, hoitolaitoksiin viedä, mikäli nämä asiat eivät ole kunnossa.

14.44 **Rami Lehto ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Omaishoitotehtävää tukevana palveluna lakiin lisätään säännös kunnan velvollisuudesta tarvittaessa järjestää omaishoitajalle hyvinvointi- ja terveystarkastuksia ja hänen hyvinvointiaan tukevia sosiaali- ja terveystalouksia. Tämä on hyvä parannus, sillä hoitaja voi olla fyysisesti lähes yhtä heikossa kunnossa kuin hänen hoidettaviansakin ja myös henkiset voimavarat voivat olla vähäiset. On tiedossa tapauksia, joissa omaishoitaja on passitettu saman tien sairaalaan hänen tuodessaan hoidettavaa lääkärin vastaanotolle. Muistisairaat kuten myös kehitysvammaiset hoidettavat voivat käyttäytyä aggressiivisesti ja vihamielisesti, joten omaishoitajien mahdollisesti kokema väkivalta hoitotyössä olisi myös ensisijaisen tärkeää tunnistaa.

Toinen varapuhemies Paula Risikko: Myönnän vielä viisi vastauspuheenvuoroa, joiden jälkeen menemme sitten puhujalistaan, ja voimme sitten tokikin jatkaa debattia aina välillä. Nämä viisi henkilöä ovat Mäkisalo-Ropponen, Juvonen, Lauslahti, Paloniemi, Nurminen. — Edustaja Mäkisalo-Ropponen, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

14.45 Merja Mäkisalo-Ropponen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Juvonen ja monet muutkin täällä nostivat esille kaltoinkohtelun ja hoitomitoituksen. On kyllä aivan selvä asia, että liian vähäinen hoitajien määrä altistaa myöskin kaltoinkohtelulle — puhun nyt niistä yhteisökodeista todellakin. Mitoitusten 0,5 ja 0,4 ero on se, että jos hoitoyhteisössä on esimerkiksi 14 tai 15 asukasta, niin 0,5 tarkoittaa, että aamu- ja iltavuorossa on kaksi hoitajaa ja yössä on yksi, mutta jos mitoitus on 0,4, niin se tarkoittaa, että joko aamuvuorossa tai iltavuorossa on vain yksi hoitaja. Jokainen voi ymmärtää, että jos on 14 muistisairautta sairastavaa ihmistä ja heitä hoitaa yksi hoitaja työvuorossa, niin se ei voi olla laadukasta hoitamista eikä silloin pystytä varmaankaan vastaamaan sen muistisairautta sairastavan henkilön tarpeisiin, vaikka olisi miten taidokas ja laadukkaasti ja (Puhemies koputtaa) hyvin toimiva työntekijä.

Toinen varapuhemies Paula Risikko: Tuohon äskeiseen listaani lisään vielä, että ennen kuin puhujalistaan mennään, edustaja Haatainen valiokunnan puheenjohtajana käyttää vielä yhden vastauspuheenvuoron. — Mutta nyt siis edustaja Juvonen, olkaa hyvä.

14.46 Arja Juvonen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Olen työskennellyt vuosia vanhustenhoivassa ja varsinkin omaishoitajien ja heidän hoidettaviensa parissa ja tavannut omaishoitajia, joista täällä on kannettu syystäkin huolta. He ovat usein hyvinkin väsyneitä ja itsekin tarvitsisivat jonkunlaista lääkäriissäkäyntiä, voivat huonosti ja tekevät kaikkensa sen läheisensä eteen, ja siinä mielessä tunnistan tämän ongelman, mistä täällä puhutaan.

Meillä on paljon tehtävää, jotta sijaishoitopaikat ovat sellaisia, että siellä on riittävästi myös sitä aktiviteettia ja kuntouttavaa toimintaa ja ihmiset kohdataan siellä sillä tavalla kuin heidät kuuluu kohdata. Meillä on eri-ikäisiä omaishoidettavia — itse nyt puhun tässä enemmän ikääntyneistä, mutta heissä on myös nuorempia muistisairaita — ja totta kai sitten se hoidon tarve ja ne odotukset, mitä siltä hoivapaikalta vaaditaan, ovat erilaisia. On hienoa, että tässä mietinnössä nostetaan nämä hoivapaikan tärkeät teemat esille ja viedään niitä eteenpäin.

14.47 Sanna Lauslahti kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mietin, mikä sana kuvaisi tätä lakia. Kuvaisin tätä sanalla "välittävä": välittävä laki. Se laki sisältää konkreettisia keinoja ja myöskin ihan silkkaa konkreettista rahaa omaishoitajien elämän, arjen, paremmaksi saamiseksi. Jokainen omaishoitaja tekee arvokasta työtä lähimmäisen hoitamiseksi, jotta he kumpikin voivat asua omassa kodissa.

Täällä on useammassa puheenvuorossa noussut esille omaishoitajien jaksaminen, ja voi sanoa, että se on ehdottomasti tärkeintä — ennen kaikkea meidän työssä käyvien omaishoitajiemme jaksaminen. He kasvattavat kansantuloa mutta samaan aikaan pitävät omasta lähimmäisestään huolta. Heidän kohdallaan tulee erityisesti kiinnittää huomiota jaksamiseen.

14.48 Aila Paloniemi kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Nurminen viittasi elinkeinopolitiikkaan, kun hän puhui perhehoidosta ja lastensuojelujärjestöjen huolesta. Minä haluaisin toivoa sitä, että myös lastensuojelujärjestöt olisivat ennen kaikkea huolissaan siitä, että meillä Suomessa sijoitetaan lapsia ja nuoria aivan väärin paikkoihin — siitä on tehty erittäin runsaasti tutkimusta. Ja mistä se johtuu? Se johtuu tie-

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

tenkin osittain ja valtaosin siitä, että meillä ei ole vielä kukaan riittävästi perhehoitajia eikä sijaisvanhempia. Eli paletti ei ole valmis, niin että voitaisiin lapsen edun mukaisesti aina löytää se juuri hänelle sopiva sijaishoitopaikka. Mutta tähän nyt toivottavasti saadaan parannusta, kun seuraava lakiesitys on tämä perhehoidon uudistus: mahdollisuuksia parannetaan, ennen kaikkea perhehoitajien tukea lisätään. Norjassa yli 80 prosenttia lapsista ja nuorista sijoitetaan perhehoitoon, koska Norjassa on lähdetty siitä, että perhehoitoa ja perhehoitajia tuetaan — ei kinastella siitä, onko perhehoito hyvää vai huonoa, vaan halutaan siitä niitä hyvää kuin on mahdollista.

14.49 Ilmari Nurminen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lakiesitys sinälleen on äärettömän hyvä ja tarpeellinen, mutta kuitenkin haluan korostaa sitä viitekehystä, jossa me tällä hetkellä olemme: omaishoitajille tuen saantikaan itsessään ei ole tällä hetkellä itsestäänselvyys. Monet kunnat saattavat kamppailla vaikeassa taloudellisessa tilanteessa ja odottaa budjetista vapautuvia rahoja. Tämä kertoo siitä, että me olisimme tarvinneet kokonaisuudistuksen, millä tätä viedä eteenpäin.

Täällä monet ovat kiinnittäneet huomiota tähän puheenvuoroon, jossa nostin nimenomaan perhehoidon osalta näitä elinkeinopoliittisia intressejä. Lähinnä nostin keskusteluun sen, että tästäkin puuttuu lapsivaikutusten arviointi ja tässä lisätään yksikön kokoa ja kasvatetaan mitoitusta. Pohdin, että mielestäni on hyvä kuitenkin keskustella, onko se lapsen edun mukaista, ja mielestäni näin ei ole. (Aila Paloniemi: Kyllä on!)

14.50 Tuula Haatainen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä salissa on tästä omaishoitajien jaksamisesta kannettu huolta, ja se on todella se iso kysymys, ja siihen tämä laki tuo tervetullutta helpotusta näitten vapaiden muodossa.

Mutta haluaisin nostaa tässä esille myös sen, että liian usein tilanne on se, että kun saa omaishoidon tuen, niin sitten tämä hoitaja joutuu selviytymään yksin. Nämä omaishoitajat eivät ole suinkaan ammattilaisia, ammattihoitajia. He joutuvat tekemään usein merkittäviäkin rakastaan koskevia ratkaisuja siellä arkipäivän hoitotilanteissa ja kärsivät usein myös pelosta ja syyllisyydestä, kun kokevat riittämättömyyttä. Tämän puolen haluaisin nostaa esiin, että näiden omaishoitajien tueksi tarvittaisiin kuitenkin kunnollinen paketti, että he selviytyvät ja se hoito on sitten laadukasta. Helsingin Sanomissa oli maanantaina kolmen iäkkään omaishoitajan kirjoitus, jossa he ihmettelivät muun muassa sitä, että riittävän tehokas unilääke lopetettiin heidän omaisiltaan ja he joutuvat nyt sitten kaikki valvomaan yöt, niin hoitajat kuin hoidettavat. Eli näiden tilanteiden purkamiseksi tarvittaisiin siellä kunnissa ja tulevissa maakunnissa se riittävä tuki, ja sitä huolta kyllä valiokunnan keskusteluissakin kannettiin. Tämä laki vie asioita eteenpäin, mutta toivon mukaan nämä käytännöt olisivat sellaisia, että se koti oikeasti on sitten turvallinen ja hyvä myös sille hoitajalle.

Toinen varapuhemies Paula Risikko: Sitten mennään puhujalistaan.

14.52 Lea Mäkipää ps: Arvoisa puhemies! Tämä lakiesitys on hyvä alku hallituksen kärkihankkeelle, jonka tavoitteena on kehittää ikäihmisten kotihoitoa ja vahvistaa kaikenikäisten omaishoitoa. Meillä on käytettävissämme vuonna 2014 julkaistu Kansallinen omaishoidon kehittämisohjelma, joka on erinomainen käsikirja tämän hankkeen toteuttamiseksi.

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

Omaishoitajan jaksamisesta ja hyvinvoinnista on pidettävä huolta. Nyt esitetyt lisäykset vapaisiin sekä valmennuksen ja terveydenhuollon lakisääteisyys ovat askel oikeaan suuntaan. On kaikkien etu, että omaishoitaja jaksaa ja voi hyvin, jotta tämä inhimillisin ja kustannustehokkain hoitomuoto saadaan hyödynnettyä täysimääräisesti.

Kuten valiokuntakin on huomionnut, merkittävä osa omaishoidon vapaaseen oikeuteista henkilöistä jättää nykyisin vapaansa käyttämättä. Tähän tulisi kiinnittää huomiota. Sijaishoitovaihtoehtoja on kehitettävä ja järjestettävä hoito niin, että se vastaa hoidettavan yksilöllisiä tarpeita ja että omainen voi luottaa hoidettavan olevan hyvässä hoidossa.

Omaishoito maksaa yhteiskunnalle vuodessa runsaat 13 000 euroa palveluineen yhdeltä hoidettavalta, kotihoito noin 28 000 euroa, tehostettu palveluasuminen noin 50 000 ja laitoshoidon noin 77 000 euroa. Yli 70-vuotiaiden omaishoito säästi julkisia menoja keskimäärin 20 000 euroa hoidettavaa henkilöä kohden vuonna 2013. Omaishoitona tehtävän hoitotyön laskennallinen arvo verrattuna vaihtoehtoihin palveluihin oli Kelassa tehdyn arvion mukaan runsaat 3 miljardia euroa vuonna 2013.

Arvoisa puhemies! Suomen ratifioiman ikäihmisten suojelua koskevan Euroopan sosiaalisen peruskirjan mukaan kaikilla ikääntyneillä on oltava mahdollisuus viettää itsenäistä elämää tutussa ympäristössä niin kauan kuin he haluavat ja ovat siihen kykeneviä. Esitys tukee tavoitetta vähentää laitoshoidon ja lisätä kotihoitoa sekä turvata vanhusväestön mahdollisuutta asua entistä pidempään omassa kodissaan. Omaishoitajien palveluja kehittämällä voidaan vähentää palveluasumista ja kotiin tuotavia palveluja sekä myöhentää kodin ulkopuolisen ympärivuorokautisen hoidon tarvetta.

On muistettava, että yli 65-vuotiaiden omaishoitajien osuus kaikista kunnan kanssa sopimuksen tehneistä omaishoitajista on kasvanut jatkuvasti. Vuonna 2012 omaishoidon tuella hoidetuista 67 prosenttia oli täyttänyt 65 vuotta. Olisikin tärkeää ennakoida omaishoitajien ikääntyminen ja kehittää ansiotyön ja omaishoidon yhteensovittamista sekä edistää työikäisten mahdollisuuksia hoitaa iäkkäitä vanhempiaan. Meidän on pidettävä oikeassa arvossaan omaishoitajia, jotka aivan liian pienellä korvauksella työskentelevät, ja näin yhteiskunta säästää valtavia summia rahaa.

Valiokunnan huomio lapsivaikutusten arvioinnin puuttumisesta on hyvä. Omaishoidon tuella hoidettiin vuoden 14 aikana lähes 7 000:ta alle 18-vuotiasta lasta, ja monet näistä lapsista ovat usein monisairaisia vammaisia. Lapsensa omaishoitajana toimimisessa on erilaiset haasteet kuin esimerkiksi iäkkäällä pariskunnalla. Vanhempien työelämän sovittaminen omaishoitoon voi olla todella haastavaa, ja jokainen tapaus pitäisikin nähdä yksilöllisesti ja lapsen edun mukaisesti.

Kuntakyselyn perusteella omaishoidon tuen hakemuksista hylättiin noin joka viides vuonna 2011. Yleisimmät syyt olivat kunnan asettamien tuen myöntämiskriteerien täyttymättömyys ja määrärahojen riittämättömyys noin joka kuudennen hakemuksen kohdalla. Omaishoitohankkeen kehittämistä onkin ripeästi jatkettava niin, että omaishoidon tuen kriteereitä yhdenmukaistetaan ja kaikilla kriteerit täyttävillä tulee olla subjektiivinen oikeus tukeen, jonka määrää myös pitäisi tarkistaa ylöspäin.

14.57 Timo Heinonen kok: Arvoisa rouva puhemies! Tuossa nopeatempoisessa keskustelussa asiat varsin hyvin nousivat esille, ja itse toin siinä sen yhden ongelman, mikä minulle useammassa viestissä on tullut — ja kun tässä hivenen eri puolilta Suomea olevia kansanedustajakollegoja kävin jututtamassa, niin samanlaista viestiä on tullut muillekin. Eli meillä on näitä ihmisiä, jotka hoitavat omaa läheistään, tulevat varsin pienellä toimeen

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

ja ovat myös hyvin säästäväisiä ja jättävät silloin käyttämättä näitä vapaapäiviä, mitä myös tässä esityksessä nyt ollaan lisäämässä. Tästä esityksestä sinänsä iso kiitos, mutta tärkeintä olisi se, että nämä vapaapäivät olisivat tosiasiallisia kaikille, niin että se ei saisi jäädä aina-kaan siitä kiinni, ettei olisi varaa niitä pitää. Mutta myös pitäisi kannustaa siihen, että jokainen niitä käyttäisi, sillä se on omaishoitajan omankin jaksamisen kannalta äärimmäisen tärkeää.

Omaishoito on edullista mutta myös inhimillistä. Ja kyllä oma koti on tietysti meille kaikille varmasti se rakkain paikka, missä mielellämme asumme niin pitkään kuin suinkin on mahdollista. Usein tämä omaishoitaja on oma puoliso ja usein hänkin vielä aika iäkäs. Viime vuonna meillä oli yli 43 000 omaishoidon tuen saajaa, joista 65 vuotta täyttäneitä oli 67 prosenttia. Tässä valiokunnan mietinnössä todetaan, että omaishoidon tuella hoidettiin samana vuonna eli 2014 lähes 7 000 alle 18-vuotiasta lasta. Ja yhdyn siihen, että nämä vaikutusarvioinnit ovat kaikessa lainsäädännössä kyllä äärimmäisen tärkeitä. Ne eivät ole tämän hallituksen ongelma, vaan ne ovat olleet ongelmia jo pidemmän aikaa mitä erilaisimmissa lainsäädäntötöissä. Eli ne pitäisi aina pystyä tekemään mahdollisimman hyvin, niin että etukäteen olisi tiedossa, mitä vaikutusta milläkin päätöksellä on.

Tässä esityksessä siis esitetään lisättäväksi omaishoitajille oikeutta vapaaseen. Sitä laajennettaisiin siten, että kaikilla omaishoitosopimuksen tehneillä omaishoitajilla olisi oikeus pitää vapaata vähintään kaksi vuorokautta kalenterikuukautta kohden ja tämän lisäksi sitten niillä, jotka hoitavat ympärivuorokautisesti, myös kolmeen vuorokauteen olisi mahdollisuus. Ja kunnille tulee myös velvollisuus järjestää omaishoitajalle tarvittaessa valmennusta, koulutusta sekä hyvinvointi- ja terveystarkastuksia.

Tämä asiakasmaksukysymys on se, minkä itse nostin. Meillä on varsin pienet nämä omaishoidon tuet, ja niistä pienistä rahoista johtuen, kun sitten näitä maksuja kertyy, monet jättävät niitä vapaita säästäväisinä ihmisinä käyttämättä, ja se ei ole hoidettavan etu, mutta ei se ole myöskään tämän hoitajan, omaishoitajan, etu. Sen takia toivon, että näitä asioita tarkastellaan huolellisesti.

Tässä keskustelussa on esille noussut myös se, että meillä on edelleen alueellisia eroja kuntien välillä, eroja siinä, miten omaishoitoa käytetään. Kyllä tavoitteen tietysti pitäisi olla se, että asuinpaikasta riippumatta omaishoito olisi samoilla kriteereillä, samoilla periaatteilla kaikkien käytettävissä. Se on hyvä ja toimiva malli hoitaa läheisiä ja muitakin hoitoa tarvitsevia, kunhan se tapahtuu niin, että se ei ole pakko, mikä tässä myös on hyvin keskustelussa esille tullut.

Tästä esityksestä lämpimät kiitokset hallitukselle. Vaikeina talousaikoina tehdään tällaisia inhimillisiäkin päätöksiä.

15.02 Arja Juvonen ps: Arvoisa rouva puhemies! Hyvät edustajakollegat! Täytyy sanoa, että on todella huojentunut ja hyvä mieli, kun on tänään täällä eduskunnassa puhumassa tästä hyvin tärkeästä lakiesityksestä, joka on nyt toteutumassa. Olemme kaikki katsomassa ja nähneet omaishoitajiin päin ja tunteneet heidän tilanteensa ja sen, että on tarpeen tehdä niitä parannuksia, mitä tässä lakiesityksessä on. On hienoa, että voimme tehdä tämän kaikki yhdessä myös opposition kanssa.

Tämä hallituksen esityshän tuo kaikille omaishoitajille vapaata. Se tuo kaksi päivää vapaata, ja niille, joilla on ympärivuorokautisesti hoidettava omainen siellä kodissa, vapaata kertyy se kolme päivää kalenterikuukautta kohden. Vapaata voi myös jaksottaa, mikä on

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

hyvä asia omaishoitajalle. Laki tuo myös ohjauksen ja neuvonnan mahdollisuuden ja terveystarkastukset, jotka kaikki ovat tärkeitä.

On hyvin tärkeää, että kun omaishoitaja sen oman hoidettavansa sinne sijaishoittoon saattaa, niin se sijaishoito on oikea-aikaista ja oikeanlaatuista ja siellä huomioidaan sen hoidettavan kaikki tarpeet. Meillä on paljon vielä tehtävää, että me saamme ja löydämme jokaiselle oikean hoivapaikan. Täytyy olla aktivoivaa ja kuntouttavaa ja mielekästä hoivaa tarjolla ja huomioida myös se, että omaishoidettavat ovat eri-ikäisiä. On olemassa nuorempia muistisairaita ja sitten iäkkäämpiä, kaikilla on hieman erilaiset tarpeet. Vapaat jäävät usein käyttämättä juurikin siitä syystä, että hoivapaikka ja hoidettava eivät kohta toisiaan. Olen itse ollut töissä omaishoitajien ja -hoidettavien parissa ja tunnen sen tilanteen ja myönnän myös, että paljon siellä on vielä tehtävää.

Me voimme kaikki myös kunnissamme lähteä tukemaan omaishoitajia. Tein 2011 Espoon valtuustossa valtuustoaloitteen liittyen omaishoitajien maksuttomiin liikuntakortteihin uimiseen ja kuntosaliin, ja tämän vuoden alusta se aloite meni vihdoinkin läpi — vielä ihmeessä kotikuntiniin myös tämänkaltaisia ideoita. Eli kaikki omaishoitajat, joilla on omaishoitosopimus, pääsevät tämän vuoden alusta ilmaiseksi uimaan ja kuntosalille. Se on otettu ilolla vastaan myös niiden nuorempien omaishoitajien parissa, joilla on pieniä lapsia kotona hoidettavana.

Täällä on mainittu siitä omaishoidon tuen ja hoitopalkkioiden ja niiden perusteiden, kuinka myönnetään, yhdenvertaistamisesta. Tässä esityksessähän on todellakin tarkoitus myös yhtenäistää maakuntien alueelle vuoteen 2019 mennessä näitä asioita, niin että maakunnat voivat keskenään miettiä sitten, millä tavalla tuet määräytyisivät yhdenvertaisesti.

Täällä on nostettu hoitajamitoitus esille, mikä on tärkeä asia, eikä sitä saa sivuuttaa. Meillä on vanhuslaki, 20 §, joka määrittelee sen, että hoivapaikassa on oltava siihen hoivapaikkaan nähden riittävästi henkilöstöä, ja muun muassa saattohoitotilanteessa henkilöstöresurssin on oltava kohdallaan. Haluan kuitenkin muistuttaa, että tästä hoitajamitoituksesta on puhuttu Suomessa vuosikausia ja viime kaudella tehtiin mielestäni suuri heikennys sinne ikäihmisten palvelujen laatusuositukseen, jossa mitoitukset olivat korkeammalla. Meillähan ei laki määrittele sitä itse mitoitusta, vaan me katsomme siihen laatusuositukseen. Se oli se 0,6—0,8, mutta se silloisen hallituksen aikaan heikennettiin. Laatusuositusta heikennettiin, ja siellä on tällä hetkellä 0,5 se raja. Kuitenkin kun me olemme realistisia, niin me ymmärrämme, että todellisuudessa varmaan hyvin harvassa hoivapaikassa tästä rajasta pystytään menemään alaspäin, ja se meidän tulee kaikkien myöntää. Jotta näin voidaan tehdä, niin silloin hoitoisuus pitää katsoa, onko se mahdollista, missä tarvitaan useampi hoitaja, missä mahdollisesti vähemmän. Mutta pääsääntöisesti sitä heikennystä ei pystytä tekemään. Olen itse sitä mieltä, että resursseja tulisi lisätä entisestään niihin paikkoihin, missä hoitoisuus on raskasta.

Vietämme tänään Kätkeyt äänet -päivää, joka on kaltoinkohtelun ennaltaehkäisy päivä maailmanlaajuisesti, ja mielestäni meillä kaikilla on oma vastuumme tässä asiassa. Me voimme kaikki tehdä toimia ja haastaa toinen toisiamme niin työpaikoilla kuin myös yhteiskunnassa katsomaan, miten ikääntyneet meillä voivat. On mahdollista nostaa esille myös näitä asioita. Kenenkään ei tarvitse tulla kaltoin kohdelluksi, ei kodissa eikä myöskään hoivapaikassa kenenkään toimesta.

15.07 Satu Taavitsainen sd: Arvoisa puhemies! Omaishoitolakiin on vihdoin tulossa parannuksia, joita omaishoitajat ovat jo pitkään toivoneet. On hyvä, että kaikille omaishoito-

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

sopimuksen tehneille taataan oikeus pitää vapaata vähintään kaksi vuorokautta kuukaudessa ja vähintään kolme vuorokautta heille, jotka hoitavat omaistaan kokoaikaisesti tai pitävät vain lyhyitä taukoja. Vapaat ovat erityisen tärkeitä työssä käyvien omaishoitajien uupumisen ennaltaehkäisemiseksi. Omaishoitajan arki täyttyy jatkuvasta läsnäolosta, hoivasta ja kotona tehtävästä työstä. Pitkäaikainen sitoutuminen hoitoon on kuormittavaa ja verottaa jaksamista.

Sosiaalihuoltolakiin ehdotettavilla muutoksilla vahvistetaan niiden henkilöiden oikeutta vapaaseen, jotka toimivat omaishoitajina ilman omaishoitosopimusta. He ovat tähän saakka olleet vapaajärjestelmän ulkopuolella. Pidän kuitenkin välttämättömänä, että kunnille annetaan kriteerit, joiden perusteella myös sopimuksettomat omaishoitajat ovat oikeutettuja vapaaseen. Kunnan oma harkinta voi johtaa ihmisten eriarvoisuuteen eri puolilla Suomea.

Mahdollisuus irtautua kodista ja omaishoitajan arjesta, levätä tai harrastaa, auttaa omaishoitajaa jaksamaan. Se, että mahdollisuus vapaapäiviin kirjataan nyt lakiin, ei kuitenkaan yksin riitä. Vapaat jäävät herkästi pitämättä, jos hoidettava tai hoitaja ei koe sijaishoitoa tarpeeksi luotettavaksi, osaavaksi tai jos hoidettavaa kohdellaan kalseasti. Kuntouttava työote vapaapäivien aikana on äärimmäisen tärkeää, jotta omaishoitajalla eivät mene seuraavat viikot siihen, että hän kuntouttaa hoidettavaa takaisin siihen kuntoon, missä tämä oli ennen sijaishoitoa. Tällaisia tarinoita ovat ihmiset kertoneet todella paljon eivätkä enää ole yhden kerran jälkeen halunneet laittaa omaistaan makaamaan vuodeosastolle. Vuodehoitoon joutuneet ikäihmiset menettävät merkittävän osan luustolihasistaan jo runsaan viikon makaamisella. Jotta mahdollisuus vapaisiin aidosti toteutuisi, on kehitettävä sijaishoitoa ja panostettava sen laatuun. Sijaishoidon on oltava hoidettavan tarpeiden mukaista, laadukasta ja kuntouttavaa, kuten sosiaali- ja terveysvaliokunta on mietinnössään todennut. Omaishoidettavien joukossa on hyvin eri-ikäisiä ja erilaista hoitoa tarvitsevia, ja siksi tarvitaan erilaisia sijaishoitovaihtoehtoja ja lisää kotona tehtävää sijaishoitoa.

Arvoisa puhemies! Nyt sijaishoidon tilanne on se, että vammaisille ja pitkäaikaissairaille lapsille ei ole tarjolla riittävästi sijaishoitopaikkoja. Osa vanhemmista haluaisi hoitajan kotiin vapaajakson ajaksi, koska silloin lapsen ympäristö ja tavarat säilyisivät tuttuina ja turvallisina vanhempien loman aikanakin. Mutta mistäpä omaishoitajavanhemmat tällaisen sijaisen löytäisivät, kun läheskään kaikissa kaupungeissa ei ole riittävästi sijaisia eikä esimerkiksi avustajakeskusta, josta voisi varata hoitajan? Eri kaupunkien asukkaat ovatkin tässä asiassa eriarvoisessa asemassa, kun toisessa voi varata avustajakeskuksesta sijaisen tarvittaessa ja toisessa ei sijaista löydy mitenkään ja vapaat jäävät pitämättä. Tähän ongelmaan pitää saada ratkaisu.

On myös valitettavaa, että omaishoitolain uudistuksessa ei tehty lapsivaikutusten arviointia, vaikka lapsen oikeuksien sopimus edellyttää, että lapsen etu otetaan huomioon ensisijaisena harkintaperusteena lapsiin kohdistuvia päätöksiä tehtäessä. Arviointiin olisi ollut perusteet, kun tiedetään, että omaishoidon piirissä on noin 7 000 alle 18-vuotiaasta lasta. On myös selvää, että vammaisen lapsen hoivan tarpeet vaihtelevat paljon kasvamisen eri vaiheissa ja eri ikäkausina.

Arvoisa puhemies! Eduskunnan oikeusasiamies on kertomuksessaan vuodelta 2015 muistuttanut omaishoidon tukea käsittelevässä kirjoituksessaan myös tiedottamisen tärkeydestä. Kertomuksessa todetaan muun muassa, että viranomaiset vastaavat siitä, että kuntalaiset saavat ajantasaiset, oikeat ja riittävät tiedot palveluista. Tiedottaminen onkin

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

yksi omaishoitopalvelujen saatavuuden kulmakivistä. Vaativaa omaishoitotyötä tekevät ansaitsevat helposti saatavat, sujuvat palvelut, ja heidän tulee tietää niistä.

15.13 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Keskityn tässä lyhyessä puheenvuorossani erityisesti muistisairautta sairastavien henkilöiden omaisten tilanteeseen.

Omaishoidon kokonaisvaltainen kehittäminen on todella tärkeä asia, ja tämä laki on askel oikeaan suuntaan, mutta työtä on edelleen jatkettava — valmiiksi ei tämä asia tullut vieläkään. Rahallisten ja taloudellisten korvausten lisäksi omaiset tarvitsevat tietoa, ohjausta ja valmennusta omaishoitotehtävässään. Tämä on tullut selkeästi esille esimerkiksi Muistiliitossa omaisten käyttämissä puheenvuoroissa. Ohjattu, neuvottu, tuettu omaishoitaja jaksaa hoitaa läheistään kauemmin kuin sellainen omainen, joka kokee jääneensä yksin tässä vaativassa hoitotehtävässään. Myös tieto siitä, mistä saa välittömästi apua hankalissa tilanteissa, auttaa omaista jaksamaan. Samoin hyvinvointi- ja terveystarkastusten tulisi olla jokaiselle omaiselle itsestäänselvä oikeus. Omaishoitajien valmennuksesta on järjestöillä hyvää kokemusta jo tällä hetkellä, ja tätä tietoa, taitoa ja osaamista tulee hyödyntää jatkossa. Toivottavasti kunnat eivät lähde keksimään pyörää uudelleen eli aloittamaan valmennusohjelmien kehittelyä alusta, kun jo nyt valmiita ja hyväksi havaittuja valmennusmalleja ja -ohjelmia on olemassa.

Omaishoitajien vapaiden lisääminen on kannatettava ja hyvä uudistus, mutta valitettavasti se ei auta, jos omaishoitajat eivät käytä heille kuuluvia vapaita. Muistisairautta sairastavien henkilöiden omaishoitajien keskuudessa on tullut selkeästi esille, että laadukkaita sijaishoito- ja vuorohoitopaikkoja on aivan liian vähän. Usein omaiset kokevat, että sijaishoitopaikassa hoito ei ole tarpeeksi laadukasta. Sairastunut saattaa jopa tulla fyysisesti tai psyykkisesti huonommassa kunnossa kotiin kuin oli kotoa lähtiessään. Tämä muutos voi tapahtua päivässä, parissa. Hyvin usein omaiset tuovat esille, että kaikilla ammattihenkilöillä ei kerta kaikkiaan ole valmiuksia kohdata muistisairautta sairastavia ihmisiä. Sijais- ja vuorohoitopaikan tulisi pysyä samana, ja hoidon pitäisi olla aina kuntouttavaa. Perhehoito, joko perhehoitokodissa tai sitten omaan kotiin annettuna, soveltuu monelle muistisairautta sairastavalle vuorohoito- ja sijaishoitopaikaksi hyvin, jos perhehoitajalla siis on riittävät valmiudet muistisairautta sairastavan kohtaamiseen ja auttamiseen.

Sitten kun omaishoito ei enää onnistu, jokaisella tulisi olla oikeus päästä hyvään hoitoon yhteiskotiin, niin kuin täällä debatissa oli jo puhuttakin. Olen todella huolissani yhteiskotien henkilöstömitoituksesta: 0,4-mitoitus on ehdottomasti liian vähän, koska se todella tarkoittaa, että työvuorossa on vain yksi hoitaja 14:ää asukasta kohden. Toivottavasti tätä muutosta ei todellakaan viedä käytäntöön. Omaisena ja läheisenä oleminen ei kuitenkaan pääty tässäköön vaiheessa eli silloin, kun sairastunut muuttaa sinne yhteiskotiin asumaan. Ammattihenkilöiden ja omaisten yhteistyöllä työtä tulisi jatkaa myös silloin, koska yhteistyöllä on suuri merkitys hoidon onnistumisen ja elämänlaadun kannalta myös yhteiskodissa. — Kiitos.

15.17 Rami Lehto ps: Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esitys on erittäin tervetullut parannus omais- ja perhehoitajien asemaan: omaishoitajien jaksamista tuetaan ja omaishoitajaksi ryhtymiseen kannustetaan. Omaishoitajien määrän arvioidaan lakimuutoksen jälkeen lisääntyvän noin 4 500:lla vuoteen 2020 mennessä. Omaishoitajien palveluja kehittämällä voidaan vähentää laitoshoidoa ja tukea kotona asumista entistä pidem-

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

pään inhimillisesti ja turvallisesti lähellä läheisiä. Ministeriön laskelmien mukaan se toisi myös noin 180 miljoonan euron säästöt erilaisissa palvelumenoissa, kuten laitoshoidossa.

Tällä hetkellä läheisiään kotona hoitaa noin 43 000 omaishoitajaa, joilla on omaishoitosopimus kunnan kanssa. Ministeriön mukaan noin 15 prosenttia heistä ei ole oikeutettu vapaasiin. Jatkossa kaikille omais- ja perhehoitajille taataan vähintään kaksi vuorokautta vapaata kuukautta kohden. Lisäksi heille on luvassa säännölliset hyvinvointi- ja terveystarkastukset kuten myös valmennusta ja koulutusta.

Jotta omaishoitajat jatkossa käyttäisivät ansaitsemansa vapaapäivät, tulee sijaishoitopaikkoja kehittää niin, että sopivia hoitopaikkoja löytyisi helpommin ja nopeammin. Riittävät resurssit, osaaminen, aktiivinen ja kuntouttava hoito sekä yksilöllisten tarpeiden huomioiminen ovat tärkeitä seikkoja, jotta omainen voi jättää hoidettavan sijaishoitopaikkaan luottavaisin mielin.

Omaishoitotehtäviin liittyvä valmennus ja koulutus tukevat osaltaan myös työssäjaksamista. Kotona tehtävä hoitotyö voi olla kuormittavaa sekä henkisesti että fyysisesti, mitä voidaan helpottaa ammatillisella osaamisella, kuten oikeilla työasennoilla.

15.19 Hannakaisa Heikkinen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Tässä keskustelussa, debattissa, on jo tuotu valtavan paljon esiin niitä asioita, joiden takia tämä omaishoitolain uudistus on todella tärkeä asia. Meillä jokaisella on oma työhistoria, ja sitä kautta erilaiset asiat täällä eduskuntakäsittelyssä ovat meille merkityksellisiä. Itse olen ennen kansanedustajuutta toiminut sairaanhoitajana, erityisesti dementoivien sairauksien asiantuntijana ja vanhainkodin osastonhoitajana osastolla, jolla oli myös näitä vuorohoitopaikkoja sitä varten, että omaishoitajat saivat vapaattensa ajaksi omaisen sinne hoitoon tuoda. Siksi tämän lain käsittely ja myös kohta käsiteltävänä olevan perhehoitolain käsittely ovat olleet itselleni todella tärkeitä asioita tässä viime viikkojen ja kuukausien aikana. Ja haluan korostaa, että nämä panostukset omais- ja perhehoitoon ja kaiken kaikkiaan tämä kärkihanke, joka meillä toteutetaan tämän meidän hallituksen toimesta, antavat isot panokset omais- ja perhehoidon kehittämiseen — tämän vuoden toisessa lisätalousarvioesityksessä 49,3 miljoonaa euroa, ja vuosittainen lisärahoitus vuodesta 18 alkaen on yhteensä 95 miljoonaa euroa, ensi vuonna 90 miljoonaa euroa. Olen todella onnellinen näistä panostuksista.

Tässä yhteydessä haluaisin korostaa sitä, että työskennellessäni omaishoitajien ja omaishoidettavien kanssa on ollut joitakin asioita, jotka ovat olleet merkityksellisiä, korostuneet kerta toisensa jälkeen niissä asiakastilanteissa: millä omaishoitaja joko jaksaa tai sitten ei jaksaa. Ja juuri niihin asioihin olemme pystyneet panostamaan tässä lakiesityksessä ja ne nostamaan esille myös tässä meidän valiokunnan mietinnössä. On valtavan tärkeää, että nämä hyvinvointi- ja terveystarkastukset toteutetaan omaishoitajille. Omaishoitaja voi helposti esimerkiksi dementoivaa sairautta sairastavan omaisen hoitotilanteesta aivan huomaamattaan itse uupua siinä rinnalla ja aivan samalla tavoin ihan missä tahansa muussakin omaishoitotilanteessa, hoidettaessa lasta tai kehitysvammaista omaista, niin että on tärkeää, että on taho, joka tarkistaa sen tilanteen ja pystyy puuttumaan ajoissa esimerkiksi väsymiseen tai niihin muihin sairauksiin, mitä omaishoitajalla voi olla. Ja samoin tämä valmennus ja koulutus: Omaishoitajalle pitää tarjota jo ennen omaishoitotilannetta — siinä vaiheessa, kun omaishoitaja miettii, onko minusta tähän, jaksanko minä, mistä minä saan apua — tätä valmennusta ja koulutusta, siis myös sitten jo ennen tätä varsinaista omaishoitopäätöstä. Sen on oltava tarjolla ihmisille, omaishoitajille, jotka kokevat, että se on tarpeen.

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

Arvoisa puhemies! Meillä Suomessa on tällä hetkellä noin 350 000 omaishoitotapausta. Näistä 60 000 on sitovia ja vaativia, ja meillä on noin 43 000 omaishoitosopimusta. Näillä lakimuutoksilla pystytään kattamaan sitä avuntarvetta, mitä on myös niillä omaishoitajilla, jotka eivät ole tämän omaishoitosopimuksen piirissä. Tämä ulottuvuus on valtavan tärkeä asia, se, että me pystymme niille muillekin, joilla ei ole sitä oman kunnan kanssa tehtyä omaishoitosopimusta, tuomaan tukea ja jaksamista siihen tilanteeseen.

Arvoisa puhemies! Ehkä lopuksi vielä kaksi asiaa haluan mainita: sen, mitä täällä on jo tullut esille, eli sen, että pitkäaikaishoidon tarve ei koskaan katoa — toimintakyky heikenee monissa sairauksissa väijäämättä jossakin vaiheessa, ja sen takia meillä pitää olla mahdollisuus laadukkaaseen pitkäaikaishoivaan sen jälkeen, kun omaishoito ei enää käy — ja toisena asiana terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen kuntien tehtävänä sote-uudistuksen jälkeen. Tämä on yksi keskeinen asia, missä kunnilla on tekemistä, että pystytään kaikkia ikäihmisiä tukemaan terveyden ja toimintakyvyn ylläpitämisessä, olipa kyseessä omaishoitaja, omaishoidettava tai ihan muuten vain ikäihminen. — Kiitos.

15.24 Ilmari Nurminen sd: Arvoisa puhemies! Tämä hallituksen esitys on kannatettava ja nimenomaan näitten palveluiden näkökulmasta hyvä. Vapaita pitää parantaa ja niiden joustavuutta.

Mutta kuten täälläkin on tuotu esille, se ongelma on tällä hetkellä se, että todellisuudessa iso osa niistä vapaista jää käyttämättä. Katsoin tuon THL:n tutkimuksen, jossa oli käsitelty näitä syitä. Yksi oli haluttomuus jättää hoidettava toisen hoitoon tai sitten hoidettavan kieltäytyminen tai sopivan sijaishoidon puute. Nämä ovat kuitenkin asioita, joihin meidän pitää paneutua kunnissa, ja tähän haasteeseen tämä laki ei kuitenkaan itsessään vastaa tai puutu.

Toisaalta tästä kuntoutuksesta nostaisin esille sen tosiasian, että sitä on ensinnäkin vaikea saada, jos on vanha omaishoitaja. Usein heidän kohdallaan näitä hakemuksia hylätään, koska hoitaja on jo liian vanha ja raihnas, mutta silti hoitaa edelleen. Tilanne näiden suhteen on myös epäselvä, ja siihen pitää puuttua.

Tietysti tämä tuo parannusta myös näiden omaishoitajien kohdalla, jotka hoitavat ilman sopimusta. Mutta kuitenkin nämä kriteerit olisivat voineet olla ehkä vielä voimakkaammat näistä vapaapäivistä juuri näiden tilanteiden kohdalla, vaikkakin laki tuo heille parannusta.

Sitten täällä on käytykin jo keskustelua paljon näistä lapsivaikutusten arvioista, jotka ovat äärettömän tärkeitä, varsinkin tällaisten lakiesitysten kohdalla, jotka vaikuttavat hyvinkin voimakkaasti lapsiin. Kuitenkin korostaisin vielä sitä tämän hetken omaishoidon tilannetta, että näiden palveluiden parantaminen on äärettömän tärkeää. Mutta kuten viime kaudella on lähdetty valmistelemaan tätä Kansallisen omaishoidon kehittämisohjelman mukaista kokonaisuudistusta, niin se on edelleen pidettävä kunnianhimoisena tavoitteena, sekä hallituksen että oppositiopuolueiden yhteisenä, että se olisi subjektiivinen oikeus ja pohdittaisiin ne kriteerit ja palkkiot ja saataisiin siihen selvyys. Tietenkin tämä tuleva sote-uudistus varmasti tuo siihen jonkinlaista helpotusta, ainakin alueiden väliseen harmonisointiin.

Minä olen toiminut pitkään Pirkanmaalla Omaishoitajien hallituksessa ja tukihenkilönä ja nähnyt sen, kuinka jo pelkästään meidänkin maakunnassa on hyvinkin erilaisia kriteereitä liittyen eri kuntiin. Tietyissä kunnissa omaishoitajat odottavat budjetista vapautuvia varoja ja saattavat vain unelmoida näistä vapaapäivien joustavista toiminnoista. Edelleen haluan korostaa sitä fokusta, mihin vielä tulevaisuudessa pitää panostaa.

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

Sitten haluaisin vielä nostaa muutamia lisähuomioita tulevaisuuteen ja jatkovalmisteluun tätäkin silmällä pitäen. Täällä on puhuttu esimerkiksi näistä asiakasmaksuista, jotka ovat hyvin tärkeitä. Omaishoitajan, joka aloittaa omaishoidon työn jo työikäisenä, eläkekertymä on huomattavasti pienempi. Tämä on myös johtanut näiden osalta siihen, että pienituloisuus on hyvin yleistä omaishoitajien keskuudessa, ja tämä on hyvin voimakkaasti pidettävä mielessä myös pohdittaessa näitä asiakasmaksuja. Toinen tärkeä huomio on se, että jos me katsomme tulevaisuudessa potentiaalisten omaishoitajien määrää eli 65—75-vuotiaita, niin heidän suhteellinen osuutensa koko ajan pienenee. Eli tärkeä huomio on se, että kuka voi olla jatkossa yhä vanhemmaksi elävän ihmisen omaishoitaja. Tämä on myös semmoinen tärkeä kysymys.

Arvoisa puhemies! Toivottavasti nämä panostukset näkyvät kunnissa voimakkaasti, ja vaikkakaan näitä ei ole suoranaisesti korvamerkitty, niin tahto tässä on erittäin hyvä. Kiinnittäisin huomiota siihen, että tämäkin panostus maksaa itsensä takaisin. Se kertoo siitä, että isompiakin panostuksia me voisimme tehdä, jos me puhuisimme pelkästään rahallisista kustannuksista. Mutta ennen kaikkea tämä on inhimillisesti erittäin tärkeää ja omaishoito erittäin arvokasta työtä.

15.29 Annika Saarikko kesk: Arvoisa puhemies! Tässä ansiokkaassa keskustelussa on paljon oleellisia näkökulmia nostettu jo esiin. Ehkä vähemmälle huomiolle on jäänyt tästä hallituksen omaishoitajien aseman parannuskokonaisuudesta tuo omaishoitajuuteen valmentaminen ja siihen kouluttautuminen. Pidän tätä ikään kuin uutena avauksena hallituksen esityksessä, tärkeänä osa-alueena omaishoidon kehittämisessä. On paljon ihmisiä, jotka pohtivat vaikkapa oman läheisen ikääntyessä tai puolison sairastuessa, olisiko minusta omaishoitajaksi, miten minua tuettaisiin, jos sellaiseksi ryhtyisin. Sen takia tämä suomalaisen kansalaisjärjestökentän kehittämä valmennusmalli on tosi tärkeä osa tätä esitystä, ja kuntien on syytä ottaa se käyttöön, kun se nyt sitten täysimääräisesti on päätetty laittaa alkavaksi 2018 tämän esityksen valiokuntakäsittelyn jälkeen. Pidän tätä aivan yhtä tärkeänä lisänä kuin noita terveystarkastuksia tai — kuten täällä on korostettu — hyvinvointitarkastuksia, omaishoitajien jaksamisen kokonaisnäkökulman huomioimisessa.

Tämä koko paketti omaishoitoon liittyviä parannuksia pohjautuu siis kansallisen omaishoidon kehittämisraporttiin viime vaalikaudelta, ja ottaen huomioon talouden tiukan tilanteen olen varsin hyvilläni siitä, että saatiin kuitenkin tähän hallituksen esitykseen kootua yhteen monia yksittäisiä parannuksia, jotka toivottavasti toimivat myös sitten kannustimena ryhtyä omaishoitajaksi. On ihan selvää, että jatkossakaan kaikista ei ole omaishoitajiksi, kaikilla ei ole omaisia, jotka voisivat hoitaa, mutta yhteiskunnallisesti annamme myös vahvan symbolisen viestin tämän toiminnan arvostamisesta vaikkapa tuon vapaapäiväjärjestelmän, terveystarkastusten, valmennuksen ja koulutuksen kautta, ja ne ovat minusta sellaisia viestejä, joita eduskunnan on näinä aikoina syytä lähettää myös, kun puhumme sanoja lähimmäisen vastuusta. Omaishoito on sitä parhaimmillaan konkreettisessa muodossa.

15.31 Aila Paloniemi kesk: Arvoisa rouva puhemies! Tällä hetkellä noin 4,5 prosenttia yli 75-vuotiaista on omaishoidon piirissä. Tuo osuus on viime vuosina pysytellyt samana, vaikka valtakunnallisena tavoitteena on ollut osuuden nostaminen, puhutaan jopa 6—7 prosentista. Tämän puheena olevan uudistuksen keskiössä on omaishoitajien vapaajärjes-

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

telmän kehittäminen. Vapaista on täällä puhuttu paljon ja ansiokkaasti. Tällä hetkellä arviolta noin 15 prosenttia omaishoitajista ei ole lakisääteisen vapaaoroikeuden piirissä.

Uudistuksen myötä kaikilla omaishoitajilla olisi oikeus vähintään kahteen vapaavuorokauteen kuukaudessa. Tämä parantaa esimerkiksi omaa lastaan hoitavien, työssä käyvien omaishoitajien asemaa, joilla ei välttämättä ole ollut lainkaan mahdollisuutta raskaasta hoitovastuusta irrottautumiseen. Niillä omaishoitajilla, joiden tekemä hoitotyö on ympärivuorokautisesti ja jatkuvasti sitovaa, oikeus kolmeen vapaavuorokauteen säilyy samoin edellytyksin kuin nykyäänkin.

Keskeisin ongelmakohta näissä omaishoitajien vapaissa on se, että arviolta lähes puolet omaishoitajista ei pysty hyödyntämään tai halua hyödyntää oikeuttaan vapaaseen. Syynä on ollut usein se, että kunnan tarjoamia sijaishoitovaihtoehtoja on pidetty varsin yksipuolisina ja tarjolla on ollut useammin laitoshoidoa tai hoitoa palvelusasumisyksiköissä ja esimerkiksi kotiin annettavaa sijaishoidoa on ollut vain harvoille tarjolla. Mutta monet hoidettavat eivät halua lähteä kodin ulkopuoliseen sijaishoitoon. Esimerkiksi muistisairaille, kuten täällä on todettu, se on ollut vaikeaa. Eli tilanteen korjaaminen vaatii ennen kaikkea kuntien toimintatapojen kehittämistä. Tähän pyritään ensinnäkin kärkihankkeiden toimenpiteillä, joissa sijaishoidon monipuolistaminen on yksi ikäihmisten kärkihankkeen kulmakivistä. Lakimuutosten toimeenpanon yhteydessä keskeisessä asemassa on lyhytaikaisen perhehoidon käytön laajentaminen myös omaishoitajien vapaan aikaisen hoidon järjestämisessä. Toimeenpanon ohjauksessa kiinnitetään huomiota toimeksiantosuhteiseen sijaishoitoon, jossa sijaishoitaja voisi olla esimerkiksi hoidettavan läheinen, sukulainen tai tuttava, joka voisi tulla hoitajan vapaan ajaksi hoidettavan kotiin.

On hienoa, että tämän uudistuksen myötä myös omaishoitajien valmennus, koulutus sekä hyvinvointi- ja terveystarkastukset nostetaan lain tasolle. Omaishoitajien hyvinvointi- ja terveystarkastukset ovat tärkeitä erityisesti niille omaishoitajille, jotka eivät ole työterveyshuollon piirissä. Näin voidaan ennalta ehkäisevästi puuttua riskitekijöihin.

Arvoisa puhemies! Suomessa arvioidaan olevan tällä hetkellä noin 60 000 sellaista omaistaan tai läheistään hoitavaa henkilöä, jotka täyttäsivät omaishoidon tuesta annetun lain edellyttämät kriteerit omaishoitosopimuksen tekemiselle. Heistä noin 43 000 on tuon sopimuksen tehnyt. Osa on ilman sopimusta omasta tahdostaan, osa siksi, että kuntien kriteerit sopimuksen tekemiselle ovat tiukat ja määrärahat joudutaan kohdentamaan vaativampiin tilanteisiin. Kunnat voivat tukea ilman omaishoitosopimusta omaistaan tai läheistään hoitavia henkilöitä sosiaalihuoltolain mukaisilla palveluilla. Nyt sosiaalihuoltolakia ehdotetaan täsmennettäväksi siten, että kunta voisi järjestää päivittäin sitovaa hoitoa ja huolenpitoa omaiselleen tai läheiselleen antavan henkilön vapaan aikaisen sijaishoidon. Kunnan käytettävissä olisivat vastaavat keinot vapaan aikaisen sijaishoidon järjestämiseen kuin omaishoidon tuessakin, ja vapaan aikaisista palveluista perittäisiin hoidettavalta asiakasmaksu vastaavin perustein kuin omaishoidon tuessa.

Pidän tätä lakiesitystä ja seuraavaksi keskustelussa olevaa perhehoitolakiesitystä aivan erinomaisina. Nyt tämä hallitus kerta kaikkiaan panostaa omaishoitajien ja perhehoitajien jaksamiseen.

15.36 Anne Louhelainen ps: Arvoisa puhemies! Tätä lakiesitystä on odotettu. Omaishoitajien asemaa on pyritty parantamaan useamman vaalikauden ajan. Nyt omaishoitajien aseman parantaminen on yksi hallituksen kärkihankkeista. Tarkoitus on lisätä oikeutta vapaasiin, koulutukseen ja valmennukseen. Niin ikään hyvinvointiin ja terveydenhuoltoon kiin-

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

nitetään huomiota. Sosiaalihuoltoon tehtävillä muutoksilla säädettäisiin omaistaan tai läheistään hoitavan henkilön vapaista sekä kunnan velvollisuudesta vapaan aikaisen sijaishoidon tarkoituksenmukaisesta järjestämisestä. Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksulain muutoksella puolestaan omaistaan tai läheistään hoitavan henkilön vapaan ajaksi järjestettävistä palveluista perittäisiin asiakasmaksu samoin perustein kuin omaishoitajan vapaan aikaisissa palveluissa.

Edellä mainitut asiat eivät kuitenkaan tapahdu itsestään, ja niiden toteuttamiseen tarvitaan vielä paljon työtä ja paljon rahaa. Siksi onkin tärkeää, että kunnille annetaan taloudelliset resurssit päästä näihin erinomaisiin tavoitteisiin. Hallitus antaa kuntien valtionosuuksien muodossa lisärahaa kunnille. Omais- ja perhehoidon kehittämiseen on varattu lisärahoitusta noin 50 miljoonaa euroa tämän vuoden toisessa lisätalousarvioesityksessä. Ensi vuonna lisärahoitusta kuntiin saadaan 90 miljoonaa ja vuodesta 18 alkaen yhteensä 95 miljoonaa euroa.

Arvoisa rouva puhemies! Omaishoitotilanne voi tulla eteen pyytämättä ja yllättäen. Voi syntyä sairas tai vammaisen lapsi, tai läheinen voi saada sairauskohtauksen tai joutua onnettomuuteen, jonka jälkeen ei ole paluuta entiseen elämäntapaan. Usein tilanne vaatisi nopeaa reagointia asioiden eteenpäinviemiseksi. Omainen voi olla šokin kaltaisessa tilanteessa, ja silloin tiedon on oltava lähellä ja helposti saatavissa. Valitettavan usein tilanne on kuntien puolesta ollut se, ettei saatavilla ole kattavaa tietoa ja asiantuntemusta, ainakaan yhden luukun periaatteella, vertaistuesta nyt puhumattakaan.

On tärkeää, että lakiin kirjataan hoitotehtävää tukevana palveluna säännös kunnan velvollisuudesta tarvittaessa järjestää omaishoitajille valmennusta ja koulutusta, jonka tarkoituksena on tukea hoitajan työssä kehittymistä ja osaamista. Valiokunta totesikin ansiokkaasti mietinnössään, että valmennus ei kuitenkaan saa olla edellytys omaishoitajana toimimiselle. Jokainen omaishoitosuhte on yksilöllinen ja ainutlaatuinen. Jokainen omaishoitosuhte koostuu myös erilaisista ajanjaksoista: on aika ennen omaishoitoa, varsinainen omaishoitoaika ja aika omaishoidon jälkeen. Tukea ja neuvoja saattaa tarvita kaikissa eri vaiheissa. Myös tähän valiokunta kiinnitti huomiota mietinnössään. Valiokunta kiinnitti aiheellisesti huomiota myös siihen, että kunnan pitäisi järjestää asianmukainen sijaishoito valmennuksen ajaksi.

Nykyisin omaishoitajien valmennusta on järjestetty pääosin kolmannen sektorin eli järjestöjen tuottamana ja vapaaehtoisvoimin. Omaishoitajat ja läheiset -liitto ry on kehittänyt valmennusohjelmaa, jota liiton alaiset järjestöt ja yhdistykset kattavasti ympäri Suomen ovat toteuttaneet. Toiminta on rahoitettu pääosin Raha-automaattiyhdistyksen tuella. Kannan itse erittäin suurta huolta siitä, miten ja kenen toimesta valmennus jatkossa toteutetaan. Myytäviin palveluihin ei RAY:n eli Raha-automaattiyhdistyksen avustusta voi käyttää. Tämän huolen olen useampaan otteeseen tuonut myös ministeri Mäntylän tietoon. Ensi vuoden alusta nimittäin RAY, Fintoto ja Veikkaus siirtyvät sosiaali- ja terveysministeriön alle avustuskeskukseen, jonka tehtävistä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Toivottavasti yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa löydetään mahdollisuus tukea yhdistyksiä ja niiden taloudellisia mahdollisuuksia toimia myös jatkossa. Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaakin, että omaishoitajien valmennus siirtyy kuntien järjestämisvelvollisuuden piiriin vasta vuoden 2018 alusta lukien. Tällöin kolmannen sektorin palveluntuottajilla on mahdollisuus sopeuttaa valmennustoimintaansa niin, että ne voisivat tuottaa palveluita hankintalain säännösten mukaisesti.

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

Arvoisa puhemies! Kuten tiedämme, tämän tärkeän kärkihankkeen toteutumiseen kunnille varatut rahat eivät ole korvamerkittyjä. Kannamme kaikki huolta siitä, että tähän hankkeeseen tarkoitetut eurot myös siihen kunnissa käytetään. Kaikilla kuntapäättäjäillä on suuri vastuu siitä, että seuraamme kunnissa rahavirtojen käyttöä. Tärkeää on myös varmistaa, millaisia palveluita omaishoitajille järjestetään, jotta kaikki nämä hyvät mahdollisuudet voidaan toteuttaa.

15.41 Sari Sarkomaa kok: Arvoisa puhemies! Totean tässä, että todellakin omaishoidon on tarkoitus olla palvelurakenteessa yksi vaihtoehto, ja selvää on, että se ei jokaiselle ole se oikea. Esimerkiksi Helsingissä meillä puolet on yksin asuvien kotitalouksia, eikä puolella helsinkiläisistä ole sitä omaista välttämättä lähellä. Mutta on tärkeää, että omaishoitoa todellakin kehitetään. Se on valinnan mahdollisuus, ja on tärkeää, että omaishoitajia todellakin tuetaan.

Olin itse viime tammikuussa työssä Helsingissä kotihoidossa ja siellä haastattelin sairaanhoitajia. Tässä haluan sanoa sen, että heidän suurin huolensa omaishoitajista ja -hoidettavista oli se, että jos siellä voimat loppuvat ja tarvitaan sitten muutakin kuin sitä omassa kodissa asumista, niin sitä ei välttämättä esimerkiksi Helsingissä ole saatavilla. Kun täällä on paljon kuntapäättäjiä, niin toivon, että täältä lähtee myöskin viesti siitä, että joustavasti sitten päästään pois kotoa, ettei siitä omaishoidosta tule pakkohoitoa. Eli tämä on vakava haaste.

Mutta haluan sanoa, kun oppositiosta todettiin, että tämä lakiesitys ei tuo vastausta siihen, että niitä vapaita pidettäisiin, että tämä on päinvastoin, täällä on kolme pointtia, ja haluan ne tässä tuoda esiin: Kyllä tämä valmennus ja koulutus on juuri se, missä koulutetaan omaishoitajaa tunnistamaan omat voimavarat ja ottamaan palveluita vastaan. Se on tärkeää, ja on tärkeää, että siinä on järjestöt mukana. Toinen on se, että lakiin on kirjoitettu nyt se, että sitä sijaishoitoa pitää järjestää, ja mietinnössä on erityisesti kirjaukset sen laadusta — tämä on toinen pointti. Ja kolmas on nämä hyvinvointi- ja terveystarkastukset. Se on mahdollisuus siihen, kun omaishoitaja kohtaa sote-asiantuntijan, että voidaan kannustaa ja tukea myöskin siihen, että näitä palveluita otetaan vastaan. Eli tässä on kolme tärkeää kohtaa, joilla todellakin voidaan vaikuttaa siihen, että omaishoitajat myöskin ottaisivat vastaan palveluita ja käyttäisivät näitä tärkeitä vapaapäiviä.

Tämä on erinomainen lakiesitys, eli täysi tuki kokoomuksen eduskuntaryhmästä tälle hallituksen esitykselle. On tärkeä arvovalinta tukea (Puhemies koputtaa) omaishoitajia.

15.43 Arja Juvonen ps: Arvoisa rouva puhemies! Hyvää keskustelua on täällä käyty. Haluan vielä itse omassa puheenvuorossani nostaa esiin nämä työssä käyvät omaishoitajat ja heidän tilanteensa, varsinkin ne äkkitalanteet, kun ykskaks huomaa, että omaishoitajalle olisikin tarvetta, on se sitten lyhytaikaista tai pitempiaikaista hoivaa, ja se, millä tavalla työnantaja tällaiseen toiveeseen suhtautuu. Meillä on työsopimuslaki, jossa on säännös, että työnantajan on pyrittävä järjestämään työt niin, että työntekijä voi jäädä määräajaksi hoitamaan perheenjäsentä tai muuta hänelle läheistä henkilöä, ja silloin sovitaan työaika ja työasiat siellä keskenään. Tämä säännös on sellainen, mitä käytetään, mutta on toki myönnettävä se, että se ei välttämättä toteudu aina niin riittävän tehokkaasti ja sen olemassaoloa ei tiedosteta eikä sillä tavalla osata asiaa viedä eteenpäin.

Nostan tässä esille muun muassa tällaiset lyhyetkin hetket, kun omaishoitajaa tarvitaan. Esimerkiksi saattohoitoaika on yksi sellainen, tai sairaalassaoloaika. On hyvin tärkeää, että

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

asioista puhutaan ja myös tiedotetaan eteenpäin, että työntekijät tietävät, että heillä on mahdollisuus jäädä hoitamaan sitä läheistään ja omaistaan.

On todella niin, että olen pari kertaa kohdannut erään työssä käyvän omaishoitajan, jolla on nuori lapsi kodissaan. Hän on kertonut sitä, kuinka väsyttävää ja kuinka vaativaa ja haasteellista se elämä voikaan olla niinä hetkinä, kun tuntuu, että ei enää jaksaa mutta töissä on käytävä ja sitten ympärivuorokauden, varsinkin yöaikaan, on sitä hoitotyötä kotona tehtävä. Kyllä se on haasteellista ja varmasti myös raskasta.

Tämä lakiesitys on yksi askel sitä kohti, että me tuemme ja näytämme sen, että omaishoitajat ovat (Puhemies koputtaa) äärettömän arvokkaita.

15.45 Annika Saarikko kesk: Arvoisa puhemies! Vielä liittyen tähän omaishoidon tulevaisuuteen: Nyt käsittelyssä on hallituksen esitys, joka on täynnä monia pieniä parannuksia, mutta aivan oikein täälläkin keskustelussa on nostettu esiin omaishoitajien välinen yhdenvertaisuus. Pidän sitä edelleen tärkeänä, tavoiteltavana asiana, käytännössä siis omaishoidon tuen Kela-siirtoa, joka takaisi tuen maksatuksen yhdenvertaisuuden kaikille omaishoitajille. Mutta kiinnitän huomiota myös siihen, että nyt kun omaishoito jatkossa on palvelu, joka kuuluu maakunnan järjestettäväksi, niin tulemme jo joka tapauksessa kokemaan käytäntöjen yhtenäistämisen reformin siltä osin, että nykyiset sadat kuntapohjaiset järjestäjät vaihtuvat 18 maakuntapohjaiseen järjestäjään ja sitä kautta käytännöt yhtenäistyvät. Kannustan kuntia vahvasti siihen, että ne oman maakunnan parhaat käytännöt esimerkiksi omaishoitajien tukemisesta ja vertaisuudesta otettaisiin käyttöön koko maakunnan alueella.

Lisäksi haluan tukea täällä keskustelussa muistaakseni edustaja Räsänen esiin nostamaa arviota asiakasmaksuista. On aivan totta, että on kohtuutonta, että asiakasmaksu kuuluu maksettavaksi, vaikka se pieninkin, silloin, jos käyttää omaa lakisääteistä vapaapäiväänsä. Toivon, että jatkokehittämisessä pystyisimme jättämään nuo asiakasmaksut pois ja siten tekemään yhä matalammaksi kynnyistä hyödyntää tätä vapaapäiväoikeutta, sen lisäksi, että täällä esiin nostettu sijaishoito toteutuisi paremmin. Jos pitäisi sanoa omaishoidosta kaksi isoa kehittämiskohdetta, joita varmasti tullaan katsomaan tästä eteenpäin tarkasti, niin ensimmäinen on tämä omaishoitajien välinen yhdenvertaisuus ja sitä kautta tapahtuva tasa-arvo omaishoitajien välillä ja toinen on tämä työikäisten omaishoitajien asema, koska siihen keinot ovat vähän toisenlaiset kuin niiden ihmisten osalta, jotka vaikkapa eläkeiässä ryhtyvät omaa läheistään päätoimisesti hoitamaan. Siihen pieni parannus on nyt jo tämän lain sisältämä vähäisen omaishoitajuuden tunnistaminen ja sen tukeminen myös julkisen sektorin toimesta, ikään kuin askel siihen suuntaan, että omaistaan (Puhemies koputtaa) voi hoitaa vähän ja sekin on jo merkittävää.

15.47 Hannakaisa Heikkinen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Täällä keskustelussa on jo tullut ansiokkaasti esille se, että valiokunnassa ja eduskunnassa tiedostamme, että omaishoitajuutta ja omaishoitotilanteita on hyvin erilaisia — eri-ikäisiä, erilaisia hoidettavia — mutta haluaisin vielä nostaa yhden asian, jonka kyllä myös nostimme tähän mietintöön: Kun pidämme tärkeänä sitä, että kaikki päätöksenteko ja lakien kehittäminen paremmaksi pohjautuu voimassa olevaan tietoon, niin yksi asia, mistä me myös tarvitsemme lisää tietoa, on etäomaishoitajuus. Meillä on varmasti tuhansia, tuhansia tilanteita Suomessa, joissa usein työikäiset omaiset tai sisarukset, jotka ovat eri paikkakunnilla, kantavat suurta huolta omaisensa pärjäämisestä toisella paikkakunnalla ja yrittävät sieltä kaukaa tehdä

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

omaishoitajuutta niillä resursseilla, mitä heillä on. Jatkossa meidän on huomioitava tämä etäomaishoitajuus yhä paremmin ja mietittävä, kun me näitä rakenteita uudistamme sote-uudistuksenkin myötä, kuinka me parannamme tiedonkulkua ja kuinka me kehitämme muun muassa näitä tietojen salassapitosäännöksiä sillä tavoin, että ne eivät ainakaan estä omaisia huolehtimasta läheisestään, joka asuu kaukana.

15.49 Anne Louhelainen ps: Arvoisa puhemies! Edustaja Juvonen nosti ansiokkaasti esiin työssä käyvät omaishoitajat. Usein voi käydä niin, että työssä käyvä omaishoitaja ei edes uskalla työpaikallaan kertoa olevansa omaishoitaja, jotta hänen työpaikalla tekemäänsä työpanosta ei nostettaisi ikään kuin tikunnokkaan ja erityisen tarkastelun kohteeksi. On muistettava, että jos vanhempi jää hoitamaan alle 10-vuotiasta äkillisesti sairastunutta lastaan, sitä pidetään ihan yleisesti hyväksyttävänä ja työpaikka sen muuten hyväksyy eikä kyseenalaisteta sitä oikeutta. Tätä tilapäistä hoitovapaata pitäisi työpaikoilla suoda ja soveltaa myös näille työssä käyville omaishoitajille laajemmin ja sitä kautta taata heille mahdollisuus ja hyväksyntä tehdä näitä molempia tärkeitä töitä.

Toinen varapuhemies Paula Risikko: Yleiskeskus... Jaha, siellä listalla on vielä edustaja Juvonen.

15.50 Arja Juvonen ps: Arvoisa puhemies! Tuossa viime tippaan vielä painoin nappia, kun edustaja Louhelainen esitti näin hyvän puheenvuoron, jossa esitti, että lyhyessäkin hoivan tarpeessa tulisi työnantajan tätä vapaata antaa. Työsopimuslakihan on velvoittava, eli kyllähän sen lain mukaan pitäisi mennä. Tosin lakiteksti on aina hankalaa tulkittavaa. Kun sanotaan, että "on pyrittävä", niin voidaan tulkita niin, että no, kokeillaan nyt sitten, onnistuuko vai ei ja pitääkö käyttää kenties omia vapaapäiviä vai millä tavalla sitä vapaata on mahdollista saada. Mutta kyllä se niin on, että kun se on lakiin silloin 2011 kirjattu, niin sitä lakia tulisi noudattaa ja tulee noudattaa.

Todellakin meillä hoitomuodot siirtyvät entistä enemmän kotiin, ja nostan vielä edelleen nämä saattohoitotilanteet. Ruotsissa on sellainen malli, että siellä pystyy lyhyeksi aikaa saamaan vapaata, ja muun muassa saattohoitotilanteessa sitä on käytetty.

Nämä ovat hyvin tärkeitä teemoja, ja kaikki me varmaan ennemmin tai myöhemmin joudumme myös itse pohtimaan näitä asioita, kun omat läheisemme ikääntyvät, millä tavalla hoidetaan, ja myös etäomaishoitajana toimiminen on varmasti monelle siinä vaiheessa hyvinkin arkea.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 85/2016 vp sisältyvien 1.—4. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

4. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi perhehoitolain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 86/2016 vp

Valiokunnan mietintö StVM 10/2016 vp

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

Ensimmäinen käsittely

Toinen varapuhemies Paula Risikko: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 10/2016 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä.

Keskustelu

15.52 Tuula Haatainen sd (esittelypuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tässä hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi perhehoitolakia. Perhehoitoa pyritään lisäämään kehittämällä perhehoitojärjestelmän ehtoja ja kannustimia. Esityksessä ehdotetaan nostettavaksi perhehoitajien vähimmäishoitopalkkio 775 euroon hoidettavaa henkilöä kohti. Perhehoitajan oikeutta vapaaseen lisätään vähintään 1 arkipäivästä 2 vuorokauteen sellaista kalenterikuukautta kohti, jolloin hän on toiminut toimeksiantosopimuksen perusteella vähintään 14 vuorokautta perhehoitajana.

Valiokunta toteaa, että hoitopalkkioiden nostaminen, palvelu- ja tukitoimien vahvistaminen sekä vapaiden lisääminen ovat omiaan lisäämään perhehoitoa ja tukemaan perhehoitajien jaksamista. Esityksen mukaan kunnan tuleekin järjestää päätoimiselle toimeksiantosuhteiselle hoitajalle mahdollisuus hyvinvointi- ja terveystarkastukseen joka toinen vuosi ja muille toimeksiantosuhteisille perhehoitajille tarvittaessa. Lisäksi kunnan on tarvittaessa järjestettävä perhehoitajalle hänen hyvinvointiaan tukevia sosiaalihuoltolain mukaisia palveluja. Valiokunta pitää säännöllisten hyvinvointi- ja terveystarkastusten järjestämistä perusteltuna, jotta mahdollisiin perhehoitajan hyvinvointia tai perhehoidon sijoitusta koskeviin riskitekijöihin voidaan puuttua mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

Arvoisa puhemies! Esityksen perustelujen mukaan päätoimisten perhehoitajien toimintaedellytyksiä parannetaan myös siten, että hoidettavien enimmäismäärä nostetaan kuuteen, mikä nykytilannetta paremmin mahdollistaisi molempien vanhempien toimimisen päätoimisena perhehoitajana. Perhekodissa hoidettavien enimmäismäärän korottaminen koskee myös lasten perhehoidon järjestämistä.

YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen mukaan muun muassa kaikissa julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon, tuomioistuinten, hallintoviranomaisten tai lainsäädäntöelimien toimissa, jotka koskevat lapsia, on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu. Lapsen edun ensisijaisuus ilmaistaan myös muun muassa lastensuojelulain keskeisissä periaatteissa ja sijaishuoltopaikan valintaa koskevissa säännöksissä. Hallituksen esitys ei sisällä lapsivaikutusten arviointia. Esityksen vaikutusarvioinnissa olisi ollut tärkeää huomioida sijoitettujen lasten erityiset tarpeet, jotka syntyvät esimerkiksi lapsen sairaudesta tai vammaisuudesta. Valiokunta toteaa, että vaatimus lapsivaikutusten arvioinnista perustuu edellä mainittuun YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen.

Valiokunta korostaa, että perhehoitoon sijoittamisesta päätettäessä tulee perhehoitolain ja muiden asiakkaan asemaan vaikuttavien säännösten perusteella ottaa ensisijaisesti huomioon sijoitettavan henkilön etu. Lapsen ja nuoren sijoittaminen perhehoitoon on lastensuojelun erityisosaamista vaativa prosessi. Kunnan tehtävänä on varmistaa perhekodin kokonaistilanne ja valmiudet hoitaa kaikkia perhekodin lapsia heidän etunsa mukaisesti. Perhehoitajalla ei ole oikeutta tiettyyn määrään hoidettavia, vaan perhehoidon sijoituksista päättää jatkossa kunta. Sijoitusta tehtäessä on syytä ottaa huomioon, hyväksyvätkö muut perhekodin jäsenet perhehoitoon sijoitettavan ja voiko hän saada perhekodin muihin jäse-

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

niin nähdessä tasavertaisen aseman. Valiokunta toteaa, että hoidettavien enimmäismäärän nostamisen mahdollistava lainmuutos ei siis automaattisesti tarkoita jokaisen perhekodin osalta sitä, että hoidettavia olisi enemmän kuin neljä. Hoidettavien määrä on edelleen suhteutettava perhehoitajien lukumäärään, hoidettavien tarvitsemaan hoitoon ja kasvatukseen sekä toiminnan luonteeseen.

Eduskunta on aiemmin perhehoitolain säätämisen yhteydessä hyväksynyt lausuman, jossa edellytetään hallituksen seuraavan perhehoitolain vaikutuksia eri väestöryhmiin ja perhehoidon eri muotoihin sekä sitä, miten perhehoito vaikuttaa kuntien kustannuskehitykseen. Valiokunta toteaa, että ehdotettujen perhehoitolain muutosten vaikutuksia on syytä seurata samassa yhteydessä.

Arvoisa puhemies! Valiokunta pitää tärkeänä perhehoitajien sosiaaliturvan ja lakisäästeisten vapaiden kehittämistä sekä perhehoidon laadun vahvistamista parantamalla perhehoidon tukea hallituksen esityksen mukaisesti.

Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä muutettuna. Mietintöön sisältyy yksi vastalause.

15.56 Aila Paloniemi kesk (varsinainen puheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kuten lähetekeskustelussa jo totesin, tänään käsittelyssä oleva omaishoidon ja perhehoidon kehittämiseen tähtäävä kokonaisuus on merkittävin sosiaalihuollon palvelujen uudistus tällä hallituskaudella. Suuruusluokaltaan valtion vuosittainen panostus omaishoidon ja perhehoidon kehittämiseen on mittavampi kuin esimerkiksi edellisellä hallituskaudella koko vanhuspalvelulain toimeenpanoon. Nyt omaishoidon ja perhehoidon kehittämiseen on varattu huomattava lisämääräraha, suurimmillaan lähes 100 miljoonaa euroa vuodessa vuodesta 2018 alkaen.

Iäkkäiden perhehoidon kehittäminen on ollut kehittämiskohteena monessa hallitusohjelmassa viime vuosina. Perhehoito siis halutaan nyt vakiinnuttaa osaksi iäkkäiden palvelujärjestelmää. Useissa kunnissa ja useilla alueilla on laadittu tai ollaan laatimassa iäkkäiden perhehoidon toimintaohjetta. Lisäksi osana kärkihankkeen toimenpiteitä ollaan muodostamassa alueellisia omais- ja perhehoidon keskuksia, jotka vastaisivat esimerkiksi perhehoitajien rekrytoinnista ja valmentamisesta. Kunnat palvelujen järjestäjinä ovat siis tällä hetkellä erittäin hyvässä valmiudessa perhehoidon kehittämisessä.

Arvoisa rouva puhemies! Nyt käsittelyssä olevan lakimuutoksen mukaan toimeksiantosuhteisten perhehoitajien vähimmäispalkkiota korotetaan ja perhehoitajien oikeutta vapaaan lisätään kahteen vuorokauteen yhden arkipäivän sijasta. Esityksessä perhehoitolakia ehdotetaan muutettavaksi myös siten, että perhekodissa hoidettavien enimmäismäärä voisi laissa säädetyin edellytyksin olla kuusi. Päätoimisille perhehoitajille tulee tarjota mahdollisuutta hyvinvointi- ja terveystarkastukseen vähintään joka toinen vuosi ja muille perhehoitajille tarvittaessa.

Omais- ja perhehoitoa kehittämällä yhteiskunta säästää merkittävästi kalliista laitoshoidosta. Lakimuutosten tavoitteena on tukea omaishoitajien ja perhehoitajien jaksamista. Hoidon painopiste voidaan siirtää kotona asumista tukeviin palveluihin vain, jos omais- ja perhehoitajista pidetään riittävästi huolta.

Kotisairaanhoidotekemien havaintojen mukaan perhehoidossa olevien ikäihmisten toimintakyky on parantunut jo muutamassa viikossa: Turvattomuus, ahdistus ja masentuneisuus ovat vähentyneet. Säännöllisen arjen perusrytmin ansiosta lääkityksiä, muun muassa unilääkkeitä, on voitu vähentää. Lääkärissikäynnit ja sairaalajaksot ovat vähenty-

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

neet. Perheytyminen, mielekäs arki ja puuhailu kodissa ovat lisänneet kokemusta oman elämän merkityksellisyydestä. Huomion saaminen omalla itsenään on vähentänyt tarvetta huomion saamiseen niin sanotun oirepuheen kautta. Myös omaishoitajien ja heidän läheistensä kokemukset lyhytkestoisesta perhehoidosta ovat olleet hyvin rohkaisevia. "Oli lottovoitto päästä tänne", kuvasi eräs lyhytkestoisessa perhehoidossa oleva ikäihminen olojaan.

Arvoisa puhemies! Hiukan ihmettelen tätä vastalauseen peikkoa. Vastalauseen tekijöiden mielestä ei ole hyväksyttävää se, että perhehoitoon voidaan sijoittaa kuusi henkilöä, mikäli pariskunta toimii päätoimisina perhehoitajina ja vähintään toisella on säädetty kelpoisuus. Aiemminhan tämä määrä oli seitsemän eikä se aiheuttanut mitään erityisiä ongelmia. Joustavuus koettiin, päinvastoin, erittäin hyväksi. Lapsen etu on mielestäni nimenomaan se, että myös pariskunnat voivat toimia perhehoitajina ja huolehtia yhdessä esimerkiksi lasten terapiakäynneistä, biologisten vanhempien tapaamisista, harrastuksista ja niin edelleen ja niin edelleen. Aikaisemminkin oli niin, että kunnat päättivät joka tapauksessa siitä, kuinka monta lasta perheeseen voidaan sijoittaa, ja kunnat päättävät, ihan samalla tavalla, tämän uudenkin lain myötä tästä asiasta. Perhehoitajat eivät sitä itse tee.

Jokaisella lapsella ja nuorella on oikeus perheeseen. Tästä perusoikeudesta kannattaa pitää kiinni, ja tämän perusoikeuden toteutumisesta minä olen erityisesti huolissani. Me tarvitsemme siis lisää perhehoitajia ja sijaisvanhempia. Tämän pitäisi olla ykkösasia maassa, jossa lapsia, kuten tuossa aikaisemmin sanoin, sijoitetaan aivan liian paljon väärin paikkoihin eli lapsen edun kannalta paikkoihin, joita he eivät tarvitsisi. Tähän palettiin pitää saada nyt ratkaisu, ja näillä toimilla, uskon, perhehoitajien ja sijaisvanhempien määrä myös lisääntyy.

16.01 Sari Sarkomaa kok: Arvoisa puhemies! Käsittelyssä oleva lakiesitys on todellakin tärkeä arvovalinta nykyiseltä hallitukselta. On tärkeää, että hallitus vahvasti vie eteenpäin hallitusohjelmassa yhdessä sovittua tavoitetta kehittää kaikenikäisten omaishoitoa ja vahvistaa perhehoitoa. On erittäin tärkeää, on lapsen etu, jos puhutaan lapsista — tai minkä ikäisistä tahansa suomalaisista ihmisistä — että meidän palvelurakenteessamme on mukana perhehoito, ja nyt perhehoitoa todellakin vahvasti tässä vahvistetaan ja viedään eteenpäin. Tämän lakiesityksen tavoitteena on erityisesti kehittää iäkkäiden perhehoitoa ja vakiinnuttaa perhehoito osaksi iäkkäiden hoidon palvelujärjestelmää. Tämä lakiesitys tukee vahvasti myöskin omaishoitoa ja sitä, että sijaishoitoa on mahdollista järjestää perheissä. Tämä on kyllä jokaisen suomalaisen etu, eli kokoomuksen eduskuntaryhmä erityisesti kiittää tästä lakikokonaisuudesta.

Tämä on osa sitä työtä, mitä nykyinen hallitus tekee, eli palvelurakenteesta tehdään enemmän ihmisille sopiva ja inhimillinen, mutta tässä on myöskin taloudellisia puolia, eli perhehoidon kehittämisellä on myöskin mahdollisuus saada aikaan säästöjä, ja tämä on tärkeä asia tässä valtion taloudellisessa tilanteessa. On arvioitu, että uudistuksen vaikutuksesta tulisi kunnille ensi vuonna noin 7 miljoonan euron säästö, ja sen arvioidaan kasvavan noin 30 miljoonaan euroon vuonna 2020, jolloin tavoitteena on, että perhehoidossa olisi ikäihmisiä noin 1 500 henkilöä. Nämä ovat tietenkin tavoitteita, ja tulevaisuudessa nähdään, kuinka tässä onnistumme. Mutta tavoite on selvä, ja sen eteen tekevät hallitus ja hallituspuolueet vahvasti työtä.

On ilahduttavaa, että perhehoitajan palkkiota korotetaan ja perhehoitajan oikeutta vaapaapäiviin lisätään ja myöskin tuodaan nuo hyvinvointiterveystarkastukset ikään kuin per-

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

hehoitajan työterveyshuollosi ja sillä huolehditaan hoitajien jaksamisesta ja vahvistetaan sitä ja sitä kautta parannetaan perhehoidon laatua.

Arvoisa puhemies! Tässä lakiesityksessä on myöskin kohta, jossa päätoimisten perhehoitajien toimintaedellytyksiä parannetaan. Tämä on perusteltu tässä lakiesityksessä siten, että hoidettavien enimmäismäärä nostetaan kuuteen, jotta nykytilannetta paremmin mahdollistettaisiin molempien vanhempien toimiminen päätoimisena perhehoitajana. Tämä kohta on herättänyt keskustelua ja pohdintaa, ja tähän oppositio on myöskin jättänyt vastalauseen. Siksi on todellakin tärkeää todeta, niin kuin myöskin mietinnössä toteamme, että perhehoitoon sijoittamisesta päätettäessä tulee aina niin perhehoitolain kuin muidenkin asiakkaan asemaan vaikuttavien säännösten perusteella ottaa aina ensisijaisesti huomioon sijoitettavan henkilön etu, ja kun lapsesta ja nuoresta puhutaan, niin lapsen ja nuoren etu. Kun lapsi sijoitetaan perhehoitoon, siinä tarvitaan lastensuojelun erityisosaamista, ja se on vaativa prosessi. Kunnan tehtävänä on varmistaa perhekodin kokonaistilanne ja valmiudet hoitaa kaikkia perhekodin lapsia heidän etunsa mukaisesti. Näin on, ja näin on mietintöön myöskin kirjattu.

Selvää on, että perhehoitajalla ei ole oikeutta tiettyyn määrään hoidettavia, vaan perhehoidon sijoituksista päättää jatkossakin kunta — eli kunta päättää. Sijoitusta tehtäessä on myös syytä ottaa huomioon, hyväksyvätkö muut perhekodin jäsenet perhehoitoon sijoitettavan ja voiko hän saada perhekodin muihin jäseniin nähden tasavertaisen aseman. Tämä on tärkeä asia, liittyy lapsen etuun, ja se on myöskin tähän mietintöön vahvasti laitettu. Myöskään hoidettavien enimmäismäärän nostamisen mahdollistava lainmuutos ei siis todellakaan automaattisesti tarkoita jokaisen perhekodin osalta sitä, että hoidettavia olisi enemmän kuin neljä.

Haluan nostaa tässä esille vielä sen, että lasten ja perheiden muutosohjelman yhteydessä osana lastensuojelun kehittämistyötä on tarkoitus luoda uudenlaiset palvelu- ja toimintamallit lapsi- ja perhekohtaiseen lastensuojelutyöhön sekä sijaishuollon ohjaukseen ja valvontaan. Tämä on myöskin tärkeä osa perhehoidon kehittämistä.

Lopuksi vielä alleviivaan tuon lausuman tärkeyttä, jonka valiokunnan puheenjohtajakin nosti esille, eli eduskunta on hyväksynyt lausuman, jossa todellakin edellytetään, että hallitus seuraa perhehoitolain vaikutuksia eri väestöryhmiin ja perhehoidon eri muotoihin ja myöskin sitä, miten perhehoito vaikuttaa kuntien kustannuskehitykseen. Tätä koko kokonaisuutta ja tätä lakiesitystä on tarkkaan seurattava.

Todellakin lopuksi totean lapsivaikutusten arvioinneista kuten lähetekeskustelussa, että erityisesti tämän viimeisen kokonaisuuden osalta olisi ollut tärkeää, että perusteluissa olisi arvioitu hoidettavien määrän lisäysmahdollisuutta myös lasten osalta, mutta kun sitä ei ollut, teimme sen valiokunnan mietinnössä. Kannatan lämpimästi tätä lakiesitystä.

16.07 Tuula Haatainen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tarkennuksena näihin aiempiin puheenvuoroihin, edustaja Paloniemen puheenvuoroon, että nythän perhekodissa hoidettavien määrä nousee siis neljästä kuuteen, mutta tämä seitsemän on ollut ammatillisessa perhekodissa ja on edelleenkin. Tästähän valiokunnassa käytiin nyt keskustelua, että tässä on vaarana, että hämärtyy käsitys siitä, mikä on ammatillinen perhehoito verrattuna sitten tähän muuhun perhekotiin, joka on tavallinen perhe, jonne otetaan sijoitettavia lapsia. Tästä syystä tätä eroa pitäisi pitää kyllä selkeänä, koska ammatillinen perhehoito on sitä, että siellä pitää olla ammatti-ihmiset, se on valvonnassa, sitä valvotaan valvontaviranomaisten toimesta ja se on huomattavasti järjestäytyneempää. Tämä herätti

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

huolta myös näissä eri lausunnoissa, ja se liittyi myös tähän määrän nostamiseen. Tästä sosiaalidemokraattinen valiokuntaryhmä (Puhemies koputtaa) oli huolissaan, nimenomaan tämän hämärtymisen osalta.

16.08 Aino-Kaisa Pekonen vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pidän erittäin tärkeänä tätä perhehoidon kehittämistä, yhtenä hyvänä tapana järjestää hoitoa lapsille ja nuorille, vammaisille henkilöille sekä jatkossa myöskin ikäihmisille, mikä on erittäin hyvä asia.

Mutta samaan asiaan kiinnitän huomiota, mitä tässä edustaja Haatainen edellä mainitsi tästä lasten lukumäärän kasvattamisesta, erityisesti nyt neljästä kuuteen, ja tämän perhehoidon rajan hämärtymisestä sen suhteen, onko kyseessä sitten tämmöinen perhehoito vai ammatillinen perhehoito. Haluan kiittää edustaja Sarkomaata hyvästä puheenvuorosta, siitä, että nostitte esiin nimenomaan sen asian, että jatkossakin tästä lasten lukumäärästä perhehoidossa päättää nimenomaan kuntien sosiaalitoimi.

16.09 Arja Juvonen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En pyytänyt vastauspuheenvuoroa, mutta toki voin pitää vastauspuheenvuoron tässä nyt, puheenvuoro on kuitenkin tuossa seuraavana.

Pidän hyvänä täällä käytyä keskustelua, ja erityisesti edustaja Sarkomaa todellakin tuossa tähdensi vielä sitä, että kunta päättää lasten lukumäärästä perhehoidossa. On hyvä myös, että meillä on täällä lausuma, jossa perhehoitolain vaikutuksia eri väestöryhmiin ja perhehoidon eri muotoihin seurataan ja katsotaan, miten se vaikuttaa myös kuntien kustannuskehitykseen.

Tämä perhehoitolaki on nostanut perhehoitajat päivänvaloon. Emme varmasti ole ymmärtäneet ajatellakaan, miten hienolla tavalla koti voi olla paras paikka asua sille vanhukseksi siellä perhehoidossa mutta se voi olla myös paras paikka tehdä niin sanotusti sitä työtä ikäihmisten tai sitten nuorten ja lasten parissa, eli se ammattitaito ja osaaminen otetaan käyttöön myös siellä kotiympäristössä. Tämä on hieno asia, että ikäihmiset voivat viettää kotona, kotioiloissa, elämänsä (Puhemies koputtaa) ehtooaikaa.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Olin näkevinäni, että edustaja Juvonen olisi noussut ylös vastauspuheenvuoron vuoksi, mutta näköjään erehdyin.

16.11 Aila Paloniemi kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan muistuttaa edustaja Haataiselle, että silloin kun tämä lukumäärä oli seitsemän, niin se oli nimenomaan toimeksiantosuhteista perhehoitoa eikä suinkaan ammatillista perhehoitoa. Minä en ymmärrä, mikä hämäryys tässä nyt sitten yhtäkkiä tulee, koska ammatillinen perhehoitaja toimii usein laitosluvilla ja sitä toimintaa valvoo Valvira muun muassa ja kunnat valvovat ihan samalla tavalla toimeksiantosuhteista perhehoitoa. Nämä ovat ihan selkeitä asioita.

Ja jos puhutaan sitten perhehoidon laadusta, niin minä sanon, että se laatu ei kyllä synny siitä, onko yksi hoidettava vai vaikkapa neljä tai viisi. Kyllä se syntyy siitä, että oikeat ihmiset hakeutuvat perhehoitoon, soveltuvuudesta, siis valmennuksesta, ja erityisesti siitä, että kunnat tarjoavat perhehoitajien, sijaisvanhempien tarvitsemat tukipalvelut. Kun on tutkittu näitä katkeamisia hoidossa, niin se on ollut juuri sitä, että kunnat eivät ole tarjonneet näitä laissakin sanottavia tukipalveluita. Se on aivan olennainen kuntien tehtävä tässä.

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

16.12 Tuula Haatainen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Puhun nyt perhekodissa yhtä aikaa hoidettavien lasten määrästä. Se nousee nyt: nyt voimassa olevassa laissa se on neljä, ja se nousee nyt kuuteen. (Aila Paloniemi: Mutta se oli seitsemän aikaisemmin!) Ammatillisessa perhekodissa hoidettavien määrä voi olla seitsemän. Ammatillisen perhekodin hoidon erona on se, että siellä on ammatti-ihmiset, sitä valvotaan ja se on ihan eri tavalla seurannassa ja kontrollissa. Nämä ovat eri hoitotyyppisiä, hoitomuotoja. Eli perhekodissa oli aiemman lain mukaan neljä, nyt se nousee kuuteen. Se on täällä mietinnössä: "Voimassa olevan perhehoitolain 7 §:n mukaan perhekodissa saadaan samanaikaisesti hoitaa enintään neljää henkilöä hoitajan kanssa samassa taloudessa asuvat alle kouluikäiset lapset ja muut erityistä hoitoa ja huolenpitoa vaativat henkilöt mukaan luettuna." Eli se on neljä, ja nyt se nousee kuuteen.

16.13 Aila Paloniemi kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mutta yritinkin tuossa nyt juuri sanoa, että ennen kuin se laskettiin neljään, se oli seitsemän — olen itse ollut tekemässä näitä lakiesityksiä myös tässä talossa — ja se oli nimenomaan toimeksiantosuhteista perhehoitoa. Minä yritän nyt vain sanoa, että mitä ihmettä nyt tapahtuu sellaista, että tulee hirveästi ongelmia ja rajat hämärtyvät. Ammatillinen perhehoito on edelleenkin ammatillista. Sitä valvoo Valvira, valtaosa toimii varmasti laitosluvilla, se on oma kokonaisuutensa. Mutta ei tässä mitään taivasta ole tipahtanut niskaan. Silloin kun toimeksiantosuhteinen perhehoito sai ottaa seitsemän, varmaankin silloinkin hyvin harvoissa paikoissa oli se seitsemän, mutta se oli mahdollista, ja se oli joustava. Nyt on kuusi, ja se on hyvä.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ja puhujalistaan.

16.13 Arja Juvonen ps: Arvoisa puhemies! Kiitän vielä tuosta vastauspuheenvuorosta. Äsken näitte tarkkasilmäisenä ihan oikein: nousin seisomaan, kun olin liian nopea, pitääkseni tämän puheenvuoron. Mutta tämän vuoro on nyt. Elikkä se oli hyvä, että sain myös sen vastauspuheenvuoron pitää.

Elikkä hallituksen esitys on äärettömän hyvä. Tässä korotetaan vähimmäispalkkiota perhehoitajille, oikeutta vapaaseen lisätään, ja todellakin hoidettavien määrä voi tietyin edellytyksin olla kuusi. Päätoimisille perhehoitajille tulee myös mahdollisuus hyvinvointi- ja terveystarkastukseen vähintään joka toinen vuosi. Pitää korostaa, mitä tuossa vastauspuheenvuorossakin jo sanoin, että osaaminen otetaan käyttöön. Kun siellä on sitten kuusi henkilöä perhekodissa hoidettavana, niin 6 §:n mukaan siellä pitää olla säädetty kelpoisuus myös niillä, jotka sitä työtä tekevät, tai ainakin toisella heistä.

Koti on paras paikka asua, elää ja olla, ja se on sitä myös ikäihmiselle. On hienoa, että tällä eduskuntakaudella olemme saaneet vietyä omaishoitoon liittyvän lakiesityksen ja nyt tämän perhehoitolakiin liittyvän esityksen eteenpäin ja mahdollistamme sen, että myös tämä toimintamuoto on tulevaisuudessa mahdollista. En sano, että välttämättä perhehoito on aina helppoa sekään, sillä kyllähän siellä haasteita on ja siihen jaksamiseen ja tukemiseen on sitten kohdistettava katsetta ja resursseja. Tuolla valiokuntakeskustelussa nousivat esiin muun muassa tilanteet yöaikaan. Vanhana yöhoitajana — olen tehnyt 13 vuotta yötyötä — tunnen ne tilanteet, ja kun tilanne on päällä, niin se voi olla myös yöaika ja silloin siellä tarvitaan apua ja resurssia ja silloin monesti se oma jaksaminen voi olla kovilla. Mutta tarkoitus on kuitenkin, että asiat hoidetaan ja asioihin saa neuvontaa ja ohjausta.

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

16.16 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Perhehoito on yksi yhteisökotiasumisen muoto. Muita yhteisökoteja ovat esimerkiksi ryhmäkodit ja tuettu palveluasuminen — jos se on siis rakennettu kodiksi. Kaikki palvelutaloasuminen ei valitettavasti tällä hetkellä täytä yhteisökotiasumisen kriteereitä. Kotihan on muutakin kuin seinät: se on oikeaa asennetta, kodikasta ilmapiiriä ja mielekästä tekemistä.

Perhehoitolaki saatiin aikaan viime kaudella, ja nyt lakiin tehdään joitakin muutoksia. Nyt tehdään hyviä muutoksia mutta myöskin vähemmän hyviä. Hyvä muutos on esimerkiksi perhehoitajien terveys- ja hyvinvointitarkastusten lisääminen ja hyvinvointiin muutenkin panostaminen. Olen kuitenkin samaa mieltä vastalauseen kanssa siitä, että lasten perhehoidossa hoidettavien lasten määrän lisääminen ei ole hyvä muutos eikä tässä ajatella ensisijaisesti lasten etua. Tässä kohdassa lapsivaikutusten arvioinnin tekeminen olisi ollut todella tärkeää, ennen kuin tämmöistä muutosta tehdään.

Itse seuraan perhehoitoa lähinnä ikääntyvien ja erityisesti muistisairautta sairastavien hoidon näkökulmasta. Monelle muistisairaalle perhehoito sopii erinomaisesti, ja tiedän useitakin sellaisia henkilöitä, joiden laadukas hoito ei ole onnistunut missään muualla: perhehoitoon päästyään hyvinkin haasteellisesti käyttäytyvä muistisairas on löytänyt itselleen juuri oikean paikan, siis kodin. Toisaalta perhehoito sopii erinomaisesti myös vuorohoidon toteuttamiseen, ja tämäkin on todettu erityisesti muistisairautta sairastavien kohdalla.

Kuten alussa sanoin, koti on muutakin kuin seinät ja kodissa erityisen tärkeitä asioita ovat ilmapiiri ja ihmissuhteet. Muistisairautta sairastavien kohdalla tämä tarkoittaa, että perhehoidossa hoitajalla on oltava riittävä koulutus ja valmiudet kohdata muistisairautta sairastavan erityistarpeet. Pelkkä hyvä tahto tai motivaatio ei riitä, sillä muistisairautta sairastavan kohtaaminen ja auttaminen vaativat erityisosaamista. Siksi kouluttautuminen perhehoitajan tehtävään on välttämätöntä. Myös työnohjaus, vertaistuki ja jatkuva täydennyskoulutus ovat tärkeitä asioita työssäjaksamisessa ja ammatissa kehitymisessä.

Arvoisa puhemies! Perhehoito ei sovi kaikille, ja siksi on tärkeää, että jokaisen hoitoa tarvitsevan kohdalla voidaan yksilöllisesti päättää, mikä on juuri tälle ihmiselle paras vaihtoehto. Perhehoidon lisääminen on järkevää, mutta samalla meillä on pulaa myös muista yhteiskodeista, erityisesti sellaisista, joissa on muistisairautta sairastavien hoidon erityisosaajia.

Arvoisa puhemies! Perhehoito on suhteellisen uusi asia, ja siksi tutkittua tietoa asiasta — siis sekä mahdollisuuksista että sen kriittisistä kohdista — on ihan liian vähän. Toivonkin, että saadaan tutkimusta tästä tärkeästä aiheesta ihan lähiaikoina. — Kiitos.

16.19 Aino-Kaisa Pekonen vas: Arvoisa puhemies! Hallitus esittää perhehoitolain muuttamista siten, että toimeksiantosuhteisten perhehoitajien vähimmäispalkkiota nostetaan ja perhehoitajien oikeutta vapaaseen lisätään. Päätoimisille perhehoitajille tulee tarjota mahdollisuutta hyvinvointi- ja terveystarkastukseen vähintään joka toinen vuosi ja muille perhehoitajille tarvittaessa. Nämä ovat hyviä parannuksia nykytilaan.

Pidän perhehoidon kehittämistä myös yhtenä hyvänä tapana järjestää hoitoa lapsille ja nuorille, vammaisille henkilöille sekä jatkossa yhä useammin myös ikäihmisille. Muutosehdotukset parantavat perhehoitajan jaksamista ja edellytyksiä huolehtia entistä paremmin hoidettavastaan.

Arvoisa puhemies! Kaikilta osin en voi kuitenkaan olla samaa mieltä hallituksen esityksen kanssa. Sosialidemokraatit, vihreät ja vasemmistoliitto ovat tehneet vastalauseen valiokunnan mietintöön. Hallitus esittää, että perhekodissa hoidettavien enimmäismäärä nos-

tettaisiin laissa säädellyin edellytyksin enintään kuuteen henkilöön, jos hoidosta vastaisi vähintään kaksi perhekodissa asuvaa, laissa säädetty kelpoisuusehdot täyttävää henkilöä. Hoidettavien enimmäismäärä säilyisi muussa tapauksessa neljänä, ja tähän enimmäismäärään lasketaan mukaan samassa taloudessa asuvat alle kouluikäiset lapset ja muut erityistä hoitoa tai huolenpitoa vaativat henkilöt. Hallituksen esityksessä ehdotettua muutosta perustellaan ainoastaan yhteiskunnallisia vaikutuksia kuvaavassa kohdassa, jossa todetaan, että muutos parantaisi päätoimisten perhehoitajien toimintaedellytyksiä. Vaikutusten arviointi on ollut puutteellista, sillä esimerkiksi se, kuinka muutokset vaikuttavat hoidettavien arkeen ja asemaan, on jätetty kokonaan käsittelemättä. Pelkästään taloudelliset syyt ja perhehoitajien toimintaedellytysten parantaminen eivät ole riittäviä perusteita määrän kasvatamiseen. Perhehoidon kehittäminen tulee aina tehdä ensisijaisesti hoidettavien tarpeet huomioiden. Perhehoitolain säätämisen yhteydessä valiokunta totesi mietinnössään, että perheessä hoidettavien lasten enimmäismäärän rajausta on tehty lasten edun näkökulmasta. Sijoitettavat lapset tulevat hyvin erilaisista taustoista, ja heillä on usein takanaan traumaattisia kokemuksia, jotka lisäävät hoidon vaativuutta. Nämä jo usein kovia kokeneet lapset tarvitsevat turvallisen aikuisen läsnäoloa, huolenpitoa ja rauhaa, ja sitä on vaikea tarjota, jos hoidettavien määrää kasvatetaan.

Arvoisa puhemies! Jo tällä hetkellä perhehoitolaki mahdollistaa poikkeamisen säädetyistä enimmäismäärästä, kun kyse on täysi-ikäisistä hoidettavista, ja sitä voitaisiin soveltaa ikäihmisten perhehoidon yhteydessä. Näin voidaan edelleen turvata perhehoidossa olevien lasten ja nuorten asema. Lisäksi huomioitavaa on, että voimassa oleva perhehoitolaki mahdollistaa poikkeuksen myös ala-ikäisten kohdalla, kun kyse on hoidon antamisesta sisarusille tai saman perheen jäsenille. Olennaista on mielestämme se, että hoidettavien määrä on aina suhteutettu niin perhehoitajien lukumäärään kuin hoidettavien tarvitsemaan hoitoon ja kasvatukseen sekä toiminnan luonteeseen.

Arvoisa puhemies! Yksityiskohtaisessa käsittelyssä esitämme muutosta 7 §:ään.

16.23 Hannakaisa Heikkinen kesk: Arvoisa herra puhemies! Tämä perhehoitolain muutosesitys, hallituksen esitys, ja tuossa äsken käsitelty omaishoitolain muutosesitys ovat kulkeneet käsi kädessä valiokuntakäsittelyssä. Molempien lakien tarkoituksena on erityisesti löytää vaihtoehtoja sille, että me pystymme ikäihmisiä hoitamaan yhä enemmän kodeissa. Tämän perhehoitolakiesityksen tavoitteena on erityisesti kehittää iäkkäitten perhehoitoa, ja se osaltaan siis tukee tuossa äsken käsiteltyjä omaishoitolain muutoksia. Siinä erityisesti lyhytaikaisen perhehoidon nähdään antavan mahdollisuuksia hyvälle omaishoitettavan hoidolle omaishoitajan vapaan aikana.

Toissa kaudella sosiaali- ja terveystoimi vierailettiin Juankosken Muuruvedellä perhekodissa, ja viime elokuussa tämä nykyinen sosiaali- ja terveystoimi vierailettiin perhekodissa Kuopiossa. Se, minkä näimme siellä, varmasti elähdytti meitä, ja varmistuimme kaikki siitä, että tämä lakiesitys on nyt täällä. Tällä hetkellä näitä ikäihmisiä on hoidettavina perhehoidossa vain noin 400, ja tämän hallituksen kärkihankkeen tavoitteena on lisätä ikäihmisten perhehoitoa noin 1 500 henkilöön vuoteen 2020 mennessä. Tuon tavoitteen saavuttamiseksi hallituksen esitys perhehoitolain muuttamiseksi on aivan välttämätön. Ikäihmisten perhehoito on sitova tehtävä, minkä vuoksi erityisesti hyvinvointi- ja terveys- tarkastukset ja riittävä vapaa on turvattava lainsäädännöllä.

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

Arvoisa puhemies! Nyt tähän perhehoitolakiin tehdyt muutokset ovat ratkaisevan tärkeitä ikäihmisten perhehoitajien rekrytoinnin kannalta. Sitova tehtävä toimeksiantosuhteen perustuen tarvitsee perhehoidon lainsäädännöltä signaalin nimenomaan yhteiskunnan tuesta. Tuen myötä turvataan perhehoidon laatua ja voidaan varmistua siitä, että perhehoito vastaa ikäihmisen tarpeisiin. Inhimillinen, perhe-elämänä toteutuva hoitomuoto tuo yhteiskunnallemme huomattavia kustannussäästöjä, joita tulee suunnata ja ohjata myös perhehoitajien tuen kehittämiseen.

Arvoisa puhemies! Vielä tässä oikeastaan ainoana asiana, joka ehkä tässä valiokuntakäsittelyssä nostattaa oppositiosta halua eriävään mielipiteeseen, on tämä lasten ja nuorten sijoitusmäärän nostaminen, sen mahdollistaminen, että se määrä on enemmän kuin tällä hetkellä laissa oleva neljä. Haluan muistuttaa siitä asiasta, että lapsen ja nuoren sijoittaminen perhehoitoon on lastensuojelun erityisosaamista vaativa prosessi jo tällä hetkellä ja se tulee olemaan sitä myös jatkossa. Sijaisperheen valinta lapselle ja nuorelle on kunnan tehtävä ja päätettävissä jo tällä hetkellä ja myös jatkossa. Perhehoitaja ei voi koskaan päättää, montako sijoitettua lasta ja nuorta hänen perheeseensä sijoitetaan, niin on jo tällä hetkellä ja myös tulevaisuudessa. Kunnan tehtävänä on varmistaa yhteistyössä perhehoitajan kanssa se, monenko lapsen ja nuoren sijaisperheeksi perheen valmiudet ja kokonaistilanne riittävät, sekä varmistaa, että sijoitus on perheen jokaisen lapsen edun mukainen, jo tällä hetkellä ja myös tulevaisuudessa.

Arvoisa puhemies! Haluan myös korostaa, että Perhehoitoliitto tämän asian erityisenä asiantuntijana pitää välttämättömänä perhehoitolain 7 §:n muutosta. Perhehoidon lainsäädännön tulee mahdollistaa perhehoidon joustava käyttö liian tiukan rajaamisen sijaan. Perhehoidossa olevien henkilöiden maksimimäärän nostaminen kuuteen edistää myös uusien sijaisperheiden rekrytointia. Me haluamme, että yhä useammat lapset, nuoret, vammaiset ja ikäihmiset, silloin kun he eivät voi asua omin turvin omissa kodeissaan, saavat mahdollisimman perheenmukaista hoitoa, ja sen takia nämä uudistukset perhehoitolaissa ovat välttämättömiä.

16.29 Aila Paloniemi kesk: Arvoisa puhemies! Kyllä lapsen etu on ilman muuta se, että myös pariskunta voi olla kotona päätoimisina perhehoitajina, sijaisvanhempina, se on aivan selvä asia. Kunta päättää aina — edelleenkin siis aina — onko perheellä valmiuksia siihen, että voitaisiin sijoittaa jopa kuusi, mutta ilman muuta kunta voi sijoittaa neljä tai vähemmän kuten tähänkin saakka. Kysymyshän on silloin siitä, että kunta voi sijoittaa vähemmän ja maksaa korkeampaa palkkiota. Mutta en minä ymmärrä, mitä pahaa on siinä, että päätoimiset kaksi perhehoitajaa saisivat siitä työstä elannon. Kyllä kai me olemme vaatimassa elantoa muillekin ryhmille, jotka hoitavat arvokasta tehtävää 24/7. Erittäin paljon on lapsilla terapiakäyntejä ja muuta, kuten tuossa puheenvuorossani mainitsin. Silloin se kahden, myös pariskunnan, mahdollistaminen olla kokopäiväisinä perhehoitajina lasten kanssa on ilman muuta tärkeätä, ilman muuta hyvä asia, mutta se ei ole välttämätöntä: kunnat päättävät, miten sijoitetaan.

16.30 Antti Kurvinen kesk: Arvoisa herra puhemies! Omais- ja perhehoitolainsäädäntöä on tänään täällä eduskunnassa käsitelty yhtenä pakettina, eri kohtina, mutta nämä ovat samaa kokonaisuutta. Omais- ja perhehoidon kehittäminen on yksi Juha Sipilän hallituksen kärkitavoitteista sosiaali- ja terveystaloudessa. Perhehoito on taloudellisesti edullisempi vaihtoehto laitoshoidolle, on kysymys sitten lapsista, nuorista tai ikäihmisistä, ja se on

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

myös inhimillisesti monta kertaa paljon parempi vaihtoehto kuin se, että ihminen elää ja asuu laitoksessa.

Pidän erittäin positiivisena asiana ja hienona juttuna, että tämä kärkihanke on nyt tällä tavalla menossa eteenpäin, ja tälle tulee antaa voimakas tuki meiltä edustajilta. On tärkeää, että jatkossa entistä useampi apua tarvitseva pääsee perhehoidon piiriin, ja sitten kun tätä kokonaisuutta katsotaan, tätä ikään kuin laitosten ulkopuolella tapahtuvaa sosiaalipuolen toimintaa, olisi tärkeää, että me löytäisimme ne henkilöt, jotka tekevät sitä omaishoitotyötäkin ilman, että he tällä hetkellä saavat mitään yhteiskunnan tukea. Meidän pitää pitää yli puoluerajojen omais- ja perhehoito korkealla ja auttaa tätä erittäin arvokasta työtä.

16.31 Sari Tanus kd: Arvoisa herra puhemies! Tämä perhehoitolaki on erittäin tärkeä, ja kaiken kaikkiaan on hyvä, että perhehoito nousee ja se saa ne mahdollisuudet, mitkä se voi tarjota kodinomaisissa olosuhteissa sekä ikäihmisiä että lapsia hoidettaessa. Tässä edelliset puheenvuorot ovat olleet erittäin hyviä, samoin kuin valiokunnassa käyty keskustelu. Olen nostanut itse monta kertaa esiin sen, että tärkeintä on huomioida se kokonaistilanne, perhehoidossa olevien hoitoisuus, hoidon vaativuus, samoin kuin perhehoitopaikan olosuhteet, eli huomioida nimenomaan kokonaistilanne. Näen, että on erittäin hyvä tämä mahdollisuus nostaa hoidettavien määrä kuuteen silloin, kun kaksi on hoitamassa perheessä.

Kaiken kaikkiaan tämä on hoitomuoto, mikä toivon mukaan tulee lisääntymään, ja toivon mukaan myös perhehoitajien hyvinvointiin kiinnitetään riittävästi huomiota. Tervehdin tätä muutosta ilolla.

Yleiskeskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

5. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 55 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 89/2016 vp

Valiokunnan mietintö StVM 11/2016 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö StVM 11/2016 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä.

Keskustelu

16.33 Tuula Haatainen sd (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Valiokunnan puheenjohtajana esittelen tämän mietinnön, joka on varsin tiivis.

Tässä ehdotetaan muutettavaksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annettua lakia, ja tässä muutoksessa on otettu huomioon 0,14 prosenttiyksikköä korotusta. Tämä liittyy omais- ja perhehoidon kehittämiseen siten, että nämä uudet, laajentuvat tehtävät voidaan korvata kunnille sataprosenttisesti.

Tämä mietintö on yksimielinen.

Yleiskeskustelu päättyi.

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 89/2016 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

6. Hallituksen esitys eduskunnalle tupakkalaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi Hallituksen esitys eduskunnalle tupakkalaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi annetun hallituksen esityksen (HE 15/2016 vp) täydentämisestä

Hallituksen esitys HE 15/2016 vp

Hallituksen esitys HE 58/2016 vp

Valiokunnan mietintö StVM 7/2016 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 7/2016 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä.

Keskustelu

16.34 **Tuula Haatainen sd** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! EU:n tupakkatuotedirektiivillä tiukennetaan nyt tupakkatuotteiden valmistamista ja pakkauksia koskevia säädöksiä ja laajennetaan sääntelyn alaa. Direktiivi pannaan täytäntöön uudella tupakkalailla ja sen nojalla annettavilla säädöksillä. Samalla lakiin ehdotetaan direktiivin ulkopuolisia uudistuksia.

Direktiiviin perustuen esityksessä ehdotetaan uutta sääntelyä muun muassa tupakkatuotteiden aineosiin ja päästöihin sekä niihin koskeviin valmistajan ja maahantuojan velvollisuuksiin. Tunnusomaiset tuoksut ja maut kielletään savukkeista ja kääretupakasta. Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää makuaineiden käytön rajoittamista tärkeänä erityisesti tupakoinnin houkuttelevuuden vähentämisen ja lasten tupakoinnin aloittamisen ehkäisemisen kannalta.

Sähkösavukkeista ja niissä käytettävistä nikotiininesteistä säädetään esityksen mukaan jatkossa tupakkatuotteita vastaavasti. On myös perusteltua, että tiettyjä nikotiininesteiden laatua ja turvallisuutta koskevia säädöksiä sovelletaan myös sähkösavukkeiden nikotiinitomiin nesteisiin. Vähentämällä sähkösavukkeiden houkuttelevuutta voidaan esimerkiksi ehkäistä pienten lasten nikotiinimyrkytyksiä sekä sitä, että sähkösavukkeet muodostuvat uudeksi väyläksi nikotiiniriippuvuuteen alaikäisille. Valiokunta korostaa myös sähkösavukkeessa käytetyn höyryn hengittämisen voivan alustavien tutkimusten mukaan aiheuttaa terveysriskejä, joita ei vielä riittävästi tunneta.

Nikotiininesteiden hallussapito kielletään alle 18-vuotiailta, mutta hallussapitokiellon rikkomista ei ehdoteta rangaistavaksi. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, ettei poliisilla ehdotetun sääntelyn perusteella ole toimivaltaa näiden tuotteiden takavarikoimiseksi. Jatkossa rangaistusääösten uudistamista arvioitaessa on aiheellista selvittää myös takavarikointimenettelyyn liittyvää sääntelytarvetta.

Esityksessä ehdotetaan myös kaikkien savuttomien tupakkatuotteiden myynnin ja muun luovuttamisen sekä maahantuonnin kieltämistä. Myös tupakan vastikkeille, kuten niin sanotulle energianuuskalle, ehdotetaan nykyistä tiukempaa sääntelyä. Valiokunta pitää savuttomien tuotteiden ja tupakan vastikkeiden kattavaa sääntelyä tarpeellisena niihin liitty-

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

vien terveysriskien ja erityisesti sen vuoksi, että on olemassa viitteitä niiden käytön lisääntymisestä nuorten keskuudessa.

Arvoisa puhemies! Esityksen mukaan asuntoyhteisöt saavat hakea kunnalta tupakointikieltoa rakennuksensa huoneistoihin kuuluville parvekkeille, huoneistojen käytössä oleviin ulkotiloihin ja huoneistojen sisätiloihin. Kunnan viranomaisen olisi määrättävä tupakointikielto, jos kyseisestä tilasta voi tilan rakenteiden ja muiden olosuhteiden vuoksi kulkeutua tupakansavua toiseen vastaavaan tilaan.

Perustuslakivaliokunta kiinnitti lausunnossaan huomiota siihen, ettei lakiehdotus erottele esimerkiksi satunnaista ja vähäistä savun kulkeutumista. Lausunnon mukaan tupakointikiellon määräämiselle tulisi lisätä edellytykset, jotka liittyvät tupakansavun kulkeutumisen haitallisiin vaikutuksiin ja tämän aiheuttaman asumishaitan merkittävyyteen. Valiokunta ehdottaa lausunnon perusteella esitystä muutettavaksi siten, että kielto on määrättävä silloin, kun savu voi kulkeutua lain kohdassa mainittuihin tiloihin muutoin kuin poikkeuksellisesti. Valiokunta katsoo, ettei tupakkalain tavoitteiden ja terveyden edistämisen kannalta ole tarkoituksenmukaista asettaa kiellon määräämiselle muita perustuslakivaliokunnan ehdottamia edellytyksiä.

Täydentävässä hallituksen esityksessä ehdotetaan, ettei yksityisessä käytössä olevan kulkuneuvon sisällä saa tupakoida, kun siellä oleskelee alle 15-vuotias henkilö, mutta kiellon rikkomista ei ehdoteta säädetävän rangaistavaksi. Perustuslakivaliokunta katsoo, että nyt ehdotetun autotupakointikiellon erot valiokunnan vuonna 2010 arvioimaan esitykseen vähentävät olennaisesti kiellon valtiosääntöoikeudellista ongelmallisuutta perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten kannalta. Valiokunta kuitenkin huomautti, että hallituksen esitys sisältää ylisääntelyn piirteitä.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa, että kiellon säätämällä voidaan lisätä tupakoivien henkilöiden tietoisuutta passiivisen savun altistumisen erityisesti lapsille aiheuttamista haitallisista terveysvaikutuksista. Kiellon arvioidaan voivan edelleen vähentää autossa tupakointia, ja sen säätämällä on selvityksen mukaan väestön laaja tuki. Valiokunta pitää lasten terveyden ja suojelun kannalta tarkoituksenmukaisena täydentävän esityksen lakiehdotuksen hyväksymistä muuttamattomana.

Lakiehdotus merkitsee myös kaikkien savuttomien tupakkatuotteiden myynnin ja muun luovuttamisen sekä maahantuonnin kieltämistä. Matkustajatuonnin osalta säädettäisiin grammamääräinen rajoitus, jota ehdotetaan nykyistä pienemmäksi. Lisäksi ehdotetaan suussa käytettäväksi tarkoitettua tupakan laittoman kaupan ehkäisemiseksi, että matkustajatuonnille säädetään vuorokausiraja. Valiokunta pitää ehdotettuja maahantuonnin rajoituksia perusteltuina mutta toteaa, että esimerkiksi maahantuonnin aikarajoja on pyrittävä jatkossa yhtenäistämään.

Arvoisa puhemies! Valiokunnan käsityksen mukaan ehdotettujen säännösten avulla voidaan vähentää tupakka- ja nikotiinituotteiden houkuttelevuutta ja niiden aiheuttamaa riippuvuutta, ehkäistä lasten ja nuorten tupakoinnin aloittamista sekä suojella väestöä tupakansavulle altistumiselta.

Tupakkatuotedirektiivin säädökset piti saada voimaan 20. päivänä toukokuuta 2016. Laki kuitenkin lykkääntyy reilulla kuukaudella hallituksen tekemän täydentävän esityksen vuoksi. Valiokunta otti huomioon tämän lykkääntymisen myös siirtymäsäädöksissä. Sekä tupakkatuotedirektiivin täytäntöönpanon että kansallisista lähtökohdista esitettyjen säännösten voimaantulo mahdollisimman pian on valiokunnan käsityksen mukaan tärkeää.

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

Valiokunta puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä muutettuna, ja valiokunnan mietintö on yksimielinen.

16.40 Mika Niikko ps: Arvoisa herra puhemies! Suomella on kunnianhimoinen tavoite olla tupakkavapaa maa vuoteen 2040 mennessä. Tämä tavoite on asiantuntijoiden mukaan myös mahdollista saavuttaa vuoteen 2030 mennessä, kunhan käyttöön otetaan uusia tupakointia rajoittavia ja ehkäiseviä toimenpiteitä.

Olen osaltani seurannut tiiviisti tämän tupakkalain etenemistä, jota nyt käsittelemme. Nyt on sosiaali- ja terveyslautakunnan tilinpäätöksen aika. Tupakkalain esityksessä ehdottomasti positiivinen puoli on se, että autossa tupakointi lapsen läsnä ollessa kielletään. Lapsen suojele tupakalta on hyväksyttävää ja tärkeä tavoite. Tosin ihmettelen sitä, miten autossa tupakoinnin kieltäminen käytännössä toimii, sillä sitä ei esitetty rangaistavaksi. Laki ilman sanktiota voi jäädä tehottomaksi. Näin tärkeässä asiassa en sitä soisi. Vastaavasti parveketupakoinnin kieltäminen nähtiin hyvinkin tärkeänä. Siinä kunta voi määrätä uhkasakon henkilölle, joka rikkoo taloyhtiön parveketupakointikieltoa. Tästä ei ole pitkä matka myöskään siihen, että taloyhtiöiden järjestyssääntöjen perusteella asunto voidaan ottaa vaikkapa haltuun, jos ei sääntöä noudateta. Tulevaisuudessa tulemme näkemään varmasti riitoja myös siitä, että hädät on saatu parvekkeella tupakoinnin kieltämisen johdosta. Jos parveketupakoinnin kieltämisen toteutumiseksi on olemassa keinoja, miksi samalla logiikalla emme olisi suojelleet lapsia haitalliselta tupakansavulta siten, että olisi annettu edes uhkasakon työkalu? Tätä jäin miettimään.

Valitettavasti tupakkalakiesitys on epälooginen joiltain muiltakin osin. Laki tulee vaikeuttamaan savuttoman yhteiskunnan saavuttamista. Kuinka luulemme saavuttavamme savuttomuuden tavoitteen, jos lainsäädännön uusi sisältö on osin kuin, sanoisinko, tupakkateollisuuden sanelema? Sähkösavukkeiden sääntelyn huomattava tiukennus nykytilaan nähden vaikeuttaa tupakoinnin lopettamista monen osalta. Sähkötupakoitsijoita arvioidaan olevan Suomessa jo yli 100 000, ja määrä kasvaa huomattavaa vauhtia. Joidenkin arvioiden mukaan jopa yli 90 prosenttia sähkösavukkeiden käyttäjistä on entisiä tupakoitsijoita. Sähkösavukkeet eivät siis näytä olevan portti tupakointiin vaan päinvastoin. Miljoonat ihmiset ovat päässeet irti tupakka- ja nikotiiniriippuvuudesta. Tällaista kehitystä meidän tulee ehdottomasti lainsäädännön keinoin tukea ja antaa siihen kannustuksemme. Ministeriön virkamiesten vakuuttelut sähkösavukkeiden portista tupakointiin olivat täysin perusteettomia mutta ikävä kyllä kelpasivat valiokunnalle. Sähkösavukkeiden vaarallisuutta ja terveyshaittaa on korostettu pääosin mielikuvien perusteella. Yhtään kunnollista tutkimusta Suomessa tai länsimaissa ei kuitenkaan ole siitä, että sähkösavuke olisi missään tapauksessa ainakaan vaarallisempi kuin tupakointi. Päinvastoin, sen edut on nähty jopa lääkäreitten piireissä ulkomailla niin merkittäviksi, että ihmisiä on kehoitettu siirtymään tupakoinnista sähkötupakan piiriin. Tarinat räjähtelevistä sähkölaitteista ja popcorn-keuhkojen synnystä ovat kuin mannaa tupakkayhtiöille. Eri asia kuitenkin on se, mikä on totuus.

Arvoisa puhemies! Kansanedustajat ovat saaneet hyvin paljon palautetta siitä, että tupakkalaissa tulisi olla riittävä siirtymäaika sen voimaan tulemiseksi. Muutoin esimerkiksi puhutaan kielteisellä tavalla omaisuudensuojasta ja siihen puuttumisesta. Ilman siirtymäaika kauppiaiden ja maahantuojien varastot uhkaavat jäädä yrittäjien käsiin. Perustelut siitä, että direktiivin aikataulu on ollut esimerkiksi maahantuojien tiedossa, ei ole riittävä. Jokaisella yrittäjällä on oikeus kaupantekoon, eivätkä he voi lopettaa kaupantekoa ennen kuin laki tulee voimaan. Yleensä tällaisessa lainsäädännössä on siirtymäaika myös näiden

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

yrittäjien näkökannalta katsoen. Tärkeämpi kuitenkin omalta osaltani on se näkökulma, että se siirtymäaika koskee myös 100 000:ta sähkösavukkeen omistajaa. Mikäli sähkösavukkeen omistajalla ei ole siirtymäaikaakaan lainkaan, lain voimaantulon jälkeen hänellä ei ole mahdollisuutta hankkia näitä lisäosia laitteisiinsa, joihin hän on investoinut.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta on huomioinut tupakkalain valmistelussa sähkötupakan osalta siirtymäaikoihin ja voimaantuloon liittyvän tarpeen. Tämä on hyvä asia. Sähkösavukkeiden osalta lain voimaantulosta ja siirtymäajoista tehtiin valiokunnassa muun muassa seuraavanlaiset esitykset: 1) Makunesteitä saa myydä 1.1.2017 saakka, minkä jälkeen ne kielletään. 2) Suomalaiset verkkokaupat kielletään heti lain voimaan tultua. 3) Rajat ylittävää etämyyntiä verkkokauppa saa tehdä vain 1.1.2017 saakka. 4) Sähkösavukkeiden esilläpitokiello — elikkä kaupan hyllyissä — alkaa vasta 1.1.2017. Ja viides kohta, esimerkin mukaisesti: 5) Sähkötupakan vähittäismyyntipakkauksen muutokset tupakan osalta astuvat voimaan 20.5.2017.

Siirtymäaika ja omaisuuden suojausperiaate näyttävät päällisin puolin toteutuvan. Tosi-asiassa siirtymäaika ei koske kuitenkaan sähkötupakkalaitteita ja sen osia lainkaan, siis sähkötupakkalaitteita, jotka eivät ole direktiivin mukaisia, eli niitä satoja erilaisia tuotteita, joita Suomessa myydään ja on myyty — sillä yhtä, kahta tuotetta lukuun ottamatta Suomessa ei ole vielä myyty direktiivin mukaisia tuotteita lainkaan. Harmillista valiokunnan esityksessä on se, että prosessissa ja valiokunnan jäsenten mielessä on ollut se näkökulma tai mielipide, että myös kaupan hyllyillä oleville sähkötupakkalaitteille tulisi tämän lain voimaantulon jälkeen olemaan siirtymäaika. Vielä rautalankaversio tästä: elikkä käytännössä laki voimaan tultuaan tarkoittaa sitä, että kauppiaat kyllä saavat, ensimmäiseksi, sen siirtymäajan pitää niitä tuotteita hyllyillä, toisekseen he saavat pitää hyllyssä kyseisten tuotteitten pakkauksia, mutta kolmanneksi he eivät saa siellä pakkauksissa pitää minkäänlaisia laitteita sisällä, elleivät ne laitteet ole direktiivin mukaisia. Siinä meillä on omaisuuden suoja kerrakseen, ja tämä jos mikä on kohtuutonta.

Arvoisa puhemies! Koska yleisesti on luultu, että siirtymäaika koskisi myös näitä tuotteita, mitkä ovat siellä paketin sisällä, olisi mielestäni tärkeää, että tämä epäkohta korjattaisiin täysistunnossa. Tämä on käytännössä valiokunnan puheenjohtaja Tuula Haataisen käsissä ja miksei myös keskustan Hannakaisa Heikkisen, varapuheenjohtajan, käsissä. Tämä asia olisi kohtuullista korjata täällä yhdellä pykälämuutoksella. 122 § sanoo näin: "Sähkötupakan vähittäismyyntipakkauksen muutokset tupakan osalta astuvat voimaan 20.5.2017." Ja tämä teksti menee käytännössä näin: "Sähkösavukkeita, joita ei ole täytetty valmiiksi nikotiinineesteellä ja joiden vähittäismyyntipakkaukset eivät ole 36 §:n ja sen nojalla annettujen sääntöjen mukaisia, saa kyseisten säännösten estämättä myydä ja muuten luovuttaa kuluttajille 20. päivään toukokuuta 2017, jos tuotteet on valmistettu tai luovutettu vapaaseen liikkuvuuteen ennen 20. päivää marraskuuta 2016." Tästä pykälästä ei olisi tarvinnut poistaa kuin "kyseisten säännösten estämättä", mikä viittaa sinne 36 §:ään, vähittäismyyntipakkauksen markkinointiin. Jos tämä ei olisi tässä mukana, tämä sallisi myös tämän paketin sisällä olevan tuotteen myynnin siihen saakka. Mutta, arvoisa puhemies, tämä on nytten sitten kuitenkin eduskunnan käsissä, ja ennen kaikkea vetoan vielä teihin valiokunnan jäseniin, että olisitte tämän pienen epäkohdan korjanneet, niin että olisi tämä koh- tuusnäkökulma tullut tässä huomioitua.

Arvoisa puhemies! Aivan lopuksi haluan myös mainita näitten makunesteitten kieltämisestä. Suomi olisi halunnut kieltää kansallisena erikoisuutena kaikki muut paitsi tupakan- makuiset makuaineet. Aluksi aiottiin kieltää kaikki makuaineet, mutta EU:n komissio huo-

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

mautti asiasta. Kuitenkin on aivan mahdotonta kieltää aineita, joilla nesteitä voi maustaa. Nykyisissä makunesteissä käytetään samoja ainesosia kuin elintarviketeollisuudessa, vaikkapa leivonnassa. Mitä muuta tästä seuraa kuin se, että ihmiset alkavat maustaa nesteitään itse? Tässä on selvä riski sille, että makunesteitä kotikonstein maustavat alkavat myymään nesteitä muille, jolloin syntyy uusi laiton bisnes maahamme.

Arvoisa puhemies! Tämä on vakava haaste. Nämä makunesteet eivät tule poistumaan tästä maasta millään tavalla, koska niitä ruvetaan myymään silloin kotikonstein tehtyinä. Kotimaustaminen lisää terveysriskejä, ja keuhkoihin vedettävien höyryjen sisällöstä ei olisi tietoa höyrystelijöillä itsellään eikä viranomaisilla.

Arvoisa puhemies! Vielä viimeisenä haluan nostaa sen etämyyntiasian, että nythän me teemme tämän lainsäädännön, esityksen, mukaan niin, että suomalainen verkkokauppatoiminta loppuu välittömästi, kun laki tulee voimaan joskus heinäkuun tienoilla, ehkä elokuussa, mutta sitten nämä ulkomailta toimivat kaupat saavat myydä Suomen alueelle vielä vuoden loppuun saakka. Tämähän ei ole direktiivin vastaista, tämän tarkistin. Tämä olisi direktiivin vastaista, jos oltaisiin sallittu suomalaisten verkkokauppojen myydä mutta ei muitten eurooppalaisten verkkokauppojen myydä. Suomessa kuitenkin tehdään näköjään sen kaltaista lainsäädäntöä, että me emme omia yrityksiämme kunnioita niin paljon kuin muita eurooppalaisia yrityksiä. (Puhemies koputtaa) He saavat myydä, mutta suomalaiset yritykset eivät. (Puhemies koputtaa)

Nämä ovat ikävä kyllä niitä huonoja puolia tässä esityksessä, mutta muutoin tupakkalakiesitys on hyvä. Se on askel oikeaan suuntaan, savuttomaan Suomeen — näitä muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta. Kannatan sitä, että me näillä pienillä evästyksillä tekisimme nämä korjaukset ja hyväksyisimme tämän tupakkalain sitten tämän jälkeen.

16.51 Sari Sarkomaa kok (varsinainen puheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tupakkalain uudistus on harppaus kohti savutonta Suomea. Kokoomuksen eduskuntaryhmä on tyytyväinen tupakkalakiuudistuksen etenemiseen, ja kiitän myöskin koko valiokuntaa siitä, että tämä merkittävä lakiesitys saatiin käsiteltyä yksimielisesti — erityiskiitokset valiokunnan puheenjohtajalle.

Tavoite tupakka- ja nikotiinituotteiden käytön loppumisesta vuoteen 2030 mennessä on taas jälleen lähempänä, kun tämä lakiesitys on hyväksytty. Suomi on ollut tupakkapolitiikan edelläkävijä jo neljä vuosikymmentä. Tupakointi on entisestään vähentynyt. Se on hyvä asia, mutta edelleen tupakointi on valtava kansanterveydellinen ongelma. Tupakointi on syynä noin joka kuudennessa kaikista 35–64-vuotiaiden kuolemista, puhumattakaan niistä sadoistatuhansista sairauslomapäivistä, eli kyseessä on erittäin vakava kansanterveydellinen ongelma.

Uudessa tupakkalaissa pyritään monin keinoin ennalta ehkäisemään tupakan terveyshaittoja, ja tässä on myöskin erityisesti toimia passiivisen tupakoinnin vähentämiseksi. Alitumista passiiviselle tupakoinnille pyritään vähentämään mahdollistamalla parveketupakoinnin kieltäminen. Tämä on erittäin pitkään odotettu uudistus, eli tavoitteena on todellakin häiritsevän parveketupakoinnin kitkeminen. Kokoomukselle oli todella tärkeä tavoite, että taloyhtiöille saadaan työkaluja puuttua häiritsevään tupakointiin, ja haluamme todellakin, että oikeus savuttomuuteen kuuluu myös niille ihmisille, jotka ovat esimerkiksi omassa kodissaan tai oleskelevat omalla parvekkeella. Eli tämän lain tultua hyväksytyksi kunta voi taloyhtiön pyynnöstä vaatia kieltoa. Tärkeää on, että tätä kohtaa laissa seurataan, ja tärkeää on, että varmistetaan, että tämä on riittävän selkeä ja todella päästään siihen ta-

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

voitteeseen, että parveketupakointia voidaan kitkeä. Totean vielä, että asuntoyhteisössä jokaisella on oikeus tupakoida omassa asunnossaan, parvekkeellaan ja ulkoalueella, jos se ei aiheuta haittaa muille asukkaille. Ennalta ehkäisevä vaikutus on myös sillä, että sähkötupakan käyttö rajataan muualla kuin tupakoinnille osoitetuissa paikoissa.

Se, mikä on erinomaista, on se, että eduskunnassa lakiin lisättiin hallituksen täydentävällä esityksellä kielto tupakoida autossa, jossa on alle 15-vuotiaita lapsia. Lapsen oikeus terveyteen on mielestämme yksinkertaisesti ja itsestäänselvästi arvokkaampi asia kuin aikuisen oikeus tupakoida missä vain ja milloin vain, ja pidän kansanterveydellisesti merkittävänä todellakin, että tämä asia saatiin tähän lakiesitykseen tässä käsittelyn aikana lisättyä. Kokoomus on ollut tässä erittäin aloitteellinen, ja myös kokoomuksen sote-kolmikko on toiminut aktiivisesti, että saisimme tähän lakiin kiellon tupakoida autossa silloin, kun lapsia todellakin on läsnä. Ja näin terveydenhuollon ammattilaisena haluan tässä alleviivata, että passiivinen altistuminen tupakansavulle on todellakin haitallista lasten terveydelle. Tästä on selkeää tutkimustietoa, eli savulle altistuminen vahingoittaa lasten valtimoita ja lisää astman, allergisen nuhan ja keuhkoputkentulehduksen yleisyyttä. Tällä kiellolla on myöskin vahva symbolinen vaikutus siinä, että näytetään selvästi, että yhteiskunta ei hyväksy lasten terveyden vaarantamista altistamalla heitä tupakansavulle. Ja oli huomionarvoista myöskin se, että tuo perustuslakivaliokunnan aiempi kanta tässä muuttui ja todellakin lasten terveys meni sen edelle, että aikuiset saavat tuprutella tupakkaa missä vain. Eli tämä oli loistava asia.

Kun aika tuossa rientää, joudun pyytämään myöskin toisen puheenvuoron, arvoisa puhemies, mutta totean todellakin, että tupakkalaki on tiukka ja se, mikä tässä on erinomaista, on se, että tässä tupakkalain uudistamisessa tupakkatuotteita todellakin kohdellaan yhdenvertaisesti eli uudistuksessa perinteisen tupakan lisäksi savuttomia tupakkatuotteita ja tupakanvastikkeita säännellään entistä kattavammin. Tuolla sääntelyllä pyritään terveysriskien hallintaan sekä ennalta ehkäisemään tupakkatuotteiden käytön lisääntymistä erityisesti nuorten keskuudessa. Eli selkeä sininen lanka tässä lainsäädännössä on todellakin lasten terveydensuojelu ja ennaltaehkäisy, etteivät lapset ja nuoret aloittaisi tupakointia.

Sen tässä vielä totean, että nikotiinituotteet ovat erittäin koukuttavia kaikissa muodoissaan, ja vaikka perinteinen tupakka on vaarallista, myös muilla nikotiinituotteilla on haittoja. Ne aiheuttavat vahvaa riippuvuutta, ja sen takia lainsäädännön on elettävä ajassa ja tunnistettava myöskin nämä uusimmat tuotteet, ja siihen tällä lakiesityksellä on pyrittävä.

Totean vielä ihan lopuksi, että tupakkalainsäädännön on kehityttävä jatkossakin, jotta savuton Suomi on mahdollinen. Tässä uudistuksessa kielletään alle 18-vuotiailta nikotiinisteiden hallussapito, mutta kiellon rikkomisesta ei seuraa rangaistusta. Tämä vastaa nykyisin voimassa olevaa tupakkatuotteiden hallussapitokieltoa, joka säilyy ennallaan, mutta tulevaisuudessa on aiheellista pohtia myös takavarikointiin liittyvää sääntelyn tarvetta ja ehkä jatkossa myöskin noita tuotemerkittämiä paketteja eli tätä plain package -linjaa. Eli tässä tupakkalainsäädännössä on vielä tiukentamisen varaa.

16.57 Ben Zyskowiec kok: Arvoisa herra puhemies! Arvoiset Suomen kansan edustajat! Haluan ensinnäkin kiittää sosiaali- ja terveysvaliokuntaa yksimielisestä mietinnöstä ja todeta, että toisaalta olen mietintöön eräiltä osin tyytymätön mutta toisaalta hyvin tyytyväinen.

Ensin nämä huonot uutiset. Olen mietintöön tyytymätön sen vuoksi, että vaikka valiokunta hyväksyi hallituksen esityksen, niin valiokunta ja sitä kautta eduskunta ei pyrkinyt

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

ottamaan yhtäkään askelta pidemmälle kuin mitä hallitus esitti. Kuten tiedämme, Suomi on ollut edelläkävijä tupakoinnin rajoittamisessa jo 1970-luvulta alkaen, ja nyt ovat muuttamat maat itse asiassa ajaneet Suomen ohi. Valiokunta ei hallituksen esitykseen nähden esimerkiksi laajentanut tupakkavapaita alueita tai kiinnittänyt edes huomiota siihen, saatikka muuttanut pykälää sen osalta, että meille tulisi näitä niin sanottuja brändittömiä tupakka-askeja, joissa ei siis ole tätä merkkiä. Mitä tulee näihin uusiin alueisiin, lähetekeskustelussa mainitsin joitakin esimerkkejä siitä, muun muassa jätskibaarin terassin, missä mielestäni tupakointi voitaisiin kieltää. Mutta tällaista askelta ei vielä tässä vaiheessa oltu valmiita ottamaan.

Kuuntelin kerran radiosta, kun toimittaja haastatteli valiokunnan puheenjohtaja Haataista ja ihmetteli, saako Suomessa nyt enää missään tupakoida. Minä kutsuisin tämän toimittajan joskus luokseni aamulla, kun tulen junalla tuohon rautatieasemalle. Ensimmäiset pistävät röökiksi heti siinä asemalaiturilla. Sen jälkeen kävelen Holiday Inn -hotellin edestä, ja siinä on onneksi kyltti, että hotellin oven edessä ei saa tupakoida, mutta hotellin oven molemmilla puolilla muutaman metrin päässä tupakoidaan. Sitten ohitan Sanomatalon kulman, missä on porukkaa tupakalla, ja sen jälkeen Kiasman edessä tupakoidaan. Eli kun kävelen tuolta asemalta eduskuntaan, niin ei juuri muuta saa tehdä kuin väistellä tupakoitsijoita.

Mitä sitten tulee näihin brändittömiin askeihin, tupakoihin, niin eräissä maissa on todellakin toimittu niin, että tupakkaa myydään, sikäli kuin myydään, ilman, että on näitä brändejä. Kuitenkin me tiedämme, että nämä brändit ovat usein houkuttelevia ja nuoria puhuttelevia. STM:n virkamies sanoi, että tällaista ei Suomessa valmistella, eikä valitettavasti valiokuntakaan edellyttänyt, että tämä olisi seuraava askel. Mutta haluan kyllä täältä eduskunnan puhujapöytästä lähettää sellaiset terveiset STM:lle, että kun nyt tämä uudistus on tehty, ja hyvä niin, niin seuraavaksi mielestäni tulisi ryhtyä valmistelemaan seuraavaa askelta, johon kuuluisivat myös nämä merkittömät tupakka-askit.

Herra puhemies! Olen toki monelta osin myös tyytyväinen valiokunnan mietintöön. Ennen kaikkea olen tyytyväinen siihen, että tämä parveketupakoinnin rajoittaminen toteutui käytännössä siinä muodossa kuin mitä hallitus esitti.

Julkisessa keskustelussa usein ajatellaan, ja taisi edellinenkin puhuja käyttää sellaista muotoilua, että "kunta voi määrätä" tupakointikiellon, jos taloyhtiö sitä pyytää. Tämä ei vastaa sitä, mitä eduskunta on nyt säätämässä. Nimittäin tämän sosiaali- ja terveysvaliokunnan muotoileman 79 §:n 2 momentti kuuluu seuraavasti: "Kunnan on määrättävä" — siis kunnan on määrättävä — "tupakointikielto hakemuksessa tarkoitettuihin tiloihin, jos tiloista voi niiden rakenteiden tai muiden olosuhteiden vuoksi muutoin kuin poikkeuksellisesti" — tämä muutoin kuin poikkeuksellisesti on valiokunnan tekemä lisäys, jolle on ihan perusteensa — "kulkeutua tupakansavua toiselle parvekkeelle, toiseen huoneistoon kuuluvan ulkotilan oleskelualueelle tai toisen huoneiston sisätiloihin."

Ja jotta tämä asia tulisi täysin selväksi kaikille niille kuntien virkamiehille, hallinto-oikeuden tuomareille ja korkeimman hallinto-oikeuden tuomareille, jotka joutuvat vielä tähän liittyviä valituksia käsittelemään tai riitoja käsittelemään, luen mitä perustuslakivaliokunta tältä osin lausui. Se lausui näin: "Tupakointikielto on tupakkalakiehdotuksen 79 §:n 2 momentin mukaan määrättävä, jos säännöksessä tarkoitetuista tiloista 'voi' kulkeutua tupakansavua toiseen säännöksessä mainittuun tilaan." Sitten tulee muuta tekstiä ja tämä jatkuu näin: "Säännöksessä ei ole mitenkään kvalifioitu savun kulkeutumisesta esimerkiksi sen määrän taikka häiritsevyyden, haitallisuuden tai olennaisuuden suhteen." Sen jälkeen pe-

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

rustuslakivaliokunta kiinnitti huomiota tähän mahdolliseen satunnaiseen kulkemiseen, ja senhän valiokunta myös korjasi tässä pykälässä. Eli tässä pykälässähän nyt sanotaan "muutoin kuin poikkeuksellisesti voi kulkeutua". Sen jälkeen perustuslakivaliokunta täysin yksiselitteisesti lausuu vielä seuraavaa: "Säännöksen mukaan kielto on määrättävä, jos säädetty edellytykset täyttyvät, mikä tekee kiellon määräämistä koskevasta harkinnasta niin sanottua sidottua harkintaa. Tämä tarkoittaa käytännössä, että jos tietystä paikasta voi kulkeutua tupakansavua toiseen paikkaan, kunnan on määrättävä kielto, jos sitä haetaan."

Eli kaikille teille kunnan virkamiehille, jotka joudutte näitä asioita käsittelemään, kaikille hallinto-oikeuden tuomareille, kaikille korkeimman hallinto-oikeuden tuomareille: mikäli taloyhtiö päättää hakea tätä kieltoa, niin se kielto on määrättävä, jos tupakansavu voi kulkeutua ja niin edelleen. Jokainenhan ymmärtää, että tupakansavu kulkeutuu muutoin kuin poikkeuksellisesti esimerkiksi naapuriparvekkeelle. Ja näin ollen portinvartija tässä asiassa tulee olemaan taloyhtiö — ja hyvä niin.

Toinen asia, mihin, arvoisa puhemies, olen tietysti tyytyväinen, on se, että sosiaali- ja terveysvaliokunta hyväksyi myös hallituksen täydentävässä esityksessä olleen esityksen siitä, että jos autossa on lapsi, niin siellä ei aikuinen saa tupakoida. Perustuslakivaliokunta muutti kantaansa vuodelta 2010, ja kyllä se vanha kanta olikin niin järjetön, että oli kaikki syyt muuttaa. (Timo Heinonen: Miksi siitä ei rangaista?) Haluan tähän yhteyteen yleisemmin todeta, että tämä perustuslakivaliokunnan kannanmuutos osoittaa, että perustuslakivaliokunta, niin kuin esimerkiksi kaikki tuomioistuimet, voi myös muuttaa kantojaan, ja näinhän elävässä elämässä tietysti tapahtuu, että Suomen korkein oikeus ja Yhdysvaltain korkein oikeus ja monet, monet muut tuomioistuimet muuttavat aikaisempia kantojaan. Kun perustuslakivaliokunta tarvitsi kasvojen pesuvedeksi sitä, että aikaisempi kielto koski alle 18-vuotiaita lapsia ja nyt alle 15-vuotiaita lapsia, niin sallittakoon nyt tämä pieni tekosyy tälle muutokselle.

Arvoisa herra puhemies! Lopuksi totean, että tässä taistelussa tupakointia vastaan valistus on tietysti se kaikkein olennaisin asia ja se nuoriin kohdistuva tehokas valistus. Eiväthän yleensä järkevät ihmiset aikuisina ryhdy tupakoimaan. Jos ihmiset ryhtyvät tupakoimaan, he ryhtyvät yleensä nuorina, ja siihen on omat valitettavat syynsä, jotka liittyvät tämmöiseen aikuistumisriittiin ja siihen, että ollaan koviksena muiden kovisten joukossa. Tässä valistuksessa mielestäni olisi tärkeää käyttää nuorten suosimia idoleita esimerkki-ihmisinä. Luin tänään jostain lehdestä, että tämän päivän nuorison idolit ovat tämmöisiä tubettajia — en tiedä, mitä nämä tubettajat tekevät, (Naurua) mutta suosittelen heidänkin värväämistään tähän toimintaan. Ja toivottavasti myös tällaiset tämän päivän idolit kuin Patrik Laine, Sebastian Aho ja Jesse Puljujärvi, jotka toivottavasti eivät tupakoi, saataisiin mukaan tähän tärkeään työhön. En yritä nyt viitata esimerkiksi ulkomaisiin urheilijätähtiin, koska lähetekeskustelussa se osoittautui niin vaikeaksi, (Naurua) heidän nimensä lausuminen.

Herra puhemies! Pääsemme pitkän askeleen eteenpäin, mutta odotan, että hallitus jatkaa johdonmukaista toimintaa tupakoinnin vähentämiseksi Suomessa.

17.06 Sari Sarkomaa kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aivan niin, tuossa lakiesityksessä todellakin todetaan niin, että mikäli taloyhtiö hakee tupakointikieltoa parvekkeelle, silloin tuo kielto on määrättävä. Jos tuossa puheessa sanamuotoni oli epäselvä, oli erittäin hyvä, että tämä asia tulee selväksi.

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

Totean myöskin sen, että tähän kokonaisuuteen perustuslakivaliokunta kiinnitti huomiota ja totesi tekstissään eräitä pehmennyksiä, joita me emme tähän ottaneet. Kävimme todellakin keskustelun siitä, että lainsäädäntävalta on todellakin valiokunnalla, ja tässä kansanterveydelliset näkemykset voittivat. Todellakin on tärkeää, että tämä pykälä on sellainen kuin se on, ja jokainen tässä salissa todistaa, että silloin tuo kielto on määrättävä. Tämä on kansanterveydellisesti erittäin iso loikka, että parveketupakointiin saadaan nämä väli-

neet. Kuten puheenvuorossani totesin, matkaa vielä on, että päästään savuttomaan Suomeen. Tämä on yksi askel, ja kyllä (Puhemies koputtaa) tupakoimattomia alueita toivotamme tervetulleiksi, eli hallituksella riittää työtä.

17.07 Tuula Haatainen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aivan kuten edustaja Zyskowicz täällä totesi, kyllä työtä on vielä ja matkaa tehtävänä siihen, että savuton Suomi 2030 on totta.

Edustaja Zyskowicz otti esille tässä lapset ja nuoret. Minusta tämä laki kuitenkin vie tältä osin erittäin hyvin asiaa eteenpäin siinä mielessä, että nyt tämä portti ja tie tupakointiin menee hyvin paljon myös sähkötupakan ja sitten myös sähkötupakan kaltaisten tuotteiden eli nikotiinittomien sähkötupakkavälineitten kautta eli nämä ovat tutkimusten mukaan nyt niitä, jotka lapsia ja nuoria kiinnostavat, ja sitä kautta opetellaan sitä savukkeen imemisen tapaa, joka sitten johtaa myöhemmin helposti siihen, että siirrytään sitten tupakanpoltoon. Siinä mielessä tämän direktiivin tuomat muutokset ovat tärkeitä, että näihin pannaan rajoitukset, ja siinä huoli erityisesti kohdistuu lapsiin ja nuoriin.

Mutta aivan oikein, tätä askellusta tupakattomaan Suomeen (Puhemies koputtaa) pitää vain jatkaa.

17.08 Antti Kurvinen kesk (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kommentoin lyhyesti tuota edustaja Zyskowiczin erittäin ansiokasta puheenvuoroa vain tämän perustuslakivaliokunnan käytännön osalta, kun siellä itse olin asiaa käsittelemässä. Edustaja Zyskowicz, kuten arvelinkin, kommentoi tuota 74 §:ää, joka sitten tuli hallituksen uuden esityksen jälkeen, että nyt alle 15-vuotiaan ollessa ajoneuvossa siellä ei saa tupakoida. Me voimme tietysti keskustella, onko sillä merkitystä, tupakoidaanko 10-vuotiaan vai 17-vuotiaan kanssa, voiko 17-vuotias vastustaa enemmän tupakointia kuin 10-vuotias. Mutta haluan nyt tarkennukseksi todeta myös, että tässä uudessa esityksessä siihen vuoden 2010 esitykseen verrattuna oli se ero, että ei voi tehdä mitään tarkastuksia sinne autoon, niin kuin oli edellisessä esityksessä. Tämä kielto ei nyt koske asumistiloja, mitä autoissa voi olla, vaikka asuntoautoissa, koska ne ovat kotirauhan piirissä, joka on suojattu varmaan jo Juhana-herttuan ajoista meillä Suomessa.

Loppuun totean vielä edustaja Zyskowiczille, (Puhemies koputtaa) että nämä tubettajat kuvaavat itsestään videoita, he eivät ole putkimiehiä.

17.10 Mika Niikko ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Edustaja Zyskowicz nosti ihan hyvät ja tärkeät asiat keskiöön. Tämä autossa tupakointi kuitenkin, kun sitä halutaan nyt kieltää, olisi voitu tehdä myös silleen, että siinä olisi ollut se sanktion mahdollisuus, kuten parveketupakoinnissakin annetaan se mahdollisuus uhkasakonomaisesti tehostaa sitä toimenpidettä.

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

Mutta seuraava askel varmaan, missä meidän pitäisi mennä eteenpäinkin, minkä olisin toivonut tässä jo toteutuneen, on, että myös asunnoissa tupakointi olisi kielletty, jos siellä on alaikäisiä lapsia läsnä. Siihen suuntaanhan meidän pitää mennä, että kaikissa niissä tiloissa, missä lapsia on, suojeltaisiin heitä tupakan aiheuttamalta savulta.

Hyvää tässä hallituksen esityksessä on myös se, että tupakointikielto saadaan määrätä myös asuinhuoneiston asuintilaan, jos se savu kulkeutuu tai sitä ei pystytty saamaan estettyä. Siinä mielessä taloyhtiölle jää myös tämä työkalu käyttöönsä. Mutta siinä mielessä on erittäin hyvä, että tupakkalaki uudistuu koko ajan ja mennään askel askeleelta kohti savutonta (Puhemies koputtaa) yhteiskuntaa.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Myönnän vielä vastauspuheenvuorot edustajille Sarkomaa ja Kurvinen — en näe muuta tarvetta välittömästi kuin nämä — ja sitten siirrymme puhujalistaan.

17.11 Sari Sarkomaa kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Totean vielä, että nuorten tupakointi on todellakin vähentynyt roimasti, se on myönteistä, mutta asiantuntijat ovat hyvin huolissaan sähkötupakan ja nuuskan suosion kasvusta. Tämän tupakkalain erityinen sininen lanka, kuten tässä puheenjohtajakin totesi, on se, että me haluamme suojella lapsia ja nuoria siltä, että he aloittaisivat minkään tupakkatuotteen käyttöä. Kun puhutaan viestinnässä tupakan vaaroista, niin on tärkeää, että tupakan, savukkeiden, terveyshaittojen lisäksi pitäisi keskustella myös muiden nikotiinituotteiden mahdollisista haitoista. Voi todellakin todeta, että jos puhutaan 9.-luokkalaisista nuorista, niin puolet pojista ja kolmannes tytöistä on kokeillut sähkötupakkaa. Ja kun nämä uudet nikotiinia sisältävät tuotteet tulevat markkinoille, niin se saattaa tarkoittaa nikotiiniriippuvuuden yleistymistä. Vaikka meillä on tuotteita, jotka ovat vähemmän vaarallisia kuin perinteinen tupakka, se ei tarkoita todellakaan, että ne ovat terveellisiä, sillä mikä tahansa (Puhemies koputtaa) on terveellisempää kuin tupakka, (Puhemies koputtaa) niin vakava myrkkyy tuo tupakka on, arvoisa puhemies.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Edustaja Kurvinen, vastauspuheenvuoro, ja sitten vielä edustaja Niikko.

17.12 Antti Kurvinen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kommentoin tuota edustaja Niikon puheenvuoroa siitä, että tulisi uhkasakko autossa tupakointiin. Uhkasakkoon kuuluu se asia, että sitä seurataan, jatkuuko tämä huono toiminta, ja sitten se sakko määrätään. Olisi mielenkiintoista nähdä, kuka alkaisi seuraamaan, jatkuuko tämä tupakointi autossa. Tämä kuvastaa, arvoisa puhemies, minusta tämän lainsäädännön tiettyä ongelmatiikkaa, mihinkä myös perustuslakivaliokunta kiinnitti huomiota. Meidän ei pitäisi symbolista lainsäädäntöä luoda ja sellaista polkupyöräkyräräpakkolainsäädäntöä, mitä vähän on syntynyt. Se rapauttaa ihmisten moraalialia ja lain kunnioitusta. Samoin puhuimme paljon tuosta alkoholinkäytöstä. Jos aikuinen on humalassa lapsen edessä, se on todella pelottava kokemus lapselle. Meidän pitäisi myös verrata tätä tupakkasääntelyä tähän sääntelyyn, mitä me kohdennamme alkoholiin, etanoliin, kovana myrkkynä. Varmasti pitää lopettaa tupakointi asunnoissa lasten aikana ja pitäisi savuttomaan Suomeen päästä, mutta kuitenkin kaikissa päihteissä valistuksen ja sivistyksen lisääminen ovat ainoita keinoja

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

päästä lopullisesti eteenpäin. Sellaista poliisivaltiota ei synny koskaan, (Puhemies koputtaa) että nämä saataisiin kielloilla (Puhemies koputtaa) selväksi.

17.13 Mika Niikko ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Kurviselle sanon sen, että jos ei uhkasakkoa pystytä autossa tupakointiin soveltamaan, niin sitten oltaisiin voitu kuitenkin sakkoa soveltaa. Kyllähän ne keinot meillä olisivat olleet käytettävissä, mikäli me olisimme halunneet.

Edustaja Sarkomaa kovasti maalaili piruja seinille tästä sähkösavukkeen vaarallisuudesta. Totta kai, ei se sähkösavukekaan ole suotava, en sitä siinä mielessä puolusta, mutta itse tiedän, että lapsena asuessani kotona, kun poltettiin viisi askia punaista Norttia samassa tilassa, missä asuin, olisin toivonut, että vanhemmat olisivat polttaneet sähkösavuketta, josta ei ole mitään haittaa ainakaan lapsille. Siinä mielessä meidän täytyy kaikin keinoin tukea niitä aikuisia ihmisiä siirtymään pois siitä haitallisemmasta tuotteesta elikkä tupakan polttamisesta vähemmän haitalliseen tuotteeseen, kuten sähkösavukkeeseen. Siinä mielessä lainsäädäntö ei saa olla liian tuomitseva ja tiukka, että sähkösavukkeesta tehdään semmoinen myrky, mitä se ei välttämättä ole. Jos halutaan nikotiinivapaa Suomi, niin silloin pitäisi myös ruveta pohtimaan sitä, mihin me tarvitsemme nikotiinipurukumia. Jos saadaan lääkelain keinoin yksi tuote (Puhemies koputtaa) näyttämään myrkyltä ja välillä lääkkeeltä, (Puhemies koputtaa) niin jokuhan tässä on pielessä.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ja nyt vielä ehdottoman viimeisenä vastauspuheenvuoro edustaja Kososelle.

17.14 Hanna Kosonen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Terveystavoitteinen tupakkapolitiikka on yleistynyt useissa maissa, ja on erityisen hyvä, että tupakkalainsäädäntö tiukkenee ja sitä on säädetty laajasti, ja on hyvä, että suomalaiset ovat tässä edelläkävijöitä. Erityisesti tervehdin ilolla tässä esityksessä sitä, että se mahdollistaa nykyistä paremmin puuttumisen parveketupakointiin, koska tähän asti tupakoinnin kiello parvekkeella on ollut hankala, käytännössä jopa mahdoton, toteutettava, sillä se on vaatinut toteen näytettäväksi terveyshaitan savusta. Nyt laki puhuu savuhaitasta, mikä on helpompi näyttää toteen. Edustaja Kurvinen tuossa lainsäädännön aukottomuudesta puhui, ja haluaisinkin vielä tietää, onko terveydensuojelulakiin tulossa muutosta, joka tukee tätä samaa savuhaittakirjausta. On nimittäin erittäin tärkeää, että tämäkin asia nimenomaan aukottomasti etenee.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ja siirrymme puhujalistaan.

17.15 Timo Heinonen kok: Arvoisa herra puhemies! Hyvät edustajakollegat! On tärkeä ja hyvä tavoite vähentää tupakointia Suomessa, ja tässä on ihan hyviä esityksiä siihen pääsemiseksi, että yhä harvempi nuori aloittaisi tupakoinnin ja yhä useampi vanhempi pääsisi tupakoinnista eroon. Kommentoin tästä muutamia kohtia.

Tämä sähkötupakointiasia on sellainen, joka itseäni hivenen tässä mietityttää. Se on ollut monelle kuitenkin se tie päästä irti tupakasta, perinteisestä tupakasta, ja sähkötupakassa näitä haitallisia ainesosia on huomattavasti vähemmän. Se tie tietysti on parempi, että pääsisi vaihteittain ulos tupakoinnista, ja sitä varten tietysti nikotiinipurukumitkin ovat aikanaan käyttöön tulleet. Sen takia tätä sähkötupakointiosuutta pidän hivenen turhan järeänä.

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

Tupakoinnin kieltäminen asuntoyhteisöissä on iso osa tätä esitystä, ja tämä koskee erityisesti parveketupakointia. Mielestäni tämä on kyllä kovin monimutkaiseksi tehty tässä, niin kuin tämänkin keskustelu nyt valiokunnan käsittelyn jälkeen on osoittanut, eli kovin monimutkainen... Niin kuin edustaja Zyskiewicz esille toi, "kunnan on määrättävä" on tämä muotoilu, mikä täällä on. Minkä takia tarvitaan enää kuntaa siihen päätöksen tekemiseen? Me olemme tässä salissa kuitenkin pitkään puhuneet, että kunnilla on hirveästi tehtäviä, ja olemme pyrkineet niitä vähentämään, ja nyt me luomme sitten yhden aika ison ja vaikean tehtävän, mihin todennäköisesti kuuluu katselmus, sen jälkeen oikaisuvaatimus, toinen katselmus, sen jälkeen erilaiset hallintoasteet käsittelevät niitä ja niin poispäin. Viekö tämä prosessi sitten kaksi kolme vuotta, sen aika tulee näyttämään.

Minun on vaikea ymmärtää, että kun tämä malli on vielä tehty niin, että tässä puhutaan, että päätösvalta tupakoinnin kiellon hakemisesta kuuluu yhtiökokoukselle — eli sitä hakemusta ei voi tehdä taloyhtiön hallitus, mikä on usein pieni toimija, vaan se kuuluu yhtiökokoukselle, missä siis pitää selkeästi enemmistön olla tämän hakemuksen kannalla, ja silloin kun sitä lähdetään hakemaan, on jo taloyhtiöstä enemmistö todennut, että tämä aiheuttaa tämän haitan, miksi sitä halutaan hakea — niin miksi tarvitaan kunta tähän päätöksen tekijäksi vielä. Tähän olisi kyllä mielenkiintoista kuulla vastauksia. Yhtiökokoukset ja jopa taloyhtiöiden hallitukset tekevät monia muita päätöksiä, jotka rajoittavat esimerkiksi asumista ja omia tapoja, ja niihin on tyytyminen ilman, että ne kiertävät aina kyseisen sektorin lautakunnan esimerkiksi kunnassa.

Sitten toisena tämä kulkuneuvossa tupakointi. Hämmästelen sitä, että tässä ei ole poliisi lainkaan toimijana. Minusta on aivan erikoista, että se viranomainen, joka autoilijoiden kanssa useimmiten on tekemisissä, ei ole tässä toimijana, vaan tässä on kunnan viranomainen. Ja sitten tuolla tekstissä todetaan esimerkiksi opettajat — eli opettajista tehdään nyt sitten tämmöisiä tupakkakäyttäjiä: he vahtivat aamulla, kun lapsia tuodaan kouluun, onko autossa savua, ja sitten he menevät ja nuhtelevat, kun ei tässä ole mitään muuta keinoa kuin se, että mennään ojentamaan sinne. En ymmärrä tämän tyyppistä lainsäädäntöä oikeastaan lainkaan, vaikka itse kannatan autotupakoinnin kieltämistä. Tuleeko tästä vain tällainen paheksunnan pykälä, eli paheksutaan, että taas siellä sen ja sen autossa tupakoitiin, mutta ei ole muuta keinoa? En itse kyllä mielelläni opettajille, niin kuin tässä esityksessä sysätään, tällaista tehtävää enää laittaisi. Opettajat joutuvat puuttumaan aika moneen muuhun asiaan, mitkä eivät oikeasti kuulu opetustehtävään eivätkä laajasti katsottuna kasvatustehtäväänsäkään, ja kysyisinkin, onko opettajan tehtävä kasvattaa vanhempia eli tässä tapauksessa käydä kertomassa, että ei autossa saa tupakoida. Opettajan tehtävä on kasvattaa lapsia ja ehkä laajassa kuvassa tukea perhettä kasvatustyössä, mutta jos opettajan tehtävänä vielä olisi kasvattaa isää ja äitiä siinä, missä saa tupakoida ja missä ei saa, se ei, arvoisat edustajakollegat, kuulu missään tapauksessa opettajan tehtäviin. Itse olen kasvatustieteen maisteri, luokanopettaja — en ole saanut siihen koulutusta, että minun tehtäväni on esimerkiksi ärjyä, äitiä mennä ojentamaan, kun hän toi Nissanilla lapsensa kouluun, kun siellä autossa oli tupakansavua, enkä edes haluaisi itselleni sellaista tehtävää. Varmasti tässä käy niin, että joku intohimoinen tupakan vastustaja kantelee sitten siitä opettajasta, kun ei opettaja ole mennyt nuhtelemaan sitä Nissanilla lapsen kouluun tuonutta äitiä, ja tästähän tulee aivan erikoinen tilanne. Kyllähän tämä tehtävä kuuluisi ehdottomasti poliisille, ja vaikka siitä ei määriteltäisikään rangaistusta, niin kuin tässä on ollut, voisi kirjoittaa sitten huomautuksen taikka todeta, että kun teillä on nyt autossa alle 15-vuotias lapsi, niin se on lain mukaan kiellettyä polttaa. Näinhän poliisi toimii tällä hetkellä polkupyöräilijöidenkin

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

kanssa, jotka ajavat ilman pyöräilykypärää. Eihän siitäkään voi sakottaa, mutta heidän tehtävänsä on ojentaa ja kertoa, että te rikotte lakia, vaikka tästä ei rangaistusta ole olemassakaan. Valitettavasti näyttää siltä, että tästä esityksestä on tulossa monessa mielessä aika lailla kuollut kirjain ja jopa opettajille taikka jollekin muulle kunnan toimijalle, jonka tehtävä on aivan muu kuin olla tupakkapoliisina, riesa ja vaikeus.

Arvoisa puhemies! Itse kannatan sitä, että autoissa ei saa tupakoida, ja ihmettelen sitä, että tässä 16- ja 17-vuotiailla, joita kyllä isä ja äiti komentavat vielä autoon ja kesälomamatkalle ja joista osaa vielä mummolaan ja mökillekin, ei sitten ole tätä lain suomaa oikeutta savuttomaan autoon, ei heillä ole mahdollisuutta siihen puuttua. Minun mielestäni tämäkin pitäisi vielä korjata.

Tässä muutamia huomioita lakiesityksestä, joka vie sinänsä hyvään suuntaan monilta osin sitä, että pääsemme vähentämään tupakansavua ja tupakansavun vaikutusta itse kuhunkin, ennen muuta meihin, jotka emme tupakkaa polta.

17.23 Ben Zyskowitz kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Edustaja Heimonen nosti esiin hyviä pointteja. Itse toin jo lähetekeskustelussa esiin sen, että vaikkapa normienpurkumielessä ei tähän parveketupakointikiellon määräämiseen olisi kuntaa tarvittu, vaan taloyhtiön päätös olisi aivan hyvin riittänyt. Toivon, että seuraavassa vaiheessa otetaan tällainen askel, mutta kuvittelen, että taustalla on varmaan Suomen hyvin legalistinen perinne eli se, että ehkä katsotaan, että tällainen yksilöä koskeva päätös pitää viranomaisen tehdä. En usko, että se on kovin iso ja vaikea tehtävä, kuten edellä kerroin. Se on määrättävä, jos taloyhtiö sitä hakee, mutta se on totta, että siitä sitten valitetaan ja pari vuotta pystyy tupakoitsija ihan valittamalla viivyttämään tämän asian voimaantuloa.

Mitä tähän autossa tupakointiin tulee, niin siitäkin olen sitä mieltä, että aivan samoin kuin poliisi valvoo vaikka turvavöiden käyttöä, se olisi voinut ratsiassa valvoa tätäkin asiaa.

17.24 Ulla Parviainen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Meillä kahdella opetusalan henkilöllä taitaa olla vähän erilainen käsitys siitä, mikä opettajan mahdollisuus tai velvollisuus on tällaisissa tapauksissa puuttua asiaan. Eli virkavelvollisuus velvoittaa siihen, että jos lapsen terveys ja turvallisuus vaarantuu ja erityisesti vielä huoltaja aiheuttaa vaaran lapsen terveydelle, niin kyllä siihen velvollisuus on puuttua. Lastensuojelulaki on se, jonka avulla silloin puututaan, ja nyt siinä on vielä tällainen suojelutarpeen selvittämismahdollisuus. Eli silloin jos huoltajalle esittää opettaja tällaista, niin kyllä huoltaja silloin on tullut jo niin kovasti nuhdelluksi, että varmasti se siinä miettii, onko enää tarkoituksenmukaista tupakoida sitten lapsen kanssa kulkiessaan. Eli se olisi saatu kyllä sillä lastensuojelulailla hoidettua, niin kuin tähänkin saakka on. Olen joutunut ja päässyt tällaiseen tilanteeseen, eikä huoltaja siitä minulle kaunaa ole kantanut.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Puhujalistaan.

17.25 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Tupakoinnin vähentämiseen tähtäävät toimenpiteet ovat terveystaloudellisesti ja kansantaloudellisesti kannatettavia. Tavoitteena täytyy olla savuton Suomi. Tämä lakiesitys on askel oikeaan suuntaan.

Erityisesti iloitsen siitä, että tässä lakiesityksessä mahdollistetaan savuton ympäristö myös kerrostalossa asuville. Tein viime kaudella lakiesityksen siitä, että jos parveketupa-

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

koinnista on todistetuksi haittaa toisille kerrostalossa asuville, voidaan tupakointi kieltää parvekkeella. Silloin lakialoitteen lähetekeskustelussa suurin osa keskusteluun osallistuneista piti aloitetta niuhottamisena ja tupakoijan henkilökohtaisten oikeuksien rajoittamisena. Nyt olen tyytyväinen siihen, että tässä asiassa on tapahtunut tällainen myönteinen asennemuutos.

Jokaisella täytyy olla oikeus savuttomuuteen, ja jos parveketupakointi aiheuttaa haittaa toisille, niin silloin tupakoijan oikeuksien tulee olla toissijaisia. Useinhan nämä asiat saadaan hoidettua ihan keskustellen, mutta näin ei aina ole, ja tämä laki antaa selkeitä suuntaviittoja ja ohjeita tällaisiin tilanteisiin. Tosin helpommaksi tämän asian olisi voinut kyllä tehdä, siitä olen samaa mieltä.

Arvoisa puhemies! Kaikkein tärkeintä on tietysti se, että toimisimme niin, etteivät nuoret aloittaisi lainkaan tupakointia. Tässä työssä on oleellista se, että tupakoimattomuudesta tulisi eräällä tavalla muoti-ilmiö. Idolien mutta myös kaikkien läheisten aikuisten käyttäytyminen on tärkeää roolimallina toimimista tässä asiassa.

17.27 Antti Kurvinen kesk: Arvoisa puhemies! Hyvät edustajakollegat! Tupakkalainsäädäntö on Suomessa kiristynyt useiden vuosien ajan, ja itse muistan erittäin elävästi, kun tupakkalaissa tapahtui iso muutos ja ravintolatupakointi kiellettiin. Muistan, että kun silloin ensimmäisen kerran menin ravintolaan, jossa oli aikaisemmin ollut tupakansavua ja sitten siellä ei ollut sitä savua, niin kyllä se tuntui positiiviselta vallankumoukselta astmaatikolle, joka on yleensä aina saanut valtavan yskänkohtauksen, kun on ollut tilassa, jossa on paljon tupakansavua.

Lakiesityksessä asetetaan nyt selkeä tavoite siitä, että tupakan käyttö pyritään lopettamaan kokonaan Suomessa, tavoitteellaan niin sanottua savutonta Suomea, ja tämä on tosi hyvä ja hieno tavoite. Toivottavasti siihen päästään, ja se varmasti lisää ihmisten terveyttä, hyvinvointia ja onnellisuutta.

Arvoisa puhemies! Iso muutos, mikä nyt tapahtuu, on se, että jatkossa asunto-osakeyhtiöillä ja muilla niin sanotuilla taloyhtiöillä on mahdollisuus lähteä kieltämään, tai teknisesti ja virallisesti hakea kunnalta kieltoa, että parvekkeilla ei enää saa tupakoida. Tämänhan on vuosia kestänyt vääntö, ja jokainen meistä edustajista on varmasti saanut runsaasti palautetta sekä sen osalta, että pitää kieltää, että sitten on vedottu niihin asukkaitten, vuokralaisten ja osakkeenomistajien, oikeuksiin. Toivon, että asia menee niin kuin edustaja Zyskiewicz täällä aikaisemmin sanoi, että tämä kunnan päätös on käytännössä vain muodollisuus, niin että käytännössä asunto-osakeyhtiö sen ratkaisun tekee, mutta pientä huolta minulla kuitenkin siinä on, syntyykö tästä tarpeetonta byrokratiaa ja työllistyvätkö varsinkin isommat kunnat, isommat kaupungit, siinä, kun näitä kieltolupia ja päätöksiä, että ei saa parveketupakoida, alkaa sitten napsahdella. Tuntuishan se vähän kornilta, kun meillä on tarvetta julkisen sektorin ihmisille turvallisuuspuolella, sosiaali- ja terveystieteiden ja monessa muussa paikassa, jos ruvetaan lisäresursseja hakemaan siihen, että käsitellään näitä ja pitää kuntiin palkata sitten ihmisiä, jotka käsittelevät näitä kieltihakemuksia.

Kuitenkin pidän erittäin tärkeänä sitä, että näitä päätöksiä voidaan tehdä ja siellä asumisyhteisöt voivat linjata, että ei poltella saa, koska tällä on totta kai terveyteen vaikutus, mutta sillä on ihan selvä vaikutus myös ihmisten omaisuuteen ja omaisuudensuojaan, kun meistä jokainen tietää yleisestä elämäkokemuksesta, mitä tupakansavu tekee asunnolle ja miltä tuntuu sellaisessa rakennuksessa ja asunnossa, missä on tupakkaa röyhytelty oikein

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

kunnolla. Ja samalla lailla se tuntuu, vaikka se röyhyttely olisi ollut siinä muutaman metrin päässä ylhäällä tai alhaalla tai vieressä asumisyhteisössä.

Arvoisa puhemies! Täällä on jo aikaisemmin käyty debattiakin tästä perustuslakivaliokunnan kannasta. Siinähan pientä tarkistusta tapahtui ehkä asenteessakin, mutta on otettava huomioon se, että se edellinen yritys kieltää autossa tupakointi lapsen aikana oli tiukempi: siinä oli näitä tarkastusoikeuksia, se koski kaikkia alle 18-vuotiaita. Minusta on ihan perusteltu tämä linja, että kyllä 16—17-vuotias pystyy jo ilmaisemaan itseään selkeämmin. Hän on vähemmän heikossa asemassa kuin sitten vaikka 7- tai 10-vuotias.

Kuitenkin minusta, kun me perustuslakivaliokunnassa tätä lakiesitystä käsitelimme, kävimme erittäin mielenkiintoista periaatekeskustelua päihdepolitiikasta. Kuten perustuslakivaliokunnan lausunto toteaa, tässä lakiesityksessä on nyt tiettyjä ylisääntelyn piirteitä ja symbolisen lainsäädännön piirteitä. On vain niin, että emme voi estää kaikkea terveydelle vaarallista ja kaikkea lapsille vaarallista käyttäytymistä säätämällä laissa, että näin ei voi toimia. Erityisesti tässä tulee suhtautuminen alkoholiin, joka on vähintään yhtä iso ongelma Suomessa kuin tupakanpolto. Itse en tupakoi, mutta käytän alkoholia, ja uskallan myöntää sen, että kyllä yhtä haitallista lapselle on varmasti ainakin psyykkisesti se, jos hän näkee vanhempansa samassa tilassa humalassa, on se sitten asunto tai auto, eikä sitä ole erikseen kielletty lainsäädännössä. Toivoisinikin, että siitä huolimatta, että ihan oikein tupakkalaki nyt kiristyy — mikä on hyvä asia, tätä on helppo minunkin tukea pitkäaikaisena tupakan vastustajana, ihan teini-iästä lähtien — me muistaisimme tässä päihdepolitiikassa ja siinä, että yritetään terveempiä elämäntapoja tuoda, sen, että kuitenkin valistus ja sivistys ovat niitä ainoita kestäviä, lopullisia keinoja, millä me saamme niin myrkyn nimeltä nikotiini kuin myrkyn nimeltä etanoli vääränlaisen ja huonon käytön kitkettyä ja saamme paremman ja terveemmän ja onnellisemman Suomen.

17.32 Sari Sarkomaa kok: Arvoisa puhemies! Haluan vielä todeta, että tässä uudessa tupakkalaissa korostuu hyvin vahvasti lapsen oikeus terveyteen ja monissa ratkaisuisissa, joissa tässä on punnittu aikuisen oikeutta tehdä asioita ja lapsen terveyttä, halusimme valita sosiaali- ja terveysvaliokunnassa sen, että olemme lapsen terveyden puolella, ja näin mielestäni pitää tehdäkin.

Kautta linjan tässä lakiesityksessä toteutuu tupakkatuotteiden yhdenvertainen kohtelu, eli tupakkaa, on se sitten sähkötupakka tai perinteinen savuke, kohdellaan yhdenvertaisesti, ja monet ratkaisut on perusteltu sillä, että halutaan suojata lapsia, koska nikotiini on lapselle hengenvaarallista. Houkuttelevat hajut ja maut halutaan todellakin kieltää sähkötupakoissa samoin kuin perinteisissäkin savukkeissa, mutta totean sen, että kun laissa sähkötupakka rinnastetaan jatkossa tavalliseen tupakkaan, niin se ei todellakaan tarkoita sitä, että sähkötupakka kielletään — se tässä vielä sanottakoon, kun täällä oltiin kovin huolestuneita tämän sähkötupakan kohtelusta. Eli yhdenvertainen kohtelu tupakkatuotteille ja lasten terveyden suojelu — kannatan lämpimästi tämän lakiesityksen hyväksymistä.

Ja ihan lopuksi totean, arvoisa puhemies, että kyllä kokoomuksen eduskuntaryhmällä on valmius jatkaa tupakkalain uudistamista sillä tavalla, että pysymme siinä kyydissä, missä Euroopassa ja maailmassa mennään. Siinä nämä plain paketit eli nämä tupakka-askit, joissa ei ole näitä brändejä, tämäntyyppiset lakiesitykset, ovat tervetulleita. Mutta tässä lainkäsitelyssä pystyimme tähän, ja erinomainen kiitos valiokunnalle, että hyväksyttiin tämä autossa tupakoinnin kieltäminen silloin, kun siellä on alle 15-vuotiaita lapsia. Tämä ei

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

ollut aivan helppo päätös, mutta kansanterveysnäkökulma voitti, (Puhemies koputtaa) ja se on lapsen etu.

17.34 Timo Heinonen kok: Arvoisa herra puhemies! Totta kai opettajan tulee puuttua havaitsemiinsa epäkohtiin, esimerkiksi pahoinpitelyihin ja tämäntyppisiin, jos sellaisia havaitsee, taikka erilaisiin ongelmiin, joita saattaa perheestä tulla, mutta tietysti tässä lainsäädännössä, mitä nyt esitetään, on se ero, että se opettaja olisi jo suoraan sen rangaistuksen antaja. Elikkä tässä ei olisi mitään toimenpidettä, mihin ryhdyttäisiin tämän toimesta, vaan hän olisi vain se, joka paheksuu sitä, niin kuin täällä todetaan, eikä olisi niin, että esimerkiksi opettaja tekisi siitä jonkun toimenpiteen eteenpäin, niin kuin tekee siinä tilanteessa, kun hän huomaa, että vaikkapa lasta on pahoinpidelty, tai hän epäilee seksuaalista hyväksikäyttöä tai tämäntyypisiä, joita itsekkin olen opettajaurani aikana joutunut setvimään. Ne ovat ikäviä ja vakavia asioita.

Edustaja Zyskowicz nosti esille urheilijat, ja pidän erittäin myönteisenä sitä, jos löydämme urheilijoista tällaisia tupakan vastustamisen taikka savuttoman Suomen esimerkkejä, mutta hieman huolestuneena olen myös seurannut sitä, että nuuska — eivät varmasti, toivottavasti, nämä urheilijat, joihin edustaja Zyskowicz viittasi, ole näitä nuuskan käyttäjiä — on aika nopeasti yleistynyt nyt urheilijoiden joukossa, ja se on äärimmäisen vakava ja vaarallinen aine. Itse toivoisin, että löytäisimme urheilijoiden joukoista myös sellaisia esimerkkejä, jotka voisivat tulla sanomaan, että ei nuuskaakaan tarvitse ollakseen hyvä urheilija, vaan sitäkin ilman voi tulla toimeen, vaikkapa sitten Pepsillä taikka tuoremehulla.

17.36 Sami Savio ps: Arvoisa puhemies! Tupakoinnin vähentäminen on erittäin hyvä tavoite sekä yksilön että kansanterveyden kannalta, joskaan ei missään nimessä mitenkään helppo toteuttaa. Tässä lakiesityksessä tupakkalain muuttamiseksi on monia hyviä keinoja tupakoinnin vähentämiseksi, ja lasten etukin on pyritty siinä ottamaan huomioon.

Arvoisa puhemies! On kuitenkin pakko ottaa vielä lyhyesti kantaa sähkötupakointiin ja sen lakiesityksessä toteutettavaan hankaloittamiseen. Monet piintyneet tupakoitsijat ovat näet pystyneet siirtymään tavallisen tupakoinnin parista sähkötupakointiin, ja ainakin oma näkemykseni on se, että sähkötupakointi on näistä kahdesta vaihtoehdosta vähemmän huono. Täytyy myöntää, että tältä osin en pidä tätä lakiesitystä kovin onnistuneena.

Parempana keinona tupakoinnin vähentämiseksi olen sitä vastoin pitänyt muun muassa eduskunnan jo aiemmin säätämiä tupakkaveron korotuksia, joista seuraava astuu voimaan nyt heinäkuun alussa, ja lisää tupakkaveron korotuksia on tulossa jatkossakin hallitusohjelman kirjauksen mukaisesti, ja ne tupakkaveron korotukset ovat mielestäni erittäin kannatettavia.

17.37 Juho Eerola ps: Arvoisa herra puhemies! Olen nyt tarkalla korvalla kuunnellut näitä puheenvuoroja tästä uudesta tupakkalaista, ja oli itsellä alun perin ajatus, että en sano tästä yhtään mitään. Voin kertoa, että joka kerta, kun eduskunta on vuosien saatossa kiristänyt tupakkalakia, siis jo ennen kuin olin itsekään kansanedustajana, olen aina pitänyt näitä kiristyksiä todella huonoina seikkoina ja yksilön vapautta rajoittavina tekijöinä, ja niin on tilanne nytkin. En kerta kaikkiaan ymmärrä esimerkiksi näitä rajoituksia sähkötupakkaan, jonka avulla moni on itse asiassa päässyt eroon tupakasta. Kuitenkin joka kerta, kun aikaa on mennyt eteenpäin, olen aina hoksannut, että se aiemmin moittimani eduskunnan tekemä päätös onkin ollut hyvä asia.

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

Selkein esimerkki tästä oli tupakoinnin kieltäminen baareissa, josta edustaja Kurvinen tuossa mainitsi. Olimme silloin niihin aikoihin just itse perustaneet tällaisen baarin ja pidimme todella huonona asiana sitä meidän myynnillemme, että tupakointi sisällä kielletään. Meillä ei ollut mahdollisuutta näihin tupakointikoppeihin, joita siihen aikaan sitten tehtiin. Myöhemmin sain todeta, että tämä oli erinomaisen hyvä asia, myyntiin ei ollut käytännössä mitään vaikutusta ja ihmiset, jotka tupakoivat, kävivät ulkona tupakalla eikä siinä ollut mitään moitittavaa.

Tämän tähden — vaikka tällä hetkellä tosiaan tuntuu siltä, että nämä rajoitukset ovat täysin kohtuuttomia tähän sähkötupakkaan, tai sitten tämäntyyppiset autossa tupakoinnin tai parveketupakoinnin kiellot tuntuvat jotenkin erittäin kummallisilta minun makuuni — mitä tunnen itseäni, olen aika vakuuttunut siitä, että kun aikaa kuluu eteenpäin, niin totun näihin muutoksiin ja pidän myöhemmin näitä erittäin (Puhemies koputtaa) edistyksellisinä ja hyvinä päätöksinä.

17.39 Ben Zyskowicz kok: Arvoisa herra puhemies! Oli tosi mieluisaa kuulla edustaja Eerolan rakentava ja vähän poikkeuksellinenkin puheenvuoro, siihen on helppo yhtyä. Minä luulen, että silloin kun tupakointi kiellettiin työpaikoilla, sitä kauhisteltiin ja sitten monet ajan myötä huomasivat, miten ihanaa on, kun ei työpaikalla tarvitse koko ajan haistella tupakkaa. Kun kiellettiin tupakointi baareissa ja ravintoloissa, pelättiin, että se vie nämä paikat jopa konkurssiin. Käytännössä näin ei käynyt, ja tupakoitsijatkin ovat ilmeisen tyytyväisiä, kun ei siellä baareissa ja ravintoloissa tupakoida. Ja niin edelleen.

Eduskunta ottaa nyt askeleen eteenpäin kohti tupakoimatonta ja savutonta Suomea, mutta haluan vielä tässä keskustelun lopuksi osaltani asettaa tavoitteita jo seuraavalle uudistukselle. Mielestäni tätä uudistustyötä on jatkettava, ja niin kuin sanoin, uskon, että nimenomaan nuorison tupakoinnin aloittamisen kannalta olisi merkitystä sillä, että seuraavassa askeleessa todellakin mentäisiin näihin brändittömiin tupakka-askeihin. Enää se ei olisi ehkä niin coolia olla sitten tupakoitsija, kun ei voisi niitä merkkejä kehua ja niiden merkien välillä tehdä houkuttelevammaksi sitä tupakointia.

Toinen seikka, mikä tässä keskustelussa on tullut paljon esiin: En oikein ymmärrä, miksi todellakin sen jälkeen, kun taloyhtiössä on päätetty, että taloyhtiössä ei saa parvekkeella tupakoida, siitä pitää sitten vielä hakea kunnan päätös, joka — niin kuin huomattiin — on sidottua harkintaa, miksi vaivata tällä asiassa sitten kunnan virkamiehiä. Mielestäni taloyhtiön päätös riittää, ja jos meillä on tässä yhtiölegalistinen perinne, niin luulen, että olisi aika sille, että taloyhtiö voisi asiasta päättää, koska kuten edustaja Heinonen sanoi, taloyhtiö tekee monia muitakin päätöksiä, jotka koskevat yksilön oikeuksia siinä yhtiössä.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esityksiin HE 15/2016 vp ja HE 58/2016 vp sisältyvän 1. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 15/2016 vp sisältyvien 2.—10. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

7. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi ulkomaalaislain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 32/2016 vp

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

Valiokunnan mietintö LaVM 7/2016 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö LaVM 7/2016 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä.

Keskustelu

17.42 Kari Tolvanen kok (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tässä hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi ulkomaalaislakia ja eräitä muita siihen liittyviä lakeja.

Valiokunnan mietinnön mukaan hallituksen esityksen pääasiallisena tavoitteena on eri tavoin tehostaa kansainvälistä suojelua koskevien asioiden käsittelyä ja hillitä käsittelyaikojen pidentymistä. Tavoitteen toteuttamiseksi ehdotetaan muun muassa valitusaikojen lyhentämistä, valitusasioiden säätämistä kiireelliseksi, tuomioistuinten kokoonpanosäännösten joustavuuden lisäämistä sekä asiakirjaliikenteen nopeuttamista. Hallituksen esityksen taustalla on kansainvälistä suojelua koskevien asioiden erittäin merkittävä kasvu. Kansainvälistä suojelua hakevien määrän arvioidaan olevan korkea myös vuonna 2016. Lisäksi useiden kansainvälistä suojelua Suomesta saaneiden henkilöiden oletetaan hakevan oleskelulupaa perhesiteen perusteella. Hallituksen esityksessä arvioidaan, ettei kyse ole pelkästään hetkellisestä muutoksesta aikaisempaan.

Asiamäärien huomattavan kasvun vuoksi työtilanne kansainvälisen suojelun antamista koskevia valitusasioita käsittelevässä Helsingin hallinto-oikeudessa ja korkeimmassa hallinto-oikeudessa on poikkeuksellinen. Kyseisten tuomioistuinten samoin kuin julkisen oikeusavun voimavaroja on merkittävästi lisätty ja työskentelytapoja on kehitetty ja tehostettu. Niiden lisäksi on kuitenkin tarpeen tehdä lainsäädäntömuutoksia asioiden joutuisan käsittelyn turvaamiseksi.

Hallituksen esityksestä ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen valossa lakivaliokunta pitää hallituksen esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena sekä puoltaa esitykseen sisältyvien lakiehdotusten hyväksymistä seuraavin huomioon ja muutosehdotuksin:

Ensinnäkin käsitellään valitusaikojen lyhentämistä. Kansainvälistä suojelua koskevaan Maahanmuuttoviraston päätökseen saa hakea muutosta valittamalla Helsingin hallinto-oikeuteen. Hallinto-oikeuden asiasta antamaan päätökseen saa vuorostaan hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen, jos korkein hallinto-oikeus antaa valitusluvan. Nyt ehdotetaan, että valitusaika hallinto-oikeudelle tehtävään valitukseen on turvapaikkamenettelyssä ratkaistavissa kansainvälistä suojelua koskevissa asioissa 21 päivää ja korkeimmalle hallinto-oikeudelle 14 päivää päätöksen tiedoksisaannista. Lisäksi ehdotetaan, että tällaiset valitukset on käsiteltävä kiireellisinä.

Lakivaliokunta toteaa, että kansainvälistä suojelua koskevien asioiden käsittely muodostuu eri vaiheista ja valitusaika on yksi osa tästä kokonaisuudesta. Turvapaikkahakemuksen käsittely- ja päätöksentekomenettelyyn Maahanmuuttovirastossa kuluu noin 9 kuukautta. Varsinaisissa kansainvälistä suojelua koskevissa valitusasioissa keskimääräinen käsittelyaika Helsingin hallinto-oikeudessa on puolestaan 5 kuukautta nykyisin. Myös korkeimmassa hallinto-oikeudessa käsittelyaika on nykyisin noin 5 kuukautta. Ottaen huo-

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

mioon, että kummassakin tuomioistuimessa noudatetaan lisäksi 30 päivän valitusaikaa, asian tuomioistuinkäsittely voi näin ollen viedä yhteensä yli vuoden. Lakivaliokunta katsoo, että tämä on varsin pitkä aika. Ottaen huomioon turvapaikka-asioiden huomattavan kasvun riskinä on, että ilman lisätoimenpiteitä asioiden käsittelyajat tuomioistuimessa vielä tästä pitenevät. Tämä olisi ongelmallista hakijoiden oikeusturvan kannalta.

Lakivaliokunta on pyytänyt oikeusministeriöltä tietoa esitykseen sisältyvien ehdotusten vaikutuksista tuomioistuinkäsittelyn ja koko prosessin tehostumiseen. Oikeusministeriön mukaan tarkkaa arviota tehostumisesta ei ole mahdollista tehdä, mutta eri ehdotusten arvioidaan yhdessä muun muassa käytännön järjestelyjen kanssa tehostavan tuottavuutta noin 20 prosentilla. Lisäksi arvioidaan, että muutoksenhakumenettelyyn Helsingin hallinto-oikeudessa ja korkeimmassa hallinto-oikeudessa kuluva aika ehdotusten myötä lyhenee reilusta vuodesta 10 kuukauteen.

Lakivaliokunta katsoo, että esityksen taustalla oleva laaja maahanmuutto ja sen aiheuttama poikkeuksellinen työtilanne viranomaisissa edellyttävät lainsäädäntömuutostöimenpiteitä, jotta kansainvälistä suojelua koskevat asiat voidaan käsitellä joutuisasti ja sujuvasti. Asian joutuista käsittely kuuluu oikeusturvan takeisiin.

Edellä olevan perusteella ja saamansa selvityksen perusteella lakivaliokunta puoltaa valitusajojen lyhentämistä esitetyllä tavalla.

Kansainvälistä suojelua koskevien valitusasioiden käsittely on nykyisin keskitetty Helsingin hallinto-oikeuteen. Oikeusministeriön asettama työryhmä ehdottaa vastikään valmistuneessa mietinnössään, että kyseisten asioiden käsittely tulisi hajauttaa Helsingin hallinto-oikeuden lisäksi kahteen tai kolmeen muuhun hallinto-oikeuteen. Asioiden käsittelyn hajauttaminen voi valiokunnan näkemyksen mukaan helpottaa nykyistä poikkeuksellista tilannetta Helsingin hallinto-oikeudessa, minkä vuoksi valiokunta kiirehtii tämän asian jatkovalmistelua.

Sitten käsitellään kansainvälistä suojelua hakevien oikeusavun rajaamista. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi ulkomaalaislain 9 §:n 2 momenttia siten, että oikeusapuun kuuluu avustajan läsnäolo turvapaikkapuhuttelussa vain, jos se on erityisistä painavista syistä tarpeen. Samalla momentista poistetaan erityissäännös, jonka mukaan hallintoasiaa käsiteltäessä ulkomaalaiselle määrättyä avustajana voi toimia myös muu lakimieskoulutuksen saanut henkilö kuin julkinen avustaja.

Avustajien kelpoisuusvaatimusten täsmentämisellä ja avustajan läsnäolon rajaamisella turvapaikkapuhuttelussa vain aidosti tarpeellisiin tilanteisiin tavoitellaan ensisijaisesti koko prosessin selkeyttä ja sujuvuutta, ei niinkään kustannussäästöjä. Saadun selvityksen mukaan alalla on myös toimijoita, jotka eivät kuulu valvonnan piiriin eivätkä noudata yhteisiä lakimieseettisiä periaatteita tai hyvää asianajotapaa. Ehdotetulla muutoksella puututaan muun muassa tästä johtuviin lieveilmiöihin. Hyvää asianajotapaa noudattavat avustajat menevät esimerkiksi puhutteluun mukaan nykyisinkin pääosin vain silloin, kun siihen on hakijan tilanteesta johtuvia painavia syitä. Lakivaliokunta pitää ehdotettuja muutoksia lähtökohtaisesti perusteltuina.

Lakivaliokunta kiinnittää huomiota myös siihen, että jo aikaisemmin hyväksytyn oikeusapu- ja edunvalvontapiirejä koskevan lainsäädäntöuudistuksen myötä mahdollisuudet oikeusavun toteuttamiseen ostopalveluin laajenevat. Uudistuksen tarkoitus on ollut erityisesti riittävien ja asianmukaisten oikeusapupalveluiden tarjoamisen mahdollistaminen kansainvälisen suojelun hakijoille.

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

Perustuslakivaliokunta on esityksestä antamassaan lausunnossa arvioinut ehdotettua ulkomaalaislain 9 §:n 2 momentin säännöstä ja oikeusavun rajaamista turvapaikkapuhuttelussa vain erityisen painaviin syihin. Perustuslakivaliokunta katsoo lausunnossaan muun muassa, että Suomessa ilman huoltajaa olevan alaikäisen turvapaikanhakijan oikeusapu tulee saada kattavasti myös turvapaikkapuhuttelussa. Sen vuoksi lakivaliokunta ehdottaa tuohon mainittuun pykälään muutosta. Perustuslakivaliokunnan tavoin lakivaliokunta painottaa, että turvapaikanhakijan ikä on määriteltävä asianmukaisesti hallintomenettelyssä.

Sitten vielä lyhyesti säilöön ottamista koskevan asian käsittely uudelleen käräjäoikeudessa. Ulkomaalaislain 121 §:n mukaan ulkomaalainen voidaan tietyin edellytyksin ottaa turvaamistoimena säilöön. Tällaisia ovat muun muassa henkilöllisyyden selvittäminen, ammattimaisen rikollisen maasta poistaminen taikka kielteisen turvapaikkapäätöksen tai muun kielteisen oleskelulupapäätöksen saaneen maasta poistaminen. Päätöksen asiasta tekee poliisissa pidättämiseen oikeutettu virkamies, ja asia saatetaan käräjäoikeuden ratkaistavaksi. Asia on otettava uudelleen tutkittavaksi aina viimeistään kahden viikon kuluttua päätöksestä, jolla käräjäoikeus on määrännyt säilöön otetun pidettäväksi edelleen säilössä asianomaisessa sijoituspaikassa.

Nyt hallituksen esityksessä ehdotetaan, että säilöön ottamisen uudelleen käsittely tapahtuu jatkossa säilöön otetun pyynnöstä. Asia on käsiteltävä viimeistään neljän vuorokauden kuluessa pyynnön esittämisestä. Lakivaliokunta pitää tarkoituksenmukaisena ja perusteltuna, että sekä säilöön ottamista koskevan asian että vangitsemisasian uudelleen käsittelyssä noudatetaan samaa menettelyä. Valiokunta pitää ehdotusta myös tarpeellisena, koska säilöön oton uudelleen käsittelyt aiheuttavat käräjäoikeuksille runsaasti työtä. Muutos mahdollistaa siten käräjäoikeuksien voimavarojen kohdentamisen nykyistä tarkoituksenmukaisemmin. Niin ikään voidaan arvioida, että muutoksella on myönteistä vaikutusta myös ulkomaalaisille säilöön otetuille, sillä pakolliset kahden viikon välein pidettävät käsittelyt ovat saadun selvityksen mukaan aiheuttaneet turhautumista myös heidän keskuudessaan.

Arvoisa herra puhemies! Tässä olivat pääkohdat tästä lakivaliokunnan laajahkosta mietinnöstä. Tämä mietintö ei ollut yksimielinen, ja siitä varmaan kuulemme kohta lisää.

17.53 Timo Heinonen kok: Arvoisa herra puhemies! Valiokunnan puheenjohtaja, edustaja Tolvanen kävi varsin laajasti tämän läpi, ja näitä asioita on nyt eduskunnassa käsitelty poikkeuksellisen paljon, ja tietysti tilannekin on poikkeuksellinen.

Turvapaikanhakijamäärät ovat suuria, ja tässä esityksessä varsin perustellusti nyt tuodaan sellaisia toimia, että käsittely nopeutuisi. Se on varmasti inhimillistä myös näiden hakijoiden kannalta, että ajat eivät olisi niin pitkiä kuin ne ovat tähän asti olleet. Eli ensin on tuon luvan käsittely, ja sitten epävarmuus jatkuu vielä hyvin pitkään näiden valitusten käsittelyjen aikana. On perusteltua, että ratkaisut saadaan nopeammin ja ihmiset pääsevät näin elämässä eteenpäin. Eli kyse on valitusajoista, valituslupakysymyksistä, ja on myös tämä esitys, missä edelleen tuodaan muutoksia tähän kokoonpanoon, jossa kahdella jäsenellä voitaisiin enempi näitä asioita käsitellä. Esityksessä ehdotetaan tarkistettavaksi myös sääntelyä korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisukokoonpanosta, ja nämä ovat varsin perusteltuja tällaisessa poikkeuksellisessa tilanteessa. Minun mielestäni on inhimillistä, että nämä ratkaisut saadaan tehtyä nopeammin myös itse hakijoidenkin näkökulmasta.

17.54 Emma Kari vihr: Arvoisa puhemies! Meillä on nyt käsittelyssä esitys, joka on osa sitä politiikkaa, jossa haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten perustavanlaatuisia ihmis-

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

oikeuksia heikennetään. Turvapaikanhakijoiden oikeutta oikeusapuun rajataan ilman, että mitään todellista selvitystä tämän asian ihmisoikeusvaikutuksista on tehty. Tätä ei ole selvitetty, koska tätä ei haluta selvittää. (Ben Zyskowiezin välihuuto) Alun perin hallitus esitti oikeusavun rajaamista jopa yksin sotaa paenneilta lapsilta. Lasten erityisen haavoittuvaa asemaa ei alun perin huomioitu esityksessä mitenkään. Kun lasten aseman heikentyminen todettiin täysin perustuslain ja lasten oikeuksien vastaiseksi, hallituspuolueet joutuivat onneksi siinä asiassa perääntymään — ja se on sitten oikeastaan niitä ainoita hyviä asioita, joita tässä esityksessä on. Hallituksen toimesta luodaan nyt suomalaiselle yhteiskunnalle täysin vierasta, eriarvoistavaa oikeusjärjestelmää.

Arvoisa puhemies! Hallitus väittää, että tämän esityksen tavoitteena on nopeuttaa valitusten käsittelyä. Tämä on hyvä tavoite, ja tämän me kaikki jaamme. Kuitenkin asiantuntijakuulemisissa meille kävi hyvin selväksi, että näin ei tule käymään. Helsingin hallinto-oikeus, joka on varmasti tämän asian paras asiantuntija, totesi, että tämä esitys päinvastoin tulee todennäköisesti pidentämään näitä prosesseja. Kun turvapaikanhakijalla ei ole ratkaisevassa vaiheessa oikeutta oikeusapuun, hallinto-oikeus joutuu yhä useammin kumoamaan aikaisemmin tehtyjä päätöksiä ja palauttamaan niitä uudelleen käsittelyyn. Ja myös se, että valitusaikaa tässä kohtaa lyhennetään, johti Helsingin hallinto-oikeuden mukaan hätäisesti valmisteltuihin valituksiin, mikä ei nopeuta käsittelyä, vaan se hidastaa niitä. Eli kaikilta näiltä perusteilta, joita tälle annetaan, lähti kyllä asiantuntijakuulemisissa pohja.

Arvoisa puhemies! Kansainvälistä suojelua hakevilla ihmisillä on erityisen suuri oikeusturvan tarve. Monet näistä ihmisistä pakenevat vainoa, väkivaltaa, kidutusta tai jopa varmaa kuolemaa. Nämä ihmiset ovat paenneet jotain sellaista, jota me emme voi koskaan täällä ymmärtääkään. Ja silti turvapaikkapuhutteluun saisi tämän hallituksen esityksen hyväksymisen jälkeen oikeusapua jatkossa vain erityisen painavasta syystä. Hallitus ei kuitenkaan tässä esityksessä missään vaiheessa kerro, miten tai missä vaiheessa tämä syy selvitetään, koska todellisuudessa se jää oikeastaan aika usein selvittämättä.

Arvoisa puhemies! Tätä esitystä on kritisoinut korkein hallinto-oikeus, sitä on kritisoinut oikeuskansleri, sitä ovat kritisoineet Asianajajaliitto, Helsingin hallinto-oikeus, YK:n pakolaisjärjestö, sitä on kritisoinut yhdenvertaisuusvaltuutettu, sitä ovat kritisoineet Amnesty, Pakolaisneuvonta ja niin edelleen ja niin edelleen ja niin edelleen. Asiantuntijakuulemiset olivat aika lailla jäätävää kuultavaa. Mutta kuitenkin ketään näistä ei haluta kuulla.

Meillä on tässä käsittelyssä huonosti valmisteltu esitys, jonka perusteet eivät kyllä kestä kauhean tarkkaa tarkastelua. Tämä esitys ei nopeuta käsittelyä, tämä hidastaa niitä. Tämä esitys heikentää kaikista haavoittuvimmassa asemassa olevien ihmisten oikeusturvaa, ja se vaarantaa oikeuden toteutumisen. Keskellä historiallista humanitääristä kriisiä, jossa yhä useampi ihminen on vaarassa, pakenevien ihmisten oikeusturvaa heikennetään. Ja kun tämä esitys yhdistetään vielä siihen, että sotaa ja vainoa pakenevilta ihmisiltä viedään hallituksen toimesta oikeus perheeseen ja humanitäärinen suojelu lakkautettiin, on meillä koossa kyllä aika häpeällinen paketti, jossa lyödään niitä ihmisiä, jotka ovat kaikista heikoimmilla.

Jos uskoo oikeusvaltioon ja siihen, että ihmiset ovat aidosti yhdenvertaisia, tätä esitystä ei voi kannattaa. Sen takia olen esittänyt näitten esitysten hylkäämistä lakivaliokunnassa, ja tulen tekemään niin myös eduskunnassa.

17.59 Ville Niinistö vihr: Arvoisa puhemies! Siinä pakolaiskriisissä, mitä tällä hetkellä maailmalla koetaan, kärsijöinä ovat ne, jotka joutuvat kokemaan sotaa ja vainoa omissa kotimaissaan. Pakolaiskriisissä mitataan myös se, miten sivistysvaltio ja oikeusvaltio auttaa niitä ihmisiä, jotka täältä meiltä turvaa hakevat. Siitä näkökulmasta se reaktio, miten hallitus on päättänyt toimia tässä yhteydessä, ei ole kyllä kunniaksi Suomelle eikä meidän sivistysvaltio- ja oikeusvaltioperinteelle.

Tämä lakiesitys on osa kokonaisuutta, jossa hallitus varsin yksipuolisesti kiristää turvapaikanhakijoiden oikeuksia arvioimatta edes sitä, ovatko nämä oikeusvaltion toimien kannalta tehokkaita vai tuleeko niistä pikemminkin oikeusvaltion kannalta myös prosessiin hidasteita. Se taustalla oleva ajattelutapa tuntuu vain olevan se, että kiusataan prosessissa olevien ihmisten asemaa, jolloin annetaan mielikuva joillekin äänestäjäryhmille, että nyt on tehty jotain. Se ei ole oikeusvaltiolle kunniaksi, ja toivon, että hallituspuolueet tuijottavat itseään peilistä tarkkaan, että miksi ovat tähän päättäneet mennä mukaan. Tässä vastuu on kaikilla kolmella hallituspuolueella ja myös erityisesti asioita esittelevillä ministereillä, ministeri Lindströmin ja ministeri Orpon tonteillahan näitä esityksiä lähinnä on tehty.

Tämä käsillä oleva esitys oli myös perustuslakivaliokunnan käsittelyssä, jossa meidänkin — siellä jäsenenä itse olen — kuulemat asiantuntijat hyvin yksimielisesti osoittivat esityksen ongelmat. Oikeusistuimet kokevat, että tämä voi itse asiassa vain lisätä valitusten määrää ja heikentää myös valitusten tasoa, kun valitusajan kestoa lyhennetään, ja johtaa prosessin laadun heikkenemiseen ja käsittelyaikojen pitenemiseen.

Sitten kysymys siitä, että oikeusapua turvapaikkapuhuttelussa rajoitetaan — sille ei ole oikeusturvan näkökulmasta perusteita, että tällainen muutos sallitaan, eikä se myöskään tuo prosessin kannalta säästöjä. Perustuslakivaliokunnan kanta oli, että se heikentää oikeusturvaa, ja se, että me heikennämme kaikkein hädänalaisimpien ihmisten oikeusturvaa tässä tilanteessa, on hyvin, hyvin kyseenalaista. Sen lisäksi perustuslakivaliokunta totesi, että on suorastaan perustuslain vastaista se, että lapsilta, jotka ovat kaikkein eniten hädänalaisia eivätkä tässä menettelyssä kykene ja pysty puolustamaan itseään, tämä oikeusapu puhuttelumenettelyssä poistuisi. Näiltä osin valiokunta on tietysti tehnyt ne muutokset, jotka perustuslakivaliokunta on edellyttänyt, mutta mitään muita perustuslakivaliokunnan hyvin vakavia huomioita ei ole päätöksen muotoilussa otettu huomioon.

Tässä minä jälleen toivon, että asianomainen vastuuvaliokunta ja hallituspuolueet punnitsevat sitä, onko järkevää viedä läpi lakiesitystä, joka ei edes toteuta sitä tavoitetta, mitä se sanoo tavoittelevansa. Lakiesityksen varsinainen julkilausuttu tavoite on siis nopeuttaa prosesseja oikeusturvan siitä vaarantumatta, ja asiantuntijoiden näkemys on se, että oikeusprosessi ei nopeudu vaan voi pikemminkin hidastua ja oikeusturva vaarantuu. Jos tämä on hyvin yksimielinen asiantuntijoiden näkemys, lähes kaikki asiantuntijat ovat tätä mieltä, niin miksi tarttua kiinni tähän esitykseen? No, varmasti hallituspuolueilla on ollut poliittisia paineita, että halutaan näyttää, että ollaan tiukkoina. Mutta jälleen, miksi ollaan tiukkoina, kun tässä maassa pitäisi puolustaa oikeusvaltiota? Eikö juuri vaikeina aikoina punnita sitä, miten me puolustamme niitä arvoja, jotka ovat meille kaikkein tärkeimpiä? Jos niitten arvojen puolustaminen on myös oikeusvaltion tehokkuuden ja taloudellisenkin tehokkuuden näkökulmasta oikea valinta, niin miksi sitten vain jonkun poliittisten pisteiden keräilyn ja show'n luomisen takia tehdään muutoksia, jotka heikentävät ihmisten oikeusturvaa? Minusta on hyvin, hyvin vakavasta asiasta kysymys siinä, että tämä lakiesitys menee läpi, ja vetoan, että hallituspuolueiden kansanedustajat vielä tätä asiaa tarkkaan sydämissään punnitsevat.

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

Sen lisäksi eduskunnassa on tietysti toinen lakiesitys, ja siinä rajoitetaan perheen yhdistämisen oikeutta, ja siinä suuri muutos on se, että myös ne perheet, jotka on perustettu ennen Suomeen tuloa, tulisivat tulo rajojen piiriin, ja näin ollen käytännössä tehtäisiin myös perheen yhdistäminen mahdolliseksi pakolaisille.

Ja on sekin kysymys, että yhdistettynä nämä lakiehdotukset edustavat hyvin pakolaisvastaista asenneilmapiiriä. Minä toivon, että hallituspuolueet miettivät tätä kokonaisuutta: onko tämä sellainen Suomi, jonka takana te seisotte, ja miksi te olette heikentämässä meidän oikeusvaltion aivan perimmäisiä periaatteita siitä, että kaikille taataan ihmisarvoinen kohtelu ja mahdollisimman hyvä oikeusturva oikeusprosesseissa. Ja myös meidän kansainväliset velvoitteemme ja kansainväliset sopimukset pitäisi huomioida, kun puhutaan pakolaisten oikeuksista ja lasten oikeuksista, YK:n lasten oikeuksien sopimuksesta — mieluummin perusoikeus myönteisellä tavalla kuin perusoikeuksien kannalta aivan minimaalaisella tavalla.

Tämä on asia, mihin haluan tuoda myös perustuslakivaliokunnan jäsenenä näkemykseni esille: Suomessa on valitettavasti kovaa painetta hallituksen esityksien myötä siihen suuntaan, että kun me olemme 2000-luvun alusta saakka, perustuslakiuudistuksen jälkeen, tulkinneet perusoikeusmyönteisesti meidän perustuslakiamme, niin nyt hallitus pyrkii toistuvasti useilla esityksillään menemään siitä yli, missä rima on matalin. Esitysten laatu on usein keskinkertainen, ja sitten kokeillaan niitä rajoja, kuinka paljon ihmisten oikeuksia perustuslain rajojen puitteissa saa rajoittaa. Välillä sitten näitä muutoksia myös joudutaan eduskunnassa sen takia tekemään. Perustuslaki ei ole tarkoitettu jonkinlaiseksi aivan minimaaliseksi rajaksi, joka takaa oikeudet, minkä jälkeen kaikki muut sen päälle menevät oikeudet pyritään sitten ottamaan pois ihmisiltä, vaan sen päälle pitäisi myös huomioida poliittisen vastuun piirissä se, mitä on ihmisarvoinen kohtelu, miten oikeusvaltio toimii parhaimmalla mahdollisella tavalla ja mikä on hyvä maa. Eli hallituspuolueille toivon vielä itsetutkiskelua tämän asian käsittelyssä tässä salissa.

18.06 Eva Biaudet r: Arvoisa puhemies! Tämä hallituksen esitys on mielestäni hyvä esimerkki sellaisesta mielikuvapolitiikasta, jossa keksitään perustelut tai ehkä esitetään perustelut ja sitten itse asiassa sisältö on jotain aivan muuta. Perustelut, jotka liittyvät asioiden joutuisampaan käsittelyyn turvapaikanhakijoiden prosesseissa, ovat varmasti kaikille mieleisiä, mutta kuten tässä on edustaja Karin ja edustaja Niinistön suusta kuultu ja laki-valiokunnan jäsenenä voin sen sanoa, etkään asiantuntijoista eivät voineet todeta, että tämä käsittelyaika tästä lyhenee. On mielenkiintoista, että halutaan nimenomaan puuttua tuomioistuimen käsittelyaikoihin ja valitusaikoihin sen sijaan, että pohdittaisiin ehkä sitten hallinnon käsittelyaikoja, jotka muodostavat suurimman osan tästä ajasta. Jo nykyisin on mahdollista — tuli monta esimerkkiä siitä — käsitellä nopeammin, myöskin nykyisen lainsäädännön aikana, näitä asioita. Niin kuin tässä valiokunnan puheenjohtaja sanoi, ei edes oikeusministeriö pystynyt osoittamaan, miten tämä toisi joutuisuutta näihin käsittelyaikoihin, he vain arvioivat sen näin.

Toinen merkittävä peruste oli, että on olemassa niin paljon juristeja, jotka niin härskisti käyttävät ihmisiä hyväkseen, että pitää muuttaa lakia. Mielestäni se oli kyllä aika mielenkiintoinen väite, joka tosin ei ehkä nyt sitten niin selvästi näistä papereista tule esille. Mutta tuntuu siltä, että tässä nyt mennään hyvin takakautta asioiden korjaamiseen.

Kansallista suojaa hakevassa asiassa on, kuten on sanottu, kysymys perustavaa laatua olevien perus- ja ihmisoikeuksien turvaamisesta, ja väärällä ratkaisulla voi olla tosi kauas-

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

kantoiset seuraukset hakijoille. Tämä kansallista suojaa koskeva lainsäädäntö on tietenkin aina monimutkaista, ja voi vain kuvitella, millaiselta se tuntuu hakijasta, joka ei tunne meidän oikeusjärjestelmää, saattikka sitten oikeuskäytäntöä. Hakijoiden joukossa on myös ehkä harvinaisen paljon sellaisia henkilöitä, jotka ovat erityisen haavoittuvassa asemassa eri syistä, eikä kaikkien haavoittuvaisuutta ole mahdollista tunnistaa jo siinä vaiheessa. Siis se tarkoittaa sitä, että näillä hakijoilla on ihan ilmiselvästi korostunut oikeusturvan tarve. Mielestäni siinäkin mielessä hallituksen esitys on epäsvivistyneisyydessään jollain tavalla historiallinen. Kysymyshän nyt ei ole maahanmuuttokriittisen politiikan turvaamisesta, kuten ehkä joku luulee, vaan nimenomaan meidän oikeusvaltion purkamisesta. Ei missään maailman maassa, missä oikeusvaltio on jollain tavalla epäonnistunut, yhdellä päätöksellä ole sitä purettu, vaan se tapahtuu bit by bit, pieni pala kerrallaan, ja tässä on mielestäni selkeästi kysymys siitä, että ei kunnioiteta meidän oikeusvaltion perusasioita.

Oikeusavun säätäminen julkisten oikeusavustajien tehtäväksi ei ole myöskään yhdenmukainen ehdotuksen tavoitteiden kanssa, koska tähän asti oikeusapua ovat antaneet myös yksityiset avustajat ja varsinkin sellaiset, jotka ovat erikoistuneet näihin kysymyksiin. Kiinteiden palkkioiden määrääminen vähentää myös yksityisten avustajien mahdollisuuksia avustaa turvapaikka-asioissa ja myös muissa tuomioistuinvaiheissa, koska ne määritellään hyvän asianajotavan edellyttämään työmäärään nähden kohtuuttoman pieniksi. Ne, jotka varsinaisesti olisivat suurimman hädän edessä, tarvitsevat enemmän apua, ja tällä tavalla oikeusapu kohdistuu ehkä sellaisille, jotka tarvitsevat vähemmän apua.

Esityksessä todetaan, että olosuhteiden ja tosiseikkojen selvittäminen tapahtuu pääosin hallintoviranomaisten turvapaikkapuhuttelussa, mutta oikeusturvan tarve on suurimmillaan ehkä juuri silloin. Tähän nähden oikeusapulain perusteella määrätyn avustajan rajaaminen pois juuri turvapaikkapuhuttelusta muodostaa mielestäni merkittävän oikeusturvauriskin. Mikäli näiden turvapaikanhakijoiden oikeutta oikeusapuun kiristetään, on hyvin todennäköistä, että ihmiskaupan uhrin tunnistaminen heikkenee entisestään. Vastaanottokeskusten työntekijöiden ohella asiantuntevat ja kokeneet oikeusavustajat ovat olleet todella merkittävässä roolissa ihmiskauppaan viittaavien indikaattorien havaitsemisessa ja ovat olleet esittämässä ja ohjaamassa uhreja auttamisjärjestelmään.

Määräaikojen lyhentämiseen on tässä kiinnitetty huomiota moneen kertaan, ja asiantuntijakuulemisissa ei ole vahvistunut käsitys, että esitys lyhentää aikoja, päinvastoin, ja tuomioistuimet ovat olleet erittäin huolestuneita tästä kysymyksestä.

Lasten asema on vielä asia, jota on todellakin vähän hallituksen esityksessä otettu esille, ei juuri lainkaan, ja sekin kyllä kertoo siitä, että tässä ei ole pyritty ottamaan huomioon ihmisten oikeusturvaa riittävästi.

Tulen siksi kannattamaan hylkäysesitystä, jonka edustaja Kari tulee tekemään myöhemmin tässä käsittelyssä.

18.12 Ville Tavio ps: Arvoisa rouva puhemies! Kun turvapaikkajärjestelmää luotiin, ei osattu ennakoida nykyistä siirtolaiskriisiä. Ei osattu ennakoida, että turvapaikanhakijat ruuhkauttavat hallinto-oikeusjärjestelmän ja aiheuttavat veronmaksajille marmuttimaisia kustannuksia muun muassa valtion varoista turvapaikanhakijoille tarjottavina asianajoapukustannuksina. Ei osattu ennakoida, että turvapaikkapäätöksenteko menee niin hitaasti, että laittomasti tulleet siirtolaiset ehtivät elää sosiaaliturvan varassa vuositolkulla, ennen kuin kielteinen päätös saadaan aikaiseksi. (Ville Niinistön välihuuto)

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

Kansallisia järjestelmiämme täytyy siis muuttaa. Perussuomalaiset ovat ryhtyneet toimiin. Tämä esitys supistaa huomattavasti turvapaikanhakijan oikeutta maksuttomaan oikeusapuun eli valtion varoista maksettavaan asianajoneuvontaan ja -avustukseen. Maksuton asianajoapua tarjoavat oikeusaputoimistot ja yksityiset asianajajat ja lakiasiaintoimistot. Turvapaikanhakijoiden ilmestyminen on ollut monille asianajoalan toimijoille oikea jättipotti. Valtio maksaa turvapaikanhakijoita avustaville juristeille yli 60 miljoonaa euroa vuodessa — mieltikää, yli 60 miljoonaa euroa. Muutamat vain ulkomaalaisasioihin suuntautuneet lakitoimistot, jotka avustavat turvapaikanhakijoita, ovat yksistään tienanneet valtion kassasta itselleen miljoonia. (Juho Eerola: Ihmiskauppaa! — Eva Biaudet’n välihuuto) Valtion tuhlaamiseen turvapaikanhakijoiden lakineuvontaan on saatava tolkkua, ja tällä esityksellä sitä saadaan. Käsillä oleva uudistus tuo säästöä sekä tehostaa ja nopeuttaa turvapaikka-asioden käsittelyä. Käsillä on yksi niistä konkreettisista toimenpiteistä, joilla hallitus reagoi siirtolaiskriisiin.

Kansainvälistä suojelua käsiteltäessä annettavaa oikeusapua rajoitetaan nyt siten, että valtion varoista annettavaan oikeusapuun ei enää lähtökohtaisesti kuulu avustajan läsnäolo turvapaikkapuhuttelussa. Myös oikeusavun palkkiomääriä pienennetään huomattavasti. Nämä toimet pienentävät valtion varoista tarjottavia turvapaikanhakijoiden asianajokuluja huomattavasti, eli tästä tulee valtiolle säästöä. Myönnän, että turvapaikanhakijoiden oikeusturvan rajoittaminen ei ollut lakivaliokunnalle oikeudellisesti helppo asia. Oikeusturva eli oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin varmistaminen on todella tärkeä asia. Siihen turvattuihin resursseihin ei voi tehdä ilman päteviä perusteita supistuksia. Tässä asiassa perustelut ovat kuitenkin olemassa ja ne ovat hyväksyttävät. Turvapaikanhakijoiden oikeusavun määrä on noussut kerrassaan kohtuuttomaksi, ja nyt siihen tehdään selvä muutos.

Arvoisa puhemies! Saapuvien siirtolaisten massiivinen määrä on myös ruuhkauttanut viranomaiset ja tehnyt valmiiksi jäykän turvapaikkaprosessin entistä hitaammaksi. Turvapaikkahakemusten käsittelyyn ja päätöksentekoon menee Maahanmuuttovirastossa nykyään noin 9 kuukautta. Kansainvälistä suojelua koskevissa valitusasioissa käsittelyaika Helsingin hallinto-oikeudessa on keskimäärin 5 kuukautta samoin kuin korkeimmassa hallinto-oikeudessa. Lisäksi noissa tuomioistuimissa on 30 päivän valitus aika, joten yhteensä tuomioistuinkäsittely voi viedä yli vuoden. Näin pitkä käsittelyaika on liikaa sekä myönteisen että kielteisen päätöksen saaneiden turvapaikanhakijoiden kannalta.

Pitkä turvapaikkahakemuksen käsittelyprosessi ei ole kansallisen edun mukainen, koska kielteisen päätöksen saaneet ehtivät olla pitkään Suomessa yhteiskunnan elätettävänä. Suomalainen yhteiskunta ei peri laittomasti maahan tulleilta ulkomaalaisilta heidän saamiaan sosiaalitukia takaisin. Voisin vähän vastaavasti vaikka veistellä, että jos Suomen kansalainen saa erehdyksessä liikaa vaikkapa eläkettä tai opintotukea, niin ne peritään kyllä köyhimmältäkin kansalaiselta pois korkojen kera ja siinä voi olla myös petossyyteharjonta lähellä. Pitkä turvapaikkahakemuksen käsittely merkitsee myös, että niiden kielteisen päätöksen saaneiden ulkomaalaisten, joilla ei ole oikeutta oleskella Suomessa, palauttaminen venyy. Toisin sanoen laittomien siirtolaisten oleskeluaika Suomessa venyy kohtuuttoman pitkäksi. En itse tosin ymmärrä sitäkään, miksi Suomeen ylipäänsä saa tulla rajan yli ilman papereita kuka tahansa.

Lainmuutosten myötä kansainvälistä suojelua koskevat asiat käsitellään tuomioistuimissa jatkossa kiireellisinä. Hallinto-oikeuteen ja korkeimpaan hallinto-oikeuteen tehtävien kansainvälisen suojelun saamista koskevien valitusten muutoksenhakuaikaa lyhennetään. Valitus Helsingin hallinto-oikeuteen on tehtävä 21 päivän ja korkeimpaan hallinto-oikeu-

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

teen 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Tällä esityksellä saamme säästää, kun hallinto-oikeuden päätösvaltaista kokoonpanoa muutetaan joustavampaan suuntaan. Muutettujen pykälien myötä hallinto-oikeus on kaikissa ulkomaalaisvalitusasioissa päätösvaltainen kahdenkin jäsenen kokoonpanolla, ellei ratkaistavana olevan kysymyksen laatu edellytä kolmijäsenisen kokoonpanon käyttämistä.

18.20 Joona Räsänen sd: Arvoisa puhemies! Täytyy kyllä todeta, että edellisellä puhujalla oli varsin kylmä suhtautuminen ihmisiin. Jotenkin ymmärrän, että hallituspuolueissakin kyllä näitä vaikeita asioita varmasti pitää hoitaa, mutta tuli sellainen vaikutelma, että ihan kuin tämä olisi perussuomalaisista mukavaa, kun ihmisten elämää saadaan vaikeuttaa. Tätä en kyllä ihan ymmärrä ja toivon, että ihan tällainen kieli ei täällä liiemmin vallitse.

Mutta sitten itse tähän hallituksen esitykseen. Varmaan jokainen on tässä salissa sitä mieltä, että itse tavoite on kannatettava, että me näitä käsittelyaikoja prosessin eri vaiheissa pystyisimme nopeuttamaan ja sitä kautta pystyisimme nopeammin tekemään sitten päätöksiä, ja tämä olisi sekä ihan koko yhteiskunnan etu että myös varsinkin näiden turvaa hakevien etu, jotta heidän asiansa tulisi mahdollisimman nopeasti käsiteltyä.

Mutta sitten kun lähdetään katsomaan sitä, lyhentääkö tämä sitä käsittelyaikaa, niin kun muistetaan kuitenkin tämä turvapaikkaprosessi, niin meidän käsittelyajathan koostuvat siitä, että Maahanmuuttoviraston turvapaikkatutkinnassa ja siinä päätöksentekoprosessissa keskimäärin menee 9 kuukautta ja sen jälkeen, jos siitä ihminen valittaa, meillä menee ensin alemmassa oikeusasteessa ehkä noin 5 kuukautta ja sitten korkeimmassa vielä jonkun verran siitä lisää, ja tästä tulee tavallaan se kokonaisuus. Ja kun tätä prosessia nyt pitäisi lyhentää, niin silloin tulee miettiä, lyhentääkö esimerkiksi tätä 9:ää kuukautta, mikä on se pisin aika, se, että me rajaamme valitusajoja, (Eva Biaudet: Juuri näin!) tai lyhentääkö tätä 9:ää kuukautta se, että me poistamme oikeuden avustajalta osallistua siihen itse turvapaikkatutkintaan elikkä siihen puhutteluun, minkä perusteella Maahanmuuttoviraston pitäisi se päätös tehdä. Tämä on ehkä se suurin kysymys ainakin itselläni ja sosialidemokraattisella ryhmällä, mitä hallitus tässä ei ole kyllä pohtinut. Jos oikeasti halutaan tätä prosessia nopeuttaa, niin nyt ollaan kyllä kiinnitetty huomiota aivan väärin asioihin. (Eva Biaudet: Hyvin sanottu!)

Tästä valitusajasta voi hyvin myös todeta sen, että kun mietitään tätä 5:nkin kuukauden käsittelyaikaa oikeusasteessa, sitä, tuoko se, jos valitusajaa muutamia päiviä vähennetään, tässä isossa kuvassa juurikaan vaikutusta, niin — niin kuin Helsingin hallinto-oikeus on todennut — ei tuo, mutta se on periaatteellisesti erittäin iso kysymys, kun me menemme puuttumaan jonkun oikeusturvaan. Tässä toivoisi, että hallituspuolueet todella osaisivat tätä hieman toiselta kantilta nyt vielä harkita.

Varsinkin tämän valitusajan lyhentäminen on hankalaa siinäkin mielessä, niin kuin täällä on jo todettu, että sitten tulee paljon näitä niin kutsuttuja vähän heppoisempia valituksia, mistä hallinto-oikeus sitten joutuu pyytämään täydennystä pidemmän päälle, jolloin se käsittelyaika ei siitä juurikaan pienene, kun hakemuksia ja valituksia täydennetään sitten jälkeenpäin.

Toinen, oikeastaan isompi kysymys liittyy silloin myös tähän oikeusavun rajaamiseen. Kun olemme ajatelleet, että nimenomaan hyvän oikeusprosessin näkökulmasta on kaikista keskeisintä, että kuka ikinä valittaakaan sinne oikeusistuimeen, hänellä on parhaat mahdolliset tiedot siinä omassa valituksessaan ja se valitus on tehty sillä tavalla, että oikeuden on helppo myös lähteä sitä käsittelemään. Tähän valitettavasti tarvitaan näitä avustajia. On

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

hyvä muistaa, että nämä turvapaikanhakijat eivät todellakaan osaa esimerkiksi kielellisiä kysymyksiä. Heillä ei ole muita valmiuksia arvioida sitä heidän omaa valitustaan ja sen tekemistä, jolloin he joutuvatkin kääntymään sitten joka tapauksessa ulkopuolisen avun puoleen, ja tämän ulkopuolisen henkilön on todella vaikea lähteä tätä prosessia sitten setvimään, jos hän ei ole paikalla ollut jo siinä vaiheessa, kun tämä prosessi on alkanut siellä turvapaikkapuhuttelussa. Näin ollen voi hyvin myös todeta, että tältäkään osin tämä kokonaisprosessin aika ei tule pieneneään.

Sitten on monia muita esityksiä, pienempiä esityksiä, mitä näissä lakiesityksissä on myös mukana, joilla tähän yritetään puuttua. Niistä en ajatellut sen enempää sanoa. Totean vain, että ne ovat suurin piirtein varmaan suhteessa siihen, mitä tällä tavoitellaan. Mutta mitä tulee ehkä näihin kahteen keskeisimpään kysymykseen, tähän valitusaikojen lyhentämiseen ja toisaalta sitten tähän oikeusavun rajaamiseen, niin en kyllä usko, että ne tulevat näitä kokonaisaikoja juurikaan vähentämään.

18.25 Suna Kymäläinen sd: Arvoisa rouva puhemies! Suomi on kansainvälisesti tunnettu ihmisoikeuksien edistäjänä ja kehittyneen oikeusturvan maana. Ihmisoikeusperustaisuus on lainsäädäntömme keskeisiä periaatteita. Nämä periaatteet ja lähtökohdat tulee säilyttää. On varmistettava, ettei näissä muuttuvissa olosuhteissa yhdenkään turvapaikanhakijan oikeusturvaa loukata tai heikennetä.

Sosialidemokraatit ja kristilliset jättivät tätä hallituksen esitystä käsitellessään tuolla valiokunnassa omat muutosehdotukset esitykseen. Kiteytetysti: emme voi hyväksyä hallituksen esityksen muotoista esitystä tällaisenaan ja näemme ongelmia valitusaikojen lyhentämisessä, oikeusavun rajaamisessa puhutteluvaiheessa, avustajien kelpoisuusvaatimusten tiukentumisessa sekä säilöönoton osalta.

Arvoisa puhemies! Hallinto-oikeusprosessin nopeuttaminen kansainvälistä suojelua koskevien asioiden osalta sinällään on kannatettava tavoite. Hallinto-oikeuksiin tehtävien valitusten määräjän lyhentäminen ei kuitenkaan ole tässä kokonaisuutenaan perusteltu keino. Kansainvälistä suojelua koskevissa asioissa valituksen tekemisen ei voida katsoa lähtökohtaisesti olevan yksinkertaista, vaan kyse on monesti hyvin vaikeista ja monimutkaisista asioista. Erityisesti jos hakijalla ei prosessin aikaisemmissa vaiheissa ole ollut avustajaa, on tälle jäätävä riittävä aika löytää pätevä avustaja ja avustettavalle riittävä aika laatia valitus. Ottaen huomioon muun muassa kieliongelmat ja asiantuntevien avustajien suuren juttumäärän nykyisessä pakolaistilanteessa on nykyistä 30 päivän valitusaikaakin pidettävä varsin tiukkana. Valitusajan lyhentämisestä voisivat erityisesti kärsiä kaikkein heikoimmassa asemassa olevat, kuten alaikäiset. Valitusajan lyhentäminen voisi myös johtaa hätäisesti ja puutteellisesti tehtyjen valitusten osuuden lisääntymiseen, mikä vastaavasti lisäisi viivytyksiä prosessin myöhäisemmissä vaiheissa.

Puhemies! Oikeusavun rajaamisesta puhutteluvaiheessa: Kansainvälistä suojelua hakevat eivät yleensä tunne suomalaista viranomaismenettelyä eivätkä tiedä oikeuksiaan prosessissa. Osa hakijoista ei ole luku- tai kirjoitustaitoisia. Yhteisen kielen puuttumisesta ja kulttuurieroista syntyvät ongelmat aiheuttavat ilmeisiä väärinymmärryksen mahdollisuuksia. Kotimaassaan viranomaisten vainon kohteeksi joutuneella ja esimerkiksi kidutuksen uhrilla voi olla vaikeuksia toimia yksin suomalaistenkin viranomaisten kanssa. Tällaisissa tilanteissa asiantuntevalla avustajalla on suuri rooli hakijan oikeusturvan toteutumisen varmistajana. Hallituksen esityksessäkkin myönnetään, että tämä muutos ei nopeuttaisi hake-

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

musten käsittelyprosessia vaan saattaisi jopa hidastaa sitä. Avustajan puuttuminen puhutteluvaiheessa voi lisätä selvitystarvetta prosessin myöhemmissä vaiheissa. Hakija ei monesti tiedä, mitä kaikkea hänen pitää kuulemisvaiheessa tuoda esille ja mihin asioihin vedota. Ammattitaitoinen avustaja paitsi on hyödyksi avustettavan oikeusturvan kannalta myös edistää prosessin sujuvuutta ja varmistaa, että olennaiset asiat saadaan käytyä läpi turvapaikkapuhuttelussa. Ei ole kenenkään etu, että puhuttelussa jää selvittämättä olennaisia asioita, jotka sitten mahdollisesti nousevat ensimmäisen kerran esiin valitusasteissa.

Hallituksen esityksessä ei tuoda esiin sellaisia taloudellisia tai prosessiekonomisia syitä, jotka olisivat oikeassa suhteessa ehdotetun oikeusavun rajoituksen aiheuttamiin oikeusturvariskeihin, oikeudelliseen epävarmuuteen ja riskeihin prosessin sujuvuudelle. Oikeutta oikeusapuun kuulemisvaiheessa ei näin ole perusteltua rajoittaa nykyisestä, ja hallituksen esitys tulisi näiltä osin hylätä.

Arvoisa puhemies! Avustajien kelpoisuuden tarkempi määrittely on sinällään kannatettavaa. On perusteltua, että avustajina voivat toimia vain lakimiehet, jotka ovat ammatillisten valvontajärjestelmien piirissä. Kuitenkin hallituksen esityksessä ehdotetussa muodossa lakimuutos tarkoittaisi myös sitä, että kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen käsittelyvaiheen oikeusapu keskitettäisiin oikeusaputoimistoihin. Yksityinen oikeusavustaja voitaisiin määrätä avustajaksi vain valtion oikeusaputoimistoista annetun lain 10 §:ssä säädetyillä erityisillä perusteilla, kuten esimerkiksi siksi, että julkisilla oikeusavustajilla ei ole työmäärän puolesta mahdollisuutta ottaa uusia avustettavia. Muutos poistaisi hakijalta mahdollisuuden valita avustajansa ja johtaisi siihen, että ulkomaalaisasioiden hoitamiseen erikoistuneet avustajat eivät enää pääsääntöisesti voisi avustaa asiakasta hallintoprosessissa. Huomattava määrä ulkomaalaisasioita koskevaa juridista asiantuntemusta voisi jäädä käyttämättä.

Puhemies! Säilöönoton osalta on todettava, että ehdotetun muutoksen ongelmallisuuteen on kiinnitetty huomiota useissa lausunnoissa. Eduskunnan oikeusasiamies on korostanut lausunnossaan, että säilöön otetun ulkomaalaisen osalta säännöllisellä käsittelyllä pyritään turvaamaan jokaisen oikeus henkilökohtaiseen vapauteen ja turvallisuuteen sekä se, että kenenkään vapautta ei riistetä mielivaltaisesti. Säännönmukainen vapaudenriiston kontrolli on erityisen tärkeää niille säilössä oleville ulkomaalaisille, jotka ovat kielitaidottomia eivätkä tunne Suomen lain heille tarjoamia oikeuksia. Vapautensa menettäneet ovat aina tietyllä tavalla haavoittuvassa asemassa, ja säilöön otetut ulkomaalaiset, jotka menettävät vapautensa ainoastaan hallinnollisista syistä, tarvitsevat erityisiä oikeusturvatakeita.

Toteutuessaan ehdotettu muutos heikentäisi säilöön otettujen oikeusturvaa. Oikeuskäsittely, joka toteutuisi ainoastaan säilöön otetun pyynnöstä, edellyttäisi säilöön otetulta aktiivisuutta ja tietoa menettelystä ja omista oikeuksistaan. Oikeusasiamiehen säilöönottoyksikköihin tekemien tarkastushavaintojen mukaan säilössä olevat ulkomaalaiset ovat usein tietämättömiä omasta oikeudellisesta tilanteestaan, säilöönoton perusteista tai esimerkiksi siitä, kuinka kauan säilöönotto tulee jatkumaan. Esityksessä ei millään tavalla kerrota, millä tavoin tiedonsaantioikeus turvattaisiin. Näin ollen esitys tulisi hylätä. Tulemme esittämään sosialidemokraattien ja kristillisdemokraattien pykäläehdotukset käsittelyssä.

Vielä lopuksi haluan sanoa, että on aiheellista, että meillä jokainen tässä talossa oleva kantaa huolta siitä, että Suomen linja ja maine ihmisoikeuksien edistäjänä ja kehittyneenä oikeusturvan maana säilyy.

18.33 **Nasima Razmyar sd:** Arvoisa rouva puhemies! Suomi on oikeusvaltio. Siitä moni on tänään pitänyt hyviä puheenvuoroja, ja jokainen meistä varmasti niin nahoissaan kuin myös omassa sydämessä arvostaa sitä, että elämme oikeusvaltiossa.

Valitettavasti, kun tätä hallituksen esitystä katsoo, oikeusvaltion periaatteet ovat kaukana ihmisyydestä ja inhimillisyydestä. On varmasti ihan totta, että näiden käsittelyaikojen nopeuttaminen, prosessien alkuvaiheen sujuvoittaminen ja toisaalta viranomaisresurssien lisääminen ovat kaikki kannatettavia asioita, mutta tässä esityksessä valitettavasti mikään näistä ei toteudu. Kun me puhumme turvapaikanhakijoista, niin on muistettava, että me puhumme lähtökohtaisesti ihmisistä, jotka ovat vieraassa kulttuurissa, vieraassa kieliympäristössä, ja jokainen voi miettiä, miltä tuntuisi olla täysin vieraassa ympäristössä ja vielä tietäen, että oma oikeusturva on vaarassa. Varmasti vain sitä kautta pystymme ymmärtämään tällä hetkellä näitä ihmisiä, jotka ovat tässä asemassa.

Kuten ovat edellä useat edustajat jo ilmaisseet, tämä hallituksen esitys valitettavasti ennen kaikkea heikentää ihmisten oikeusturvaa. Lähtökohtaisesti itse näen, että pelkästään kustannussäästöjen hakeminen ei ole riittävän hyvä syy luopua hyvästä hallinnosta ja oikeudenmukaisesta oikeudenkäynnistä ja sen turvaamisesta. Tässä on erityisen huolen aiheena ollut avustajien käyttäminen, ja on vaikea ymmärtää, että tässä esityksessä puhutaan siitä, että täytyy olla erityisesti painavat syyt. Joka ikisellä turvapaikanhakijalla, joka tulee Suomeen, on useimmiten painavat syyt hakea turvaa. Miten me löydämme näitä ihmisiä, jotka sitten ovat jotenkin erityisesti erityisasemassa? Tässä esityksessä ollaan puhuttu traumatisoituneista, luku- ja kirjoitustaidottomista ja alaikäisistä. On suuri huoli siitä, miten me pystymme tunnistamaan näitä ihmisiä. Sen sijaan ihmiset, jotka eivät välttämättä tiedä, eivät tunnista omia oikeuksiaan, kuten esimerkiksi juuri kidutuksen alla omassa kotimaassaan olleet ihmiset, hyvinkin traumatisoituneet ihmiset, jotka ovat pitkän matkan kautta Suomeen päätyneet, ihmettelevät monesti ihan sitä sen hetkistä elämäntilannetta ja sitä, mitä heille on tapahtumassa, puhumattakaan esimerkiksi ihmiskaupan uhreista, jotka eivät totisesti tiedä, mikä heidän oikeusturvansa täällä Suomessa tulisi olla.

Täällä myös edustaja Emma Kari puhui hyvin tästä Helsingin hallinto-oikeuden huolenaiheesta, joka on täysin perusteltu. Tätä valitusaikojen lyhentämistähän on perusteltu sillä, että ne tosiaankin lyhenevät, mutta esimerkiksi Helsingin hallinto-oikeus on hyvin suorasanaisesti esittänyt huolensa siitä, että tämä tulee ennen kaikkea pitkittymään, tulee entistä monimutkaisemmaksi ja ennen kaikkea, kun tehdään tällaisia hätäisiä valmisteluja, löydetään edestä vielä sitten suurempia ongelmia, jotka sitten päinvastoin pidentävät ja huonontavat tätä valmistelutyötä. On muutenkin hyvin arveluttavaa, onko nopeus sitten se meidän tavoitteemme näissä, kun puhutaan isoista asioista ja tiedetään varsin hyvin, mitkä riskit tällaisessa nopeassa käsittelyssä voi olla ihmisten oikeusturvalle.

Arvoisa rouva puhemies! Olen itse tämän viimeisen kevään ja syksyn aikana kiertänyt paljon näitä vastaanottokeskuksia, ja tällä hetkellä ihmisten huoli on valtava. Kielteisiä päätöksiä tulee roppakaupalla. Ihmiset eivät tiedä, mitä he tekevät näiden päätösten kanssa, ihmiset ovat huolissaan siitä, käsitelläänkö heidän hakemuksiaan yksilökohtaisesti, niin kuin meidän tietenkin kuuluukin käsitellä, ja jo tällä hetkellä tuntuu, että ei ole lakimiestä, ei ole avustajaa, kaikki löytyy Helsingistä, puhelimella ei saa juurikaan ketään kiinni. Vastaaanottokeskusten työntekijät ovat täysin työllistettyjä siinä, että yrittävät saada näitä avustajia kiinni ja lakimiehiä kiinni. Eli sen sijaan, että me parantaisimme tätä nykytilannetta ja antaisimme ihmisille sitä oikeata oikeusapua ja oikeusturvaa, mitä turvapaikanhakijat tar-

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

vitsevat, päinvastoin tässä valitettavasti hyvin ikävällä tavalla heikennetään sitä entises-
tään.

Olen samaa mieltä edustaja Räsänen kanssa sikäli, että politiikassa ainakin itse lähdän siitä, että ihmisten asemaa pyritään parantamaan, mutta valitettavasti tuntuu tällä hetkellä siltä, että meillä on täällä eduskunnassakin edustajia ja jopa puolue, joiden lähtökohtainen tavoite on heikentää jonkun ihmisryhmän asemaa, ja se on valitettavaa politiikan tekemis-
tä. Me puhumme ihmisten elämästä, heidän hengestään, tulevaisuudestaan. (Juho Eerola: Mikä puolue ja minkä ihmisryhmän?) — Valitettavasti tässä tapauksessa esitys on koko hallituksen, mutta oman kollegasi puheenvuoro äsken oli hyvin epäinhimillinen. — Kiitos, arvoisa puheenjohtaja.

18.39 Ben Zyskowicz kok: Arvoisa rouva puhemies! Arvoiset kansanedustajat! En ole jäsen sen enempää lakivaliokunnassa kuin perustuslakivaliokunnassakaan tai hallintovaliokunnassa, joka on ymmärtääkseni myös antanut lakivaliokunnalle tästä lausuntonsa, joten käsittelemme tätä asiaa lakivaliokunnan mietinnön ja näiden valiokuntien antamien lausuntojen valossa.

Arvoisa puhemies! Täällä on tuotu esiin, että toisin kuin hallitus tavoittelee, tällä ei onnistuta lyhentämään näitä turvapaikkahakemusten käsittelyaikoja. Ja on tietysti totta, että tällä hetkellä se pisin käsittelyaika tässä prosessissa on Maahanmuuttovirastossa, jossa täällä kerrotaan keskimääräisen käsittelyajan olevan noin 9 kuukautta. Hallitushan on pyrkinyt poikkeuksellisen tilanteen edessä tätä käsittelyprosessia nopeuttamaan sillä, että on rekrytoitu ymmärtääkseni satoja uusia työntekijöitä Maahanmuuttovirastoon, jotta nämä käsittelyajat eivät muodostuisi täysin kohtuuttoman pitkiksi. Mutta täällä on sanottu, että nyt tehtävät esitykset eivät kokonaiskäsittelyaikoja lyhennä ja että monet asiantuntijat ovat esimerkiksi lakivaliokunnassa siihen kiinnittäneet huomiota. Näin voi tietysti olla. Joka tapauksessa tässä lakivaliokunnan mietinnössä sivulla 4 arvioidaan, kuten valiokunnan puheenjohtaja esittelypuheenvuorossaan kertoi, että nyt tehtävät muutokset yhdessä eräiden käytännön järjestelyjen kanssa tehostavat tuottavuutta noin 20 prosenttia, ja lisäksi arvioidaan, että käsittelyaika oikeusasteissa, joka nyt on hallinto-oikeudessa ja korkeimmassa hallinto-oikeudessa yhteensä noin vuoden, lyhenisi parilla kuukaudella noin 10 kuukauteen. Eli tämä on se selvitys, joka tästä lakivaliokunnan mietinnöstä ilmenee. Käsittelyaikojen lyhentäminen on tietysti meidän kaikkien tavoite, koska se on sekä tämän hakijan että koko yhteiskunnan etu.

Edustaja Kari sanoi, että ei ole tarkasteltu asioita lainkaan ihmisoikeusnäkökulmasta. Tämähän ei pidä paikkaansa. Kun perustuslakivaliokunta on antanut asiasta lausuntonsa, niin se on nimenomaan tarkastellut tätä hallituksen esitystä suhteessa tietysti meidän omaan perustuslakiimme mutta myös suhteessa meitä sitoviin kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin. Eli tuossa vaiheessa tämä tarkastelu on tehty, ja sen seurauksena, kuten edustaja Karikin kertoi, hallituksen antamaa esitystä on muutettu alaikäisten lasten kohdalla, koska on katsottu, että hallituksen esitys ei tältä osin ole sopusoinnussa eräiden meitä sitovien kansainvälisten sopimusten kanssa.

En ole ihan varma, ymmärsinkö edustaja Ville Niinistöä oikein, mutta hän mielestäni jotenkin sanoi, että tässä perustuslakitarkastelussa tai kansainvälisten ihmisoikeussopimusten tarkastelussa ei riitä se, että katsotaan, onko asia sopusoinnussa näiden pykälien ja säädösten ja sopimusten kanssa, vaan pitäisi tarkastella myös asian poliittista puolta tai, sanotaan nyt, "oikeudenmukaisuuspuolta". Minun mielestäni tässä on kuitenkin aika selvä

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

työnjako. Eli perustuslakivaliokunnan varsinaisessa säätämisjärjestysharkinnassa pitää tarkastella lakiesitystä suhteessa perustuslakiin ja tietysti myös suhteessa Suomea sitoviin kansainvälisiin sopimuksiin. Kysymykset siitä, onko lakiesitys hyvä, onko se oikeusturvaa vahvistava, onko se hyvän hallinnon mukainen ja niin edelleen, ovat sellaisia kysymyksiä, joihin perustuslakivaliokunta myös usein ottaa kantaa ja lausuu niistä näkemyksensä, niin kuin tässäkin asiassa, lakivaliokunnalle. Tämä on tietysti perustuslakivaliokunnan kannalta täysin sopivaa ja mahdollista. Mutta sellainen ajattelu, että perustuslakivaliokunnan pitäisi julistaa jokin lakiesitys perustuslakimme vastaiseksi tai vaikkapa Euroopan ihmisoikeussopimuksen vastaiseksi, vaikka Euroopan ihmisoikeustuomioistuimien ei ole tällä kannalla, pelkästään sen takia, että näin estettäisiin sellaista lainsäädäntöä, jota perustuslakivaliokunta tai jotkut sen jäsenet eivät pidä oikeudenmukaisena tai oikeusturvaa parantavana tai riittävän hyvänä muutoin, on tietysti vierasta.

Olin yllättynyt, kun törmäsin tähän ajatteluun parin valtiosääntöoppineen eli professorien Ojanen ja Lavapuro kirjoituksessa Perustuslakiblogissa, jonka varmasti myös edustaja Ville Niinistö on lukenut. Heidän ajatuksensa, jos oikein ymmärsin, kulki niin — kun he moittivat edustaja Niinistöä ja muita siitä, etteivät olleet jättäneet eriävää mielipidettä perustuslakivaliokunnan lausuntoon tästä perheenyhdistämisesityksestä — että koska lakiesitys heidän mielestään on huono ja vie kehitystä huonompaan suuntaan, niin he arvostelivat perustuslakivaliokunnassa opposition edustajia siitä, etteivät siellä jättäneet perustuslakivaliokunnan lausuntoon eriävää mielipidettään. Minä kyllä ajattelen niin, niin kuin luulen, että edustaja Ville Niinistökin ajatteli, kun ei jättänyt eriävää mielipidettä, että tämän eriävän mielipiteen ilmaisemisen paikka ei ole perustuslakivaliokunta, vaan tässä tapauksessa, perheenyhdistämislaissa, hallintovaliokunta, jossa vihreiden edustajat ja muutkin ovat luonnollisesti jättäneet oman vastalauseensa.

Perustuslakivaliokunnan lausunnosta on sanottu täällä, että sitä ei ole riittävästi otettu huomioon, ja on totta, että perustuslakivaliokunta on esittänyt tiettyjä näkökohtia, joita lakivaliokunta ei ole ottanut huomioon. Tämä ei ole mitenkään epätavanomaista: edellä käsiteltiin tupakkalakia, ja siinäkin esimerkiksi parveketupakoinnin osalta perustuslakivaliokunta korostaessaan tupakoitsijan oikeuksia esitti eräitä muutoksia, joita sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta ei ottanut huomioon. Mutta kun luin tämän lakivaliokunnan mietinnön ja perustuslakivaliokunnan lausunnon, niin täällä on kyllä mielestäni aika hyvin perustein jätetty ottamatta huomioon eräitä perustuslakivaliokunnan lausunnossa olevia ehdotuksia. Ne on selostettu täällä.

Esimerkiksi täällä sivulla 7 lakivaliokunnan mietinnössä on kyse tästä säilöön otettujen oikeusturvasta, ja tässä lakivaliokunta kirjoittaa näin: "Tämän vuoksi perustuslakivaliokunta on katsonut, että jos lakivaliokunta päätyy ehdottamaan lain muuttamista hallituksen esityksessä ehdotetulla tavalla, lakiin tulee lisätä säännökset, jotka turvaavat tehokkaat ja toimivat järjestelyt siitä, että säilössä oleva ulkomaalainen saa tehokkaasti tiedon oikeuksistaan ja ymmärtää ne." Tämän jälkeen lakivaliokunta kirjoittaa näin: "Lakivaliokunta toteaa, että säilöön otetun ulkomaalaisen oikeuksista ja velvollisuuksista tiedottamisesta on jo olemassa asianmukaiset ja riittävät säännökset, sillä ulkomaalaisten kohtelusta ja säilöönottoyksiköstä annetun lain 5 §:n 1 momentin mukaan säilöön otetulle ulkomaalaiselle on viipymättä tiedotettava hänen säilöönottojärjestelyistään, hänen oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan sekä säilöönottoyksikön järjestyssäännöistä. Nämä tiedot on mahdollisuuksien mukaan annettava kirjallisina asianomaisen henkilön äidinkielellä tai kielellä, jota hänen voidaan kohtuudella olettaa ymmärtävän." Ja sitten tässä kerrotaan, että tulkki

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

on paikalla ja niin edelleen. Lakivaliokunta myös kirjoittaa: "Valiokunta kiinnittää huomion myös siihen, että säilöön otetulla on saadun selvityksen mukaan käytännössä aina avustaja. Lisäksi käsittelyssä on paikalla tulkki. Avustajalla on merkitystä säilöön otetun oikeusturvan kannalta, sillä avustaja arvioi uusintakäsittelyn tarvetta yhdessä päämiehen kanssa ja avustaa säilöön otettua uusintakäsittelyssä." Eli tällä esimerkillä vain haluan sanoa, että perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt asiaan huomiota ja mielestäni hyvin asianmukaisin perustein lakivaliokunta on perustellut, miksi tätä huomiota ei ole noudatettu.

Ja vastaava esimerkki on täällä se, että kun tässä avustajan saaminen turvapaikkapuhutteluun on "erityisen painavan syyn" takana, niin perustuslakivaliokunta esittää, että "erityinen syy" riittäisi, ja lakivaliokunta eräällä tavalla oikaisee kirjoittamalla: "Oikeusavun myöntämisen edellytyksenä hallintovaiheessa on kansainvälistä suojelua hakevien osalta lähtökohtaisesti siten jo nyt erityisen syyn vaatimus. Edellä todetun vuoksi lakivaliokunta katsoo, että erityisen painavan syyn vaatimusta ei ole perusteltua eikä tarkoituksenmukaista muuttaa erityisen syyn vaatimukseksi."

Tässä nyt pari esimerkkiä vain siitä, että kyllä mielestäni lakivaliokunta aika huolellisesti on argumentoinut sen, miksi perustuslakivaliokunnan tiettyjä lausuntoja tai tiettyjä näkökohtia ei ole otettu huomioon.

Näistä nuorista on otettu luonnollisesti huomioon perustuslakivaliokunnan lausunto, koska perustuslakivaliokunta, kuten totesin, katsoi, että siltä osin esitys on vastoin meitä sitovia kansainvälisiä sopimuksia. Kun näistä nuorista puhutaan, niin ehkä on hyvä kaikkien ymmärtää, etteivät ne nuoret siellä yksin ole puhuttelussa muutenkaan. Hallituksenkin esitys lähti siitä, että käytännössä nuorille tulisi aina avustaja, ja sen lisäksi, mitä kaikki ehkä eivät tiedä, nuorilla on aina mukana myös edustaja siellä puhuttelussa. Eivät nämä lapset tai nuoret ole siellä siis yksin.

Puhemies, lopuksi: Jos joku haluaa todisteita siitä, että meillä on naurettavaa byrokratiata, joka turhaan estää sujuvaa hallintoa, niin luenpa täältä lakivaliokunnan mietinnön sivulta 8 seuraavan kappaleen: "Korkeimmalla hallinto-oikeudella ja alueellisilla hallinto-oikeuksilla on oikeus saada Maahanmuuttovirastolta ulkomaalaisrekisterissä olevat, käsiteltävänä olevassa ulkomaalaista koskevassa asiassa tarvitsemansa salassa pidettävätkin tiedot." No niin, tämä on tietysti täysin ymmärrettävää ja täysin luonnollista. Sitten sitaatti jatkuu: "Asioiden tuomioistuinkäsittelyä hidastaa kuitenkin se, että tuomioistuimet eivät voi saada tarvitsemiaan tietoja rekisteristä teknisen käyttöyhteyden avulla, koska siitä ei ole säädetty. Koska tuomioistuimia ei ole laissa määritelty ulkomaalaisrekisterin rekisterinpitäjäksi, ne eivät myöskään voi tallettaa tähän rekisteriin tietoja maahanmuuttoasiassa tekemästään päätöksestä. Tämä hankaloittaa ja hidastaa tiedon toimittamista päätöksistä niitä täytäntöönpaneville viranomaisille." Herää vain kysymys: kuinka paljon meillä onkaan hallinnossa ja oikeudenkäytössä tällaista turhaa, asioita hidastavaa ja asioiden sujuvaa käsittelyä estävää byrokratiata, joka siis ei vaikuta ihmisten oikeusturvaan eikä heidän oikeuksiinsa, vaan tarpeettomasti vaikeuttaa asioiden sujuvaa ja järkevää käsittelemistä?

18.50 Ville Niinistö vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitän edustaja Zyskowiczia rakentavasta puheenvuorosta. Se, mitä edustaja Zyskowicz toi esille perustuslakivaliokunnan roolista, on aivan oikein, ja olen hänen kanssaan tässä asiassa samaa mieltä. Mutta se, mitä itse halusin tuoda esille, mikä on huolestuttava piirre, minkä myös edustaja Kari toi puheenvuorossaan esille, on se, että tämän hallituskauden aikana on vähän sem-

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

moista tunnelmaa, että kaikki ihmisoikeusarviointi ulkoistetaan perustuslakivaliokunnalle. Niin se ei voi mennä. Perustuslakivaliokunta toteaa roolissaan sen, mitä ei ainakaan saa tehdä, mikä on perustuslain ja kansainvälisten velvoitteiden kannalta täysin mahdotonta. Sen lisäksi se antaa hyvin tarkkaan punnittuja suosituksia ja kehotuksia, jotka yleensä on tapana ottaa huomioon.

Mutta tämänkin jälkeen tulee poliittinen vastuu siitä, mikä on oikeusvaltiossa hyvää hallintoa, hyvää toimintaa, ja sitä minä halusin korostaa, että jotenkin tuntuu, että sitä vastuuta nyt ei lakiesitysten antamisessa eduskunnalle anneta, ja se on hallituksen vastuu. Tämä on ollut perustuslakivaliokunnan kuulemien asiantuntijoiden toistuva huoli, että lakiesitysten taso näitten ihmisoikeuksien, esimerkiksi lasten oikeuksien, arviointien osalta ja myös sukupuolivaikutusten arviointien osalta toisissa esityksissä on toistuvasti aika heikkoa. Olisi kaikkien etu eduskunnassa, että siihen kiinnitetään huomiota, koska silloin vältetään siltä, että eduskunta joutuisi niitä muuttamaan, tai voi olla jopa niin, että jos eduskunta päästää ne läpi sellaisenaan, niin on monia asioita, joita ei ole kunnolla arvioitu.

18.52 Ben Zyskowitz kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Niinistölle haluan sanoa, että huoli hallituksen valmistelemien lakiesitysten tasosta ja valmistelun perusteellisuudesta on varmasti perusteltu, mutta se on ikuinen. Niin kauan kuin minä muistan, ja olen tässä talossa ollut aika pitkään, tämä sama huoli on tuotu esiin.

Muuten olemme kyllä edustaja Niinistön kanssa tällä kertaa samaa mieltä, eli perustuslakivaliokunnalla on oma roolinsa, oikeudellinen harkinta, ovatko ehdotetut esitykset sopusoinnussa meitä sitovien kansainvälisten velvoitteiden ja meidän oman perustuslakimme kanssa. Mutta se, että ne ovat sopusoinnussa, ei tietystikään tarkoita, että esitetyt esitykset kaikkien mielestä ovat esimerkiksi oikeudenmukaisia tai oikeusturvaa parantavia tai muuten hyviä ja perusteltuja. Tämä on poliittinen harkinta, josta vastuu kuuluu tietysti niille kansanedustajille ja puolueille, jotka näitä esityksiä kannattavat.

Toinen varapuhemies Paula Risikko: Ja sitten puhujalistaan.

18.53 Juho Eerola ps: Arvoisa rouva puhemies! Täytyy jälleen kerran kiittää hallitusta. Tällä esityksellä taas kerran se hivuttaa ulkomaalaislakia tiukempaan suuntaan eli siihen suuntaan, joka perussuomalaisten tavoitteena on ollut jo pitkään. On erinomaisen tärkeää, että Suomesta tehdään entistä vähemmän houkutteleva maa enää uusien turvapaikanhakijoiden tulla ja että entistä harvempi turvapaikanhakija saisi jäädä Suomeen. Se käsittelyn nopeus tai hitaus, mihin täällä on viitattu, on loppujen lopuksi sivuseikka, jos kuitenkin saadaan rajoitettua tätä uusien tulijoitten määrää ja jos entistä harvempi niistä uusista tulijoista jää.

Sitten se, mikä on myöskin erinomaisen hyvä asia, on se, että näitten oikeusavustajien mahdollisuutta osallistua rajataan. Työssäni tuolla turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskuksessa aikoinaan huomasin, että nämä avustajat oikein erityisesti koettivat keksiä sellaisia seikkoja, jotka kannattaisi näille viranomaisille kertoa, eli turvapaikanhakijaa ikään kuin käytännössä briiffattiin tätä tutkintaa varten vastaamaan ikään kuin oikein näihin kysymyksiin. Eli näistä asiantuntijoistakin, mitä katsoin, käytännössä suurin osa, ketkä vastustavat, on lähinnä joitain sellaisia, ketkä ovat itse jollain tapaa hyötyneet tästä vanhasta tilanteesta, Lakimiesliitto ja niinpäin pois.

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

Sitten kun täällä monet ovat huolissaan siitä, että nämä turvapaikanhakijat ovat niin hättä kärsiviä ja näin, ja siitä, miten oikeudet toteutuvat, on pakko muistuttaa kuitenkin, että suurin osa näistä turvapaikanhakijoista, toisin kuin väitetään, ei ole ikään kuin oikeita pakolaisia. Tästä on tullut sosiaalisen siirtolaisuuden väylä, ja usein — käytännössä aina, kun Suomeen tullaan — on tultu ihan turvallisten maiden kautta, jo siitä lähtien, kun Somaliasta 25 vuotta sitten ensimmäiset somalit tulivat: he tulivat Venäjältä, olivat vuosikausia asuneet Venäjällä, mutta sitten kun rahoitus loppui sieltä Venäjältä, oli pakko lähteä tänne suuntaan. (Puhemies koputtaa) Tämä on hyvä muistaa tässä, että näistä nykyisistäkin turvapaikanhakijoista monet ovat... — Siellä naputellaan siihen malliin, että taidan tulla sinne jatkamaan, onkin tätä asiaa. (Puhuja siirtyi puhujakorokkeelle)

Arvoisa rouva puhemies! Tosiaan oli tarkoitus vain lyhyesti puhua, mutta aina tämä aihe, kun kuitenkin 12 vuotta käytännössä työskentelin näitten turvapaikanhakijoiden kanssa, kirjoittaa puhumaan. Eli mitä olen nähnyt ja kokenut, ja kun näitä päätöksiäkin katsotaan, niin suurin osa näistä turvapaikanhakijoista ei ole sillä lailla oikeasti avun tarvitsijoita ja nekin, jotka ehkä mahdollisesti ovat alun perin olleet, ovat tulleet Suomeen muiden maiden kautta. Heillä olisi ollut mahdollisuus hakea tätä turvapaikkaa siellä ja näinpäin pois.

Tulevaisuudessa olisikin erinomaisen tärkeä juttu, että ihan kansainvälisesti siirryttäisiin sellaiseen järjestelmään, jossa turvapaikkaa voitaisiin hakea vain ja ainoastaan ikään kuin etänä eli esimerkiksi kansainvälisten pakolaisleirien kautta. Sitten jos hakemus hyväksyttäisiin, niin haettaisiin tämä henkilö kiintiöpakolaisten tapaan Suomeen tai siihen maahan, mihin nyt on turvapaikanhakijaksi haettu. Sitten jos tulisi hylky, niin myös nämä valitukset voitaisiin käsitellä etänä, ikään kuin muissakin oikeusprosesseissa, joissa ei aina edellytetä, että se henkilö on siellä paikalla. Nämä spontaanisti rajoille ilmestyvät turvapaikanhakijat kuskattaisiin aina niille kansainvälisen yhteisön ylläpitämille leireille tekemään sitten se hakemus sieltä etänä.

Tämä on minun näkemykseni mukaan ainoa mahdollisuus tulevaisuudessa. Kun aina sanotaan, että nyt on toiseksi pahin pakolaiskriisi sitten toisen maailmansodan, niin minun mielestäni tämä on kaikkien aikojen pahin pakolaiskriisi, tämä on huomattavasti suurempi pakolaiskriisi kuin toisen maailmansodan jälkeen. Tätähän on jatkunut siis käytännössä jo 25 vuotta, ja se pahenee, vuosi vuodelta suurenee ja suurenee. Se, mikä toisen maailmansodan jälkeen oli, oli muutamia vuosia kestänyt, ja ne ihmiset käytännössä integroituivat eivätkä tarvinneet mitään sosiaalisia tukia, ne työllistyivät ja näin. Tämä vain kasvaa ja kasvaa vuosi vuodelta. Tämä nykyjärjestelmä ei Suomessa eikä koko Euroopassa tule kestämaan. Tämä on kestämaton tilanne, jos tämä vielä kovin pitkään jatkuu. Sen tähden on erinomaisen hyvä juttu, että tätä tilannetta aletaan nyt jotenkin ratkaisemaan.

Sitten edustaja Razmyar mainitsi omassa puheenvuorossaan, että hallituksessa on joku puolue, joka haluaa jotain pahaa jollekin ihmisryhmälle. Ihan nyt haluaisin tarkentaa, että mikäköhän puolue ja mikä on se ihmisryhmä, mille halutaan pahaa, ja mitä se paha mahdollisesti on, mitä halutaan. (Eva Biaudet: Eikö me just kuultu?)

18.58 Kari Tolvanen kok: Kunnioitettu rouva puhemies! Otan kantaa ihan muutama asiaan, mitä tässä on tullut ilmi.

Edustaja Zyskowicz jo kertoi tämän säilöönottokäsittelyn uusintakäsittelystä sen, että sehän perustuu lakiin ja tällaisessa tapauksessa on aina avustaja ja tulkki läsnä, niin että ei

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

tässä kyllä kenenkään oikeusturvaa vahingoiteta. Kyllä tällä säilöönnotetulla on aina oikeus saada asiansa oikeuden käsittelyyn.

Sitten tämä turvapaikkapuhuttelu ja sen oikeusavun rajaaminen. No, itse asiassa tässä nyt vakiinnutetaan vain ja ainoastaan nyt jo käytännössä oleva systeemi. Se on tosiasia, että tässä hallituksen esityksessä olisi jo pitänyt olla se, että yksin tullut alle 18-vuotias on oikeutettu myös turvapaikkapuhuttelussa oikeusapuun.

Mutta nyt ihan käytännön elävästä elämästä: Tilannehan menee siten, että ennen turvapaikkapuhuttelua aina lähtökohtaisesti tämä puhuteltava tapaa ensin tämän avustajansa, siis ennen puhuttelua he käyvät asiat läpi. Jo nykyinen käytäntö menee niin, että hyvää asianajotapaa noudattavat avustajat eivät ole tässä turvapaikkapuhuttelussa läsnä — se on pääsääntö — koska he katsovat, että heillä ei ole siellä mitään tekemistä, he ovat ennen puhuttelua tavanneet tämän asiakkaansa. Ja totta kai jokainen turvapaikkapuhuttelija toimii virkavastuulla. Jos hän huomaa, että tämä henkilö, puhuteltava, on esimerkiksi erittäin haavoittuvassa asemassa, niin hänen on keskeytettävä se puhuttelu, ja sitten sinne hankitaan se avustaja. Kyllä minä luotan näihin virkamiehiin, että he virkavastuulla tekevät tätä työtä.

Ja sitten vielä lyhyesti tämä valitusaikojen lyhentäminen. Eihän se avustaja, joka sitä valitusta lähtee rustaamaan, siinä vaiheessa ilmesty siihen prosessiin mukaan, vaan hän on ollut siellä jo kuukausia aikaisemmin, 10 kuukautta aikaisemmin. Kyllä hän tämän jutun tuntee ja pystyy valituksen tekemään. Ja kyllä tuo oikeusministeri on arvioinut, että 2 kuukaudella me saamme näillä menetelmillä lyhenemään näitä käsittelyaikoja, ja se on ennen kaikkea tämän turvapaikanhakijan etu.

19.01 Johanna Ojala-Niemelä sd: Arvoisa rouva puhemies! Prosessien nopeuttaminen on sinänsä kannatettava tavoite, ja tässäkin hallituksen esityksessä oli semmoisia esityksiä, joihin voi yhtyä, muun muassa tämä kokoonpanojen kaventaminen kolmesta kahteen tuomariin ja näin pois päin, mikä minusta vie oikeaan suuntaan. Mutta sitten on kyllä selkeästi nähtävissä, että osa näistä uudistuksista vie päinvastaiseen suuntaan eli prosessit todennäköisesti tulevat pitenemään, ja tämän vuoksi olemme jättäneet tämän vastalauseen.

Tuossa edustaja edellä puhui tästä valitusaikojen lyhentämisestä, ja kyllä minä näen ongelmalliseksi sen, että se nytten lyhennetään 30 päivästä 21 päivään ja korkeimman hallinto-oikeuden osalta aina 14 päivään. Kummalliseksi tämän asian tekee se, että kun tämä on kuukausia kestävä prosessi, niin juuri kaikkein herkimmissä vaiheessa tätä valitusaikaa lyhennetään viikolla, puolellatoista. Eli onko sillä lopputuloksen kannalta merkitystä? Näen, ettei ole. Kyllä tässä ongelmia kohdataan, sillä valituksen tekeminen ei lähtökohtaisesti ole yksinkertaista. Monesti kyse on hyvin vaikeasta ja monimutkaisesta asiasta, ja kun otetaan huomioon kieliongelmat ja asiantuntevien avustajien suuri juttumäärä nykyisessä pakolaistilanteessa, niin on pidettävä jotakuinkin jo tätä 30 päivän valitusaikaa varsin tiukkana. Ja syy siihen, miksi sanon, että tämä johtaa päinvastaiseen suuntaan, on se, että tämä valitusajan lyhentäminen voi myös johtaa hätäisesti ja puutteellisesti tehtyjen valitusten osuuden lisääntymiseen, mikä vastaavasti lisäisi viivytyksiä prosessin myöhemmissä vaiheissa.

Ja sitten tämän säilöönnoton osalta olisin toivonut, että tässä olisi säilynyt tämä vanha käytäntö, että se olisi otettu parin viikon välein tuomioistuimen toimesta esille, eikä niin kuin tässä esityksessä nyt esitetään, eli että tämä asia jää sen säilöönnotetun aktiivisuuden varaan. On kuitenkin kyse melko rajoittavasta toimenpiteestä, kun vapaus on rajoitettuna.

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

19.03 **Eva Biaudet r:** Arvoisa puhemies! Mielestäni edustaja Eerola aika hyvin todisti sen, mikä itse asiassa on hallituksen esityksen takana ja tavoite: halutaan kiristää maahanmuuttopolitiikkaa, halutaan kiristää pakolaisten tilannetta, antaa heille huonommat olosuhteet, antaa signaali, että me emme ole kovin anteliaita turvapaikanhakijoille. Mielestäni hän sanoi sen kaiken, mitä itse asiassa näyttää olevan tämän takana, koska on ihan ilmeistä, että kuten asiantuntijat ovat arvioineet, ne tavoitteet, joita kirjoitetaan hallituksen esityksessä, eivät tule toteutumaan, päinvastoin, joten itse asiassa tämä tulee maksamaan veronmaksajien rahoja vielä enemmän. Mutta ehkä se on sen väärsti, että saa antaa mielikuvan siitä, että kiristetään pakolaisten ja ihmisten oikeusturvaa.

19.04 **Juho Eerola ps:** Arvoisa puhemies! Ihan oikein muuten, mutta siinä oli kaksi virhettä. Ensinnäkin, en halua puhua pakolaisista, kun heistä suurin osa ei niitä ole vaan tämä on tällaista sosiaalista siirtolaisuutta eli eivät he oikeasti ole sillä lailla pakolaisia, kuten näistä päätöksistäkin nyt huomataan: hyvin harva heistä saa turvapaikkaa. Sitten toiseksi, kyllä nämä kustannukset veronmaksajille tulevat pienemmiksi. Jos ja kun meille näiden kiristysten myötä tulee entistä vähemmän turvapaikanhakijoita tänne, niin silloin nämä kustannukset veronmaksajille jäävät huomattavasti nykyistä pienemmiksi. Tavoitteena pitäisi olla minun mielestäni, jos henkilökohtaisesti saa sanoa, että tulisi suunnilleen saman verran turvapaikanhakijoita kuin Viroon vuosittain.

Yleiskeskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

8. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kaupallisista tavarankuljetuksista tiellä annetun lain 6a §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 143/2015 vp

Valiokunnan mietintö LiVM 17/2016 vp

Ensimmäinen käsittely

Toinen varapuhemies Paula Risikko: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 8. asia. Käsittelyn pohjana on liikenne- ja viestintävaliokunnan mietintö LiVM 17/2016 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä.

Keskustelu

19.05 **Ari Jalonen ps** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensimmäiseksi tarvitsee tämän asian pohjalle sanoa se, että tämä oli oikeastaan, voisiko käyttää termiä, epämiellyttävä asia käsitellä. Me, jotka olemme olleet jo viime kaudella tekemässä tätä Suomen lainsäädäntöä, tiedämme tämän kipeän syntyhistorian, ja tämän käsittely ei ollut kauhean miellyttävää. Mutta joka tapauksessa vastuu pitää kantaa ja Suomen etua ajaa aina sen parhaan mukaan, mitä kulloinkin on. Asian herkkyyden takia tästä käytiin varsin laaja ja perusteellinen kuuleminen ja oikeastaan kaikki kivet ja kannot käännettiin ympäri.

Pohdin, että en lähtisi lukemaan tätä lävitse, mutta tässä on niin paljon semmoista yksityiskohtaa, että tämä on syytä tuoda suuremmallekin yleisölle nyt julki, jos ei tätä ole vielä lukenut.

Valiokunnan perustelut

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

Yleistä:

Tavaraliikenteen kabotaasilla tarkoitetaan valtion sisäistä kuljetusta toisessa EU-maassa rekisteröidyllä ajoneuvolla. Kabotaasi on ollut jo pitkään mahdollista EU:n ja Eta-alueen liikenteenharjoittajille — eli pitkään ollut jo vallitseva tilanne. Valiokunta kiinnittää selkeyden vuoksi huomiota siihen, että käsittelyssä oleva esitys ja kabotaasia koskeva sääntely eivät muutoinkaan koske Suomen ja kolmansien maiden, kuten Venäjän, välistä rajat ylittävää liikennettä. Suomen ja Venäjän välisistä kuljetuksista säädellään edelleen maiden välisissä kansainvälisissä sopimuksissa. Eli moni ihminen, joka näkee venäläisen rekan, luulee, että se on kabotaasia, ja tämä ei ole lainkaan paikkansa pitävää. Eli tarvitsee ensimmäiseksi tietää, mitä se kabotaasi on.

Kabotaasista on säädetty Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa, joka on päivätty vuodelle 2009, maanteiden kansainvälisen tavaraliikenteen markkinoille pääsyä koskevista yhteisistä säädöksistä. Eli tämä on EU:n tavaraliikennelupa-asetus, nimenomaan paino sanalla "asetus" — asetus ja direktiivi poikkeavat toisistaan varsin perusteellisesti. Kyseisen asetuksen taustalla on keskeisesti yksi EU:n perusperiaatteista eli ihmisten, tavaroiden ja palveluiden vapaa liikkuvuus EU:n sisämarkkinoilla.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan kaupallisista tavarankuljetuksista tiellä annettua lakia — ja tämä on päivätty 2006 — muutettavaksi siten, että kabotaasikuljetuksia koskevat kansalliset 6 a §:n säädökset kumotaan ja pykälässä viitataan pelkästään EU:n tavaraliikennelupa-asetuksen säädöksiin. Eli ainoastaan yksi pykälä kumotaan, ja nyt jo voimassa oleva EU:n tavaraliikennelupa-asetus on se, mikä ohjaa. Jatkossa Suomessa sovellettaisiin siten vain suoraan kansallisesti sovellettavan EU-asetuksen säädöksiä, kuten lähes kaikissa muissakin EU-maissa. Asiantuntijakuulemiset ovat olleet asian perusteellisen käsittelyn aikana ristiriitaisia, ja esityksen vaikutuksista ja merkittävydestä on myös tuotu esille varsin erilaisia näkemyksiä. Saatavilla olevat tilastot on käsittelyn aikana riitautettu, mikä ei ole ollut omiaan helpottamaan tai nopeuttamaan asian käsittelyä ja päätöksentekoa.

Tasapuoliset toimintaedellytykset:

Kabotaasilla on arvioitu olevan positiivisia vaikutuksia muun muassa tyhjänä ajamisen välttämisen, kuljetuskustannusten optimoinnin ja päästöjen vähentämisen kannalta — tämä on siis EU-asetuksen lähtökohta. Lisäksi nämä kuljetukset tuovat suomalaisille kuljetusyrityksille liiketoimintamahdollisuuksia muissa jäsenmaissa, mistä selkeänä osoituksena on, että virallisten tilastojen mukaan suomalaisten kuljetusyritysten ulkomailla harjoittaman kabotaasin määrä on moninkertainen verrattuna ulkomaalaisten kuljetusyritysten Suomessa harjoittamaan kabotaasiin. Tilastojen perusteella Suomi ja suomalaiset kuljetusyritykset siis hyötyvät kabotaasista. Kabotaasin määrästä Suomessa on vaikea saada luotettavaa tietoa, ja asiantuntijakuulemisessakin tästä on esitetty selkeästi toisistaan poikkeavia näkemyksiä. Erityisen vaikeaa on saada tietoa laittoman kabotaasin todellisesta määrästä. Eli me myönnämme, että laitonta kabotaasia on, ja pitää myös tiedostaa, että laitton kabotaasi on laitonta kabotaasia nyt ja tämän muutoksen jälkeenkin, ja laittomaan kabotaasiin tulee puuttua voimakkaalla kädellä. Asiantuntijakuulemisessa on tuotu laajasti esille erilaisia vakavia huolia muun muassa toimijoiden tasapuolisen kilpailun edellytyksiin ja harmaan talouden lisääntymiseen liittyen, mikäli kabotaasikuljetusten määrä Suomessa kasvaisi jatkossa.

Valiokunta pitää asiantuntijakuulemisessa esille tuotuja huolia perusteltuina. Kaupallisista tavarankuljetuksista tiellä annetun lain 5 a §:ssä on säädetty tilaajalle selvitysvelvollisuus kuljetuksen laillisuudesta. Ennen kaikkea mahdollisten lieveilmiöiden torjuminen

vaatii valvonnan tehokkuutta sääntelyn noudattamisen varmistamiseksi. — Hyppäsinkö-hän minä jonkun rivin yli? — No, joka tapauksessa tilaajan on siis selvitettävä, onko kyyti laillinen. Valvonnan tehottomuus ei saa johtaa epäterveeseen kilpailuun tai harmaan talouden lisääntymiseen. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan liikenteenharjoittajan tulee voida esittää kabotaasikuljetuksissa selvät todisteet saapuvasta kansainvälisestä kuljetuksesta sekä kustakin sitä seuraavasta kabotaasimatkasta. Käytännössä kaikissa kansainvälisissä kuljetuksissa on oltava rahtikirja. Tässä on ollut epäselvyyttä matkan varrella siitä, onko rahtikirja oltava vai ei — kabotaasikuljetuksissa rahtikirja on oltava.

Valiokunta edellyttää, että liikenne- ja viestintäministeriö ja sisäasiainministeriö varmistavat yhteistyössä, että kabotaasikuljetuksia koskevan EU:n tavaraliikennelupa-asetuksen kabotaasikuljetuksia koskevien säännösten noudattaminen varmistetaan mahdollisimman tehokkaasti ja kiinnitetään erityistä huomiota tien päällä tehtävään kabotaasikuljetusten rahtikirjoja koskevaan viranomaisvalvontaan. Valiokunta korostaa, että poliisi-, tullija rajavartiomiehillä on oikeus myös pysäyttää ajoneuvot tarvittavien asiakirjojen tarkistamiseksi. Valiokunta pitää myös välttämättömänä, että mahdollisimman pikaisesti arvioidaan sähköisen rahtikirjan tai muiden sähköisten menettelytapojen ja tekniikoiden käyttöönoton mahdollisuudet sääntelyn noudattamisen varmistamiseksi. Lisäksi tulee arvioida muutoinkin kattavasti, miten kuljetusyritysten tasapuoliset kilpailun edellytykset voidaan turvata ja ehkäistä mahdolliset lieveilmiöt markkinoilla.

Markkinoiden tasapuoliset kilpailun edellytykset vaativat välttämättä myös työsuhteisiin liittyvien velvoitteiden tasapuolista noudattamista kuljetusyrityksissä. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan myös kabotaasikuljetuksissa tulee noudattaa Suomen lainsäädännön ja työehtosopimusten vaatimuksia soveltuvin osin, mutta näin ei käytännössä aina tapahdu. Valiokunta viittaa työ- ja tasa-arvovaliokunnan mietintöön, päivätty tälle vuodelle, jossa tuotiin esille tarve seurata tarkasti uuden EU-sääntelyyn perustuvan työntekijöiden lähettämisestä annetun lain vaikutuksia maantiekuljetuksiin. Mietinnön mukaan erityisesti kyseisen lain työskentelyä koskevat ja laissa säädettyjen ilmoitus- ynnä muiden velvollisuuksien edellytyksinä olevat vähimmäisaikarajat sopivat huonosti maantiekuljetuksiin, ja seurannan pohjalta tulisi tarvittaessa ryhtyä toimenpiteisiin mainituilla lailla voimaan saatettavan direktiivin täytäntöönpanon tehostamiseksi. Liikenne- ja viestintävaliokunta kiinnittää huomiota myös siihen, että saadun selvityksen mukaan EU-tasolla komissio on alustavasti tuonut esille maantieliikenteen sääntelyä koskevien uusien ehdotusten yhteydessä, että lähetettyjen työntekijöiden sääntely maantiekuljetuksessa sisällytettäisiin tulevaisuudessa nimenomaan maantiekuljetuksia koskevaan sääntelyyn. Valiokunta toivoo, että tätä kautta säännösten tasapuolisen noudattamisen ongelmiin saadaan jatkossa selkeitä parannuksia. Kyseisen sääntelyn valmisteluun tulee osallistua aktiivisesti, mutta näihin kysymyksiin on joka tapauksessa etsittävä jo lyhyemmällä aikavälillä kokonaan uusia ja toimivia ratkaisuja sekä kansallisesti että EU-tasolla.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että EU:n tavaraliikennelupa-asetukseen liittyy keskeisesti kabotaasikuljetusten tilapäisyyttä koskeva vaatimus. Asetuksen mukaan kabotaasiliikenteellä tarkoitetaan kansallista liikennettä, jota harjoitetaan tilapäisesti toisen lukuun vastaanottavassa jäsenvaltiossa kyseisen asetuksen mukaisesti. Valiokunta pitää selvänä, että asetuksessa säädetty tilapäisyyden vaatimus ei voi tarkoittaa muuta kuin että kyseessä oleva toiminta ei voi olla jatkuvaa. Valiokunta pitääkin tärkeänä, että asetuksen säädöksiä sovelletaan tasapuolisesti tästä asetuksen keskeisestä lähtökohdasta käsin. Valiokunta toivoo, että tilapäisyys voitaisiin jatkossa määritellä tarkemmin EU-tasolla.

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

Johtopäätökset:

Valiokunnan liikenne- ja viestintäministeriöstä saaman perusteellisen selvityksen pohjalta valiokunta arvioi, että esityksen mukainen lainsäädännöllinen ratkaisu on käytännössä ainoa ja väistämätön vaihtoehto tämänhetkisessä tilanteessa. Tästä syystä valiokunta esittää lakiehdotuksen hyväksymistä muuttamattomana.

Valiokunta edellyttää, että liikenne- ja viestintäministeriö arvioi kattavasti lakimuutoksen käytännön vaikutuksia ja mahdollisia muutostarpeita. Lisäksi valiokunta korostaa, että valtioneuvoston tulee huolehtia valvontaviranomaisten toiminnan edellytyksistä EU:n tavaraliikennelupa-asetuksen noudattamisen varmistamiseksi. Erityisen tärkeää on, että rahetikirjaa koskevien säännösten noudattamista valvotaan tehokkaasti. EU-tason sääntelyn aiheuttamien mahdollisten lieve-ilmioiden ehkäisemiseksi on osallistuttava aktiivisesti myös asiaa koskevaan EU-tason jatkovalmisteluun ja tuotava valmistelussa voimakkaasti esille Suomen olosuhteisiin liittyvät erityispiirteet.

Tässä on sitten myös kahden puolueen esittämä vastalause, mutta kuten kuulitte, asia on kohtalaisen monimutkainen ja kuulemisessa tuodut tiedot ja tilastot, lukemat, olivat omiaan vielä sekoittamaan sitä, joten tämä on ollut hankala käsitellä. Mutta kuten tuossa johtopäätöksessä todetaan, niin tämä on tässä tilanteessa ainoa ja väistämätön vaihtoehto.

19.20 Suna Kymäläinen sd: Arvoisa rouva puheenjohtaja! Ensimmäistä kertaa viiteen vuoteen kuulin koko valiokunnan mietintöluonnoksen luettavan täällä eduskunnassa — mutta painavaa asiaa sinällään.

Arvoisa puhemies! Kilpailu kuuluu liiketoimintaan, eivätkä suomalaiset kuljetusyrittäjät tai heidän työntekijänsä rehtiä kilpailua pelkää. EU:n kabotaasilainsäädännön ongelmana vain on määrittelemätön väliaikaisuus, joka tähän asti on tarkennettu kansallisessa lainsäädännössä. Kabotaasin ajatus sinällään on kannatettava: vähentää maahan tulleiden ulkomaisten rekkojen tyhjänä ajoa. EU:n määräysten mukaan toisen EU-maan sisäisissä ajoissa tulee noudattaa kyseisen maan työehtosopimuksia ja maksaa kuljettajille vähintään samaa palkkaa. Tämä ei ole ongelma myöskään suomalaisille kuljettajille, jotka ajavat kabotaaseja muissa EU-maissa.

Huonosti määritelty EU-lainsäädäntö kuitenkin muuttaa kilpailutilannetta Suomessa, mikäli lainsäädännössä ei ole selkeitä valvottavia rajoja ja määräyksiä, joita viranomaisemme voisivat valvoa. Tässä tilanteessa valvonnan määrällä ei ole mitään vaikutusta. Nykyresursseillamme on jo vaikea valvoa kattavasti raskaan liikenteen ajoneuvojen teknistä kuntoa ja ajoaikoja. Millä resursseilla voimme valvoa käytännössä vapaata ulkomaisten rekkojen liikennettä ajo-oikeuden ja työehtojen kannalta?

Valiokuntakuulemisessa, asiantuntijakuulemisessa, muun muassa aluehallintovirasto, joka vastaa tästä valvonnasta, toi meille tällaisen selkeän listan siitä, miten valvonta toimii perinteisestä näkökulmasta. Vastaus: Käytännössä ei valvota, koska työnantaja on ulkomaalainen ja toimii täällä vain hetkellisesti. Ulkomaalaisvalvonta — valvontaa ei tehdä, koska tietoa toimijoista ei ole. Tilaajavastuulaki — käytännössä sama haaste, ei tiedetä, missä toimijoita on, ja niin poispäin. Tämä on tätä jo nyt tällä hetkellä.

Valiokunnan mietinnön mukainen esitys tulee antamaan matalamman kustannustason EU-maista tuleville rekoille epäreilun kilpailuedun kotimaisiin yrittäjiin nähden. Kuljetuskustannukset laskevat vain, jos työehtosopimusten mukaista palkkaa ei makseta. Hallitus on ollut hyvin huolissaan työpaikoista ja yrittäjistä. Tällä esityksellä molemmat tulevat kärsimään. Kotimaiset pk-yrittäjät, jotka työllistävät suomalaisia, tulevat häviämään kil-

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

pailussa monikansallisia jättejä ja toimintaansa Baltiaan tai Itä-Eurooppaan siirtäneitä vastaan. Kilpailluilla kuljetusmarkkinoilla kannattavuus on jo nyt haastavaa, vaikka ala työllistää 100 000 ja tuo verotuloja Suomeen 2,7 miljardin euron edestä. Siksi minun on pakko ihmetellä Suomen hallituksen kurssimuutosta asiassa, jossa aikaisemmat hallitukset ovat puolustaneet maamme kansallisia etuja. Koko kansallisen kabotaasilainsäädännön pois pyyhkiminen on ratkaisu, jota en ymmärrä.

Olemme tämän kevään aikana keskustelleet tässä salissa monesti tästä asiasta, ja on yli puoluerajojen todettu, että EU:n tieliikennepaketti mahdollisine muutoksineen on tulossa. Samoin Tanska haastaa samoista syistä EU:ta edelleen. Mahdollisuuksia olisi ollut, jos olisi löytynyt tahtoa. Tässä asiassa suomalainen kuljetusala voi katsoa hallituspuolueista erityisesti vielä viime kaudella rehvakkaasti rekkamarssseihin osallistuneiden perussuomalaisten suuntaan. Liikenneministeri Berneriltä kysyisin, jos hän olisi paikalla, missä ovat esitykset Suomen vastatoimista. Hallitus päätti jo vuosi sitten toimintalinjastaan, ja siitä asti ollaan puhuttu mahdollisista vinjeteistä, talvirengaspakosta, sähköisistä rahtikirjoista ja niin edelleen, joilla pyritäisiin suojaamaan kotimaisia kuljetusyrityksiä. Odotattekko siihen asti, että on liian myöhäistä, vai jäävätkö nämä vastatoimet vain puheiksi?

Edellinen, erittäin fiksu liikenneministeri Paula Risikko olisi vienyt asian EU-tuomioistuimeen eikä olisi lähtenyt hölläämään lakia, kuten Berner ja Soini nyt sulassa sovussa tekevät. Eihän tilapäinen voi olla viikosta toiseen toistuvaa ja lain kiertämiseen perustuvaa toimintaa. Jo valvonnan kannalta ovat laissa määritellyt rajat tarpeen. Siksi Suomen kansalliset säännökset kabotaasiliikenteen tilapäisyyden määrittelyn ja kabotaasikuljetuksen määritelmän osalta ovat perusteltuja eivätkä EU-asetuksen vastaisia. Suomessa, pitkien välimatkojen maassa, on näihin asioihin suhtauduttava herkästi. Suomi on riippuvainen kumipyöräkuljetuksista. Emmehän halua suomalaisen rekkakaluston ja työvoiman ulosliputtamista. Mielestäni hallituksen tulisi olla vahva EU:n painostuksen alla, varsinkin kun sen toimet ovat täysin hallituspuolueiden vaalienaluspuheiden vastaisia. Voiko hallitus uhrata suomalaiset kuljettajat ja työpaikat jättämällä huomiotta suomalaisten kuljetusyrittäjien huolen?

Olemme jättäneet valiokunnassa hylkäysesityksen ja tulemme sen tämänkin käsittelyn aikana täällä eduskunnassa tekemään.

19.26 Jari Myllykoski vas: Arvoisa rouva puhemies! Arvostettu entinen liikenneministeri! On pakko todeta tässä yhteydessä se linja, mitä edellisten hallitusten aikana aloitettiin, jo silloin, kun ministeri Kyllönen oli liikenneministerinä: Suomi piti pintansa. Siinä samassa rintamassa oli liikennevaliokunnan nykyinen puheenjohtaja perussuomalaisesta puolueesta. Me olimme yhtä mieltä siitä, kuinka meidän pitää toimia. (Ari Jalonen: Kyllä!) Nämä faktat olivat jo silloin pöydässä, ja tästä tilapäisyydestä ei ollut ongelmaa. Oltiin kansallisesti suomalaisen yrittäjän ja suomalaisen kuljetusliikennetyössä olevan työntekijän puolella. (Ari Jalonen: Edelleen!)

Tällä hetkellä hallitus noudattaa tätä toivotaan toivotaan -politiikkaa, niin kuin eilisessä välikysymyksessäkin voimme todeta. Hallitus suunnittelee, hallituksella on toimenpiteitä, mutta nykyhetkeen hallitus ei tartu. Hallitus karkaa aivan kuten aika monessakin asiassa, mutta eilinen juuri todisti sen, että nyt hetkeen tarttuminen olisi ollut se ainoa oikea vaihtoehto.

Minä voisin allekirjoittaa tämän valiokunnan mietinnön, jos meillä samaan aikaan hallitus olisi valmistellut ne toimenpiteet, joilla vastataan kansallisesti tähän kabotaasiliiken-

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

teen vapauttamiseen, nyt tällä lainsäädännöllä: ne toimet, jotka olisivat olleet siellä talvi-rengaspakkojen ynnä muun kanssa. Miksi kiiruhtaa juuri nyt, kun hallituksessa varmasti tiedetään, että EU tulee uudistamaan tätä lainsäädäntöä? Me voimme nähdä Euroopan eri maista, kuinka tiukasti siellä katsotaan työaikaDirektiivien puitteissa sitä, minkälaiset ovat lepoajat, kuinka siellä valvotaan kabotaasiliikennettä jo nyt tiukemmin. Siellä on lähdetty vastaamaan tähän tulevaan muutokseen, mutta mitä tekee Suomen hallitus? Suomen hallitus ottaa rohkean etunojan tietämättä, mihinkä on nojaamassa. Tulee vapaa pudotus: kun 30 metrin mäestä ollaan opittu hyppäämään, niin sitten mennäänkin isoon mäkeen ja hypätään säkki päässä tuntemattomaan. Tämä on sitä hallituksen politiikkaa tässä hetkessä ja nyt.

On todella harmillista, että me joudumme käymään tämmöistä keskustelua tässä tilanteessa, missä meillä on edellisen hallituskauden aikana tehdyt linjaukset, joissa perussuomalaiset olivat täysin rinnoin mukana. Miksi nyt tulevat ne EU-pakotteet, kun me olisimme voineet tehdä toisin?

Arvoisa puhemies! Oikein kirjoitin tähän puheen, mutta pitkä esittely ja edustaja Kymäläisen hyvin rakennettu puheenvuoro, joka oli erittäin perusteltu, antoivat minulle vapauden puhua tästä ihan omasta päästäni. (Suna Kymäläinen: Sydäimestä!) Uskon, että tämä on suomalaisten kuljetusalan yrittäjien ja suomalaisten ajoneuvokuljettajien sydämen ääni. Me puhumme heidän kanssaan samaa kieltä. Jo lähetettyjen työntekijöiden kohdalla hallitus lähti lipsumaan siitä, mitä EU:ssa todella halutaan tehdä. Haluttiin turvata suomalaisten työntekijöiden ja yrittäjien asema lähetettyjen työntekijöiden osalta. Se oli yksimielinen, kirjallinen lausunto, jonka esittivät liikennöitsijät ja kuljetustyöntekijät. On mahdollista käsittää, miksi nyt olemme tekemässä oikein tämän asian kanssa, kun tilapäisyyteen, kun ei ole selkeätä tulkintaa, kaatuu tämä asia.

Arvoisa rouva puhemies! Ugh, olen puhunut.

19.30 Ulla Parviainen kesk: Arvoisa puhemies! Lähetekeskustelussa minä toivoin, että tämä lakiesitys viipyisi valiokunnassa riittävän pitkään, jotta me saisimme uutta tietoa siitä EU:n liikennepaketista. Puolustimme ja puolustamme edelleen sinnikkäästi suomalaisia kuljetusyrityksiä ja kuljetustyöpaikkoja. Valiokunta on mietinnön mukaan saanut hyvin laajan ja perusteellisen selvityksen ja toteaa, että tämä ratkaisu on ainoa ja väistämätön vaihtoehto tämänhetkisessä tilanteessa. Minä luotan tähän valiokunnan näkemykseen.

EU:ssa pienten maiden viesti on ollut, että kabotaasia tulisi keventää, jotta nimenomaan pienten maiden kuljetukset saataisiin kilpailukykyisiksi myös ulkomailla. Suomalaiset kuljetusyritykset näyttävät olevan enemmän Euroopan isojen maiden, Saksan ja Ranskan, linjalla ajamassa tiukempia kabotaasisääntöjä. Suurimmat huoleni liittyvät siihen, kyetäänkö kabotaasiliikennettä valvomaan tehokkaasti ja onko yrityksillä jatkossa tasapuoliset toimintaedellytykset. Valvonnan tehottomuus ei saa johtaa harmaan talouden lisääntymiseen ja kuljetusyritysten epäterveeseen keskinäiseen kilpailuun. Ehdotus siitä, että valvonta laajenisi, jolloin Tullilla ja poliisilla olisi mahdollisuus pysäyttää autoja tien päälle, ja siirtyisimme sakosta hallinnollisiin seuraamuksiin, on mielestäni hyvä. Lisäksi meidän pitää huolehtia siitä, että maasta ei voi poistua ennen kuin hallinnollinen seuraamus on hoidettu. Tästä ehkä kuulemme jatkossa.

Minä kannan erittäin paljon huolta liikenneturvallisuudesta. Minua kauhistuttaa tieto siitä, että Pohjois-Suomen talvisissa oloissa liikkuu raskaassa lastissa olevia ulkomaisia rekkoja, joilla ei ole nastarenkaita ja jotka eivät ole tottuneet talvikeleihin. Talvi-rengaspakko

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

saataneen aikaan myös hyvin nopeasti. Minä toivon myös sitä, että hyvin pian pääsemme siihen ratkaisuun, että ulkomaiset rekat maksavat Suomen teiden käytöstä.

19.33 Markku Pakkanen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Heti alkuun on todettava, että vastalauseen allekirjoittajat ovat ymmärtäneet hyvin, mikä kabotaasissa on se tärkeä asia: alun perin varsin järkevä esitys, ympäristöä säästävä, kuljetusyksiköiden tyhjänä ajoa poistava kabotaasikuljetus. Tästähän kabotaasissa on kyse. Kiitos siitä vastalauseen allekirjoittajille.

Haluan kuitenkin korjata vastalauseessa yhden selkeän virheellisyyden. Siinä kerrottiin näistä harmaan talouden määrärahoista. Hallitus on vuoden 2016 alusta harmaan talouden torjuntaan osoittanut erityismäärärahan eikä poistanut, niin kuin tässä vastalauseessa annettiin ymmärtää, elikkä kyllä harmaata taloutta Suomessa edelleen torjutaan ja siihen on varattu määrärahoja.

Täällä on kovasti, ehkä hieman jälkiviisaastikin, todettu, että nyt ollaan Suomessa muuttamassa kabotaasin määritelmää. Se pitää paikkansa siltä osin kyllä, mutta se määritelmä, joka edellisellä hallituskaudella tuohon kabotaasikuljetukseen laitettiin, on se kiistanalainen kysymys, ja se nyt poistetaan, ja perustellusti vaadittaisiin uusia määritelmiä siihen. Nämä määritelmät olisi kuitenkin ollut tehtävä jo viime kaudella, jotta tältä kiusalliselta tilanteelta oltaisiin vältytty. Mutta viime hallituksessa siihen ei tartuttu, ei muun muassa laitettu talvirengasvaatimusta, jolla olisi pystytty säätelemään asiaa, ei vinjet-maksua. Nämä ovat vaikeita päätöksiä, ja ymmärrän, että ei se silloinkaan ollut helppoa niitä laittaa vaan mentiin tähän määritelmään, kuljetuksien purkumääritelmään, mikä nyt tässä on kiusallista.

Tässä vastalauseessa ja mediassa annetaan ymmärtää, että Suomi olisi avaamassa kaiken kilpailun. Näinhän ei kuitenkaan ole, vaan kabotaasikuljetussäädäntö niin Suomessa kuin myös koko EU:n alueella on nyt samanlaista ja tasavertaista kaikissa maissa pois luki sitten enää Tanska, mikä vielä on näillä omilla säädöksillään mukana. Pitää muistaa se, mikä jää jäljelle, elikkä kansainvälisiä tiekuljetuksia koskevan asetuksen nojalla kabotaasi on rajattu kolmeen kuljetukseen seitsemän päivän sisällä ja sen jälkeen, kun ajoneuvo on kansainvälisessä kuljetuksessa saapunut Suomeen.

Suomen nyt voimassa oleva lainsäädäntö poistaa sen määritelmän niiden ajojen tilapäisyydestä, mutta meille jää edelleen se kabotaasisäädäntö voimaan, elikkä nyt toimitaan tasavertaisesti EU:n alueella kaikkien EU-maiden kesken. Suomalaiset yrittäjät ajavat kabotaasia Euroopan maissa, ja eurooppalaiset yrittäjät saavat samoilla periaatteilla ajaa kabotaasia Suomessa. Tämä on reilua kilpailupolitiikkaa, ja näin toimitaan. Reilua on myös maksaa kuljettajille asianmukainen palkka siinä maassa, kun se niille kuuluu. Tästähän tässä kabotaasissakin on kysymys. Nyt ollaan luopumassa kabotaasikuljetusten määritelmästä ja tilapäisyyden vaatimuksesta, mikä viime hallituskaudella Suomeen on säädetty.

Täällä on kiinnitetty huomio tähän valvonnan tehokkuuteen ja vaativuuteen. Se on totta, että on haasteellista se valvonta ja siihen poliisin, erityisesti liikkuvan poliisin, jatkuminen olisi ollut tärkeää. Mutta viime hallituskaudella siitä luovuttiin. Nyt se hankaluus on tässä realisoitumassa.

Tärkeää on huomioida, että suomalainen kuljetusala on nostanut ne huolenaiheet, jotka tuossa valiokunnan mietinnössäkkin on tuotu esille, elikkä huoltovarmuuden, liikenne- ja työturvallisuusasiat, sen, että ulkomaalaiset kuljettajat eivät usein tunne suomalaisia lii-

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

kennesääntöjä ehkä riittävästi, kommunikoinnin, purkupaikoilla olevat ongelmat et cetera et cetera. Mutta nämä asiat on hyvin tuossa valiokunnan mietinnössä huomioitu.

19.38 Mirja Vehkaperä kesk: Arvoisa rouva puhemies! Euroopan unionissa on ihmisten, tavaroiden, palveluiden vapaa liikkuvuus EU:n sisämarkkinoilla. Tätä periaatetta ajatellen olemme tämänkin hallituksen esityksen lainsäädännön edessä.

Suomi on pitkien etäisyyksien maa. Olemme saari muihin maihin verrattuna, mutta kumipyöräliikenne on eittämättä yksi tärkeimmistä tavaroiden liikkumismuodoista Suomessa. Kabotaasiliikenne on ollut mahdollista pitkään EU:n ja Eta-alueen sisällä. Tähän asti olemme itse asiassa pystyneet ehkä omalla tavallamme sitä Suomen etua ajamaan elikkä ottamaan rusinat pullasta. Kotimaassa on ajettu 86 tonnikielometriä kabotaasikuljetuksia, kun vastaavasti kotimaiset yrittäjämme ovat ajaneet 250 tonnikielometriä kabotaasikuljetuksia ulkomailla. Siis moninkertaisesti meidän yrittäjämme ovat liikkuneet toisten maiden teillä, ja tätä me haluamme edelleenkin entistä tiitterämmin edistää, että meidän yrittäjämme mahdollisesti kuljettavat myöskin ulkomailla tavaroita.

Valiokuntakuulemisessa asiantuntijat ovat olleet erimielisiä, kuten täällä on todistettu. Siksi asia on ollut hiukan hankala käsitellä. Tästä erimielisyydestä: ehkä tässäkin salissa olemme tästä kiistelleet.

Tämän kabotaasikuljetuksen lainsäädännön edessä positiivinen vaikutus sen lisäksi, että kotimaiset yrittäjämme pääsevät vapaasti liikkumaan EU- ja Eta-alueella, on myöskin se, että tyhjänä ajamista haluamme välttää ja kitkeä ja kuljetuskustannusten optimoiminen olisi päämäärämme. Päästöjä halutaan vähentää myös tästä liikenteestä.

Kun kabotaasiliikennettä ajetaan, niin sitä ei tehdä jatkossakaan ihan villinä. Siinä on omat rajoitteensa, ja kun ajetaan kabotaasiliikennettä Suomessa, niin totta totisesti kuljetuksissa pitää noudattaa Suomen lainsäädäntöä ja myös työehtosopimusten vaatimia sovellutuksia, eli mikään villi länsi tämänkään ala ei tule olemaan.

Olemme tietysti useasta asiasta huolissamme tämän lainsäädännön edessä. Vaadimme sitä, että saapuvalla kansainvälisellä kuljetuksella on asianmukaiset paperit eli rahtikirjat olemassa. Vaadimme myös sitä, että tätä lainsäädäntöä tieliikenteessä noudatetaan. Tähän valvontaan, joka myöskin on tullut tässä hyvin esille, pitää kiinnittää entistä enemmän huomiota. Myöskin harmaan talouden kitkemiseen hallitus on omat miljoonansa antanut, ja siihen haluamme laittaa rahaa.

Tieliikennelain uudistaminen on parhaillaan menossa — kysyttiin, eikö mitään ole edistetty tällä vaalikaudella. Myöskin talvirengaspakkoa halutaan viedä eteenpäin. Samoin vinjettimaksujen mahdollistamista ulkomaalaiselle liikenteelle on edistettävä tämänkin vaalikauden aikana. Sitä ei ole vielääkään saatu voimaan, ja vastustajat lienevät jossakin muualla kuin tämän salin sisällä. Tavarakuljettamisen helpottamiseksi pitää lainsäädäntöä edelleenkin mahdollistaa eteenpäin.

On siis tärkeää, että tulevaisuudessa valvontaa raskaalle liikenteelle ja tälle kabotaasiliikenteelle tulee tien päälle entistä enemmän. Ja kun puhuttiin sitten myöskin siitä tilapäisyydestä, joka tähän tavaraliikennelupa-asetuksen noudattamiseen tulee, niin meidän Euroopan parlamentin jäsenet toivottavasti sitä kansallista etuansa ajavat myöskin siellä unionin pöydissä sen määrittelemiseksi, mikä on tilapäistä tavaraliikennekuljetusta. Siihen toivottiin, niin kuin valiokunta halusikin, täsmennystä.

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

19.44 **Katja Taimela sd:** Arvoisa rouva puhemies! Luin itse tässä salissa tämän käsittelyssä olevan asian lähetekeskustelun pöytäkirjaa päivältä 9. helmikuuta. Lisäksi muistelin AKT:n, SKALin ja ALT:n järjestämää tilaisuutta samaiselta helmikuulta. Näissä molemmissa tilaisuuksissa annettiin hallituspuolueiden jäsenten kasvoilla ymmärtää, että hallituksen esitys voi vielä monella tavalla muuttua, loiventua ja erilaisia työkaluja ja instrumentteja on käytössä. Uskallan sanoa, että todellisuudessa niitä ei ollut. Me olemme Suomessa jo vuosia taistelleet kotimaisen liikennetoimialan edellytysten puolesta ja EU:n kabotaasisäädöksiä vastaan. Hallituksen linja kansallisesta lainsäädännöstä kokonaan luopumisesta on mielestäni kestävä, ja se on myös mielestäni huonoa edunvalvontaa.

Tämä esitys tulee vaikeuttamaan — huom., ei "tullee" vaan "tulee" vaikeuttamaan — suomalaisten kuljetusyrittäjien kilpailukykyä ja lisää ihan varmasti myös harmaata taloutta. Lisäksi se, että hallitus halusi viedä lain läpi tilanteessa, jossa komission valmisteleva tieliikennepaketti on kesken, tuntuu vähintäänkin kummalliselta. Hallituksen mielestä yksi syy kiireeseen on kanteen nosto Suomelle. Eikö olisi voitu vedota komission suuntaan ja todeta, että miksi muuttaa kabotaasisäädöksiä tilanteessa, jossa tuo komission tieliikennepaketti on antamassa samaan asiaan suuntaviivoja ja uudistuksia?

Tämä käsissämme oleva kabotaasipäätös haastaa entistä tiukemmin meidän oman liikennevalvontamme, joka on jo ehkä entisestäänkin heikentynyt liikkuvan poliisin lakkauttamisen jälkeen. Toivottavasti olemme edes siitä kaikki samaa mieltä, että erityisesti raskaan liikenteen valvontaan on välttämätöntä panostaa jatkossa huomattavan paljon enemmän.

Ja mitä tulee näihin poliisien resursseihin, niin viime vaalikaudella oltiin valmiita — ihan välikysymykseen asti — lisäämään poliisien määrää, jolloin heitä oli reilu 7 000. Nyt hallitus on valmis leikkaamaan poliisien kokonaismäärää 6 500:aan. Ja toisaalta, mitä tulee harmaaseen talouteen, niin viime vaalikaudella tämän asian parissa teki (Puhemies koputtaa) 300 lisäkäsiä töitä. Koen itse, että (Puhemies koputtaa) nämä talvirengaspakot, vinjet-maksut ja todelliset sanktiot laittoman kabotaasin kuljettamisesta ovat selvittämisen arvoisia ja tutkimisen (Puhemies koputtaa) arvoisia, mutta on tosi surullista, että kabotaasilainsäädännöstä haluttiin nämä kansalliset säädökset viedä pois.

19.46 **Johanna Ojala-Niemelä sd:** Arvoisa rouva puhemies! Matti Eskon sanoin: viikko ja tiellä saa rekkamies asfalttia niellä. Suomalainen kuljetusyrittäjä pitää talouden pyörät pyörimässä. Vaativa ja raskas kuljetusala kärsii jo tällä hetkellä valtavista kannattavuuspaineista. Hallitus aikoo tämän lisäksi vapauttaa ulkomaista rekkaliikennettä Suomessa. Esityksellä ehdotetaan purettavaksi kansallinen lainsäädäntö kabotaasikuljetuksissa. Kabotaasilla tarkoitetaan maan sisäisiä, tilapäisiä kuljetuksia vieraan maan rekisterissä olevalla ajoneuvolla.

Yrittäjät ovat seuranneet huolestuneina hallituksen toimia, koska nyt ollaan vapauttamassa ulkomaisten rekkajen tulo Suomen teille. Tämä mullistaisi kilpailutilanteen ja avaisi laajat ovet harmaalle taloudelle sekä tulee haastamaan kuljetusalan työpaikkoja entisestään. Kuljetusyrittäjät ovat tehneet paljon investointeja. Alalla on ollut koko ajan kannattavuuspulmia, ja rekkamiehet painavat todella pitkää päivää jo nytten.

Kansallisen lainsäädännön määritelmien poistuminen lisäisi kabotaasiliikennettä Suomessa. Uhkana on, että epäterve kilpailu ja harmaa talous lisääntyvät alalla merkittävästi. Tieliikenteen tavarakuljetusten liikevaihto on Suomessa noin 6 miljardia euroa ja työllistää pelkästään tavaraliikenteen kuljettajia noin 70 000. Nyt puhutaan toimialasta, joka

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

maksaa noin 6 miljardin liikevaihdesta arviolta 2,7 miljardia eli lähes puolet veroina valtiolle.

Esityksen ongelmat tunnustettiin yleisesti eduskunnan lähetekeskustelussa. Puolestapuhujia esitykselle ei salista löytynyt. Ihmetystä herätti myös esityksen ajankohta. EU:lta on tulossa ensi vuonna pitkään valmisteltu maantielakipaketti, jonka odotetaan selventävän unionin lainsäädäntöä myös kabotaasiasioissa. Esimerkiksi Tanska ei ole samassa tilanteessa luopumassa omista kansallisista linjauksistaan. Ei voikaan kuin ihmetellä hallituksen valmiutta muuttaa nykyistä Suomen linjaa, varsinkin nyt, kun EU:n maantielakipaketti on odotettavissa ensi vuoden alkupuolella ja tuon paketin yhteydessä myös tämä kyseinen asia olisi tullut käsitellyksi.

Jos tämä esitys viedään nyt läpi, on selvää, että siitä seuraa vaikeuksia. Viranomaisilla — työsuojeluviranomaisilla, Tullilla ja poliisilla — ei ole tällä hetkellä työkaluja eikä resursseja hoitaa valvontatehtäviä. Kuten edustaja Taimela edellä otti esiin, myös poliisien resursseja ollaan vähentämässä ja heidän määränsä vähenee tulevaisuudessa. Ja miten käy, kun nämä valvontatehtävät kasvavat? Tätä taustaa vasten ihmettelen kovasti, miksi hallitus on lähtenyt juuri tässä asiassa tekemään Suomesta EU:n mallioppilasmaata.

Hallituksen tehtävä on edistää suomalaista työtä. Tällä hallituksen ratkaisulla ajetaan päinvastoin suomalaista työtä alas. Rekkamiehiltä viedään elanto.

19.50 Ari Jalonen ps: Arvoisa puhemies! Tästä asiasta on tosiaan ristiriitaisia tietoja, ja tästä asiasta on erittäin paljon väärää tietoa liikenteessä. Nyt esimerkiksi äskeisessä puheessa esille tulleet väitteet siitä, että — jos nyt muistan oikein — nyt tämä meidän markkina aukeaa ulkomaisille täysin, eivät tosiaankaan pidä paikkaansa. Toinen asia, mikä ei pidä paikkaansa, on se, että Tanska olisi samassa tilanteessa kuin me. Asiantuntijakuuleminen oli tosiaan varsin perusteellinen, ja siinä kuultiin paljon asioita, mitä ei kaikkia pystytty edes kirjoittamaan tuohon mietintöön. Tästä kokonaiskuvasta tuli tosiaan se johtopäätös, että tämä on ainoa vaihtoehto tällä hetkellä tähän tilanteeseen.

Siis tämä asetus, joka on ollut jo vuosia voimassa, on tämän kabotaasiliikenteen perusta, ja se tosiaan määrittelee, että siellä tarvitsee olla se saapuva kansainvälinen kuljetus ulkomailta Suomeen, ja siitä pitää olla se rahtikirja esittää. Sen jälkeen saa ajaa kolme kuljetusta kulloisenkin EU-maan sisällä, tässä tapauksessa Suomessa, ja ne kolme kuljetusta saa ajaa seitsemän päivän aikana. Eli kolme kuljetusta seitsemän päivän aikana — se on ihan prikulleen se sama määritelmä, mikä on tälläkin hetkellä voimassa.

Edustaja Kymäläinen esitti tuossa nuo perustelut siitä, että on erittäin hankalaa, lähes mahdotonta, seurata sen työntekijän, sen kuskin, palkkaa. Ne perustelut olivat nimenomaan siis nykytilaan. Se on siis jo nykyään semmoinen, että ei pystytä valvomaan. Eli vaikka tällä lailla viime kaudella tarkoitettiin hyvää ja se tehtiin hyvässä tahdossa — tosin silloin jo tiedettiin, että kyseessä on EU-asetus, ja menttiin vähän niin kuin kepillä koettamaan jäätä, että pystyykö tämän tekemään, koska asetuksen päälle ei saa tehdä kansallisia lakeja, se oli semmoinen tietoinen riski — niin nyt sitten tosiaan matkan varrella on osoittautunut, että tätä hyvää tarkoittavaa lakia ei ole pystytty valvomaan, joten nyt on siis nimenomaan niin, että nyt pitää tähän valvontaan saada lisää keinoja. Tuossa väitettiin, että ei ole niitä keinoja. Kaikki valiokunnassa tietävät, että niitä keinoja on, ja niitä on pohdittu, mietitty, väännetty ja käännetty, ja ne tulevat esille sitten aikanaan, kun niitä on.

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

Se, mitä on tähän kirjattu ylös, on tämä digitaalinen rahtikirja — siitäkin kuultiin varsin perusteellisesti — ja toinen on tämä poliisin ja muiden viranomaisten resurssit ja yleensäkin toimintavaltuudet nostaa niitä esille.

Joka tapauksessa minä ymmärrän myös oppositiota, joka on tehnyt tämän vastalauseen tässä, koska ne tiedot, mitä asiantuntijakuulemisessa ollaan saatu, ovat tosiaan ristiriitaisia ja niistä on tehtävissä vaikka minkämoisia johtopäätöksiä, mutta näitten ristiriitaisten tietojen kirjoittajilla ja antajilla ei ollut kuitenkaan sitä kokonaiskuvaa, joka valiokunnassa on. Tämän kokonaiskuvan seurauksena, kun ottaa ne kaikki asiat pohdintaan ja katsoo niitä, tässä ei ole tosiaan muuta vaihtoehtoa kuin tämä tilanne, mikä nyt on.

Edelleen, korostan tässä nyt yhtä asiaa, mikä tuossa mietinnössä on. Eli tilaajalle on säädetty selvitysvelvollisuus kuljetuksen laillisuudesta — tilaajalle on siis säädetty selvitysvelvollisuus. Jos tilaaja tilaa kuljetuksen ulkomaiselta rekalta, on hänen siis käytännössä selvitettävä, onko tämä oikeutettu maan sisäiseen kabotaasiliikenteeseen. Eli kuljetusyrityksen — tai käytännössä tämän rekan, mikä täällä on — on käytännössä esitettävä rahtikirja siitä saapuvasta kansainvälisestä kuljetuksesta ja siitä, onko tällä vielä mahdollisuus ajaa ne kolme säädettyä kuljetusta kyseisten seitsemän päivän aikana, ja kaikista pitää olla rahtikirjat mukana. Tiedän, että tätä voi olla hankala valvoa, mutta tämä on sen tilaajan vastuulla. Ja jos tilaaja ei ole varma siitä, onko ulkomaalainen yritys oikeutettu kabotaasikuljetukseen, niin hänelle voi siitä koitua sitten tietysti sanktioita. Sillä pystytään ottamaan kontrolliin tämä kuvio, jos halutaan — muistetaan, että tilaaja on selvitysvelvollinen.

Mutta tosiaan siis tämän kokonaiskuvan perusteella, mikä näistä monimutkaisista, ristiriitaisista ja osin jopa riitautetuista tiedoista on muodostettu, tämä on nyt sitten Suomen etujen perusteella se ainoa oikea vaihtoehto.

19.58 Suna Kymäläinen sd: Arvoisa rouva puhemies! Tätä keskustelua, jota tässä salissa käydään, seurataan varmaan aika monen kuljetusalalta elantonsa suoraan tai välillisesti tie-
naavan ihmisen ja heidän perheittensä joukossa, ja sikäli on kiintoisaa kuulla näitä mielihiteitä.

Kun lähetekeskustelussa keskusteltiin tästä samaisesta asiasta, niin tuolloin edustaja Pakkanen totesi: "Voisiko olla mahdollisuus siirtää tätä päätöksentekoa ja kuunnella se komission linjaus ja edetä sitten sen mukaan? Ainakin itse olisin sitä mieltä, että puolustaisin suomalaista kuljetusyritystä ja kuljetustyöntekijää niin kauan kuin se on mahdollista laillisin keinoin. Ja edelleen painotan, että siinä jälleen kerran on sen valvonnan vaikeus. Millä me takaamme, että nämä kuljettajat ovat sitten suomalaisen palkkatason mukaan? Kaikki varmaan rehellisesti voimme myöntää, ettei varmasti ole, silloin kun näin toimitaan. Siitähän siinä kysymys on, ja tämä on hyvin iso kysymys" — ja niin edelleen. Sikäli mielenkiintoista, että kun tätä asiaa on käsitelty, niin nämä kysymykset ovat sitten painuneet, edustaja Pakkanen osalta ainakin, tämän päätöksen alle.

Tuosta kansallisesta säädöksestä vielä toteaisin sen verran, että nythän meillä kansallinen säädös myöskin pitää sisällään sen, mikä lasketaan yhdeksi kabotaasikuljetukseksi: yksi purku on yksi kabotaasikuljetus. EU-lainsäädännössä ei ole ollenkaan tätä määritelmää, mikä kabotaasikuljetukseksi lasketaan: voi purkaa samasta rekasta vaikka kymmenen eri kertaa, tai vaikka enemmän, eikä pystytä valvomaan, pakataanko tuota rekkaa uudelleen uusilla tavaroilla ja puretaanko niitä edelleen.

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

Poliisista täällä todettiin. Liikkuvan poliisin lakkauttaminen oli virhe. Hallitus voi tuki ottaa siitä kopin ja perustaa sellaisen uudelleen. Hallituksella on tähän valta, mutta valitettavasti hallitus vähentää poliisien määrää ja resursseja edelleenkin.

Kysyisin myös edustaja Pakkaselta, kun hän tässä totesi, että oli virheellistä sanoa, että tämä harmaan talouden torjuntaan tarkoitettu erityismääräraha poistui, onko aluehallintovirasto meille antanut virheellistä tietoa tässä valiokuntakuulemisessa. He toteavat: "Vuoden 2016 alusta harmaan talouden torjuntaan tarkoitettu erityismääräraha poistui, joten ulkomaalaisvalvonnan resursseja ainakin Itä-Suomessa on jouduttu sopeuttamaan määrärahojen suuruuteen. Yhteenvetona voidaan siis todeta, että kabotaasia tekevien yritysten valvontaa ei käytännössä tehdä Itä-Suomessa ollenkaan."

Hallinnollinen seuraamusmaksu otettiin täällä esiin, ja hallinnollinen seuraamusmaksu ei saa syrjiä ketään EU- tai Eta-alueen tahoja. Suomessa hallinnollinen seuraamusmaksu on käytössä vain rajoitetusti pysäköintivirheen ja ylikuormamaksun osalta. Kun te puhutte hallinnollisesta seuraamusmaksusta, niin että rajalla tätä voitaisiin katsoa, niin se tarvitsee sitten kansallisen lakiesityksen, että tämä koskettaa myöskin suomalaisia samalla lailla. Tällä hetkellä se ei ole mahdollinen. Odotetaan innolla sitä lakiesitystä ja kannatetaan täällä sitten tätä esitystä. (Ari Jalonen: Tuskin!)

Vehkaperä totesi, että Suomi on ikään kuin saanut tässä poimia rusinoita pullasta. Meillä ei ole Suomessa kuitenkaan sanktioita, joita monissa muissa EU:n alueella olevissa valtioissa on, jos näitä säädöksiä rikotaan. Tässä hallituksen esityksessä on ollut se puute, ettei tällaista kansallista vertailua ole ollut ollenkaan.

Tilaajavastuulaista totean edelleenkin sen, niin kuin edelläkin, että valitettavasti avi toteaa, että sitä ei pystytä valvomaan käytännössä lainkaan tällä hetkellä, koska ei tiedetä, missä niitä toimijoita on. Mutta toki kaikki toimet, niin että pystytään valvontaa parantamaan, ovat erityisesti tämän hallituksen esityksen, jos se toteutuu, jäljiltä äärimmäisen tärkeitä. Toki toivoisin, että tämä lainsäädännön muutos Suomessa tehtäisiin vasta sen jälkeen, kun Suomi on valmis valvonnan tai muiden puitteidensa osalta vastaanottamaan tämän lievennyksen.

20.03 Markku Pakkanen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Kymäläinen nosti esiin harmaan talouden torjunnan ja sen määrärahat. Tässä on kuitenkin käsitellyssä hallituksen esitys, ja hallitus on viime marraskuussa osoittanut harmaan talouden torjuntaan 6,4 miljoonaa euroa, niin että kyllä minun mielestäni (Suna Kymäläisen välihuuto) harmaata taloutta edelleen Suomessa torjutaan.

Sitten täällä on nostettu keskustelussa myös tämä työvoiman ja palkanmaksun seuranta. Kuitenkin esityksessä on purkusäännöksistä kysymys, ja nämä purkusäännöt eivät ole millään lailla auttaneet palkanmaksun seurantaa eivätkä tule auttamaan, eikä se asia tässä esityksessä myöskään tule helpottumaan, koska muun muassa tämä palkanmaksu on ollut yksi haasteellinen asia tässä valvonnassa. Mutta eihän tässä ole nyt siitä kysymys, vaan nythän puretaan purkusääntöjä: lastin purkaminen, miten lasti määritellään. Ja kyllä lastin määrittelyssä on selkeä virhe. Jokainen kuljetusalalla oleva ihminen ymmärtää, että jos kuormasta osa puretaan, niin ei se kuorma siihen pääty vaan kyllä se jatkuu. Se kuorma on silloin vasta tyhjä, kun lavalla (Puhemies koputtaa) ei ole mitään tavaraa.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ja puhujalistaan.

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

20.05 Hanna Kosonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Kuljetusalalla esitetty huoli tästä lainsäädännön muutoksesta on ymmärrettävä, ja meidän tärkein tehtävämme onkin huolehtia siitä, että Suomessa syntyy tasavertainen kilpailu koko kuljetusalalle. Opposition puheet, joissa hallitusta syytetään toiminnasta suomalaista työtä ja yrittäjyyttä vastaan, varmasti tämän salin ulkopuolella oppositiossakin tunnistetaan paikkansapitämättömiksi. Keskustelu on osaltaan paisunut aivan suhteettomaksi. Muistetaan näitä lukuja, joita tässä keskustelussa nyt ei ole vielä niin mainittukaan: Tulli arvioi, että kabotaasin osuus kaikista kuljetuksista on arviolta 1 prosentin luokkaa, mistä neljännes on laitonta kabotaasia. Sitten Eurostat taas arvioi, että osuus on kaikista Suomen kuljetuksista 0,4 prosenttia. Muistetaan vielä, että uudistus koskee ainoastaan toisten EU-maiden kuskeja ja hekin voivat viikon sisään hoitaa vain kolme kuljetusta, minkä jälkeen heidän on poistuttava maasta, mutta EU:n ulkopuoliset kuljettajat edelleenkin eivät näitä kuljetuksia voi hoitaa.

Esityksessä on myös erinomaisia piirteitä. Esimerkiksi kuljetusten järkevämpi suunnittelu helpottuu, mikä tarkoittaa kustannustehokkuutta ja alentaa hintoja, ja myös energiaa säästyy. Tämä lainsäädäntö toimii myös päinvastoin ja suomalaiselle kuljetusalalle hyvin toimiikin, niin kuin tänäänkin on jo aikaisemmin kuultu: suomalaiset kuskit kuljettavat tämän ansiosta toisissa EU-maissa paljon enemmän kuin muiden maiden kuskit Suomessa. Onko tässä oppositiolla myös vastustettavaa?

Kuten liikenne- ja viestintävaliokunnan mietinnössään lukee, niin perusteellisen selvityksen pohjalta valiokunta arvioi, että esityksen mukainen lainsäädännöllinen ratkaisu on käytännössä ainoa ja väistämätön vaihtoehto tämänhetkisessä tilanteessa. Sen takia varmasti tässäkin salissa nyt puhutaan hieman eri näkökulmasta kuin silloin muutama kuukausi sitten, ennen tätä perusteellista selvitystä. Kuten me kaikki tässä salissa hyvin tiedämme, asian hoitoa viime kaudella viivyteltiin ja komissio uhkasikin viime keväänä asian viemisellä tuomioistuimeen. Eli oppositiopuolueet olisivat vieneet tämän EU-tuomioistuimeen, jonka odotettavissa oleva päätös olisi pakottanut tämän saman lainsäädännön voimaan sitten kuitenkin.

20.07 Mirja Vehkaperä kesk: Arvoisa herra puhemies! Vaikka salissa olevien opposition kansanedustajien toimet viime vaalikaudella olivat sellaiset, että lakkautettiin liikkuva poliisi, niin silti valvontaa on pystytty tien päällä suorittamaan kasvavassa määrin. Liikenne- ja viestintäministeriöstä saadun selvityksen mukaan poliisin tekemät valvontasuoritteet ovat vuonna 2015 kasvaneet ja sitä mukaa myöskin epäiltyjen kiinniottojen määrä vuonna 2015 on kasvanut jopa 10 prosentilla. Silti on siis pystytty valvontaan satsaamaan, mutta toki huolenaihe tämä valvonta on.

Sen lisäksi sanktiot: Liikenne- ja viestintäministeriö on tehnyt ehdotuksen, että voisimme siirtyä sakoista hallinnollisiin seuraamuksiin, siis siihen, että Tullilla ja poliisilla on mahdollisuus pysäyttää auto tien päällä ja myöskin huolehtia siitä, että maasta ei voi poistua ennen kuin nämä hallinnolliset seuraukset on maksettu. Ja tähän kai meidän lainsäädäntöä pitäisi myöskin viedä, että nämä hallinnolliset seuraamukset maksetaan kyseisessä maassa ennen kuin pystytään poistumaan täältä lasti mukana.

20.09 Markku Pakkanen kesk: Arvoisa puhemies! Edustaja Vehkaperä hyvin kuvasikin tätä poliisien valvonnan nykypäivän tilannetta, mihin ollaan kohtuullisen tyytyväisiä. Se on totta, että valvonta on ongelmallista tässä kabotaasiasiassa, jos mietitään esimerkiksi tuota palkanmaksun tilannetta.

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

Mutta on kuitenkin hyvä, että täällä puheenvuoroissa annetaan oikeita tietoja, kun viitataan muun muassa poliisien määrään. Tällä hetkellä Suomessa lienee noin 7 300 poliisia, ja ei ainakaan minun tietooni ole tullut, että hallitus olisi jyrkästi niiden määrää vähentämässä, vaan tehdään kovasti töitä sen eteen, että poliisien määrärahoja pystytään kohentamaan ja pitämään poliisien määrä riittävän turvallisella tasolla. Täällä esitettiin aivan toisia lukuja hallituksen esitykseksi poliisien määrästä.

Toinen asia, minkä haluan tarkentaa, on, että kun puhutaan vieraan maan kuljetuksista, niin silloin ei puhuta tästä kabotaasiasiansa olevasta asiasta, vaan kabotaasi liittyy EU- ja Eta-maiden sisällä oleviin kuljetuksiin. Vieraan maan kuljetuksiin kuuluvat muun muassa venäläiset rekat, mitä Suomen valtateillä kuitenkin on selvästi suurin osa, kun ulkomaalaisista rekoista on kyse. Pitää olla tarkka näissä säädöksissä, ja nyt ollaan puhumassa EU- ja Eta-maiden alueella liikkuvista ulkolaisista rekoista. Siihen tämä kabotaasisäädäntö liittyy.

20.10 Katja Taimela sd: Arvoisa herra puhemies! Mielestäni tässä salissa meidän kaikkien, jotka keskustelevat tästä aiheesta, täytyy tietää se, että nyt luovutaan kabotaasin kohdalla kansallisesta lainsäädännöstä. Kun kuunteli näitä hallituspuolueiden puheenvuoroja tässä, niin te osaatte jotenkin kauniisti ajatella, että tämä ei mahdollistaisi laajempaa rekarakallia Suomen teillä. Minä voin kertoa teille, että tämä ei ole mikään opposition näkemys, vaan lukuisten kuljetusalan ihmisten näkemys on se, että he eivät usko tuohon kauniiseen ajatukseen. Heiltä on tullut jopa hyvin suoraa viestiä siitä, että tästä asiasta pitää hakea EU-tuomioistuimelta erillinen päätös.

Sitten valiokunnan puheenjohtaja totesi — muistaakseni toisessa, omassa puheenvuorossaan — että Tanska on erilaisessa tilanteessa kuin me suomalaiset. Minä itse ymmärrän sen niin, että he ovat erilaisessa tilanteessa, koska he ovat päättäneet katsoa tämän asian kanssa kortit loppuun, mutta minä toivon, että te, puheenjohtaja Jalonen, kerrotte, mitä te tarkoittitte tuolla erilaisella tilanteella liittyen Tanskan tilanteeseen.

Sitten täällä on tullut esiin tänään tässä keskustelussa myös se, että nyt jo olemassa olevaa lakia ei pystytä valvomaan kabotaasin suhteen. Minä en myöskään ole kohtuullisen tyytyväinen tähän valvontaan, niin kuin mielestäni jotenkin äsken edustaja Pakkanen oli. Jotenkin tulee semmoinen outo olotila, että onko se sitten, kun tälläkään hetkellä lakia ei pystytä valvomaan, ei ole riittävästi resursseja, vielä jonkunnäköinen syy mahdollistaa laajempi laitton kabotaasiliikenne meidän maahan. Vaikka minä en halua ymmärtää kenenkään puheenvuoroa väärin, niin tässä on tullut myös tällainen olotila.

Sitten toisaalta mitä tulee poliisien resursseihin, niin kyllä minä olen ymmärtänyt, että tämä hallitus on tekemässä päätöksillään — en tiedä, onko tämäkin vatuloitu ja muutettu (Puhemies koputtaa) — sellaisia päätöksiä, että jatkossa meillä on 6 500 poliisia.

20.13 Markku Pakkanen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minun tietooni ei ole tullut, että hallitus on poliisien määrän vähentämässä 6 500:aan.

Täällä puhutaan laittomasta kabotaasista. Emmehan me ole hallituksen esityksessä mitään laittomasta liikenteestä puhuneet. Kaikki laitton liikenne tietenkin pitää kieltää, jos on jotain laitonta. Täällä muun muassa sanottiin, että jos jotain laittomuutta syntyy, niin Suomessa ei rangaista. Totta kai Suomessa tieliikenteessä rangaistaan laittomasta ylinopeudesta, ja jos on kuormausvirheitä, jos on ajoaikaan velvoitteet, niin ainahan niistä rangaistaan Suomessa. (Suna Kymäläisen välihuuto) Täällä on erikoinen tilanne, että täällä yritetään

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

vääristellä tällaista tilannetta, että Suomessa ei laittomuuksista rangaista — totta kai rangaistaan.

Ja millään lailla tämä purkusäännös, mistä nyt on kysymys, ei anna mahdollisuutta laajempaan rekkaralliin. On erikoinen näkemys tuo.

20.13 Suna Kymäläinen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomessa ei ole rangaistusta siihen, jos jää laittomasta kabotaasista kiinni. Meillä ei ole sellaista, vaikka tässä edustaja Pakkanen yrittää sitä kuinka kauniiksi sanoa. Ylinopeudet, pysäköintivirheet, ylipainomaksut ovat täysin eri asia — silloin kun puhutaan sanktioista — kuin se, jos jää kiinni laittomasta kabotaasista.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Valiokunnan puheenjohtaja, vastauspuheenvuoro.

20.14 Ari Jalonen ps (vastauspuheenvuoro): Tässä vaiheessa haluaisin edustaja Kymäläiseltä selvityksen, miten tämä suhtautuminen laittomaan kabotaasiliikenteeseen muuttuu tällä esityksellä.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Jaha, nyt on kuitenkin edustaja Myllykoskella puheenvuoro. Vastauspuheenvuoroja ei ole pyydetty.

20.14 Jari Myllykoski vas: Arvoisa herra puhemies! Edustaja Jalosen ja edustaja Pakkanen puheenvuorojen jälkeen tekisi mieli tästä paikalta olevasta 2 minuutin puheenvuorostani käyttää 1 minuutti hiljaiseen hetkeen, mutta en sitä tee, kun haluan puhua. On minun mielestäni lohdutonta, että halutaan tuoda sitä esille, mitä sitten voidaan tehdä, että asiat saadaan hallintaan. Minä olisin kyllä ollut todella tyytyväinen, että tämä periaatteessa mahdollistaa ja turvaa suomalaiselle liikennöitsijälle mahdollisuudet niin, etteivät EU:n muut maat reagoi, jos Suomi on erilainen nuori. Mutta toisaalta nämä hallinnolliset maksut — miksi mentiin tämä kärki edellä, että ensin tehdään näin ja sitten tulee toivotaan toivotaan-lista? Kun EU on uudistamassa säännöksiään, niin miksi ihmeessä tarvitsee lähteä nyt höt-kyilemään tämän asian osalta?

Kun edustaja Jalonen valiokunnan puheenjohtajana peräsi Kymäläiseltä vastausta johonkin, niin minäkin haluaisin nyt kysyä — kun kysyvä ei tieltä eksy ja asia on minulle sen verran vieras — valiokunnan puheenjohtajalta: kun sanoitte, että tilaajalla on se vastuu, niin mitkä ovat ne seuraamukset, jos tilaaja ei olekaan selvittänyt, onko tällä kuljetusyrityksellä oikeus kabotaasiliikenteeseen, mitkä ovat ne sanktiot? Tämä on ihan tämmöinen oikea kysymys nyt, jonka vastauksen haluan tavallaan itseäni sivistääkseni kuulla valiokunnan puheenjohtajalta.

20.16 Markku Pakkanen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Viime hallituskaudella Suomi teki tähän kabotaasisäädäntöön tämmöisiä purkurajoitteita, kun silloin olisi pitänyt puuttua talvirengasasiaan, rahtikirja-asiaan, vinjettimaksuihin. Ei viime kauden hallitus pystynyt siihen, ja nämä tulevat nytten ensi syksyn aikana käsittelyyn valiokunnassa ja tehdään. Toivottavasti saadaan päätös aikaiseksi myös näistä. Minusta tuo on vähän niin kuin jälkiviisastelua: te olitte viime kaudella tekemässä tätä sinällänsä kansallispäättämää, mikä sillä hetkellä turvasi suomalaisia kuljetuksia, mutta eihän se ollut sel-

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

lainen pitkäaikainen ratkaisu, kun te tiesitte jo, että tämä ei kelpaa EU:lle tulevaisuudessa vaan se päätös joudutaan aikaa myöten pyörittämään. Nyt ollaan sen pyörittämisen hetkellä.

20.17 Jari Myllykoski vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihan lyhyesti: Edellisten hallitusten tekemiset ovat edellisiä tekemisiä. Minä olen tunnustanut naapurille, että tuli joskus kivitettyä kasvihuoneesta ikkuna rikki, mutta se ei auta nyt siinä tilanteessa, kun halutaan suitsia tätä mahdollista, ehkäpä jopa räjähtävää asiaa, niin kuin alan toimijat ovat sanoneet. Ymmärrän sen, että kuljetusyritykset omissa lausunnoissaan haluavat turvata oman elinkeinonsa. Se on aivan luonnollista, ja näin totta kai tekevät myös työntekijät, mutta tässä yhteydessä on minun mielestäni turhauttavaa kuunnella sitä, että miksei silloin ja silloin tehty. Minä toivon, että minä en kovin usein tule sortumaan käyttämään tuota samaa fraasia, että mitä silloin tehtiin, kun Kekkonen oli presidentti.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Arvoisat edustajat, täällä on 4—5 edustajaa, jotka pyytävät vastauspuheenvuoroja samaan aikaan, kun juuri samoilla henkilöillä on täällä varsinainen pyydetty puheenvuoro. Tästä syystä edetään nyt niin, että myönnän listan mukaisia varsinaisia puheenvuoroja. — Seuraavana edustaja Jalonen, valiokunnan puheenjohtaja.

20.18 Ari Jalonen ps: Arvoisa puhemies! Edustaja Myllykoskelle vastaus: Elikkä täällä mietinnössä lukee, että "kaupallisista tavarankuljetuksista tiellä annetun lain 5 a §:ssä on säädetty tilaajalle selvitysvelvollisuus kuljetuksen laillisuudesta". Tämä tuli asiantuntijakuulemisissa esille, mutta varsinaisista sanktioista ei keskusteltu, siitä, mitä sille tilaajalle tulee, jos rikkoo tätä säädöstä — se ei ole tämän suhteen olennainen asia. Mutta tuolta löydätte vastauksen. (Jari Myllykoski: Sanktiota minä kysyinkin!)

Tämä on tosiaan ollut vaikea asia. Tämä on ollut vaikea asia joka ikiselle meidän valiokunnan jäsenelle, koska meillä on aito huoli siitä, mitä tässä tapahtuu. Tämä voi muuttaa asioita, mutta päinvastoin kuin nämä huhupuheet ja väärät tulkinnat antavat ymmärtää, tämä tilanne ei kyllä tosiaankaan räjähdä käsiin. Siis mitkään rajat eivät tule aukeamaan, ja edelleen se sama asetuksen säädös, mikä on nytkin voimassa, elikkä kolme kuljetusta seitsemän päivän aikana sen kansainvälisen kuljetuksen perään, on mahdollinen nytkin, ja se tulee olemaan tulevaisuudessakin. Ja edelleen korostan, että tämä ei koske niitä venäläisiä autoja, mitä tosiaan suuri osa on.

Olen myös samaa mieltä, että lain pitää olla täsmällistä, ja jättäisin sen tulkinnan mahdollisimman pieneen. Tämä on ikävää, että tästä nyt täsmällisestä Suomen lainsäädännöstä joudutaan EU:n (Puhemies koputtaa) pakottamana luopumaan.

20.21 Johanna Ojala-Niemelä sd: Arvoisa herra puhemies! Pidän kyllä edustaja Jalosen ja Kososen väitteitä siitä, että opposition taholta olisi noissa asiantuntijakuulemisissa ikään kuin harjoitettu valikoivaa kuulemistä, asiattomina ja että ikään kuin olisi poimittu vastalauseeseen paikkaansa pitämättömiä tietoja. Tämmöisiä väitteitä en ole ennen tässä salissa kuullut. Täytyy sanoa, että ikään kuin te sitten hallituksessa istuisitte nimenomaan tällaisen viisasten kiven päällä ja olisitte ainoat kykenevät muodostamaan objektiivisen ja ainoan oikean käsityksen tästä asiasta. Voi sanoa, että näin mustavalkoisia nämä kysymykset eivät ole. Alan toimijoitten mukaan tämä tulee tarkoittamaan tuhansien, jopa kymme-

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

nientuhansien, työpaikkojen menetystä ja satojen miljoonien verotulojen menetystä. Sannotteko myös, että nämä alan toimijat ovat väärässä ja valheellisia tässä asiassa?

Nyt puhutaan ulkomaalaisen rekkaliikenteen vapauttamisesta. Tulee kaksi muutosta, joilla heikennetään suomalaisten yritysten ja työntekijöitten asemaa: kabotaasi ja lähetettyjen työntekijöitten direktiiviä koskevat heikennykset. Tällä hallituksen ratkaisulla ajetaan suomalaista työtä alas. Ja kuten tuossa edustaja vieressä, Myllykoski, totesi, niin tämä on kyllä musta päivä rekkayrittäjille ja voisi olla myös hiljaisen hetken paikka.

20.22 Suna Kymäläinen sd: Arvoisa herra puhemies! Myös minä yhtyisin tuohon kommentoimaan edustaja Kososelle, kun te toitte täällä esille näitä tilastoja ja puhuitte tästä perusteellisesta selvityksestä ja siitä, kuinka sitten näitä tilastolukuja on saatu. Ihan tässä alkuun luettiin tämä koko meidän valiokunnan mietintöluonnos täällä ääneenkin, ja täällä valiokunnan mietintöluonnoksessakin jo todetaan näin: "Kabotaasin määrästä Suomessa on vaikea saada luotettavaa tietoa, ja asiantuntijakuulemisissakin tästä on esitetty selkeästi toisistaan poikkeavia näkemyksiä. Erityisen vaikeaa on saada tietoa laittoman kabotaasin todellisesta määrästä." Tämä kommentiksi edustaja Kososelle — ei ole niin yksiselitteinen tämä tilasto.

Edustaja Jalonen lähetti kyllä varsin vahvan viestin omasta mielestänikin sekä Suomen kuljetusalan yrittäjille että työntekijäjärjestöille: sekä SKAL että AKT ovat siis näiden huhu- ja väärin tulkintojen puhujia tai viestinviejiä, koska nämä viestit, joita tässä on ollut, ovat olleet vahvasti nimenomaan sekä työnantajien että työntekijöiden yhteinen huoli. Totesitte, että tämä oli ainut keino, että lähdemme tässä olemaan rähmällä EU:hun päin ja lähdemme Suomessa valvonnaltaan tai muilta puitteiltaan keskeneräisessä tilanteessa laajentamaan tätä kabotaasin määrittelmää ja purkamaan kansalliset kriteerit.

Tuolla lähetekeskustelussa ministeri Berner totesi: "Tämä on ollut EU-MINVAssa tehty linjaus, ja valmistelu on aina ulkoministeriön. Sektoriministerin tehtäväksi jää panna täytäntöön se EU-MINVAssa kesäkuussa tehty päätös. Omissa käsissäni ei ole se päätös pakittaa tästä, mutta eduskunnalla on oma vastuunsa ja oma mahdollisuutensa. Hallituksella on omia mahdollisuuksia, mutta niin on aina eduskunnallakin". Edelleen ministeri Berner toteaa: "Ja tämä on toki ulkoministeriön linjausta, mitkä ovat ne riskit, mikä on se skenaario, mikä on se EU-politiikan kokonaiskuva, jossa Suomen halutaan olevan, missä halutaan olla tiukkana, missä halutaan olla vähemmän tiukka. Jokainen sektoriministeri pyrkii puolustamaan omaansa viimeiseen saakka, mutta se viimekätinen linjaus Suomen kannasta tehdään ulkoministeriön ja suuren valiokunnan viimeisenä sanana". Aika selkeäsanaisista ministeri Berneriltä: hän tuossa toteaa, että meillä eduskunnassa on täysi mahdollisuus olla tekemättä. Ja kun tästä esityksestä, jota olette kovasti täällä puolustaneet, nyt sitten täällä salissa tullaan äänestämään, niin vielä silloin, siinä vaiheessa kun äänestetään, teillä jokaisella on mahdollisuus miettiä, mitä olette tekemässä vai jättätekö sen tekemättä.

20.26 Markku Pakkanen kesk: Arvoisa herra puhemies! Mielestäni tämä kabotaasimäärittelmä kuitenkin selkeyttää sillä lailla tätä tilannetta, että suomalaiset kuljetusyrittäjät niin Suomessa kuin Euroopassakin ajaessaan ja päinvastoin eurooppalaiset Suomessa toimivat samoilla pelisäännöillä. Vielä haluan lukea tämän, mistä tässä on nimenomaan kyse, että kansainvälisiä tiekuljetuksia koskevan asetuksen nojalla kabotaasi, toisen valtion sisäinen ajo, on rajattu kolmeen kuljetukseen seitsemän päivän sisällä sen jälkeen, kun ajoneuvo on

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

kansainvälisessä kuljetuksessa saapunut Suomeen. Minusta tämä on selkeä sääntö, ja tällä systeemillä kun suomalaiset yrittäjät menevät Saksaan ajamaan ja saksalaiset tulevat ajamaan Suomeen, niin silloin mennään reiluilla pelisäännöillä ja kilpailu toimii avoimesti, niin kuin EU:n työvoiman vapaaseen liikkumiseen kuuluu — vai haluaako oppositio tähän kyseiseen periaatekysymykseen isoa muutosta, ettei saisikaan vapaasti liikkua? Tässä nyt mennään samoilla pelisäännöillä, ja tämä on tätä EU:ta. On se sitten hyvä tai ei, mutta nyt ollaan siellä ja mennään niillä pelisäännöillä. En usko, että tässä mikään räjähdysmäinen harmaan talouden kuljetus taikka laitton kabotaasi lähtee liikkeelle tämän säännöksen voimaantulon jälkeen.

20.27 Jari Myllykoski vas: Arvoisa herra puhemies! Edustaja Pakkaselle täytyy sanoa, että oppositio ei varmasti halua sellaista sääntelyä, että täällä maksellaan minkälaisia palkkoja hyvänsä. On toki pakko palauttaa mieleen asia lähetettyjen työntekijöiden osalta, jonka hallitus juuri torppasi nimenomaan kuljetusalalta. (Markku Pakkasen välihuuto) — Kuljetusalalta te torppasitte juuri sen, että tässä pystyttäisiin valvomaan lähetettyjen työntekijöitten palkka-asioita samalla tavoin kuin esimerkiksi muilla sektoreilla (Markku Pakkasen välihuuto) olevia työntekijöitä. — Kun edustaja Pakkanen otti oikein pontevasti kantaa tässä parissa puheenvuorossa justiin tähän palkkausasiaan, niin halusin nyt vain sanoa, että oppositio ei sitä halua vaan halusi olla edistämässä maantiekuljetusten osalta nimenomaan sitä, että täällä ajetaan reiluilla pelisäännöillä, mutta se ei kelvannut hallitukselle. Nyt tämä tulee niin kuin jatkona vielä.

Edustaja Jalonen, kiitos vastauksesta. Tuon asian minä kuulin teidän esittelyssänne, (Ari Jalonen: Hyvä!) ja myös jo aiemmin se on täällä toistettu. Nyt oli vain kysymys siitä, minkälaisia sanktioita sitten tulee, jos tämmöistä säätelyä ei ole noudatettu, mikä sillä tilaajalla on. On helppo ymmärtää, mitä tilaajavastuulaki tarkoittaisi, jos hallitus olisi tuonut tähän rinnalle myös sen, että näissä tapauksissa, missä tilaaja ei ole noudattanut sitä, että on tarkistanut, että on oikeus kabotaasiin, olisi ollut samanlainen seuraamus kuin tilaajavastuulain rikkomisesta. Silloin oltaisiin oltu taas vähän lähempänä sitä, että me voisimme olla yhtä mieltä. Mutta voitte olla hallituksessa hyvillä mielin siitä, että kun nämä hallinnolliset seuraamukset tulevat, niin oppositio painaa vihreää.

20.29 Ari Jalonen ps: Arvoisa puhemies! Hienoa kuulla, että oppositiostakin löytyy tukea järkeville esityksille.

Edustaja Ojala-Niemelä, te ette näköjään ole kuunnellut tätä keskustelua hirvittävän tarkkaan. Te sanoitte lähetetyistä työntekijöistä ja näistä kabotaasiasioista semmoisia asioita, mitkä on tässä kuultu jo useaan otteeseen ja mitkä ovat valiokunnan mietinnöstä selkeästi luettavissa. Kehotan tarkkaavuuteen.

Ja anteeksi, edustaja Taimelalle ei tullut aikaisemmin vastattua tuosta Tanskan tilanteesta. Valiokuntakuulemisessa ollaan kuultu, että Tanskan oikeudellinen tilanne, sen haasteen etenemisaste, on erilainen kuin Suomella, ja nämä ovat kaikki tietysti siis tulleet asian tuntijakuulemisessa esille. Eli kuten sanoin, kaikkia ei ole voitu kirjoittaa tuohon mietintöön, ja se on kokonaiskuva.

Ja kokonaiskuvasta, edustaja Kymäläinen: Te olette varmasti huomannut tämän kohdan tuosta mietinnöstä, jossa — luen sen uudelleen — lukee: "Johtopäätökset. Valiokunnan liikenne- ja viestintäministeriöstä saaman perusteellisen selvityksen pohjalta valiokunta ar-

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

vioi, että esityksen mukainen lainsäädännöllinen ratkaisu on käytännössä ainoa ja väistämätön vaihtoehto tämänhetkisessä tilanteessa." — Kiitos.

20.31 Mirja Vehkaperä kesk: Arvoisa puhemies! On mielenkiintoista kuulla, että opposition edustajat ovat menossa vaikka Euroopan unionin tuomioistuimeen puolustamaan Suomen etuja tässä tilanteessa, josta me olemme saaneet korvapuustia jo monta vuotta sitten. Suomen lainsäädäntö on sääntöjen vastaista, ja meillä ei ole mahdollisuutta enää potkia tätä vastaan, (Jari Myllykosken välihuuto) vaan voimme tehdä kansallisia päätöksiä, joilla tätä kabotaasiliikennettä valvotaan paremmin, sanktioidaan paremmin ja tehdään muitakin parannuksia kotimaisen tavaraliikenteen edistämiseksi.

Mutta se, että me ajaisimme suomalaista työtä alas, ei pidä kyllä paikkaansa. Ettekö te näe mahdollisuutta siinä, että suomalaiset kuljetusyrittäjät pääsevät myöskin EU- ja Etamaiden alueelle entistä paremmin ajamaan kabotaasiliikennettä? Kun jo tällä hetkellä kotimaisten kuljetusyrittäjien tonnikipometrit ovat kolminkertaiset siihen nähden, mitä meille tulee, niin kyllähän tässä on mahdollisuus suomalaiselle kuljetusyrittäjälle ansaita leipänsä entistä paremmin.

20.33 Jari Myllykoski vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pidän sen lyhyenä. — En oikein usko, että suomalainen liikenneyrittäjä suomalaisilla työehdoilla toimivan työntekijän kanssa kovin suuresti voi Puolan markkinoita vallata.

20.33 Katja Taimela sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Edustajakollegalle Vehkaperälle sen verran, että tämä viittaus tästä EU-tuomioistuimesta tuli varmasti minun käyttämästäni puheenvuorosta. Puheenvuorossani esitin sen niin, että alan toimijoilta on jopa tullut suora viesti, että tästä asiasta pitää hakea EU-tuomioistuimelta päätös. Ja nyt sitten te käytitte puheenvuorossa ilmaisua, että voiko olla totta, että oppositio on tätä mieltä. Me olimme jo hallituksessa tätä mieltä.

20.34 Hanna Kosonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Valitettavasti edustaja Ojala-Niemi ehti lähteä täältä salista, mutta hän todella voisi vaikka lukea minun puheeni sitten sieltä pöytäkirjasta, että mitä minä sanoinkaan — en lainkaan niitä asioita, mitä hän tuossa väitti.

Edustaja Kymäläiselle: Todella minä käytin Tullin ja Eurostatin lukuja, ja teillä oli sitten eri lukuja, joita käytitte. Mutta sanoisin vielä tässä, että yksi tällainen varmasti tarkistettu luku on se, että vuonna 2015 Tulli teki yhteensä 86 000 liikenneturvallisuuteen kohdennettua tarkastusta, joissa tarkistettiin myös liikenneluvat, ja tässä lukumäärässä oli yhteensä 24 laittoman kabotaasin epäilyä — eli tässä ehkä jotakin mittasuhdetta sitten myös.

Ja vielä edustaja Kymäläinen tosiaan vetosi tähän äänestykseen. Siinä toki jokainen voi sitten toimia haluamallaan tavalla tai mahdollisuuksilla, mitä on. Meillä todella on mahdollisuus viedä tämä sinne EU-tuomioistuimeen, mitä oppositio tässä toivoo.

Eli todella — jos vielä muistutan tästä — Euroopan komissio pitää näitä kansallisia EU-asetusta tiukentavia määräyksiä Euroopan unionin säännösten vastaisina ja sen vuoksi on haastamassa Suomen EU-tuomioistuimeen, jos emme poista näitä omia määritelmiä. Tämä on meidät ajanut todella tähän tilanteeseen, että aiomme toimia tämän vapaan kilpailun määritelmien mukaan, kuten EU:ssa on ajateltu toimittavan.

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Vastauspuheenvuorolta näyttäisi edustaja Kymäläisen kohdalla.

20.36 **Suna Kymäläinen sd** (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa herra puhemies! Todellakin, tässä kuulin, että edustaja Myllykoski totesi, että tämä on väärinkäsitysten maailmanennätysilta tai väärin ymmärtämisen maailmanennätysilta. Näin varmaan siltä osin onkin, jos äsken ymmärsin tuon puheenvuoron oikein, että edustaja Kosonen totesi, että täällä salissa voimme vapaasti äänestää joko tämän hallituksen esityksen puolesta tai sitten vaihtoehtona Euroopan tuomioistuimeen viemisestä. Näin oppositio ei ole kyllä suinkaan esittänyt. (Ari Jalonen: Käytännössä!) Olemme kyllä todenneet sen, että meillä ei ole hätää tuon asian osalta, että olisimme vaikka valmiita menemään tuomioistuimeen, koska vaikka me olisimme siellä tuomioistuimessa, meillä ei olisi välitöntä korvausvelvollisuutta sen jäljiltäkään.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 143/2015 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

9. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä allekirjoituksista annetun lain muuttamisesta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 74/2016 vp
Valiokunnan mietintö LiVM 18/2016 vp

Ensimmäinen käsittely

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 74/2016 vp sisältyvien 1.—15. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

10. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi tuloverolain 33 c §:n, elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 6 a §:n sekä rajoitetusti verovelvollisen tulon verottamisesta annetun lain 3 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 91/2016 vp
Valiokunnan mietintö VaVM 8/2016 vp

Ensimmäinen käsittely

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 91/2016 vp sisältyvien 1.—3. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

11. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 42/2016 vp
Valiokunnan mietintö HaVM 9/2016 vp

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 11. asia. Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö HaVM 9/2016 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä.

Keskustelu

20.38 Pirkko Mattila ps (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kyseessä on siis valiokunnan mietintö koskien esitystä yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain muuttamisesta. Tässä esityksessä ehdotetaan muutettavaksi vuoden 17 alussa voimaan tulevaa yksityisistä turvallisuuspalveluista annettua lakia. Muutokset koskevat yksityisiin turvallisuuspalveluihin liittyvien lupaprosessien sujuvoittamista ja muutamia teknisluontoisia muutoksia.

Yksityisiä turvallisuuspalveluita koskeva lainsäädäntö keskitetään vuoden 2017 alussa voimaan tulevalla lailla yhteen ja samaan lakiin, joka sisältää säännökset vartioimisliike-, järjestyksenvalvoja- ja turvasuojaustoiminnasta. Siirtymäajan jälkeen järjestyksenvalvoja-toiminnasta tulee elinkeinotoimintana luvanvaraista eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta ja turvasuojaustoiminta tulee eräiltä osin elinkeinona luvanvaraiseksi. Vartioimisliiketoiminta säilyy luvanvaraisena elinkeinona, ja kaikkia näitä koskee jatkossa yksi yhteinen turvallisuusalan elinkeinolupa.

Nyt käsittelyssä olevassa esityksessä on tavoitteena yksinkertaistaa, joustavoittaa ja selkiyttää vartijaksi, järjestyksenvalvojaksi ja turvasuojaajaksi hyväksymiseen liittyviä säännöksiä ja pyritään täydentämään ja täsmentämään tätä vuoden 2017 alusta voimaan tulevaa lakia. Ehdotetut muutokset ovat pääosin teknisluontoisia.

Vartijaksi, järjestyksenvalvojaksi ja turvasuojaajaksi hyväksymiseen liittyviä lupamenettelyjä ehdotetaan kevennettäväksi hyväksymisviranomaisen suhteen. Eli tälläkin hetkellä voi toimittaa muullekin poliisilaitokselle hakemuksen, mutta ainoastaan hakijan kotikunnan poliisilaitos sen hyväksyy. Ehdotuksen mukaan mikä tahansa poliisilaitos voi jatkossa toimia luvat hyväksyvänä ja peruuttavana viranomaisena. Valiokunnan käsityksen mukaan tämä tehostaa viranomaisten toimintaa, joustavoittaa ja eri poliisilaitosten kuormitusta voidaan tasata nykyistä paremmin.

Hakemuksen jättäminen on tällä hetkellä tehtävä henkilökohtaisesti, mutta jatkossa voidaan laittaa vireille sähköisesti tämä hakemus, ja tällä pyritään samalla tavalla joustavoittamaan, nopeuttamaan ja tehostamaan tätä prosessia. Tämä on sama poliisin lupahallinnossa tehty muutos kuin muutos passimenettelyyn aiemmin. Valiokunta kannattaa tätä sähköisen asioinnin mahdollisuuden lisäämistä ja sillä tavalla poliisien resurssien kohdentamista. Kuitenkin nähdään tärkeänä, että hakija voidaan edelleen velvoittaa saapumaan poliisilaitokselle henkilökohtaisesti, jos se on hallituksen esityksen perusteluissa mainituista erityisistä syistä tarpeen. Tähdennetään myös, että hakemuksen jättäminen henkilökohtaisesti asioiden hoitamiseksi on edelleenkin mahdollista.

No sitten hallituksen esityksessä ehdotetaan vartijan tehtäviä ja toimialueita koskevaa sääntelyä eräiltä osin täsmennettäväksi. Eli vartija voi ehdotetun muutoksen mukaan hoitaa tehtävänsä vartioimisalueen ulkopuolella myös silloin, kun on kyse vartioimisalueella suoritettavaa tehtävää tukevasta tai siihen muutoin liittyvästä vartioimistehtävästä. Tästä esimerkkinä on nähty elinkeinoluvan haltijan palveluksessa hälytyskeskuspäivystystä suo-

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

rittavan vartijan tehtävä, jolloin vartija ei välttämättä ole vartioimisalueella vaan välittää tiedon kohteen murtohälytyksestä tänne vartioimisalueen vartijalle. Ehdotetun muutoksen mukaisilla tehtävillä on kytkentä vartioimisalueeseen, mitä valiokunta pitää välttämättömänä sen varmistamiseksi, ettei uusi muotoilu johda tarpeettoman laajaan soveltamiseen.

Sitten vielä asetuksenantovaltuuksia ehdotetaan täsmennettäväksi. Poliisihallitus voi lisäksi antaa laissa ja asetuksissa säädettyä tarkempia määräyksiä laissa määräytyistä koulutusten opetussuunnitelmista, opetussisällöistä ja tuntijakaumista.

Valiokunta puoltaa esitystä ja pitää sitä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena, ja tämä hallintovaliokunnan mietintö on yksimielinen.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 42/2016 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

12. Hallituksen esitys eduskunnalle henkilökorttilaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 41/2016 vp

Valiokunnan mietintö HaVM 10/2016 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 12. asia. Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö HaVM 10/2016 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä.

Keskustelu

20.43 **Pirkko Mattila ps** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tässä niin sanotussa henkilökorttilaissa esitetään lukuisia sisällöllisiä muutoksia, ja tässä on kirjattu yksityiskohtaisia menettelyjä koskevia säännöksiä, koska kysymyksessä on henkilöllisyyttä ja matkustusoikeutta osoittava asiakirja. Henkilökortti sisältää vahvana sähköisenä tunnistusvälineenä kansalaisvarmenteen, mikä osaltaan edellyttää yksityiskohtaista sääntelyä.

Tavoitteena on saada henkilökorttilaki ja henkilökorttimenettely vastaamaan sähköisten palveluiden osalta tapahtuvaa yhteiskunnallista kehitystä, eli mahdollistetaan henkilökorttihakemuksen sähköinen vireillepano ja myöskin tietyssä tilanteessa henkilökortin hakeminen sähköisesti ilman henkilökohtaista asiointia viranomaisessa, kuten on passimenettelyssä tällä hetkellä. Eli on tarkoitus yksinkertaistaa ja nopeuttaa menettelyä myös sillä, että sairausvakuutustietoja ei enää merkitä henkilökorttiin. Tämä parantaa asiakaspalvelua ja viranomaistyötä. Tämä menettely vastaa pitkälti passimenettelyä sekä lainsäädännössä että käytännössä. Asiakirjat myönnetään samankaltaisessa menettelyssä ja samaa tarkoitusta varten. Passissa on siis myös tämä suora toimitus ja sähköinen menettely jo käytössä.

Valiokunta pitää tarkoituksenmukaisena, että henkilökortti- ja passimenettelyt ovat myös sähköisen asioinnin ja tämän korttien toimituksen osalta mahdollisimman samankaltaisia, ja tästä passin sähköisestä hakemisesta, sähköisestä asioinnista, on saatu hyviä kokemuksia. Lailla kevennettäisiin poliisin lupahallintoa, parannetaan asiakaspalvelua, ja va-

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

liokunta pitää esitettyjä muutoksia johdonmukaisena jatkeena passimenettelyssä omaksutulle menettelyn keventämiselle.

Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutamin muutosehdotuksin:

Ensin sähköisestä asioinnista ja siitä keventämisestä. Tämä tapahtuu sillä tavalla, että jos hakijalle on henkilökorttihakemusta edeltävän kuuden vuoden kuluessa myönnetty passi tai henkilökortti ja hän on tuolloin asioinut henkilökohtaisesti, niin hänelle voidaan esityksen mukaan myöntää henkilökortti kevennetyssä menettelyssä ilman hakijan asiointia viranomaisessa. Lisäksi edellytetään yli 12 vuoden ikää edellistä henkilökorttia tai passia myönnettäessä ja sitä, että on otettu nimikirjoitusnäyte passia tai henkilökorttia varten eikä suku- tai etunimi ole muuttunut.

Henkilökorttia haettaessa kevennetty menettely on passimenettelyyn verrattuna hieman laajempi, koska henkilökortissa ei ole sormenjalkia. Kevennetyn menettelyn käytön edellytyksenä on vahva sähköinen tunnistautuminen. Välineitä ovat pankkien tarjoamat verkkopankkitunnukset, Väestörekisterikeskuksen kansalaisvarmenne ja teleyritysten mobiilivarmenteet, jotka ovat laajasti hyväksytyjä erilaisissa viranomaispalveluissa. Kuitenkin asiantuntijakuulemisissa on noussut esille, että kaikilla henkilökortin hakijoilla ei ole mahdollisuutta tai osaamista asioida sähköisesti, ja tämän vuoksi on tärkeää, että on edelleen henkilökohtaisen asiointin mahdollisuus. Valmis henkilökortti toimitetaan ehdotuksen mukaan suoratoimituksena henkilökorttivalmistajalta hakijalle kirjattuna kirjeenä tai vastaavana lähetyksenä, ja kortti noudetaan yksityisen palveluntuottajan toimipisteestä kuten passimenettelyssä huhtikuusta 2013 alkaen. Valiokunta pitää tätä ihan myönteisenä kehityksenä, mutta tätä kokonaisuhyötyä voidaan varmaan arvioida vasta, kun malli on ollut pitkempään käytössä.

Henkilökorttien suoratoimituksesta edellytetään, että lakiin otetaan passilakia vastaavia säännöksiä julkiseksi hallintotehtäväksi katsottavan tehtävän siirtämisestä yksityisille palveluntuottajille ja että siitä säädetään laissa täsmällisesti. Lähtökohtana on, että henkilökortit toimitetaan Poliisihallituksen hyväksymän palveluntuottajan välityksellä, ja tämäkin sääntely vastaa siis tätä passilakia. Poliisihallituksen on huolehdittava siitä, että koulutukseen, ohjeistukseen ja turvallisuusjärjestelyihin panostetaan sekä viranomaisten että yksityisen palveluntuottajan osalta ja näin saadaan yhdenmukaiset käytännöt.

No sitten hakijan tunnistamisesta ja ulkomaalaisen henkilökortista. Elikkä valiokunta pitää tärkeänä, että uudessa laissa säädetään hakijan tunnistamisesta ja henkilöllisyyden todentamisesta nykyistä tarkemmin, ja sitten ulkomaalaisen henkilökortista todetaan, että ulkomaalaisen henkilökorttia koskevien säännösten täsmentäminen nykyisestä on tarpeen, koska ulkomaalaisen henkilökortin myöntämisen edellytyksenä on, että hakijalla on voimassa oleva oleskelulupa tai oleskelukortti taikka hakijan oleskeluoikeus on rekisteröity. Hakijalla tulee olla kotikunta Suomessa, ja edellytetään, että tiedot on rekisteröity väestötietojärjestelmään. Tavoitteena on ollut edistää osaltaan ulkomaalaisten kotoutumista, koska henkilökorttia voi käyttää henkilöllisyyden osoittamiseen muun muassa erilaisissa asiointitilanteissa ja Suomessa oleskelevien ulkomaalaisten asiointi helpottuu. Valiokunta on saanut myös selvityksen, että vastaavan kaltainen uudistus on toteutettu Ruotsissa hiljattain, ja valiokunnan tiedon mukaan ei ole havaittu järjestelmän luotettavuutta kyseenalaistavia seikkoja, koska kyseessä on edelleen poliisin myöntämä henkilökortti ja hakijan henkilöllisyyttä on selvitetty monin tavoin. (Puhemies koputtaa)

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

Sitten edustustoista vielä lyhyesti. Voimassa olevan lain mukaan ainoastaan poliisilaitos voi vastaanottaa henkilökorttia koskevia hakemuksia, mutta tähän esitetään muutos, että ulkomailla oleskeleva Suomen kansalainen voi hakea jatkossa henkilökorttia Suomen suurlähetystöltä, lähetetyn virkamiehen johtamalta konsulaatilta tai muulta edustustolta, jossa myönnetään passeja ja jossa ulkoasiainministeriö on oikeuttanut myöntämään henkilökortteja. Elikä ulkomaan edustustot voivat jatkossa myöntää passin lisäksi henkilökortteja, mikä helpottaa sitten ulkosuomalaisten asiointia henkilökortin saamiseksi. Mutta sähköinen asiointi ei ole valiokunnan saaman selvityksen mukaan vielä mahdollista, kun tämä laki tulee voimaan. Henkilökortin epäämisestä sisällytetään nimenomaiset säännökset lakiin. Henkilökorttia voidaan käyttää matkustusasiakirjana, vaikka se voidaan myös myöntää tietyissä tilanteissa ilman matkustusoikeutta. Ja edelleenkin siis jatkossa henkilökortti sisältää tämän kansalaisvarmenteen.

Tämäkin valiokunnan mietintö on yksimielinen.

20.50 Hanna Kosonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Tämä hallituksen esitys on erinomainen ja jatkaa normienpurkua ja byrokratianpurkulinjaa hyvällä tavalla.

Tiedämme hyvin ja muistamme hyvin, minkälaista on ollut siellä poliisiasemilla istua odotellessa ja hakiessa, kun on näitten korttien ja passien odotusta, anomista. Tässähän passin suhteen on päästy jo tähän vaiheeseen, mihin nyt tämä hallituksen esitys sitten vie myös henkilökorttihakemukset. Se helpottaa meidän arkea kovasti monella tavalla. Vaikka tämä on pieni asia, niin tämä on tärkeä asia.

Huomioisin kuitenkin pari asiaa sitten jatkoajatusta varten:

Ensimmäiseksi, niille, joiden ei ole mahdollista asioida sähköisesti, joilla ei ole esimerkiksi pankkitunnisteita — nyt varmasti nuoret ovat tässä kohtaa sellainen ryhmä tai muun muassa maahanmuuttajat — tämä henkilökohtaisen asioinnin mahdollisuus on erinomainen. Mutta olisi tärkeää kyllä miettiä, kuinka voisimme helpottaa näidenkin sähköistä asioimista, olisiko pankkitunnisteiden saaminen helpompaa jollain keinolla.

Toinen asia, mihin kiinnitin tässä huomiota, on se, että henkilökortti tämän lain myötä saadaan edelleen vain viideksi vuodeksi. Näkisin kyllä ihan tarpeellisena, että se henkilökortin voimassaoloaika voisi olla kymmenenkin vuoden mittainen.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 41/2016 vp sisältyvien 1.—6. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

13. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi yliopistolain ja ammattikorkeakoululain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 66/2016 vp

Valiokunnan mietintö SiVM 6/2016 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 13. asia. Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö SiVM 6/2016 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä.

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

Keskustelu

20.53 **Hanna Kosonen kesk:** Arvoisa herra puhemies! Myös tämä lakiesitys on tätä samaa hallituksen ajamaa byrokratianpurkulinjaa, ja tähän mahdollistaa korkeakouluille joustavat mahdollisuudet yhteistyöhön opetuksessa, nimenomaan kielten opetuksessa, ja niiden tehokkaan hyödyntämisen. Tämä ensimmäiseksikin purkaa päällekkäisyyksiä ja mahdollistaa ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen välillä hyvän yhteistyön. Toisekseen tämä lakiesitys mahdollistaa harvinaisten kielten opetusmahdollisuudet ja sillä tavalla näiden resurssien erinomaisen hyödyntämisen. Ja kolmanneksi tässä vielä mahdollistuvat yhteiset verkko-opetusmateriaalit, jolloin sitten suurempi joukko taas pääsee hyödyntämään opetusmateriaaleja.

Tässä on huomioitava, että alakohtaiset kieliopinnot edelleen pysyvät erillään eli tämä lakiesitys ei heikennä osaamista siltä osin. Eli tässä ei ole vaikutusta osaamistavoitteisiin tai sitten alakohtaisiin vaatimuksiin, vaan tällä lakiesityksellä helpotetaan nimenomaan sitä, että tämmöisissä yleisissä kieliopinnoissa ammattikorkeakoulut ja yliopistot pystyvät tekemään parempaa yhteistyötä ja siten meidän koulutusmäärärahat riittävät paremmin ja niitä pystytään tehokkaammin käyttämään.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 66/2016 vp sisältyvien 1.—2. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

14. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kemikaalilain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 75/2016 vp

Valiokunnan mietintö YmVM 10/2016 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 14. asia. Käsittelyn pohjana on ympäristövaliokunnan mietintö YmVM 10/2016 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä.

Keskustelu

20.55 **Hanna Kosonen kesk:** Arvoisa herra puhemies! Anneli Jäätteenmäki, europarlamentaarikkomme, huhtikuussa osoitti maatalouden suuren byrokratiataakan Brysselissä 25 metriä pitkällä viljelijöiden vuosittain täyttämällä lomakkeiden määrällä. Se on suuri määrä, ja onkin huomattu ja tutkimuksissa todettu, että oikeastaan viljelijöiden arki täyttyy valitettavasti paljolti lomakkeiden täyttämisestä, noudattamisesta ja on niiden ympärillä. Tässä on paljon kyse poliittisesta tahtotilasta, kuinka viljelijöitä kohtelemme ja minkälaista elämää, työn taakkaa heille annamme.

Tämä hallituksen esitys nimenomaan muuttaa kemikaalilakia siten, ettei viljelijän, joka on jo suorittanut kasvinsuojeluinelaissa edellytetyn kasvinsuojeluaineiden käyttöä koskevan tutkinnon, tarvitse enää hankkia ammattimaisen tuholaiсторjujan pätevyyttä. On kuitenkin huomioitavaa, että nämä kasvinsuojeluinettutkinnon suorittaneet maanviljelijät va-

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

pautetaan tässä, ja tämä on todella tarpeellinen ja tarkoituksenmukainen, kuten valiokuntakin lausunnossaan toteaa.

Tällä hetkellä maanviljelijät eivät saa käyttää näitä ammattikäyttöön rajattuja jyrä- ja myrkkysä, joista tässäkin on kysymys. Nyt se sitten siis mahdollistuu, mutta täytyy huomioida, että tämä on tosi pieni määrä viljelijöitä, jotka tätä tulevat käyttämään, eli joka tapauksessa se on pieni. Yleensä käytetään ihan näitä maanviljelyskaupoista löytyviä tuho- ja laismyrkkysä, joita kaikki muutkin puutarhurit voivat käyttää.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 75/2016 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

15. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi autoverolain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 34/2016 vp

Valiokunnan mietintö VaVM 7/2016 vp

Toinen käsittely

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyn, hallituksen esitykseen HE 34/2016 vp sisältyvän lakiehdotuksen. Lakiehdotuksen toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

16. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi ulkomaalaislain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 64/2016 vp

Valiokunnan mietintö HaVM 7/2016 vp

Toinen käsittely

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyt, hallituksen esitykseen HE 64/2016 vp sisältyvät 1.—4. lakiehdotuksen. Lakiehdotusten toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

17. Hallituksen esitys eduskunnalle lentoliikenteestä Uuden-Seelannin kanssa tehdyn sopimuksen hyväksymisestä ja laiksi sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta

Hallituksen esitys HE 81/2016 vp

Valiokunnan mietintö LiVM 14/2016 vp

Osittain ainoa, osittain toinen käsittely

Eduskunta hyväksyi hallituksen esityksessä HE 81/2016 vp tarkoitetun sopimuksen. Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyn, hallituksen esitykseen HE 81/2016 vp sisältyvän lakiehdotuksen. Sopimuksen ainoa ja lakiehdotuksen toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

18. Hallituksen esitys eduskunnalle lentoliikenteestä Gambian kanssa tehdyn sopimuksen hyväksymisestä ja laiksi sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta

Hallituksen esitys HE 82/2016 vp
Valiokunnan mietintö LiVM 15/2016 vp

Osittain ainoa, osittain toinen käsittely

Eduskunta hyväksyi hallituksen esityksessä HE 82/2016 vp tarkoitetun sopimuksen. Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyn, hallituksen esitykseen HE 82/2016 vp sisältyvän lakiehdotuksen. Sopimuksen ainoa ja lakiehdotuksen toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

19. Hallituksen esitys eduskunnalle alkolukkolaiksi sekä laiksi ajokorttilain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 68/2016 vp
Valiokunnan mietintö LiVM 16/2016 vp

Toinen käsittely

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyn, hallituksen esitykseen HE 68/2016 vp sisältyvät 1.—2. lakiehdotuksen. Lakiehdotusten toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

20. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi asevelvollisuuslain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 44/2016 vp
Valiokunnan mietintö PuVM 2/2016 vp

Toinen käsittely

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyn, hallituksen esitykseen HE 44/2016 vp sisältyvän lakiehdotuksen. Lakiehdotuksen toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

21. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi maatalousyrittäjien lomituspalvelulain 7 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 84/2016 vp
Valiokunnan mietintö StVM 8/2016 vp

Toinen käsittely

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyn, hallituksen esitykseen HE 84/2016 vp sisältyvän lakiehdotuksen. Lakiehdotuksen toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

22. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kaivoslain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 57/2016 vp

Valiokunnan mietintö TaVM 13/2016 vp

Toinen käsittely

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyn, hallituksen esitykseen HE 57/2016 vp sisältyvän lakiehdotuksen. Lakiehdotuksen toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

23. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain ja tasa-arvovaltuutetusta annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 98/2016 vp

Lähetekeskustelu

Asia lähetettiin työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan.

24. Hallituksen vuosikertomus 2015

Valtiontalouden tarkastusviraston erilliskertomus eduskunnalle valtion vuoden 2015 tilinpäätöksen ja hallituksen vuosikertomuksen tarkastuksesta

Kertomus K 10/2016 vp

Kertomus K 15/2016 vp

Valiokunnan mietintö TrVM 2/2016 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 17.6.2016 pidettävään täysistuntoon.

25. Hallituksen esitys eduskunnalle verotusmenettelyn ja veronkannon uudistamista koskeiksi lainsäädännöksi

Hallituksen esitys HE 29/2016 vp

Valiokunnan mietintö VaVM 9/2016 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 16.6.2016 pidettävään täysistuntoon.

26. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 43/2016 vp

Valiokunnan mietintö HaVM 11/2016 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 16.6.2016 pidettävään täysistuntoon.

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

27. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kotikuntalain, väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain ja verotusmenettelystä annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 78/2016 vp
Valiokunnan mietintö HaVM 12/2016 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 16.6.2016 pidettävään täysistuntoon.

28. Hallituksen esitys eduskunnalle tuomioistuinlaiksi ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi

Hallituksen esitys HE 7/2016 vp
Valiokunnan mietintö LaVM 8/2016 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 16.6.2016 pidettävään täysistuntoon.

29. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Opetushallituksesta

Hallituksen esitys HE 80/2016 vp
Valiokunnan mietintö SiVM 7/2016 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 16.6.2016 pidettävään täysistuntoon.

30. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi arvopaperimarkkinalain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 65/2016 vp
Valiokunnan mietintö TaVM 14/2016 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 16.6.2016 pidettävään täysistuntoon.

31. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista sekä valtion yhteisten tieto- ja viestintätekniisten palvelujen järjestämisestä annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 59/2016 vp
Valiokunnan mietintö HaVM 13/2016 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 16.6.2016 pidettävään täysistuntoon.

Pöytäkirja PTK 69/2016 vp

32. Hallituksen esitys eduskunnalle joukkorahoituslaiksi sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 46/2016 vp

Valiokunnan mietintö TaVM 15/2016 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 16.6.2016 pidettävään täysistuntoon.

33. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on torstaina 16.6.2016 klo 16.00. Täysistunto lopetettiin klo 21.01.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Maija-Leena Paavola